

เสรีไทย

ข้อสังเกต "ปฏิบัติการ จำกัด พลาญกูร"

และ

ปฏิบัติการทางทหารบางเรื่อง

จำกัด พลาญกูร

โดย..... ดร. สวัสดิ์ ศรีสุข

งานเสรีไทย

สวัสดิ์ ศรีสุข

- 8 สิงหาคม 2485 - 27 มีนาคม 2489 (ปลดจากประจำการ)
เสรีไทยสายอังกฤษ, พลทหาร ไพโอเนียร์ คอร์ท,
นายทหาร สังกัด เจเนอรัล เซอร์วิซ กองทัพบกอังกฤษ,
ปฏิบัติการ หน่วย ไอเอสแอลซี และ กองกำลัง-136
- 26 พฤศจิกายน 2486 เรือได้นำ บ้านท้ายเหมือง จ.พังงา
- 5 ธันวาคม 2487 รับการกระโดดร่มหลังเขาปลาร้า จ.อุทัยธานี
- 31 ธันวาคม 2487 เครื่องบินทะเลจากหลังเกาะคารูเตา ไปทรินโคมาลี สิงกา
- 9 พฤษภาคม 2488 กระโดดร่มหลังเขา อ.หัวหิน
- 12 มิถุนายน-8 พฤศจิกายน 2488 งานเสรีไทยเขต จ. ประจวบคีรีขันธ์
- 24 กรกฎาคม 2488 รับการกระโดดร่ม นายทหารอังกฤษ 2 นาย
มาร่วมงานที่กองบินน้อยที่ 5 ประจวบคีรีขันธ์
- 22 สิงหาคม 2488 รับการทิ้งร่ม (อาวุธ) หลังเขาไชยราช หัวยี่ลัก
- 29 สิงหาคม 2488 03.00 น. รับเครื่องบินทะเล (พ.ศ.กิลคริสต์)
หลังเกาะจาม ประจวบฯ
09.00 น. การเจรจาผู้ปืนที่ประจวบฯ ครั้งแรก
เกี่ยวกับการอพยพเชลยสัมพันธมิตร
- ต้น กันยายน 2488 อพยพเชลยสัมพันธมิตร (อังกฤษและดัตช์)
จากช่องสิงขร ส่งเชลยสัมพันธมิตร เครื่องบิน
คาโคต้า ไปร่างกุ้งจาก บน.5 ประจวบฯ, ร่วมกับ
พ.ศ.วิค วิมส์ ปลัดอาวุโสทหารผู้ปืน กองพลน้อย
ผสมอิสระที่ 161 (พล.ศ.ซาโคะ) ที่ บน.5 ประจวบฯ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ศิริวัฒนา 62 ถนนปั้น สี่ลม กรุงเทพฯ 10500

โทร. 236-4463, 236-4291

นายกระมล ศิริวัฒนา ผู้พิมพ์/โฆษณา

พิมพ์ครั้งแรก กรกฎาคม 2538

เสรีไทย

ข้อสังเกต "ปฏิบัติการ จำกัด พลาญกูร"

และ

ข้อสังเกต ปฏิบัติการทางทหาร บางเรื่อง

โดย ดร.สวัสดิ์ ศรีสุข

สารบัญ

	หน้า	
คำนำ	5	
บท 1	เกี่ยวกับกฎบัตรแอตแลนติก (Atlantic Charter)	9
บท 2	พื้นที่และอำนาจอนุญาตปฏิบัติการทางทหาร	12
บท 3	เสรีไทย-สัมพันธมิตร-ญี่ปุ่น	17
บท 4	ลำดับเหตุการณ์โดยสังเขป	33
บท 5	ปฏิบัติการ จำกัด พลาญกูร	38
ภาคผนวก		
ผนวก 1	การประกาศสันติภาพ	58
ผนวก 2	เกี่ยวกับร่างความตกลง 21 ข้อ	60
ผนวก 3	ทหารรับจ้าง	75
ผนวก 4	กรีนลี และ เวสเตอร์	78
ผนวก 5	ข้อสังเกตปฏิบัติการทางทหารบางเรื่อง	80
5.1	ปฏิบัติการเรือได้นำ บุญมาก-วิมล	80
5.2	ปฏิบัติการกระโดดร่ม บุญมาก-วิมล	87
5.3	ปฏิบัติการกระโดดร่ม สิทธิ-อุดมศักดิ์-เฉลิม	93
ท้ายบท	: งานสายลับบางส่วนของอังกฤษและสหรัฐ	97

คำนำ

วารสาร "นักเรียนเก่าอังกฤษ-รุ่นหลายคราม" ตั้งแต่ฉบับที่ 9 เล่มที่ 10 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2536 เริ่มลงเรื่อง "จำกัด พลาทงกูร" เขียนโดย อาจารย์ ฉลบทชลยัฒ พลาทงกูร ภริยาของคุณจำกัด เธอว่างเธอก็เขียน สิ้นสุดปี พ.ศ.2537 แล้วก็ยังไม่จบ

ผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการวารสาร ได้เขียนแนะนำ เรื่อง "จำกัด พลาทงกูร" ไว้ดังนี้ "ขบวนการเสรีไทย เป็นขบวนการที่จะต้องจาริกไว้ในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ในฐานะที่เป็นหลักฐานพยานอันสำคัญ สนับสนุนคำประกาศสันติภาพของประเทศไทย ลงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2488 ที่กล่าวว่า การประกาศ สงครามของประเทศไทยกับประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรนั้น เป็นโมฆะ เพราะขัดกับเจตนารมณ์ของคนไทย ทั้งประเทศ เสรีไทยทุกท่านได้เสียชีวิต และหลายท่านได้เสียชีวิต คุณ จำกัด พลาทงกูร เพื่อพวกเราได้อยู่"

อาจารย์ ฉลบทชลยัฒ ไม่ได้ประพันธ์เรื่องขึ้นเอง เป็นบันทึกเกือบจะประจำวันของคุณจำกัด ที่คุณ จำกัดเขียนไว้เพื่อทำรายงานเสนอต่อหัวหน้าขบวนการเสรีไทยหากได้กลับมารายงานตัวที่กรุงเทพฯ อาจารย์ ฉลบทชลยัฒได้ยืมเรื่องให้สั้นเข้า ได้นำแต่ประเด็นสำคัญมาบอกเล่า

เรื่องในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 มักกำหนดเรียกเป็น "ปฏิบัติการ" ครั้นผมจะเรียกว่า "ปฏิบัติการโบเบิกทาง" ก็ต้องไขความไว้ให้ทราบ ผมเลยขอเรียกเอาเองว่า "ปฏิบัติการ จำกัด พลาทงกูร" ของ หัวหน้าขบวนการเสรีไทย

ในการให้ข้อสังเกตต่อ "ปฏิบัติการ จำกัด พลาทงกูร" ผมได้นำข้อเขียนของอาจารย์ ฉลบทชลยัฒ มากล่าว เพื่อผู้อ่านทราบเรื่องบ้าง ทั้งนี้มิได้ตั้งใจจะขิงดีแย่งนำเรื่องมาเล่าเสียก่อน หากคุณฉลบทชลยัฒจัดพิมพ์เรื่อง ของคุณจำกัด พลาทงกูร ขึ้นมาเมื่อใด ผู้ที่อ่านเรื่องจะได้รับรายละเอียดที่สมบูรณ์ที่จะขาดเสียมิได้ จะเป็น หลักฐานที่จะต้องเก็บรักษาไว้เพื่ออนาคต

ผมขอสารภาพว่าไม่มีความรู้เรื่องงานเสรีไทยของคุณจำกัดมาก่อนหน้านี้ ตอนที่คุณจำกัด พร้อมด้วย คุณไพศาล ตระกูลลี เดิมข้ามเส้นเขตแดนเข้าสู่ประเทศจีนที่เมืองตงเฮ็ง เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ.2486 นั้น ผมและพวกพลทหารเสรีไทยสายอังกฤษ ยังแบกปืนหัดแถวอยู่ที่นอกเมืองเคปทาวน์ แอฟริกาใต้อยู่ต่อ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดแล้ว จึงได้อ่านเรื่องของคุณจำกัดไปเมืองจีน ท่านผู้ประพันธ์เรื่องเหล่านั้น เพียงแต่สรุปไว้ง่าย ๆ ว่า คุณจำกัด ประสบปัญหาในเมืองจีน ด้วยเงินไม่ไว้ใจไทยเป็นประเด็นสำคัญ บางท่านก็ว่างานของคุณจำกัดไม่บรรลุผลตามที่มุ่งหมายก็เพราะคนไทยไม่ลงรอยกันมีการแตกแยก และระแวงกันก็มี มีพลเอกเนตร เขมะโยธิน ที่เขียนจ้จตุกลงไปว่าที่ไม่บรรลุผลสำเร็จนั้นเป็นเพราะความโอ้อ้อ ไม่ตัดสินใจ เพราะความหวาดระแวงระมัดระวังตัวจนเกินไปขงหัวหน้าเสรีไทยในสหรัฐอเมริกา ผู้ประพันธ์ เรื่องแต่ละท่านมิได้บอกเล่าสาเหตุเป็นอย่างไรจึงสรุปกันไว้เช่นนั้น ผมได้อ่านแล้วก็ไม่เข้าใจเรื่องของคุณจำกัดอยู่ดี ผมพอเข้าใจเรื่องขึ้นบ้างเมื่อได้อ่านบทความที่อาจารย์ฉลบทชลยัฒ เขียนย่อไว้ในวารสารดังกล่าว

คุณจำกัด พลงกูร เรียนจากโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ สอบได้ปริญญาจากมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ศึกษาทางด้านปรัชญา เศรษฐศาสตร์ และการเมือง รัฐบาลไม่รับบรรจุไว้เป็นข้าราชการ จึงได้แต่สอนพิเศษภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมปลายที่หลายโรงเรียน แต่งงานแล้วจึงตั้งโรงเรียนอนุบาลซึ่งอาจารย์ฉลบชลีย์เท่านั้นที่คงสอนดูแลเด็กได้ คุณจำกัดก็คงเกาะเกาะอยู่คล้ายภารโรงชั้นพิเศษที่โรงเรียนอนุบาลที่ช่วยกันตั้งขึ้นในการหาเลี้ยงชีพด้วยสุจริต แต่งงานได้ 3 ปีเศษ คุณจำกัดก็อาสาหัวหน้าขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศ (ขบวนการเสรีไทย) เดินทางออกไปยังประเทศจีนอย่างลับๆ (ดูจุฑาลับ) โดยจะขอเข้าปรึกษาจอมพลเจียงไคเช็คก่อนที่จะไปปรึกษาเจราจาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยจะขอความช่วยเหลือจาก ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่กรุงวอชิงตัน รวมทั้งการที่จะหาทางเจรจากับฝ่ายอังกฤษต่อไป

ภาระกิจคือการจัดตั้ง "รัฐบาลพลัดถิ่น" ของไทยที่อินเดีย โดยจะขอใช้เงินของไทยที่อังกฤษกักกันไว้ที่กรุงลอนดอนในการบริหารงาน (คำ รัฐบาลพลัดถิ่น เป็นคำที่คุณจำกัดใช้ในการบันทึกของคุณจำกัดและผมได้นำมาใช้สำหรับความมุ่งหมายของคณะอื่นที่ตามออกไปในภายหลังด้วย ดังในบท 3.) กำหนดการเดิมนั้น คุณจำกัดจะเจรจาให้ได้เรื่องอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วกลับมารายงานที่กรุงเทพฯ ภายใน 45 วัน เป็นที่เข้าใจว่าถ้ามีอุปสรรคที่คุณจำกัดจะไม่สามารถกลับประเทศไทย ก็เท่ากับคุณจำกัดอาจต้องติดอยู่นอกประเทศไทยจนสิ้นสุดสงคราม คุณจำกัดมิได้ปิดบังคุณฉลบชลีย์ถึงภาระกิจที่อาสาครั้งนั้น นับว่าเป็นการเสียสละของทั้งสองท่านอย่างยิ่งที่จะทำภาระกิจของบ้านเมือง

คุณไพศาร่วมเดินทางไปกับคุณจำกัดในฐานะล่ามภาษาจีน คุณจำกัดผู้เดียวที่ต้องเจรจารอบรู้ทุกอย่างไม่ว่าเรื่องการเมืองการทหาร รวมทั้งที่ทางฝ่ายจีนทรมาณให้เขียนรายงานมากเรื่องชืดยาวมากครั้ง แม้ร่างกายของคุณจำกัดจะมีไข้กำเริบแต่ก็ได้อาศัยความอดทนทั้งกายและใจต่อความยากแค้น ความผิดหวังที่ทรมาณจิตใจ เมื่อป่วยไข้ก็พยายามรักษาด้วยยาที่น่าคิดตัวไป โดยไม่ยอมเป็นหนี้บุญคุณแก่ฝ่ายจีน ในที่สุดร่างกายก็ต้องยอมจำนนต่อโรคพยาธิ และได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2486 อายุเพียง 29 ปี ที่เมืองจุงกิง ประเทศจีน

ไทยเคยผ่านการสงครามมาหลายครั้ง อาจกล่าวได้ว่าไม่เคยมีครั้งใดที่ย่างยากเสี่ยงต่อการเสียหายย่อยยับและสูญเสียดินแดนโดยเด็ดขาดครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 ความสำเร็จของคุณจำกัดก็คือ เป็นคนแรกที่ทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรทราบว่ ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกานั้นไม่ถูกแบบแผนตามรัฐธรรมนูญของไทย เรื่องนี้เป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งที่สัมพันธมิตรรับรองให้ไทยอ้างในการประกาศสันติภาพเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2488 คุณจำกัดทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรได้ทราบว่ามิขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น (ขบวนการเสรีไทย) เกิดขึ้นแล้วในประเทศไทย คุณจำกัดไม่ได้บันทึกว่าได้แจ้งผู้ใดหรือไม่ ว่าใครเป็นหัวหน้าขบวนการฯ แต่ทั้งฝ่ายอังกฤษและสหรัฐปรากฏว่าทราบจากคุณจำกัดนั่นเอง เมื่อก่อนสิงหาคมพ.ศ.2486 ว่าหัวหน้าเสรีไทยในประเทศคือหลวงประดิษฐมนูธรรม (ดร.ปรีดี พนมยงค์) และฝ่ายสัมพันธมิตรเริ่มชวนชวนหาหนทางที่จะติดต่อสนับสนุนหัวหน้าและขบวนการฯ นี้ตั้งแต่บัดนั้น บุคคลสำคัญๆ ที่หัวหน้าขบวนการเสรีไทยจัดส่งออกไปเป็นการคอกย้ำให้สัมพันธมิตร เชื่อสนิทใจมากขึ้นแม้ว่าจะไม่สามารถตั้งคณะ "รัฐบาลพลัดถิ่น" ได้อย่างที่คาดคิด

เมื่อได้เขียนข้อสังเกต "ปฏิบัติการ จำกัด พลาทงกูร" ไปบ้าง จึงได้สำนึกว่า ผู้อ่านรุ่นปัจจุบันจะเข้าใจเรื่องเวดล้อมเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 สักเพียงใด ด้วยเป็นเรื่องเกิดมาได้กว่า 50 ปี มาแล้ว ทั้งนี้ยกเว้นผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเสรีไทยหรือสงครามครั้งที่แล้วโดยตรง จึงได้นำเรื่องย่อ ๆ มากล่าวถึงเช่น บทว่าด้วยกฎบัตรแอตแลนติก เขตหรือพื้นที่และอำนาจการอนุญาตปฏิบัติการทางทหารภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และเหตุการณ์สำคัญ (ช่วยความทรงจำ) โดยมีเรื่องเสรีไทย-สัมพันธมิตร ญี่ปุ่น เป็นบท 3. ซึ่งว่าด้วย เสรีไทยในสหรัฐอเมริกาเป็นเรื่องสำคัญ

เกี่ยวกับเสรีไทยในสหรัฐอเมริกานั้นผมได้ความรู้จากเรื่องที่ นาวาอากาศเอก วิมล วิริยะวิทย์ ได้ประมวลและเขียนเองพิมพ์ในปี พ.ศ.2536 ด้วยสหรัฐมิได้ประกาศสงครามต่อไทยทางการสหรัฐที่กรุงวอชิงตันจึงเป็นศูนย์สำคัญที่ขบวนการเสรีไทยภายในประเทศติดต่อด้านการเมือง จึงจำเป็นต้องรู้เรื่องเสรีไทยที่สหรัฐอเมริกา ทางการของอังกฤษติดต่อกันเองกับทางการสหรัฐ ซึ่งทางการสหรัฐได้เป็นที่เลี้ยงให้แก่ฝ่ายไทยโดยปริยายในภายหลัง

ผมได้นำความบางเรื่องที่เกิดหลัง"ปฏิบัติการ จำกัด พลาทงกูร"มากล่าวท้าย บท 3. เป็นต้นว่า รัฐบาลพลัดถิ่นสงครามยุค ฯลฯ ก็ด้วยเหตุที่จะให้ทราบเรื่องต่อเนื่องกัน ไม่ประสงค์จะขึ้นบทใหม่ให้เรื่องยืดยาวออกไปอีก เช่นนี้อาจทำให้ผู้อ่านเกิดสับสนได้ ผมขออภัยไว้ ณ ที่นี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว "ปฏิบัติการ จำกัด พลาทงกูร" จึงกลายเป็น บท 5. แต่นั่นแหละผู้อ่านอาจเริ่มอ่าน บท 5. ก่อนก็อาจทำได้เช่นเดียวกัน

ในการเขียนเรื่องเสรีไทยในสหรัฐ มีหลายประเด็นที่ นาวาอากาศเอกวิมล วิริยะวิทย์ ผู้เขียนผู้ประมวลไว้ในปีพ.ศ.2536 (หนังสือ "ประมวลบทสัมภาษณ์และบันทึกของอดีตนายทหารเสรีไทย สายอเมริกา" พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม พ.ศ.2536 โดยบริษัทธรรมศาสตร์ (1977) จำกัด) ที่อาจทำให้ผู้ได้อ่านในปัจจุบันและอนาคตอาจสำคัญผิด ผู้อ่านอาจคิดว่าเมื่อเขียนหรือนำมาเผยแพร่โดยอดีตนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาและเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ ย่อมต้องเชื่อถือได้ โดยเฉพาะเมื่อมีการอ้างเอกสารของไอเอสเอสเป็นต้นกำเนิดเรื่อง ผมจึงจัดให้มีภาคผนวก และได้ให้ข้อสังเกตเท่าที่จำเป็นเพื่อผู้อ่านจะได้พิจารณาอีกมุมมองหนึ่ง

เรื่องและข้อมูลเกี่ยวกับงานของเสรีไทย ได้มีผู้ประพันธ์เรื่องได้เขียนบอกเล่ากันไว้มาก บางรายบอกเล่าเรื่องในต่างประเทศที่ยากสำหรับผู้อ่านในประเทศเข้าใจได้ถูกต้อง ซึ่งแท้จริงอาจเป็นการกลบเกลื่อนเรื่องเพื่อชักนำให้ผู้อ่านไขว้เขวโดยไม่มีหนทางตรวจสอบก็มี 30 ปีหลังจากสงครามสิ้นสุดลงแล้วได้มีการเปิดเผยข้อมูลและบันทึกในต่างประเทศสู่สาธารณะ นั่นแหละผู้บันทึกเรื่องของประเทศอาจบันทึกเอนเอียงเพื่อประโยชน์ขององค์กรของตนก็คงมิได้เช่นกัน สมควรตรวจสอบจากองค์กรอื่นถ้าทำได้ อยากรู้ก็ตามสำหรับไทยเราถ้าทราบข้อมูลใหม่หรือเพิ่มเติม ก็น่าที่จะนำมาประกอบกับข้อมูลเดิมพิจารณาอีกมุมมองหนึ่ง

ผู้อ่านกรุณาอย่าได้คิดว่า การให้ข้อสังเกตข้อสันนิษฐานในหนังสือเล่มนี้ เป็นการตั้งใจขัดแย้งเป็นส่วนตัว หรือระหว่างเสรีไทยสายอเมริกากับเสรีไทยสายอังกฤษ โดยเฉพาะกรุณาอย่าสรุปว่าผมรวบรวมเรื่องเพื่อเป็นการแก้ต่างให้แก่ฝ่ายอังกฤษเพราะผมในอดีตเคยเป็นทหารเสรีไทยสายอังกฤษ

เท่าที่ผมได้ยินมา คนไทยรุ่นนี้ยังเข้าใจง่าย ๆ ว่า ไทยโผล่ประกาศสันติภาพขึ้นมา เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2488 แล้วก็โอเอราชอธิปไตยมา ผมได้เขียนไว้เพื่อความเข้าใจเพียงสั้น ๆ ผมไม่ได้นำเรื่องที่รัฐบาลหลังสงครามยกเลิกข้อผูกพันที่รัฐบาลเก่าทำไว้กับญี่ปุ่น ไม่ได้แตะต้องเรื่องความตกลงสมบูรณแบบที่รัฐบาลใหม่ทำกับอังกฤษเพื่อเป็นการเลิกสถานะสงครามกับอังกฤษ แต่เสียดายที่แม้แต่เสรีไทยเองบางท่านก็ยังเข้าใจว่า ร่างความตกลง 21 ข้อ ระหว่างไทยกับอังกฤษนั้นเป็นการเลิกสถานะสงครามระหว่างไทยกับอังกฤษ ผมจึงได้เขียนไว้ดูจะยาวบ้างในภาคผนวก โดยมีได้ตั้งใจแต่เดิม

ขบวนการเสรีไทยในประเทศ ได้เพียรพยายามมาด้วยความยากลำบาก ในการที่จะได้มาซึ่งการประกาศสันติภาพของไทย ในโอกาสที่วันสำคัญนี้ได้เวียนมาครบ 50 ปีในปี พ.ศ.2538 คนไทยน่าจะภาคภูมิใจ ไม่สมควรที่จะลืมวันสำคัญนี้เสียตลอดไป

ผมขอขอบคุณ อาจารย์ฉลบทชลชัย พलगูร ที่อนุญาตให้ผมนำเรื่อง "จำกัด พलगูร" มาตั้งข้อสังเกต เช่นเดียวกันผมขอขอบคุณเพื่อนอดีตนายทหารเสรีไทยสายอังกฤษและสายอเมริกาบางท่าน ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ประกอบการเขียนหนังสือเล่มนี้

สวัสดิ์ ศรีสุข

สิงหาคม พ.ศ. 2538

บท 1

เกี่ยวกับกฎบัตรแอตแลนติก (Atlantic Charter)

ประธานาธิบดี รูสเวลต์ แห่งสหรัฐ ไปโดยเรือลาดตระเวนหนัก "ออกัสต้า" และนายวินสตัน เชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ ไปโดยเรือประจัญบาน "พริ้นซ์ ออฟ เวลส์" ปรีกษาหารือกันบนเรือจอดอยู่ที่อ่าว ฟริเซ็นเทีย เกาะนิวฟาวนด์แลนด์ ได้ลงนามร่วมกันในประกาศ "กฎบัตรแอตแลนติก" เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ.1941 ว่าด้วยหลักการของแนวทางการตกลงสันติภาพ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด

ในระหว่างหลายหลักการที่ประกาศนั้น มีประเด็นหนึ่งคือ "ในการทำหรือจะทำสงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษและสหรัฐไม่มีความทะเยอทะยานที่จะให้ได้มาซึ่งดินแดน และจะขัดขวางการเปลี่ยนแปลงอธิปไตยแห่งดินแดน อันไม่เป็นไปตามความปรารถนาของประชาชนของประเทศนั้นๆ"

ต่อมาได้มีประเทศที่ต่อสู้กับฝ่ายอักษะ ได้ลงนามร่วมด้วยประมาณ 50 ประเทศ หลักการเหล่านี้ภายหลังได้ใช้เป็นฐานอุดมคติขององค์การสหประชาชาติ ที่ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง (ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ.1945, พ.ศ.2488)

ผู้เขียนเรื่องมักกล่าวสั้นๆ ว่า เกี่ยวกับการประกาศนโยบายรับรองอธิปไตยของไทย โดยที่คุณจำกัด พลาทงกูร ได้เห็นข้อความเต็มจากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศของจีนคณะชาติ (กั๋วมินตัง) ในขณะที่อยู่ที่เมืองจุงกิง และได้บันทึกไว้ :

เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2486 จอมพลเจียงไคเช็ค ประกาศนโยบายรับรองอธิปไตยของไทยทางวิทยุกระจายเสียง มีความว่า

- 1) ประเทศจีน จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นมิตรกับประเทศไทย ตราบใดที่ไทยยังเห็นว่าความเป็นมิตรนั้นยังมีคุณค่า
- 2) ประเทศจีนและฝ่ายสัมพันธมิตร ไม่มีความประสงค์ที่จะเอาดินแดนของไทย ไม่ต้องการทำลายอธิปไตยและความเป็นเอกราชของไทย
- 3) เนื่องจากประเทศไทยถูกศัตรูครอบงำอยู่ กองทัพจีนและกองทัพสัมพันธมิตรจึงจำเป็นต้องทำการสู้รบบนผืนแผ่นดินไทย เพื่อขับไล่ข้าศึกไปเสีย ขอให้กองทัพและประชาชนไทยช่วยต่อสู้ญี่ปุ่น ขอให้ประเทศไทยจงช่วยตัวเองเพื่อสร้างเกียรติของตัวเองในโลกนี้

(ผมขอหมายเหตุไว้ว่าท่าทีของจีนเป็นอีกแบบหนึ่ง เมื่อตอนที่รัฐบาลไทย รัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงครามประกาศเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2485 รับรองรัฐแมนจู๋ว และรับรองรัฐบาลจีนที่นานกิงของนาย วัง จิง-ไว)

หลังจากวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2486 ได้ 2-3 วัน ประธานาธิบดี รูสเวลท์ มีแถลงการณ์ ณ การประชุมสื่อมวลชน (Press Conference) สนับสนุนคำประกาศของจอมพลเจียงไคเช็ค ดังที่กล่าวแล้ว ซึ่งถือกันว่า สหรัฐประกาศนโยบายรับรองอธิปไตยของไทย

สหรัฐชักชวนอังกฤษ ใคร่เห็นอังกฤษประกาศนโยบายรับรองอธิปไตยของไทยในระยะเวลาใกล้เคียงกัน หากแต่อังกฤษไม่ประกาศ ผู้ประพันธ์เรื่องมักบันทึกว่า ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีของอังกฤษที่พิจารณาเรื่องนี้ นาย วินสตัน เชอร์ชิลล์ เป็นผู้ยับยั้ง (ไว้ได้) ว่าก่อนที่จะผูกมัดให้ทราบกันทั่วไป (public commitment) ต่อสยาม มีความจำเป็นจะต้องกำหนดให้มีการคุ้มครอง(impose protectorate)ต่อดินแดนคอคอดกระเพื่อมิให้เกิดมีประวัติศาสตร์ซ้ำรอยได้อีก

การประกาศรับรองอธิปไตยนี้ น่าจะเป็นกำลังใจแก่ประเทศเล็ก ๆ ที่ถูกยึดครองรวมทั้งไทยด้วย ประเทศอื่นก็มีอีกหลายประเทศ ที่ทำการต่อต้านฝ่ายอักษะ โดยเฉพาะที่ต่อต้านเยอรมนี ประกาศไปแล้ว ประเทศใดมีผลยุ่งยากอย่างไรบ้าง นักวิชาการน่าจะได้ศึกษาค้นคว้าถ่าสนใจ

สำหรับประเทศไทยนั้นคงมีการแนะนำให้จีนประกาศก่อนสหรัฐ อย่างไรก็ตาม สหรัฐมีความหวังดีต่อไทยที่ชักชวนให้อังกฤษประกาศนโยบายรับรองอธิปไตยของไทยแต่เนิ่น เมื่อไม่ได้ผลสหรัฐจึงมีบันทึกเป็นทางการ 18 สิงหาคม 2487 ขอร้องให้อังกฤษแจ้งที่ท่าของอังกฤษ ซึ่งนายแอนโธนี อีเด็น รัฐมนตรีต่างประเทศอังกฤษ มีบันทึกวันที่ 4 กันยายน 2487 แจ้งให้ฝ่ายสหรัฐทราบเหตุผลว่า อังกฤษสนับสนุนให้ไทยมีอธิปไตยเป็นเอกราชภายหลังสงครามไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสหรัฐและจีน ที่อังกฤษไม่ประกาศก็เพราะอังกฤษได้ประกาศสงครามตอบต่อไทย อังกฤษไม่เห็นสมควรให้ไทยยังยึดถือดินแดนที่ไทยได้รับดินแดนมลายาและพะม่า(ดินแดนในรัฐฉาน)จากญี่ปุ่น และดินแดนคอคอดกระมีความสำคัญทางด้านความมั่นคงในอนาคต จึงจำเป็นที่สงวนเอาไว้ อังกฤษจะรอไว้เมื่อท่าความตกลงสันติภาพ ซึ่งสหรัฐก็ได้บันทึกตอบเมื่อ 21 ตุลาคม 2487 มีความตอนหนึ่งว่า สหรัฐไม่มีความประสงค์ที่จะบีบบังคับอังกฤษแต่อย่างใด

ในระบายนั้นเป็นระยะที่ทั้งสหรัฐและอังกฤษ จะทำการติดต่อกับขบวนการเสรีไทยภายในประเทศที่ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทย (และเป็นผู้สำเร็จราชการฯ ด้วย) ซึ่ง "เอสไออี" ที่นายแอนโธนี อีเด็น เป็นกรรมการเสียนัก อนุมัติให้ พล.ร.อ.เมันท์แบคเตน (โดยกองกำลัง-136) จัดส่งคณะปฏิบัติการ "บริลลิก" เข้าประเทศไทยได้ ในขั้นแรกไม่อนุญาตให้ พล.ร.อ.เมันท์แบคเตน มีหนังสือถึง ดร.ปรีดี พนมยงค์ ด้วยคงเกรงว่าจะเป็นการเข้าใจผิดทางการเมืองในภายหลัง อย่างไรก็ตาม พล.ร.อ.เมันท์แบคเตนได้มีหนังสือฝากมากับคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ ให้มอบให้เฉพาะ ดร.ปรีดี ด้วยตนเอง (ปฏิบัติการ "บริลลิก" คุณกฤษณ์ โขขานนท์ และคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ กระโดดร่มที่อำเภอหัวหิน 7 กันยายน 2487) ซึ่งเป็นการให้กำลังใจแก่ขบวนการเสรีไทย ร่วมมือกับสัมพันธมิตรต่อต้านญี่ปุ่น

รัฐบาลอังกฤษสมัยนายวินสตัน เชอร์ชิลล์ นั้นคุล้ายพยายามจะเลี่ยงกฎบัตรแอตแลนติก ที่ได้รับเริ่มขึ้นมาเองในการที่จะให้ดินแดนคอคอดกระของไทยอยู่ในความคุ้มครอง แสดงความหลงหรือไม่ก็ด้วยโทษะ

จริต ไทยเป็นเอกราชรักษาความมั่นคงของคาบสมุทรคอคอดกระมายาวนาน ก็เมื่อสัมพันธมิตรจะเป็นผู้ชนะสงคราม แล้วความไม่มั่นคงของคาบสมุทรคอคอดกระจะเกิดขึ้นมาจากผู้ใดอีก

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลอังกฤษของนาย แอดลี (พรรคแรงงาน) ในการทำความตกลงสมบูรณ์แบบกับไทยหลังสงครามแล้ว ไม่ได้กำหนดการคุ้มครองต่อคาบสมุทรคอคอดกระ เป็นแต่กำหนดให้ไทยขออนุญาต (ในระยะความตกลงมีผลบังคับใช้)ต่ออังกฤษหากจะขุดสร้างคลองกระ การยังคงค้ำคอคอดกระไว้ในความตกลงคงเพื่อเป็นอนุสรณ์ให้แก่พรคอนุรักษ์นิคมของอังกฤษก็อาจเป็นไปได้ซึ่งไม่มีผลในภาคปฏิบัติแท้จริงอย่างไร

พื้นที่ และอำนาจอนุญาต ปฏิบัติการทางทหาร
(Theatre of & Authorisation of Military Operation)

บางท่านเรียกว่า เขตยุทธภูมิก็มี เขตการรบภายใต้อำนาจบังคับบัญชา(ซึ่งก็คงไม่ตรงนัก)ก็มี ผู้ประพันธ์เรื่องหลายท่านกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า จีนคณะชาติ(กั๋วมินตัง)และอังกฤษ สมคบคิดกันแบ่งประเทศไทย ด้านเหนือตั้งแต่ นครสวรรค์ (เส้นขนานที่ 16) ขึ้นไป ลากเส้นไปตลอดประเทศไทยตลอดไปอินโดจีน นั้นเป็นเขตของจีน ได้เส้นนี้ลงมาเป็นเขตอังกฤษ สันสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว จีนและอังกฤษจะเข้ามายึดครองเอาเป็นเมืองขึ้นก็มี หรือ พื้นที่เหนือเส้นขนานที่ 16 จีนจะเข้ามาปลดอาวุธทหารของไทยและทหารญี่ปุ่นได้ และพื้นที่ข้างใต้นั้นเป็นเขตปลดอาวุธของอังกฤษ โดยจีนได้ทำแผนที่ แบ่งไว้เช่นนั้น ก็มี

ในการประชุมสุดยอด (ประธานาธิบดี รูสเวลท์ และนายวินสตัน เชอร์ชิลล์ พร้อมด้วยคณะนายทหารเสนาธิการ)ที่เมืองควิเบค,แคนาดา ปีพ.ศ. 2486 นอกจากจะได้ตกลงกันเรื่องอื่นแล้ว ได้แบ่งสำหรับภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ พม่า, มาลายา อินโดนีเซีย อินโดจีน และไทยได้เส้นขนานที่ 16 อยู่ในเขตปฏิบัติการและอำนาจอนุญาตปฏิบัติการทางทหารของอังกฤษ ส่วนเหนือขึ้นไปอยู่ในอำนาจของจีน(จอมพลเจียงไคเช็ค)

หลักการก็คือ สำหรับพื้นที่หรือเขตที่แบ่งนั้น ในการทำปฏิบัติการทางทหารของสัมพันธมิตร ให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของพื้นที่ มีอำนาจอนุญาตปฏิบัติการ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวก เครื่องบิน-นักบิน หรือ เรือได้นำ-ลูกเรือ เป็นต้น ที่อยู่ในบังคับบัญชา

ในปีเดียวกันนั่นเอง เมื่อพล.ร.อ.เมานท์แบตเตน ได้เป็นผู้บัญชาการสูงสุดของสัมพันธมิตรภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เมานท์แบตเตนได้บินไปเมืองจุงกิง ไปพบกับจอมพลเจียงไคเช็ค เสนอแก้ไขความตกลงการแบ่งพื้นที่หรือเขต ให้ทั้งประเทศไทยและอินโดจีน อยู่ในอำนาจอนุญาตปฏิบัติการของอังกฤษ เจียงไคเช็คไม่ตกลงที่จะทำการแก้ไข หากแต่อังกฤษจะทำปฏิบัติการในไทย,อินโดจีน.เหนือเส้นขนานที่ 16 ก็ไม่ขัดข้อง โดยไม่ต้องขออนุญาตจากจีนเสียก่อน* ซึ่งหมายความว่าจีนก็ยังคงมีอำนาจทำได้เช่นเดิม

จอมพลเจียงไคเช็ค เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดในจีน (ในแง่ของพันธมิตร) ระยะนั้นนายพล สติลเวลล์เป็นผู้บัญชาการของพันธมิตร เขตจีน-พม่า-อินเดีย และเป็นเสนาธิการทหารของจีน และมีหน่วยงานข่าวกรอง (ไอเอสเอส)ในจีน นาวาเอก มิลตัน ไมลล์เป็นหัวหน้า หน่วยข่าวกรองของจีนกั๋วมินตัง มีนายพลได้หลี่ เป็นผู้บัญชาการ หน่วยประสานงานข่าวกรองระหว่างจีนกับสหรัฐ รู้กันในนามของ S.A.C.O. "Sino-American Cooperative Organization ซึ่งนายพลได้หลี่ เป็นประธาน โดยมีนาวาเอกไมลล์ เป็นกรรมการอยู่ด้วย

* 5627 Series of SEAC Correspondence, Public Records Office, Kew, London ;

* Foreign Relations of the United States, China, 1943, p.480

ภายหลังจากที่ได้ตกลงกันให้มีหน่วยงานของโอเอสเอสในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์แล้ว พล.ร.อ.เม้นท์แบคเตน ได้จัดตั้ง P-Division ในกองบัญชาการที่เมืองแคนดี้ ลังกา เพื่อประสานงานการข่าวกรองให้ปฏิบัติการทางทหารระหว่างอังกฤษและโอเอสเอส ไม่ซ้ำซ้อนกัน ในเขตอำนาจการอนุญาตของฝ่ายอังกฤษ

โดยที่แผนปฏิบัติการ ของกลุ่มนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่น 1 จะแทรกซึมเข้าไทยจากฐานที่เมืองจีน และฝากการดูแลอำนวยความสะดวกกับหน่วยโอเอสเอสในจีน อำนาจการอนุญาตอำนวยความสะดวกจึงขึ้นอยู่กับจอมพลเจียงไคเช็ค หรือ นายพลได้หลี่

หลังจากนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา ส่วนหนึ่งของรุ่นหนึ่งได้เข้าปฏิบัติการในไทยแล้ว กุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ.2487 นายพลโดโนแวนได้สั่งการให้ย้ายฐานกิจการของกลุ่มนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาในจีนมาอยู่ที่เมืองแคนดี้และทรินโคมาลีที่ลังการวมทั้งนายทหารเสรีไทยสายอเมริการุ่นต่อมาที่โอเอสเอสกรูวอชิงตันจัดส่งมาอินเดีย มักรู้กันว่าเพื่อให้พ้นจากเขตอำนาจของจีน ให้พ้นจากการขัดขวางของนายพลได้หลี่

อำนาจการอนุญาตก็ยังไม่ถึงกับเคร่งครัด อย่างน้อยก็คงเพียงบอกกล่าวให้กันและกันรู้เรื่องระหว่างฝ่ายอเมริกาและอังกฤษ เป็นต้นว่าเมื่อตระหนักว่าเยอรมนีใกล้แพ้สงครามในยุโรป สหรัฐชนอาวุธยุทโธปกรณ์รวมทั้งเครื่องบินลำเลียงจากยุโรปมาสะสมไว้มากที่เมืองคัลคัตตา อินเดีย ในเดือนมีนาคม 2488 นายพลโดโนแวนได้ตัดสินใจที่จะไม่ส่งให้จีน และจะจัดส่งให้ไทย ทางอังกฤษก็อนุญาตให้โอเอสเอสจัดการส่งโดยเครื่องบินและนักบินอเมริกันอย่างเร่งรีบ ทั้งนี้ด้วยอังกฤษเองก็มีเครื่องบินขนส่งและนักบินจำนวนไม่มากพอที่จะบริการให้ได้ในขณะนั้น

การประชุมสุดยอดที่กรุงโคโร, อียิปต์ พฤศจิกายน 2486 นั้น จอมพลเจียงไคเช็คได้รับเชิญให้เข้าร่วมด้วย นอกจากจะตกลงให้แมนจูเรียกลับมาเป็นของจีนหลังสงครามแล้ว ที่ประชุมได้ตกลงที่จะให้ญี่ปุ่นต้องยอมแพ้อย่างไม่มีเงื่อนไข ตั้งแต่ตอนนั้นแล้ว

ในการประชุมสุดยอดที่พ็อตสตาม ใกล้เมืองไลป์ซิก (17 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม พ.ศ.2488) นายวินสตัน เชอร์ชิลล์ อยู่ประชุมตอนต้นแล้วนายเคลमेंท์ แอดลี ว่าต่อ ประธานาธิบดีแฮร์รี ทรูแมน, จอมพลสตาลินได้ประชุมตกลงเกี่ยวกับเรื่องของยุโรปเป็นส่วนใหญ่ สำหรับวันที่ 26 กรกฎาคม 2488 ได้แถลงการณ์เรียกร้องบังคับให้ญี่ปุ่นยอมแพ้อย่างไม่มีเงื่อนไข หรือมิฉะนั้นญี่ปุ่นจะถูกทำลายโดยสิ้นเชิง และได้มอบหมายให้นายพล แม็คอาเธอร์ จัดการปลดอาวุธ และ เซ็นสัญญาสงบศึกในภาคแปซิฟิก และให้ พล.ร.อ.เม้นท์แบคเตน จัดการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นนอกจากในมลายา อินโดนีเซีย แล้วให้รวมทั้งในประเทศไทยและอินโดจีนด้วย

จะเห็นว่า การกำหนดพื้นที่หรือเขตอำนาจปฏิบัติการทางทหาร ไม่ได้เกี่ยวกับจะเอาดินแดนมาเป็นเมืองขึ้น การปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นที่เดิมเคยเข้าใจกัน ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงกำหนดใหม่ ณ ที่ประชุมสุดยอดที่พ็อตสตาม

ที่ว่า โอเอสเอส มามีหน่วยบัญชาการในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เพื่อดูแลไม่ให้อังกฤษเอาไทยเป็น อาณานิคมหลังสงครามนั้น คงจะเขียนกันเอาเองตามใจชอบ แม้แต่ มิลตัน ไมล์ (พล.ร.จ.) หลังสงคราม แล้วยังเขียนว่า ทราบจาก พล.ร.อ.เมานท์แบคเดน ว่าอังกฤษต้องการได้ราชบัลลังก์ของไทยด้วยซ้ำไป⁽¹⁾

ที่ว่าเสรีไทยสายอังกฤษไม่ให้ความร่วมมือกับเสรีไทยสายอเมริกา ส่วนตัวนั้นไปจัดทำปฏิบัติการร่วม คงไม่ได้ ด้วยต่างสายบังคับบัญชากัน นายพลโดโนแวน นั้นแหละเป็นผู้ปฏิเสธที่จะให้จัดปฏิบัติการในประเทศไทยร่วมระหว่าง โอเอสเอส⁽²⁾ กับกองกำลัง-136

แต่นี้ก็มีใช้การไม่ร่วมมือกันระหว่างอังกฤษกับอเมริกาโดยเนื้อแท้ เป็นแต่เพียงต่างฝ่ายใครจะจัด ปฏิบัติการทางทหารของตนเองในเขตปฏิบัติการทหารเดียวกันของอังกฤษ

ที่ น.อ.วิมล วิริยะวิทย์ (2536) และก่อนหน้านั้น กล่าวว่าฝ่ายอังกฤษไม่ให้ความร่วมมือ ปฏิบัติ เรือได้นำและปฏิบัติการกระโดดร่มของ คุณวิมล วิริยะวิทย์ คุณบุญมาก เทศะบุตร นั้น ผมจะให้ข้อสังเกต ในภาคผนวก

ที่เสรีไทยสายอเมริกาเขียนว่า นายทหารเสรีไทยสายอเมริกา เป็นนายทหารไทยกองทัพไทย ทำ สงครามไม่ใช่เพื่อสถานทูตไทย ไม่ใช่เพื่ออเมริกา แต่เพื่อประเทศไทย หากใช้เป็นทางการจริงก็อาจเกิด ความลำบากใจแก่ผู้ที่ยึดมั่นในคำทางกฎหมายทั้งฝ่ายอเมริกาและอังกฤษได้เหมือนกัน เพราะประเทศไทย ตอนนั้นเปรียบเหมือนเส้นผมเอามาผ่าเป็นซีกในทัศนะของสัมพันธมิตร ซีกหนึ่งอเมริการับรองว่าเป็นมิตร ซีกหนึ่งอังกฤษยังถือว่าเป็นศัตรูดูใจเสียก่อน ส่วนอีกซีกหนึ่งคือฝ่ายของจอมพล ป.พิบูลสงครามซึ่งทั้ง อังกฤษและสหรัฐถือว่าเป็นศัตรู นายทหารเสรีไทยสายอเมริกาที่สันตติกรรมด้านวิชาการจึงเขียนไว้ว่า เข้ามา เมืองไทยแล้วจึงจะเลือกตัวผู้ที่จะเป็นหัวหน้าเสรีไทย ซึ่งอาจเป็นหลวงประดิษฐ หรือ หลวงอดุลเดชจรัส หรือ จอมพล ป. ซึ่งก็ไม่ตรงกับกรแบ่งเส้นผมเป็นซีกอย่างที่กล่าวแล้ว การที่จะจัดการให้ไทยได้อยู่ตลอดรอดฝั่ง มาจึงไม่่ง่ายนัก

ไม่ต้องดูอื่นไกล คุณมณี สาธเสนา ที่มาอังกฤษเพื่อติดต่อทางการอังกฤษให้พวกผมเป็นทหารเสรี ไทยสายอังกฤษ (ซึ่งเสรีไทยสายอเมริกาบางท่านว่า ไม่ใช่เสรีไทย เป็นทหารรับจ้าง (ซึ่งจะเขียนในภาคผนวก) นั้น อังกฤษไม่พอใจคุณมณี ไม่ออกวีซ่าให้ตอนที่คุณมณีในนามของ ม.ร.ว.เสนีย์จะเดินทางมาประชุมกับคุณสงวน ตุลารักษ์ และคุณกนิษฐ์ ศุภมงคล ที่ลังกา ว่า ด้วยรัฐบาลพลัดถิ่นหรือคณะกรรมการอะไรทำนองนั้น

เกี่ยวกับ อำนาจและเขตปฏิบัติการทางทหารของจีน แม้ว่ารัฐบาลไทย(จอมพล ป.) จะไม่ได้ ประกาศสงครามกับจีนเป็นทางการ การที่กองทัพพ่ายต่อสู้กับกองทัพที่ 93 ของจีนทำให้จีนต้องถอยกลับสู่ แคว้นยูนนาน และการที่ไทยรับรองรัฐแมนจู๋ว และโดยเฉพาะรับรองรัฐบาลจีนนายวัง จิง-ไว ซึ่งเท่ากับไม่

(1) Milton MILES : A Different Kind of War, New York, 1967, p.164-

(2) แฟ้ม 738/40 in British Foreign Office Correspondence Series 371/46360

รับรองรัฐบาลจีนคณะชาติ (เจียงไคเช็ค) จีนอาจนับว่าไทยเป็นคู่สงครามกับจีนก็คงได้

โดยที่จีนไม่สามารถชักชวนให้คุณจำกัด พลาตงูร ยินยอมตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นของไทยในจีน (ด้วยเหตุคุณจำกัดได้ถึงแก่กรรมเสียก่อน) นายพลได้หลีและนาวาเอกไมลล์ ก็ว่าคิดจะส่งทหารจีน-ไทย เข้าไทย รวมทั้งสิ้นประมาณ 1 หมื่นคนถ้าได้อาวุธและอุปกรณ์จากสหรัฐอเมริกา และเมื่อคุณถวิล อุดล าลาอยู่ในจีน จีนก็เตรียมจะส่งทหารจีนเข้ามาไทยในรูปสายลับประมาณ 1,500 คน ทั้งที่จีนมีเครือข่ายสายลับอยู่ในไทยเดิมอยู่แล้ว

เมื่อไทยประกาศสันติภาพ 16 สิงหาคม 2488 ทหารจีนจำนวนหนึ่ง ได้เดินทางทางปลายด้านเหนือของไทยเพื่อไปดินแดนของลาว(ปัจจุบัน) และ ส่วนของกองพลที่ 93 ได้เข้ามาในแคว้นฉาน ในวันที่ 16 สิงหาคม 2488 "รัฐ" ได้ขอให้นายทหารอเมริกันที่ประจำอยู่ที่กองบัญชาการเสรีไทยในกรุงเทพฯ วิทยูแจ่ง รัฐบาลสหรัฐแจ้งพฤติกรรมของทหารจีน และว่า " ถ้ากองทัพจีนเข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในดินแดนไทย ความไม่สงบเรียบร้อยจะเกิดขึ้น" ยังผลให้ประธานาธิบดี ทรูแมนออกคำสั่งที่ 1 เมื่อ 2 กันยายน 2488 ย้ำว่า พล.ร.อ.เม้าท์แบคเคน เป็นผู้ม้ออำนาจปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย

จะเห็นได้ว่า ที่ประชุมสุดยอด ที่พ็อตสตาม เฉพาะวันที่ 26 กรกฎาคม 2488 ก็ได้ตกลงไว้แล้ว จะว่าการสื่อคำสั่งไม่ดี หรือด้วยการดื้อแพ่งของจีนก็สุดแท้ เมื่อสหรัฐและอังกฤษส่งคำสั่งประท้วงไปยังจุงกิง จอมพลเจียงไคเช็คยืนยันว่าไทยยังอยู่ในเขตปฏิบัติการทางทหารของจีน จีนจะมาจัดการกับทหารญี่ปุ่น ไม่ได้คิดร้ายต่อคนไทยหรือทหารไทย

ในระยะดังกล่าวสถานีวิทยุกระจายเสียงของจีนมุ่งสู่ไทยโฆษณาให้คนจีนทงงในศักดิ์ศรีที่จีนเป็นหนึ่งนในสุดยอดของสัมพันธมิตรที่ได้รับมอบหมายเขตปฏิบัติการทางทหารในดินแดนของไทยและมีอำนาจปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในไทยเท่านั้น เมื่อเห็นมีทหารอังกฤษและทหารอินเดียในบังคับบัญชาเข้ามาในไทย คนจีนกลุ่มหนึ่งจึงมีปฏิกิริยาขึ้น ดังที่ได้แสดงปรากฏการณ์ "เลี้ยะพะ" การยิงกันในย่านเขาวราชเมื่อ 21 กันยายน 2488 ซึ่งในกรณีดังกล่าว ทหารไทยและเจ้าหน้าที่ตำรวจของไทยในขณะนั้นได้ทำการปราบปรามให้สงบได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามดังที่ทราบกันดีว่า ในระยะต่อมารัฐบาลจีนก็ได้กดดันให้มีการเปิดสถานทูตจีนในประเทศไทย

ดร.ปรีดี พนมยงค์ ในหนังสือ "จดหมายเหตุจากหัวหน้าเสรีไทย", หน้า 22, (จัดพิมพ์โดยวารสารหมอคความยุติธรรม, ห้วยขวาง, กรุงเทพฯ, พ.ศ.2522) อ้างเอกสารของรัฐบาลอเมริกัน "ความสัมพันธ์ต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1945 เล่ม 6 หน้า 1275 ต่อท้ายบันทึก ลงวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ.1945 ของอเมริกันเกี่ยวกับปัญหาประเทศไทยว่า จอมพลเจียงไคเช็คเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของพันธมิตรในยุทธภูมิจีน แต่ว่าเจียงไคเช็คได้พยายามที่จะให้สัมพันธมิตรยอมรับว่า เขตยุทธภูมิของท่าน (เจียงไคเช็ค) คอนได้ (ของประเทศจีน หรือ ยุทธภูมิจีน)นั้นจดไปถึงเส้นขนานที่ 16 หมายความว่าดินแดนไทยเหนือเส้นขนานที่ 16 ขึ้นไป อยู่ในเขตยุทธภูมิจีน ซึ่งเจียงไคเช็คจะยกกองทัพจีนเข้ามาได้ ดินแดนของไทยเหนือ

เส้นขนานที่ 16 รวมอำเภออุ้มผาง,อำเภอบางมูลนาค,อำเภอเขมราฐ, กิ่งอำเภอหนองบัวแดง, อำเภอบ้านไผ่, อำเภอศรีบุญเรือง, จังหวัดร้อยเอ็ด, อำเภอเสลภูมิ, บ้านหนองทับม้า

นี่ก็แสดงว่าในระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตรด้วยกันเอง ความเข้าใจในเรื่องเขตอำนาจอนุญาตปฏิบัติการทางทหารก็มีเรื่องยุ่ง ๆ อยู่เหมือนกัน

บท 3

เสรีไทย - สัมพันธมิตร - ญี่ปุ่น

3.1 เกี่ยวกับเสรีไทยสายอเมริกา

เมื่อไทยชนะศึกอินโดจีนแล้ว อัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน (ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช) ได้รายงานมาเมืองไทย หรือ เป็นส่วนตัวถึง จอมพล ป.พิบูลสงคราม ความไม่สู้ชัดเจน ท่านทูตได้เตือนให้ระมัดระวังไม่ให้ไวใจญี่ปุ่นที่จะรุกรานไทย และเสนอแนะให้จัดตั้ง รัฐบาล (ไทย) พลัดถิ่นคล้ายรัฐบาลฝรั่งเศสเสรีของนายพลเดอโกล ท่านจะให้จอมพล ป. ออกไปตั้งที่ไหน หรือให้ตัวท่านเองเป็นผู้จัดตั้ง เหล่านี้ยากที่จะอ่านใจของท่านทูต เชื่อแน่ว่าท่านทูตเห็นทาง และมีความสามารถที่จะจัดทำได้ ท่านนายกรัฐมนตรีเมินเฉยไม่ตอบหนังสือของท่านทูต ท่านทูตว่ากลับส่ง พ.ท. ม.ล.ชาบ กุญชร มาควบคุมท่านที่กรุงวอชิงตัน

ม.ร.ว.เสนีย์ สามารถโน้มน้าวกระทรวงต่างประเทศสหรัฐ ว่าท่านทูตจะต่อต้านญี่ปุ่นร่วมกับสหรัฐ และหลังจากไทย (รัฐบาล จอมพล ป.) ประกาศสงครามกับสหรัฐและอังกฤษแล้วท่านยังเป็นอัครราชทูตไทย มีสถานทูตไทยและข้าราชการสถานทูตคงสถานะเดิมอยู่ ได้นั้นเป็นที่น่าสรรเสริญยิ่งที่สหรัฐถือว่าคนไทยเป็นมิตร (ไม่ใช่สัมพันธมิตร) หากแต่ประเทศไทยถูกญี่ปุ่นยึดครอง

ทันทีที่ไทยประกาศสงครามกับสหรัฐและอังกฤษ รัฐบาลสหรัฐและอังกฤษกักเงินของรัฐบาลไทย (ทรัพย์สินที่สหรัฐนั้น มีประมาณ 2.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

คงหลังจากผู้ที่จะกลับประเทศไทยโดยการแลกเปลี่ยนเชลยได้ออกจากส.ร.อ.แล้วในต้นเดือนเมษายน 2485 สหรัฐจึงปล่อยเงินของไทย ผมนขอเรียกเองว่ายอดพลเรือนและยอดทหาร ยอดพลเรือนนั้นทางการสหรัฐจะจ่ายอย่างไรไม่อาจทราบได้ นับเป็นบุญคุณอย่างยิ่งที่ม.ร.ว.เสนีย์ อนุมัติเงินให้คุณมณี สาธเสนาเดินทางมาติดต่อทางการของอังกฤษ จัดให้มีกลุ่มเสรีไทยกลุ่มหนึ่งได้เข้าประจำการเป็นพลทหารในกองทัพบกอังกฤษ ตลอดสงครามคุณมณีใช้เงินรวมทั้งในกรณีอื่นรวมประมาณ 3 หมื่น 5 พันเหรียญสหรัฐ คงเมื่อมีเงินแล้วท่านทูตจึงได้เรียกประชุมข้าราชการและนักเรียน เรียกหาอาสาสมัครเป็นทหาร เพื่อทำการต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทยตามวิธีการของทหาร การประชุมข้าราชการและนักเรียน มีท่านทูตเป็นประธานนี้แหละที่ทหารเสรีไทยสายอเมริการวมทั้ง ม.ล.ชาบ ด้วยเรียกว่า ประชุมกรรมการเสรีไทยกรุงวอชิงตัน ท่านทูตย่อมต้องรับรองทั้ง ม.ล.ชาบ และนักเรียน (ซึ่งบางท่าน มียศทหาร ดำรวจ ไทยอยู่เดิมแล้ว) ให้แก่หน่วยไอเอสเอส ผู้จัดการฝึกอบรมทหารด้านการข่าวกรอง ฯลฯ เมื่อผ่านการฝึกอบรมอย่างหนักแล้วก็ได้ยศเป็นนายทหารไทย ทำพิธีสาบานตัวจัดโดยม.ล.ชาบผู้ทำหน้าที่บังคับบัญชา และเป็นนายทหารติดต่อไอเอสเอส ท่านทูตก็คิดยศให้ แถมยังใช้งบหรือยอดพลเรือนจัดหาเครื่องแต่งกายชุดใหญ่ทหาร คิดแผ่นที่ไหล่ว่าเสรีไทยเป็นภาษาอังกฤษเหนือธงชาติไทย(ก็แสดงองค์กร) ม.ล.ชาบหัวหน้าและนายทหารเหล่านี้ได้จัดทำแผนปฏิบัติการทางทหารให้ไอเอสเอสได้พิจารณา ซึ่งเขาก็เห็นชอบ

โอเอสเอส ได้จัดให้ ร.อ.นิคคอส สมิต นายทหารพลธิการและการเงินของโอเอสเอสเป็นนายทหารติดต่อดิตตามกลุ่มนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา กลุ่มที่ 1 นี้ นิคคอส สมิต ในหนังสือที่เขาเขียน ทำให้ทราบว่าเป็นเงินของไทยขอยอดทหารนี้ นิคคอส สมิต เป็นผู้นำเช็กจากการสหรัฐเข้าเปิดบัญชี และเบิกจ่ายได้เองโดยตรง (อาจมีผู้อื่นด้วยที่ไม่ใช่ไทย) นิคคอส สมิตว่าราวสิ้นปี 2485 จะมียอดนำเข้ารวม 5 แสนเหรียญสหรัฐ นิคคอส สมิต จ่ายเงินจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ สำหรับประจำตัว ประจำกลุ่ม เงินทองติดตัว วิทยุรับ-ส่ง สำหรับแต่ละกลุ่มนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาที่จะเข้าปฏิบัติการในไทย รวมทั้งวิทยุรับ-ส่ง ส่วนกลางที่ฐานที่เมืองจีน ฯลฯ รวมทั้งเงินเดือนนายทหารเมื่ออยู่ในและนอกสหรัฐ ยอดพลเรือนนั้นข้าราชการและนักเรียนที่ไม่ได้เป็นทหารก็คงได้รับเงินเดือนบ้างรวมทั้งค่าใช้จ่ายของสถานทูตในการดำเนินกิจการ

ที่เมืองจีนนั้น การปรากฏตัวของคุณจำกั๊ด พลาญกูร อ้างว่าเป็นผู้แทนของขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทย มีความสำคัญอย่างยิ่ง ตอนตรวจสอบว่า คุณจำกั๊ดนั้นเป็นบุคคลน่าเชื่อถือได้เพียงใด เชื่อแน่ว่าทางการสหรัฐคงถามท่านทูตอย่างแน่นอน คุณจำกั๊ดโทรเลขมาขอความช่วยเหลือให้ได้เดินทางจากเมืองจีนมาพบท่านทูตไทยที่กรุงวอชิงตันเสียก่อนหรือไม่ก็ไปกรุงลอนดอน เพื่อประชุมปรึกษาหารือโดยให้ ม.ร.ว. เสนีย์ จากกรุงวอชิงตันไปร่วมปรึกษาหารือด้วย ถ้าทราบชื่อหัวหน้าขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทยยิ่งเร็วเท่าใดก็ยิ่งดี ฝ่ายสัมพันธมิตรจะได้ประเมินค่าว่าขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นนั้นน่าจะติดต่อสับสนุนหรือไม่ สำหรับโอเอสเอสยังสำคัญเพราะจะได้มุ่งให้นายทหารเสรีไทยสายอเมริกามุ่งเข้าหาถ้าคิดว่าน่าเชื่อถือ ทั้งนี้กลุ่มนายทหารเสรีไทย สายอเมริกาใกล้จะแทรกซึมเข้าประเทศไทยอยู่แล้ว

เรื่องราว การติดต่อกันระหว่าง ม.ร.ว.เสนีย์กับกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐ กับนายพลโดโนแวน หรือ โอเอสเอส ที่กรุงวอชิงตัน ก็คือ การติดต่อกันระหว่างเอกอัครราชทูต สหรัฐกับนาวาเอกไมลส์ หัวหน้าหน่วยโอเอสเอสที่เมืองจุงกิง กับ ม.ล.ขาบ ก็ดี จนทุกวันนี้ไม่มีการเปิดเผยว่าได้ปรึกษาหารือกันเพียงใดเกี่ยวกับคุณจำกั๊ด พลาญกูร ม.ล.ขาบ และนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่น 1 ก็อยู่ที่จุงกิงขณะที่คุณจำกั๊ดอยู่ที่เมืองจุงกิง

ขอผ่านไปกล่าวถึงเรื่องที่น่าจะทำให้ ม.ร.ว. เสนีย์ไม่ไว้วางใจม.ล.ขาบอีก ม.ล.ขาบและคุณการุณ เก่งระดมยิง บินไปเมืองจุงกิงจากกรุงวอชิงตัน น่าจะถึงจุงกิงก่อนที่นายทหารรุ่น 1 ขึ้นเรือจากสหรัฐเมื่อ 14 มีนาคม 2486 ด้วยซ้ำไป เพราะ ม.ล.ขาบ ออกก่อน 1 สัปดาห์ (ที่ว่า ม.ล.ขาบ ถึงเมืองจุงกิง 7 มิถุนายน 2486 นั้นซ้ำไป ไม่น่าจะจริง) นายทหาร รุ่น 1 (3-4) คน มาถึงจุงกิงก่อน ส่วนใหญ่ถึงเมื่อไรไม่มีบันทึกไว้ประมาณกันว่า กรกฎาคม 2486

จากหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก เนตร เขมะโยธิน 24 ตุลาคม พ.ศ.2528 เรื่อง "งานใต้ดินของพันเอกโยธี" ประพันธ์โดย พล.อ.เนตร เขมะโยธิน เมื่อ พ.ศ.2500, บท "จำกั๊ด พลาญกูร" (บท 22) และคำนำ ในบท 23 หน้า 169 ได้พิมพ์จดหมายซึ่ง ม.ล.ขาบ เป็นผู้เขียน (ถึง ม.ร.ว. เสนีย์) ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2486 ขออนุญาตไปที่ชายแดนไทยกับนายทหารไทยอีก 2-3 คน ถ้าเข้าไปในไทยได้ก็จะเข้าไป

เพราะมีเหตุการณ์สำคัญด้วยทหารญี่ปุ่นกับทหารไทยไม่ลงรอยกัน ทั้งนี้ได้ทราบข่าวมาจากนายพลจีน (ไม่ได้เอ่ยชื่อ) ที่ปฏิบัติหน้าที่ตรงข้ามกับที่ตั้งกองทัพอไทยที่อยู่ติดกับชายแดนแคว้นยูนนาน ในจดหมายนั้น ม.ล.ชาลเสนขอขอตัง ร.อ.โพน อินทรทัต เป็น พันตรี และรักษาการแทนม.ล. ขาบ (และเรื่องอื่น).....

ม.ร.ว.เสนีย์ คงไม่ได้ตอบจดหมายนี้ และ ม.ล. ขาบ ก็ไม่ได้ไปไทยตามที่ขอ ท่านผู้อ่านคงจะเห็นว่า ม.ล.ขาบยังไม่ได้เริ่มงานสำหรับคณะนายทหารเสรีไทย รุ่น 1 เลย และไม่ใช่น้ำที่ที่หัวหน้าคณะจะส่งหน้าเข้าไทย และยังไม่ได้ปรึกษาฝ่ายไอเอสเอส อนึ่งเหตุการณ์ในไทยน่าจะตรงกันข้ามกับที่ ม.ล.ขาบอ้าง ทพไทยกับทพญี่ปุ่นไม่ปรากฏว่ามีการกระทบกระทั่งกัน และอีกไม่กี่วันหลังจากที่ม.ล.ขาบเขียนจดหมาย นายพลโดโจก็จะมาเมืองไทย มามอบ 4 รัฐมาลาชา และเมืองพานให้แก่ไทย

อีกประการหนึ่ง พล.อ.เนตร ท่านพิมพ์บันทึกส่วนตัวของ ม.ร.ว.เสนีย์ อ้างว่า วันนั้น ไอเอสเอส แจ้งว่า คุณจำกัด เจ็บหนัก วันนั้นไอเอสเอสแจ้งว่าคุณจำกัด ถึงแก่กรรมและรุ่งขึ้น ม.ร.ว.เสนีย์ ให้ข้าราชการสถานทูตไปแจ้งไอเอสเอส ที่กรุงวอชิงตัน ขอให้ชันสูตรศพคุณจำกัด ประเด็นที่ได้รับความรู้ก็คือ ไอเอสเอสก็แจ้งข่าววิทยุด่วนจากจุงกิงให้ ม.ร.ว.เสนีย์ และ ม.ร.ว.เสนีย์ขอให้เขาแจ้งไปจุงกิงโดยทางวิทยุ ก็สามารทำได้รวดเร็ว มิใช่ว่าเขามีข้อรังเกียจและไม่ช่วยเหลือด้านการสื่อสาร

หากมองคนละมุมกับ ท่านพลเอกเนตร นายพลโดโนแวนคงระอาใจ เมื่อแรกก็ว่าไว้วางใจ ม.ล.ขาบ ยังไม่ทันปฏิบัติภารกิจเลยก็เกิดไม่ไว้วางใจ นายทหารอาวุโสก็ไม่มีอีก นายพลโดโนแวนจึงให้ปฏิบัติภารกิจเสียให้เสร็จ เมื่อส่งนายทหารเสรีไทยชุดสุดท้ายเข้าไทยแล้วไม่นาน ก็ปรากฏว่าม.ล.ขาบ กลับไปทำงานที่กรุงวอชิงตันราวปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2487 (นาวาเอกไมลส์ ได้รับเลื่อนยศให้เป็นพลเรือจัตวา) และย้ายไปทำงานที่อื่น พล.ร.จ.ไมลส์ จะได้ประทับใจต่อที่ได้สัมผัสงานของเสรีไทยสายอเมริกาอย่างไรบ้างน่าจะหาหนังสือที่ท่านเขียน (ได้ให้ชื่อหนังสือไว้แล้ว)

มีประเด็นหนึ่งที่นายทหารเสรีไทยสายอเมริการุ่น 1 เขียนไว้ในหนังสือ "ประมวลบทสัมภาษณ์และบันทึกของอดีตนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา" รวบรวมโดย นาวาอากาศเอก วิมล วิริยะวิทย์ พิมพ์เมื่อ พ.ศ.2536 มีข้อความในหน้า 35 ว่า "เรื่องจำกัดมาจุงกิงนั้นรู้กันตั้งแต่ยังฝึกทหารอยู่ หม่อมเสนีย์ได้พูดถึงเรื่องจำกัดในที่ประชุมกรรมการเสรีไทย อ้างว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มต่อต้าน(ญี่ปุ่น)ในไทย ต้องการเดินทางมาพบหม่อมเสนีย์ให้ช่วยจัดการให้ด้วย หม่อมเสนีย์ว่าแกจะจัดการได้อย่างไร ใครออกจากเมืองไทยมาก็จะอ้างเป็นตัวแทนกลุ่มต่อต้าน(ญี่ปุ่น) จะมากกรุงวอชิงตันกันหมด ถ้าเป็นเรื่องเหลวไหล เมื่อสงครามเสร็จแกจะต้องรับใช้เงินที่ใช้ไม่สมเหตุผล ไม่มีกรรมการคนไทยไม่เห็นด้วยกับหม่อมเสนีย์ เรื่องจำกัดจะโทษใคร?" ข้อความนี้เขียนโดยนายทหารเสรีไทยรุ่นที่ 1 ที่เดินทางออกจากส.ร.อ.เมื่อ 14 มีนาคม 2486 ข้อท้วงติงของผมมีเพียงว่าวันที่ 19 มีนาคม 2486 คุณจำกัดและคุณไพศาล กระจุกลี เพิ่งเดินทางข้ามเส้นเขตแดนเข้าจีนที่เมืองตงเฮียงอยู่ ไม่น่าที่เรื่องคุณจำกัดจะไปถึงกรุงวอชิงตันก่อนหน้านั้น อาจเป็นนายทหารรุ่นต่อไปที่ยังไม่ได้ออกจากส.ร.อ. เล่าให้ฟังบันทึกของนายทหารเสรีไทยสายอเมริกานี้แสดงให้เห็นวิธีปฏิบัติของท่าน

ทูต ในกรณีคุณสงวน ตูลาร์กซ์ และคุณแดงคุณดิลก็ได้รับการปฏิเสธจากม.ร.ว.เสนีย์ที่จะออกเงินให้เดินทางจากกรุงวอชิงตัน โดยบังเอิญที่กลุ่มนายทหารรุ่นที่ 1 ได้ไปพบคุณสงวนและคุณแดง จึงได้คาดคั้นม.ล.ขาบ ให้จัดหาเงินส่งตัวไปกรุงวอชิงตัน มิฉะนั้นให้หักเงินเดือนนายทหารเหล่านั้นใช้เป็นค่าเดินทางให้สำหรับทั้งสองคนและคณะ ดังที่นิคอล สมิธเขียนไว้ในหนังสือของเขาว่าไปจัดหาเครื่องวิทยุรับ-ส่งสำหรับฐานในเมืองจีนที่สูญหายไปเนื่องจากเรือที่บันทุกมาถูกจม กลับจากคลังคัตตาถึงกรุง ก.ม.ล.ขาบก็ขอให้เซ็นส่งจ่ายเงินค่าสำหรับคุณสงวนและคุณแดง คนละ 5,000 เหรียญสหรัฐเพื่อเป็นค่าเดินทางและกินอยู่ของคุณสงวนและคุณแดง ซึ่งนิคอล สมิธ ก็เซ็นส่งจ่ายให้ทันที (ก็จากเงินยอดทหารของไทย)

มีเรื่องที่ควรทราบควรเข้าใจอีก กล่าวคือ นายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่นอ่าวใต้ 3 ท่านลงชื่อร่วมกันในจดหมายเป็นภาษาอังกฤษถึงคุณสงวน ตูลาร์กซ์ เมื่อคุณสงวนถึงกรุงวอชิงตันและส่งสำเนาให้นายทหารสังกัดไอเอสเอส 2 นาย นอกนั้นสำเนาถึงท่านทูตและข้าราชการสถานทูตที่กรุงวอชิงตัน มีข้อความสรุปสั้น ๆ ได้ว่า ในการที่คุณสงวนจะประชุมปรึกษาหารือให้กลุ่มเสรีไทยทั้งหลายรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวในการต่อต้านญี่ปุ่นโดยตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นหรือคณะกรรมการปลดแอก(จากญี่ปุ่น)นั้น สมควรปรึกษาหารือที่ประชุมกรรมการเสรีไทยที่กรุงวอชิงตัน(ที่สถานทูต)เสียก่อนแม้ว่ากรรมการดังกล่าวจะไม่ได้รับการยอมรับนับถือจากรัฐบาลอเมริกัน ซึ่งคุณสงวนก็ตอบจดหมายนั้นกลับไปที้งถึงที่ว่าจะปฏิบัติตามที่แนะนำมาและส่งสำเนาให้ม.ร.ว.เสนีย์และผู้อื่นตามที่เคยส่งสำเนาให้ คุณสงวนลงนามตำแหน่งประธานขององค์กรเพื่อการปลดปล่อยแห่งชาติไทย

ม.ร.ว.เสนีย์ ในฐานะอัครราชทูตไทย มีหนังสือเป็นภาษาอังกฤษ (สำเนาส่งถึงผู้ใดบ้างไม่ทราบชัด) ส่งถึงนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาว่า "เมื่อได้รับสำเนาจดหมายรวมทั้งจดหมายตอบ (สำเนา) ของคุณสงวน ตูลาร์กซ์แล้ว ท่านทูตได้ตัดสินใจลาออกจากคณะกรรมการเสรีไทย (ที่กรุงวอชิงตัน)ทันทีนับตั้งแต่วันที่ 21 ธันวาคม 2486 (ค.ศ.1943) ในการยื่นใบลาออกท่านทูตได้อธิบายให้คณะกรรมการทราบว่า จะใช้บันทึก(ชี้แจง)นี้ในการอภิปรายสาธารณะหลังสงครามก็ได้ ท่านทูตได้เคยแจ้งให้(คณะกรรมการ)ทราบแล้วว่า รัฐบาลอเมริกัน ไม่ได้ยอมรับนับถือคณะกรรมการเสรีไทย(วอชิงตัน) (รัฐบาลสหรัฐไม่ยอมให้มีองค์กรอิสระ) และนี่(กลุ่มนายทหาร)ก็ส่งสำเนาจดหมายสู่ภายนอกวงการสถานทูต(ไทย) ท่านทูตเคยบอกแล้วว่า เรื่องคณะกรรมการเสรีไทยเป็นเรื่องภายใน(สถานทูตไทย) รัฐบาลอเมริกันจะไม่ยอมรับนับถือคณะกรรมการปลดปล่อยของคุณสงวน รัฐบาลสหรัฐจะเจรจากับท่านทูตเท่านั้น ท่านทูตเป็นผู้แทนชาติไทยถูกต้องตามกฎหมายแต่ผู้เดียวที่แต่งตั้งมาเป็นทางการต่อสหรัฐอเมริกา (...the United States Government will not recognise such an organisation, but will deal only with me, who by accident of position, happen to be the only legal representative of the Thai nation accredited to this country) ท่านทูตเสียใจที่(นายทหาร)ไม่ทำหน้าที่ทางทหาร หากแต่มีความสนใจทางการเมือง(ท่านทูต)ขอบันทึกไว้ว่าท่านทูตไม่รับผิดชอบต่อการเสียไปซึ่งประสิทธิภาพทางทหารและขวัญกำลังใจ (morale) ของท่าน(นายทหาร)"

ตอนที่คณะนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่นที่ 1 อยู่ที่เมืองจีน ได้รับหนังสือจากท่านทูตเช่นนี้ก็ใกล้เต็มทีที่จะออกเดินทางจากเซ็ลส์(เจ้หลี่)ต้นปี พ.ศ.2487 อยู่แล้ว ก็คงจะเสียขวัญเสียกำลังใจกันไปบ้าง ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ไปเป็นอย่างดี แต่ก็มีสองท่านที่เสียชีวิตในที่สุด

ท่านทูตไม่เข้าใจว่า คณะทหารเสรีไทยที่จะแทรกซึมเข้าไปในไทย นอกจากจะเกลี้ยกล่อมทหารพรรคพวกที่จะร่วมกันต่อต้านญี่ปุ่นแล้ว เพื่อให้ผลงานมีประสิทธิภาพ ก็ต้องสืบหาขบวนการใต้ดินที่มีผู้นำที่น่าไว้วางใจได้ในประเทศไทย จะได้ประสานงานกันให้เกิดผล เช่นนี้มันไม่เกี่ยวกับการเมืองด้วยหรือ

เมื่อมีผู้อ้างว่าเป็นผู้แทนขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทยออกมานอกประเทศเช่นนี้ ถ้าหากได้สัมภาษณ์ตรวจสอบว่าผู้นั้นไว้วางใจได้ ขบวนการน่าเชื่อถือได้หรือไม่ คณะนายทหารไทยที่จะแทรกซึมเข้าไปก็จะสะดวกที่จะมุ่งติดต่อเข้าหาขบวนการนั้น น่าจะเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างรวดเร็ว ผู้ที่จะสัมภาษณ์ผู้อ้างว่าเป็นผู้แทนขบวนการ ย่อมไม่มีผู้ใดดีกว่าคนไทย จะได้เข้าใจซักถามได้ความลึกซึ้งแต่ฝรั่งที่รู้จักวงการในเมืองไทยหรือจะไม่รู้จักเลยก็ทำได้แต่ต้องนำมาพิจารณาอีก เรื่องเช่นนี้เข้าใจว่าไอเอสเอสก็คงอยากให้ดำเนินการ จริงอยู่ไอเอสเอสที่เมืองจุงกิงอาจถูกปิดบัง แต่คุณจำกัดก็ได้หาหนทางบอกให้อุปทูตสหรัฐที่จุงกิงให้ส่งเรื่องให้กระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกากรุงวอชิงตันให้ทราบโดยฝ่ายจีนไม่รู้ ฉะนั้นคงจะมีจากผู้ใดผู้หนึ่งที่ฝ่ายสหรัฐที่กรุงวอชิงตันเข้าใจว่าเรื่องคุณจำกัดนั้นเป็นเรื่องการเมืองไทย ขอให้ไทยจัดการเอง ไม่ใช่เรื่องการทหารไอเอสเอสที่กรุงวอชิงตันคงจะยังไม่ต้องเกี่ยว ข้อเสนอพื้นฐานเช่นนี้ก็อาจเป็นไปได้ จึงปรากฏคล้ายกับว่ากระทรวงต่างประเทศสหรัฐและไอเอสเอสไม่ได้แสดงบทบาทใดๆ เลยเกี่ยวกับคุณจำกัด

เมื่อธันวาคม 2486 ก่อนที่นายพลโดโนแวน ผู้อำนวยการหน่วยไอเอสเอส ณ กรุงวอชิงตัน จะเดินทางไปตรวจการที่เมืองจุงกิง ม.ร.ว.เสนีย์ได้ไปพบและขอร้องให้นายพลโดโนแวนเรียก ม.ล.ขาบ กลับมากรุงวอชิงตัน ชาวต่างประเทศผู้เขียนเรื่องว่า นายพลโดโนแวน ตอบว่า ท่านเกี่ยวกับเรื่องทหารไม่เกี่ยวกับการเมือง* อ่านแล้วคล้ายกับพูดประชดพิกล(จะได้กล่าวถึง นายพลโดโนแวน ที่เมืองจุงกิงอีกในภายหลัง)

กระทรวงการต่างประเทศจีน(กต.จีน) ได้บอกกับคุณจำกัดว่า ม.ร.ว.เสนีย์ ส่ง ม.ล.ขาบ มาเมืองจีนมาจุงกิง กต.จีนไม่เคยถามคุณจำกัดว่าต้องการพบม.ล.ขาบหรือไม่ คุณจำกัดก็ไม่ได้เรียกร้องที่จะขอพบม.ล.ขาบ ฉะนั้นที่ผู้เขียนเรื่องว่าไอเอสเอสเห็นว่า ม.ล.ขาบ ไม่ใช่ตัวแทนของ ม.ร.ว.เสนีย์ จึงไม่จัดให้ม.ล.ขาบ ได้พบกับคุณจำกัดนั้นเป็นการสันนิษฐานเอาเอง

เมื่อ กต.จีนทราบว่า ม.จ.สุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัฒน์ (ท่านชื่น) จะเสด็จมาจุงกิง ได้มาถามคุณจำกัดว่ายินดีพบหรือไม่ ซึ่งคุณจำกัดก็บอกว่าไม่ขัดข้อง ที่ว่าท่านชื่นทรงพบกับคุณจำกัดท่านก็ไม่ทรงทราบว่า

* R.H. SMITH : OSS, New York, 1972, p.258; และ
State Department Records 792.93/50 National Archives, Washington

ผู้ใดเป็นหัวหน้าเสรีไทยในประเทศไทยไปจากคุณจำกัด(เพราะคุณจำกัดมิได้บันทึกไว้)นั้นไม่จริง ท่านขึ้นทรงทราบมาก่อนแล้วจากข้อบันทึกของคุณจำกัดส่งให้ทางการอังกฤษที่ พ.อ.ไรต์ จัดการ ท่านขึ้นทรงจัดการฝากสาส์นลับนัดหมายให้ฝ่ายเสรีไทยในประเทศจัดคนไปคอยรับคณะคุณปิวที่จะมาที่ฝั่งชายทะเลบริเวณตะกั่วป่าโดยเรือได้นำวันทีนั้นๆ เดือนธันวาคม 2486 ขอให้มิสัญญาบนฝั่งอย่างนั้นปรากฏว่าไม่มีผู้ใดไปรับที่ชายทะเลดังเสนอ มาทราบในภายหลังว่าผู้ถือสาส์นลับนำมาส่งให้เข้าไปประมาณ 10 เดือน ถึงแม้ว่าการนัดหมายไม่ประสบความสำเร็จ แต่ก็ยังแสดงว่าฝ่ายอังกฤษไม่ได้ละเลยต่อเรื่องขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทย ได้พยายามที่จะติดต่อด้วย

กรณีคุณจำกัด เป็นครั้งแรกที่อ้างตัวว่าเป็นผู้แทนขบวนการต่อต้านในไทย ขอให้ท่านทูตช่วยเหลือจัดการให้ได้เดินทางมาพบท่านทูตที่กรุงวอชิงตัน นำเสียดายที่ท่านอ้างเรื่องเงินมาดทับเสีย ไม่ต้องการพบผู้แทนขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทยไปเสียหมด เข้าทำนองว่าท่านทูตจะร่วมมือกับสหรัฐต่อต้านญี่ปุ่นอยู่แต่ผู้เดียวในกรุงวอชิงตัน หากแต่กลับรอเรื่องเอาไว้ติดต่อกับ ดร.ที.วี.ซุง(รัฐมนตรี กต.จีน) ที่กรุงวอชิงตัน ให้ฝ่ายจีนตัดสินใจว่าคุณจำกัดควรมาวอชิงตันหรือไม่ มันเรื่องของไทยแท้ๆกลับไปขอให้จีนตัดสินใจ ให้จีนขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอีกต่อหนึ่งในการที่จะให้คุณจำกัดเดินทางไปโดยเครื่องบินจากจุงกิงมากรุงวอชิงตันให้คุณจำกัดรอ 2 เดือนกว่าที่จะรู้ว่าท่านทูตจะช่วยอย่างไร

คุณจำกัดหมดเงินที่จะเดินทางจากเมืองกุยหลินไปเมืองจุงกิง ถ้าพ.อ.ไรต์นายทหารอังกฤษที่กุยหลินไม่ให้เงิน ไม่จัดการใช้สิทธิพลจองที่นั่งในเครื่องบิน คุณจำกัดจะไม่มีทางไปเมืองจุงกิงได้

คุณจำกัดโทรเลขขอเงิน ม.ร.ว.เสนีย์ 2 พันเหรียญสหรัฐ ท่านทูตก็ไม่ตอบ คือไม่ให้ เช่นนี้จะให้เงินเขาเชื่อคุณจำกัดได้อย่างไรว่าเป็นตัวแทนกลุ่มต่อต้านในไทย ในเมื่อท่านทูตผู้เป็นหัวหน้าเสรีไทยในสหรัฐไม่ช่วยเหลือไม่แยแสด้วยเช่นนี้

กรณี คุณสงวน ตูลาร์กี และคุณแดง คุณดิลก ก็เช่นเดียวกัน ขอเงินท่านทูตให้ช่วยเหลือได้เดินทางมาพบท่านทูตที่กรุงวอชิงตัน ท่านทูตก็ไม่ให้ความช่วยเหลือ ด้วยปฏิภาพของคณะนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาที่ตอนนั้นอยู่ที่จุงกิง ที่เรียกร่องเชิงบังคับให้ ม.ล.ขาบ ขอให้ พ.ต.นิคอล สมิต เช่นส่งจ่ายเงินให้ทั้ง 2 ท่านและครอบครัวรวม 1 หมื่นเหรียญสหรัฐ ช่วยออกวีซ่าให้มิฉะนั้นให้ใช้เงินเดือนคณะนายทหารแทน พ.ต.นิคอล สมิต ก็เช่นส่งจ่ายเงินให้ด้วยดี (มันก็เงินยอดทหารของไทยนั้นแหละ) คุณสงวน จึงได้เดินทางจากจุงกิงไปกรุงวอชิงตัน คุณสงวนก็ได้ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อโอเอสเอสและคุณบุญมาก เทษะบุตร-คุณวิมล วิริยะวิทย์ ในการที่จะเข้าไปทำงานปฏิบัติการในประเทศไทยว่า ยังไม่แน่ใจว่าคุณหลวงอดุลจะร่วมมือกับ ดร.ปรีดี หรือไม่

งานของท่านทูตกับคุณสงวน ตูลาร์กีที่กรุงวอชิงตัน จะได้กล่าวภายหลัง ในที่สุดโอเอสเอสก็ต้องช่วยเหลือให้คุณสงวน และคุณแดง ไปทำงานที่หน่วยงานโอเอสเอสในเมืองแคนดี ลังกา

คุณพระพิศาลสุขุมวิทและคุณหลวงสุขุมนัยประดิษฐ์ ได้มิตรสหายช่วยงานและนำเงินมาอยู่ในสหรัฐ ได้นานพอ

เกี่ยวกับเรื่องของคุณจำกัด พลเอกเนตร เชมะโยธิน ท่านเขียนว่า เพื่อความเป็นธรรมแก่ท่านทูต ท่านได้อำบันทึกระจำวันของท่านทูตว่าวันใดที่คุณจำกัดเจ็บหนักวันใดถึงแก่กรรม ซึ่งโอเอสเอสอวชิงตัน แจ้งให้ท่านทราบเกือบทันทีที่เกิดเหตุ ซึ่งท่านทูตได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่สถานทูตรีบไปแจ้งโอเอสเอส ขอให้เขาวิทยุด่วนไปแจ้งกิ่งขอให้เขาชันสูตรศพของคุณจำกัด

เป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจความเป็นธรรม ในระยะพิมพ์เรื่องอาจมีความจำเป็นต้องว่าเช่นนั้น คงไม่ใช่ ด้วยท่านทูตได้เขียนอาลัยอาวรณ์คุณจำกัดอย่างน่าปลื้มใจ หรือการเสนอให้ชันสูตรพลิกศพ คิดว่าโอเอสเอส คงไม่แจ้งไปยังกิ่ง เพราะมิฉะนั้นจะเกิดการกินใจระหว่าง จีน กับ ทั้งโอเอสเอสและขบวนการเสรีไทย น่าจะเหมาะสมแล้วที่คุณส่งวนตกลงให้นายพลได้หลีกจัดฉาปณกิจศพคุณจำกัดภายใน 2-3 วัน

คงจะไม่ใช่เรื่องเงินที่คุณจำกัดอาจมาทำให้สิ้นเปลืองจากยอดของไทยในกรุงวอชิงตัน หรือคุณ จำกัดไปหาความสุขส่วนตัวที่นั่น ดังที่กล่าวแล้วว่าไม่ใช่ด้วยขาดเงินหรือจะขาดเงิน ทศนะของท่านทูตได้ เปลี่ยนไปบ้างในภายหลัง ที่มีการจัดส่งคุณหลวงดิษฐการภักดี ให้คำปรึกษาที่เมืองแคนดี้ ลังกา ก่อนที่คณะ คุณสิทธิ เสวตศิลา จะได้มากระโดดร่มลงในประเทศไทย (ถึงไทย 3 พฤศจิกายน 2487)

ขอแทรกข้อสังเกตเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการ ของคณะนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่นที่ 1 ที่ ปฏิบัติการจากฐานปฏิบัติการที่เมืองจิน อาศัยผู้นำทางและใช้เส้นทางที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากการกลั่นแกล้ง จากนายพลได้หลีก (ขอเหมาะเรียกเช่นนั้น) และนายพลได้หลีกไม่ได้จัดช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้รวดเร็ว คุณไม่ สมกับที่ภูมิใจในอำนาจอนุญาตการทำปฏิบัติการ (ดังบท 2) ก็อาจเป็นความจริง

การที่ฝ่ายจีนหวังเหนี่ยวให้ปฏิบัติการของนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่นที่ 1 ล่าช้า คงเป็น เพราะต้องการจัดเรื่องการเมืองคือเกลี้ยกล่อมให้คุณจำกัดเห็นชอบที่จะให้ขบวนการเสรีไทยในประเทศ ซึ่ง คุณจำกัดเป็นผู้แทนออกไปในการที่จะจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่น ให้ตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นของไทยในจีนและเรื่อง ด้านทหารด้วย

เรื่องด้านทหารหรือการข่าวกรองนั้นไม่เคยปรากฏในเอกสารของสหรัฐ หากแต่มีในหนังสือที่มิลตัน ไมล์ส⁽¹⁾ เขียนขึ้นภายหลังสงคราม มิลตัน ไมล์ส ตอนเป็นหัวหน้าหน่วยโอเอสเอสในเมืองจิน ได้ตกลงยินยอมด้วยตนเองว่าจะช่วยนายพลได้หลีกในการจัดอบรมทหารข่าวกรองของนายพลได้หลีกพร้อมทั้งอาวุธ และ เครื่องวิทยุรับ-ส่ง ติดต่อกลับมาจุงกิง (ประมาณ 10,000 คนในที่สุด) โดยให้สมทบไปกับคณะนายทหาร เสรีไทยสายอเมริกา รุ่น 1 ด้วย นี่เป็นการคิดแผนข่าวกรองในไทยใหญ่ขึ้นอีก มิลตัน ไมล์ส ก็ทราบว่ามี

(1) Milton MILES : " A Different Kind of War" New Your, 1967, p. 168,180

เครือข่ายงานข่าวกรองในไทยอยู่เดิมแล้ว (จากหนังสือของนายสวัสดิ์ ตราชู⁽²⁾ ก็เป็นเรื่องยืนยันด้วย)

มิลตัน ไมลส์ คงจะไม่ได้เปิดเผยเรื่องเหล่านี้ให้ ม.ล.ขาบ และ นายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่น 1 ทราบ เพราะถ้าทราบก็คงจะไม่ยินยอมด้วย แต่คำริการของ น.อ.มิลตัน ไมลส์ และนายพลได้หลี่ ที่อาจให้ ม.ล.ขาบ เป็นผู้นำกองกำลังผสมไทย-จีน ที่จะร่วมส่งเข้าไทยนั้น มีปรากฏในเอกสาร⁽³⁾

ส่วนสันนิษฐานว่าจีนนำทางคุณกระเวก ศรีวิจารณ์ และคุณสมพงษ์ ศัลยพงษ์ ไปให้ถูกจับนั้น แล้วแต่ท่านจะมีวินิจฉัย กระนั้นก็ดี ผมคิดว่าถ้านายอำเภอเชียงแมน ใช้ตำรวจชั้นสัญญาบัตรไปปรับตัวมา หรือไปปรับมาเองในกรณีเช่นนี้ นายทหารทั้ง 2 คนและคุณอำนวยที่ร่วมเดินทางมาด้วยคงจะไม่ถึงแก่กรรม

เป็นที่น่าเสียดายที่แม้แต่ไอเอสเอสเองก็มีได้ระลึกถึงความยากลำบากในการทำปฏิบัติการของคณะ นายทหารไทยรุ่นที่ 1 นี้ ไอเอสเอสไม่มีประสบการณ์จึงฝ่ากชดากรมไว้กับงานข่าวกรองของจีน

มิลตัน ไมลส์ เขียนในหนังสือที่เขาประพันธ์เมื่อสิ้นยุคสงครามแล้ว ในหน้า 164 มีความว่า เขา เป็นผู้ไม่อนุญาตให้ ม.ล.ขาบ และนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาที่ตอนนั้นอยู่ที่จุงกิง ได้พบกับ "ท่านซัน" ไอเอสเอสไม่ต้อนรับท่านซัน ผมว่าอาจเป็นไปได้ที่ทหารสังกัดอยู่ต่างบังคับบัญชากันโดยเฉพาะที่ทำงานลับด้วยกันทั้งสองฝ่าย หากไม่มีความจำเป็นก็ไม่จำเป็นต้องพบกัน แต่ข้อสังเกตมีว่านาวาเอก ไมลส์ ตอนนั้น ต้องทราบว่ "ท่านซัน" เสด็จไปเมืองจุงกิงเพื่อไปพบผู้ใด

ผมได้กล่าวไว้แล้วว่า ก่อนที่นายพลโดโนแวนจะออกจากกรุงวอชิงตัน ธันวาคม พ.ศ.2486 ม.ร.ว. เสนีย์ ได้ไปพบนายพลโดโนแวน เป็นส่วนตัว ขอให้ท่านย้ายหรือสั่งให้ ม.ล.ขาบ กลับมาทำงานที่กรุงวอชิงตัน⁽⁴⁾ นายพลโดโนแวนให้คำตอบว่า ท่านเกี่ยวกับการทหารไม่เกี่ยวกับการเมือง ที่เมืองจุงกิงท่านบอกกับ ม.ล.ขาบว่าให้ ม.ล.ขาบทำหน้าที่ทางทหารไป ให้เรื่องการเมืองไปลงนรก (นาวาเอกไมลส์ ก็ฟังอยู่ด้วย)

นายพลโดโนแวนได้ต่อนายพลได้หลี่อย่างรุนแรงว่า ขอให้นายพลได้หลี่เลิกขัดขวางงานของ ไอเอสเอสเสียที นายริชาร์ด ดีคอน ผู้เขียนหนังสือ⁽⁵⁾ อ้างคำของนาย Oliver J. CALDWELL ผู้สันักตกรณงานของไอเอสเอสและงานของอเมริกาในเมืองจีน ว่าทั้งสองได้ปะทะคารมรุนแรง :

นายพลโดโนแวน ว่า ถ้าไอเอสเอสทำหน้าที่โดยนายพลได้หลี่ไม่ต้องการร่วมมือด้วย ไอเอสเอสก็จะแยกไปปฏิบัติงานต่างหาก

นายพลได้หลี่ ว่า ถ้าไอเอสเอสพยายามที่จะปฏิบัติงานนอก "ซาโค"⁽⁶⁾ ฉันทจะฆ่าสายลับของท่าน

(2) สวัสดิ์ ตราชู : "เมื่อข้าพเจ้าเป็นเสรีไทยกับขุนพลภูพาน", สำนักพิมพ์ มติชน, พิมพ์ครั้งที่ 1 มกราคม 2537

(3) State Department Records 892.00/9-3044, National Archives, Washington

(4) State Department Records 792.93/50, National Archives, Washington

(5) Richard DEACON : The Chinese Secret Service, Ballantine Books, New York, 1974

(6) "ซาโค" (SACO : Sino-American Cooperative Organization) องค์การ หรือ คณะกรรการ ประสานงานข่าวกรองของจีน (ก๊วะมินดั่ง กับ ไอเอสเอส (ในเมืองจีน) มีนายพลได้หลี่เป็นประธานและ น.อ.มิลตัน ไมลส์ เป็นกรรมการผู้หนึ่ง)

นายพลโดโนแวน ว่า ต่อสายลับคนหนึ่ง ๆ ที่ท่านฆ่า เราจะฆ่านายพลของท่านคนหนึ่ง
 นายพลได้หลี ว่า ท่านพูดกับฉันอย่างนั้นไม่ได้
 นายพลโดโนแวน ว่า ฉันกำลังพูดกับท่านอย่างนั้นแหละ

นิคอล สมิธ เขียนไว้ในหนังสือของเขาว่า นายพลโดโนแวน พูดออกรุนแรงเช่นนั้น แต่ความช่วยเหลือจากนายพลได้หลีก็ไม่เห็นจะดีขึ้น(ต่อคณะนายทหารเสรีไทยอเมริกา) เท่าที่อ่านดูก็คงมีบ้าง เห็นฝ่ายจีนจัดมา 30 ตัวให้คุณบุญรอด บิณฑสันต์ นำขบวนม้าจากเมืองคุนหมิง เมื่อ 4 มกราคม 2487 ไปเมืองซือเหมา (เชื่อแน่ว่า นิคอล สมิธ คงไม่ต้องจ่ายจากงบยอดทหารของไทย)

3.2 เกี่ยวข้องกับรัฐบาลพลัดถิ่นของไทย

ผมใช้คำ "รัฐบาลพลัดถิ่น" เป็นหัวข้อเรื่องก็เพราะคุณจำกัด พलगูร ใช้เช่นนี้

แม้ว่าไทยจะประกาศสงครามกับสหรัฐ แต่สหรัฐก็มีได้ประกาศสงครามตอบ ในสหรัฐรัฐบาลเรียก ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ว่าอัครราชทูตไทย และเรียกสถานทูตว่า สถานอัครราชทูตไทย คนไทย(ที่ไม่ได้กลับโดยการแลกเปลี่ยน)ไม่ใช่ชนชาติศัตรูและมีขบวนเสรีไทย ดังกล่าวแล้วข้างต้นสหรัฐให้ใช้เงินของไทยสำหรับฝ่ายพลเรือนและทหารเสรีไทยสายอเมริกา สหรัฐไม่ใช้คำว่าม.ร.ว. เสนีย์ เป็นหัวหน้าขบวนเสรีไทยในสหรัฐหากถือว่าอัครราชทูตไทยเป็นบุคคลที่เด่นที่สุดในขบวนเสรีไทยนอกประเทศไทย เป็นตัวแทนอยู่ในสหรัฐ

นโยบายของสหรัฐมีว่า ไม่รับรองขบวนการอิสระใดๆ แม้ว่าขบวนการเหล่านี้จะถูกมองหรือปฏิบัติด้วยความเห็นใจและเข้าใจ(จากสหรัฐ) (นั่นคือไม่ได้ผูกพันสหรัฐเองในการตั้งรัฐบาลไทย)

1) ขอนำเรื่องในบท 5 มากล่าวเพียงสั้น ๆรวมไว้ ณ ที่นี้ กล่าวคือ คุณจำกัด มุ่งหมายที่จะติดต่อเพื่อความเป็นไปได้ในการที่จะจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นของไทยในอินเดีย โดยใช้เงินของไทยที่อังกฤษกักกันไว้

โดยที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ประวิงการที่จะช่วยเหลือให้คุณจำกัด ได้เดินทางไปปรึกษาหารือกับม.ร.ว.เสนีย์ ที่กรุงวอชิงตัน และประกอบกับฝ่ายจีนมีท่าทีไม่สู้พอใจที่คุณจำกัดจะเดินทางไปติดต่อกับประเทศจีน คุณจำกัดได้เบนการติดต่อไปยังฝ่ายอังกฤษก่อน ฝ่ายจีนนั้นกีดกันมิให้คุณจำกัดได้ติดต่อกับไม่ว่าอังกฤษหรืออเมริกาในตอนแรก บังเอิญคุณจำกัดสามารถทำให้อังกฤษรู้ความมุ่งหมายโดยฝ่ายจีนไม่สามารถกีดกันได้ และในที่สุดมอบบันทึกเรื่องทั้งหมดฝากอุปทูตสถานทูตสหรัฐที่จุงกิงขอให้จัดส่งถึงกระทรวงต่างประเทศสหรัฐได้โดยฝ่ายจีนไม่ทราบเช่นกัน แต่ไม่ได้รับการติดต่อจากฝ่ายสหรัฐจนถึงแก่กรรม

ฝ่ายอังกฤษได้แจ้งความคิดเห็นมาเป็นทางการผ่าน กต.จีน อังกฤษไม่เห็นด้วยกับการที่จะตั้งรัฐบาลพลัดถิ่น อังกฤษจะไม่เลิกการกักกันเงินของไทยที่ลอนดอน ฝ่ายจีนได้พยายามโน้มน้าวความคิดให้คุณจำกัดเห็นชอบที่จะจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นของไทยในจีน

ฝ่ายอังกฤษสนใจขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทย จึงได้จัดส่งพ.ต.ม.จ.สุภสวัสดิ์วงศ์สนธิ สวัสดิ์วัฒน์ และพ.ต.กรุด มาพบคุณจำกัดที่เมืองจุงกิง ซึ่งกต.จีนมิได้ขัดข้อง เพราะเป็นความพอใจของคุณจำกัดด้วย ม.จ.สุภสวัสดิ์ฯ ทรงได้พบกับคุณจำกัด พ.ต.กรุดได้พบกับคุณจำกัดและได้พบกับ น.อ.โมลส์ด้วย

ผมได้อ่านเอกสาร 892.01/32 วันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ.1943 (พ.ศ.2486) จากมร.คอร์เคลส ฮัลล์ (รมว.กระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกาขณะนั้น) มีถึง พ.อ.เพรสตัน กู๊ดเฟลโลว์ (รองผู้อำนวยการโอเอสเอส กรุงวอชิงตัน) จากเอกสารในเชิงอรรถ* (พูดง่าย ๆ เฉพาะที่ผมสนใจ) ว่าที่พ.อ.กู๊ดเฟลโลว์ถามด้วยวาจา เมื่อ 4 สิงหาคม 2486 ว่าโอเอสเอสจะจัดปฏิบัติการเกี่ยวข้องกับเสรีไทยในประเทศไทยได้หรือไม่นั้น ให้ติดต่อกับ หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ได้ โดยรัฐบาล(สหรัฐ)ถือว่า หลวงประดิษฐ์ เป็นผู้หนึ่งในตัวแทน ผู้นำของชนชาติไทย ทั้งนี้โดยมิได้ผูกพันสหรัฐกับเหตุการณ์ในอนาคต และจนกว่าจะมีการแสดงออกของ ประชาชนชาวไทยชัดเจนในเรื่องนี้

น่าจะสันนิษฐานได้ว่า ทางการสหรัฐทราบ ว่า หลวงประดิษฐ์มนูธรรม เป็นหัวหน้าขบวนการต่อต้าน ญี่ปุ่นในไทยจากหนังสือที่คุณจำกัด พลาญกรมอบให้อุปทูตสหรัฐที่เมืองจุงกิงอย่างลับ ๆ (เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2486) โดยฝ่ายจีนก็ไม่ทราบ ขอให้ส่งต่อไปยังกระทรวงต่างประเทศสหรัฐที่กรุงวอชิงตัน

อนึ่ง มีเหตุการณ์ที่น่าสังเกตเกิดขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1943 (พ.ศ.2486) กล่าวคือในเดือนเดียวกันนี้ประธานาธิบดีรูสเวลท์ และนายวินสตัน เชอร์ชิลล์ ได้ตกลงกันให้มีกองบัญชาการทหารร่วมกัน ระหว่างอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เพื่อรุกรบญี่ปุ่นจริงจังและตกลงให้ (ขณะนั้น) พล.ร.ต.เมานท์แบคเคน เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของพันธมิตรภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ซึ่งได้มีผู้เขียนเรื่องทั้งในไทยและในต่างประเทศว่า โอเอสเอสมาร่วมก็เพื่อคุมมิให้อังกฤษเอาไทยเป็นอาณานิคมของ อังกฤษ.....แล้วแต่จะสันนิษฐานกัน อีกมุมมองหนึ่งก็อาจเป็นไปได้เช่นกัน คือที่อังกฤษไม่ขัดข้องเป็นการ ทำให้สหรัฐส่งอาวุธมาให้ที่ภูมิภาคนี้เพิ่มมากขึ้น แทนที่จะอาศัยการส่งอาวุธจากอังกฤษฝ่ายเดียว ผู้ที่ไม่พอใจน่าจะเป็นจีนฝ่ายเดียวที่ไม่ได้เข้าอยู่ในกองบัญชาการร่วม

2) คณะของคุณสงวน ศุภารักษ์ และคุณแดง คุณะติลก มาถึงเมืองจุงกิงปลายสิงหาคม 2486 ซึ่งฝ่ายจีนคงมีส่วนอำนวยความสะดวกบ้าง จึงได้พบกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายจีนทุกระดับได้รวดเร็ว คุณสงวนอ้างว่าเป็นประธานคณะกรรมการกอบกู้(ปลดปล่อย)แห่งชาติไทย ซึ่งจีนก็อาจสับสนในตอนแรก ต่อเมื่อจีนจัดให้คุณสงวนได้พบกับคุณจำกัดแล้วจึงทราบว่า มาจากขบวนการเดียวกันกับคุณจำกัด

ฝ่ายคุณจำกัดนั้นปรากฏว่าหายตัวไปจากจุงกิงประมาณ 2 สัปดาห์ ซึ่งผู้เขียนเรื่องชาวต่างประเทศ มักสันนิษฐานว่าพวกของนายพลไต้หลิ นำไปควบคุมเป็นพิเศษในทำนองร้าย

ทางฝ่ายอังกฤษนั้นก็ติดตามใส่ใจในตัวคุณจำกัด เมื่อเห็นว่าอยู่ในโรงพยาบาลจีนมีอาการไม่ดีขึ้น ได้เสนอให้เข้ารับรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของมิชชันนารีแคนเดียน

* Pridi Banomyong : "Political and Military Tasks of the Free Thai Movement to Regain National Sovereignty and Independence", AMARIN PRESS, 1979, p.17

คุณสงวน สนับสนุนกับนายพลได้หลัมาก และได้รับคำมั่นที่จะจัดให้มีกองทัพ จีน-ไทย ได้ หากแต่คุณสงวนขอให้ได้เดินทางไปพบ ม.ร.ว.เสนีย์ ที่กรุงวอชิงตันเสียก่อน และได้ขอให้ ม.ร.ว.เสนีย์ จัด (ออกเงิน) ให้เดินทางไปกรุงวอชิงตัน แต่ได้รับตอบปฏิเสธ

ในระหว่างที่อยู่ในเมืองจุงกิง คุณสงวนได้มอบหนังสือให้แก่อุปทูตสถานทูตสหรัฐที่จุงกิง เพื่อส่งไปยังกต.สหรัฐ พร้อมด้วยสำเนาถึง ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2486 ซึ่งอุปทูตรับในวันเดียวกันนั้น

คณะนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่น 1 ได้คาดคั้น ม.ล.ชาบ ให้ขอเงินค่าเดินทางและเบี้ยเลี้ยงรวม 1 หมื่นเหรียญสหรัฐ สำหรับคณะคุณสงวน จาก พ.ต.นิคคูล สมิธ นายทหารติดต่อกองไอเอสเอสของคณะนายทหารเสรีไทยรุ่น 1 มิฉะนั้นก็ขอให้หักจากเงินเดือนของคณะนายทหารฯ (แต่ผู้เขียนเรื่องชาวต่างประเทศมักเขียนว่า ไอเอสเอสเห็นว่าคุณสงวนออกจะสนิทสนมกับนายพลได้หลัมากนัก สหรัฐจึงจัดให้เดินทางมายังกรุงวอชิงตันเพื่อให้พ้นจากอิทธิพลของนายพลได้หลั)

หลังจากฉาบปกิฉพคุณจำกัด(ด้วยความร่วมมือของนายพลได้หลั) เรียบร้อยแล้ว คณะของคุณสงวนจึงเดินทางจากเมืองจุงกิง ถึงกรุงวอชิงตันต้นเดือนธันวาคม 2486

วันที่ 10 ธันวาคม 2486 เซอร์ จอร์จ แชนซอม เอกอัครราชทูตที่ปรึกษาสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษ ณ กรุงวอชิงตัน ได้มาพบเจ้าหน้าที่ กต.สหรัฐแจ้งว่า กต.อังกฤษ ให้มาหารือทำที่อันควรปฏิบัติต่อปัญหาของขบวนการเสรีไทยต่อประเทศไทย เพื่อมิให้อังกฤษและอเมริกาสับสนกั้วกายและเข้าใจผิดระหว่างกันและกัน เนื่องด้วยมีคนไทยหลายคนกำลังติดต่อฝ่ายจีน ฝ่ายอเมริกาและฝ่ายอังกฤษที่อินเดีย

ในการนัดหมายของเจ้าหน้าที่กต.สหรัฐเพื่อรวบรวมข้อมูลเสนอกต.สหรัฐจึงได้รับทราบวา บันทึกของคุณสงวนไม่ได้ส่งจากจุงกิงมายังกรุงวอชิงตัน ในที่สุดก็ได้มาจากจุงกิงและ ม.ร.ว.เสนีย์ ได้เรื่อง (สำเนา) ที่กรุงวอชิงตัน เมื่อ 23 ธันวาคม 2486 (ข้อสังเกต ณ ที่นี้จะเห็นว่าเป็นครั้งที่ 2 ที่อุปทูตสถานทูตสหรัฐที่จุงกิง ไม่ผ่านเรื่องให้ไม่ว่าไอเอสเอส หรือ กต.สหรัฐที่กรุงวอชิงตันเอง หรือว่ากระทรวงต่างประเทศสหรัฐได้รับทั้ง 2 ครั้ง แต่ไม่เปิดเผยให้ผู้อื่นที่กรุงวอชิงตันได้ทราบ ก็อาจเป็นไปได้ กรณีบันทึกของคุณสงวนที่ส่งไปที่เมืองจุงกิง พอมีเรื่องท้วงขึ้นมาก็โทษความบกพร่องไปที่อุปทูตที่สถานทูตที่เมืองจุงกิง)

ข้อเสนอของคุณสงวนก็คล้ายกับของคุณจำกัด : กล่าวคือ ขอให้รับรองขบวนการเพื่อการกอบกู้ (ปลดปล่อย)ชาติไทยเป็นทางการ แล้วขอให้มีการจัดตั้งรัฐบาลไทย(สยาม)อิสระในที่ใดที่หนึ่งนอกประเทศไทยที่อยู่ในความควบคุมของสัมพันธมิตร แล้วช่วยนำนักการเมืองบางคนซึ่งเป็นผู้นำของขบวนการภายในประเทศออกมานอกประเทศ และขอร้องต่อไปว่าให้เลิกกักเงินของรัฐบาลไทยเพื่อให้รัฐบาลไทยอิสระได้ใช้

ม.ร.ว.เสนีย์ หลังจากที่ได้รับสำเนาที่กรุงวอชิงตันเมื่อ 23 ธันวาคม 2486 แล้วก็ยังมีบันทึกแสดงไม่เห็นชอบด้วยกับข้อเสนอต่อกระทรวงต่างประเทศสหรัฐ

ในการปรึกษาหารือของเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐ กับ ม.ร.ว.เสนีย์ และคุณสงวน ที่กรุงวอชิงตัน ทางเจ้าหน้าที่สหรัฐได้ให้ความเห็นว่าคนไทยอาจจัดตั้งสภาเป็นต้นเรียกว่า สภาที่ปรึกษาตัวแทนขบวนการกอบกู้ชาติไทย ประกอบด้วยบุคคลสำคัญจากประเทศไทย ที่ทูตไทย(วอชิงตัน)รับรอง สภาไม่มีฐานะทางการเมือง ทางการเมืองอยู่ที่ทูตไทย แต่เป็นที่เข้าใจว่าทูตไทยจะพูด(ดำเนินการ)ตามคำแนะนำของสภา เช่นนี้จะได้หลีกเลี่ยงการปฏิบัติผิคนโยบายของกต.สหรัฐที่จะไม่ยอมให้เป็นฐานะทางการเมืองแก่ขบวนการอิสระ

ในบันทึกของเจ้าหน้าที่ กต.สหรัฐนั้น (31 ธันวาคม 2486) ก็ได้เอ่ยถึงความไม่พอใจและความคลางแคลงใจซึ่งกันและกันระหว่าง ม.ร.ว.เสนีย์ กับ ม.ล.ขาบ

คณะของคุณสงวนจะได้เดินทางไปลังกาเมื่อใดด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูลจากผู้ใด ความไม่ทราบชัดทราบว่าได้ช่วยปฏิบัติงานให้แก่หน่วยโอเอสเอส ที่เมืองแคนดีลังกา เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ ที่ลังกา คุณสงวน และคุณกนธีร์ สุขมงคล ได้ปรึกษาหารือกับนายเอสเลอร์ เคนิง (ที่ปรึกษาฝ่ายการเมืองของ พล.ร.อ.เมี้ยนท์แบดเตน) หากแต่คุณมณี สาธเสณ ผู้แทนท่านทูตไทยนั้นฝ่ายอังกฤษไม่ออกวีซ่าให้มาร่วมงานด้วย (คุณกนธีร์ใช้ชื่อ สุนีย์ เทพรักษา)

3) เมื่อ ดร.ปรีดี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แต่ผู้เดียว ได้ย้ายหลวงอรรถกิตติกำจร (กลิง พนมยงค์) อัครราชทูตที่ เบิร์น สวิตเซอร์แลนด์ ไปเป็นอัครราชทูตที่กรุงสต็อกโฮล์มสวีเดน คุณหลวงอรรถฯ มีหนังสือ 6 ธันวาคม 2487 ถึง ม.ร.ว.เสนีย์ แจ้งว่า ผู้สำเร็จฯ ขอให้ท่านทูตจัดตั้งรัฐบาลอิสระโดยขอให้ท่านทูต (ม.ร.ว.เสนีย์) เดินทางจากสหรัฐเป็นหัวหน้ารัฐบาลอิสระ ขอให้ส่งตัวแทนไปปรึกษาที่สต็อกโฮล์ม ม.ร.ว.เสนีย์ ไม่เห็นด้วย

4) คิดว่าคงจะเป็นพฤศจิกายน พ.ศ.2487 ที่คุณถวิล อุดล (ขณะนั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) และคุณการุณ เก่งระคมยิง (ผู้ที่ "รู้" และคุณหลวงอดุล อนุญาตให้ออกไปนอกประเทศ คงเพราะมีคุณหลวงกาจสงครามและครอบครัวออกไปด้วย) เดินทางถึงเมืองคุนหมิง 25 พฤศจิกายน 2487

คุณถวิลนั้นถือหนังสือจาก "รู้" ที่มีถึงจอมพลเจียงไคเช็คเพื่อจัดตั้ง "รัฐบาลไทยอิสระในจีน" คุณการุณและคุณจรัส ฟอร์ดเล็ด (แทน ม.ล.ขาบ) ได้เดินทางไปรายงานทั้งฝ่ายสหรัฐและ ม.ร.ว.เสนีย์ ที่กรุงวอชิงตัน ความจริง "รู้" วิชยจากกรุงเทพฯให้ทั้งฝ่ายสหรัฐและอังกฤษทราบเรื่องแล้ว

ผู้เขียนเรื่องชาวต่างประเทศอ้างว่า นายพลได้หลีได้รับความร่วมมือที่จะจัดส่งสายลับของจีนประมาณ 1,500 คนเข้ามาปฏิบัติงานชั่วคราวต่อต้านในไทย จีนมีความมุ่งหวังอะไรจากไทยในการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นของไทยในจีน คงมุ่งหวังได้อิทธิพลในไทยหลังสงคราม

ข้อสังเกต เป็นความพยายามอย่างยั้งยวดของหัวหน้าเสรีไทยในประเทศ ที่ใช้เวลาเกือบ 2 ปี ในการที่จะจัดตั้งรัฐบาลไทยอิสระนอกประเทศ แล้วในที่สุดถือว่าตั้งได้ในจีนนั้น ผู้อ่านอาจคิดว่าไม่น่าเกิด

ประโยชน์อย่างใด

รัฐบาลไทยอิสระก็ไม่ถึงกับประกาศสงครามกับญี่ปุ่นเพื่อเป็นข้างสัมพันธมิตร แต่ก็ได้ทำให้ฝ่ายอังกฤษและสหรัฐอเมริกายอมรับว่าที่ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกานั้นไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญของไทย ซึ่งฝ่ายอังกฤษเองก็ได้เปลี่ยนท่าทีเห็นใจในนาที่สุดท้าย ยอมรับว่าเป็นโมฆะด้วยการประกาศสันติภาพ

ฝ่ายอังกฤษและสหรัฐได้ตระหนักในความพยายามที่ขบวนการเสรีไทยจะเข้าร่วมกับสัมพันธมิตร เพื่อความเป็นเอกราชของชาติไทยเป็นประเด็นสำคัญ ฝ่ายสัมพันธมิตรนั้นเกรงว่าการที่ไทยจะตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นจะเป็นเหตุให้ญี่ปุ่นยึดอำนาจในไทยโดยสิ้นเชิง เป็นการระแคะและเกิดความยุ่งยากที่ฝ่ายสัมพันธมิตรจะต้องยกกำลังเข้ามาสู้รบญี่ปุ่นและขับไล่ญี่ปุ่นออกจากไทย ผมคิดว่าในแง่ของ "รัฐ" หากญี่ปุ่นยึดอำนาจในไทย ขบวนการเสรีไทยก็ยังมีชื่อว่าเหลืออยู่ในดินแดนฝ่ายสัมพันธมิตร

ทั้ง ๆ ที่เจ้าหน้าที่สหรัฐเปี่ยมไปด้วยความกรุณาปรานีต่อไทย ผมขอแนะนำข้อความที่บันทึกไว้ในเอกสาร Foreign Relations of the United States : 1945, VI, p.1246 ว่าไทยทะเลาะกันรอบด้านเช่นนี้เจ้าหน้าที่สหรัฐเองก็สงสัยว่า คนไทยนอกประเทศจะสามารถกระทำการ(หรือดำเนินการ) เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างไร

วันประกาศสันติภาพวันที่ 16 สิงหาคม 2488 "รัฐ" ส่งเรื่องผ่านทางโอเอสเอส แจ้งให้อำนาจอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตันและให้ทูตไทยเดินทางกลับเพื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราว ม.ร.ว.เสนีย์ ขอให้ทางการสหรัฐวิทุยแจ้ง "รัฐ" ว่ายอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราว (ดังที่เขียนไว้ในผนวก 1 คุณดิเรก ชัยนาม บันทึกไว้ในหนังสือของท่านว่า เป็นเวลา 14 วัน ที่รัฐบาลที่กรุงเทพฯ ไม่ทราบว่าจะติดต่อกับ ม.ร.ว.เสนีย์ได้อย่างไร ด้วยไม่ทราบว่าอยู่ที่ไหน)

3.3 สงครามยุติ พ.ศ.2488

1) ราวสิงหาคม 2487 ทหารญี่ปุ่นเริ่มถอยเป็นครั้งแรกในพม่า

ดังที่ได้กล่าวแล้วญี่ปุ่นทราบเรื่องการติดต่อระหว่างกองทัพพายัพของไทย กับกองพลที่ 93 ของจีนที่ชายแดนยูนนาน⁽¹⁾

ราวปลายปี 2487 เนื่องจากญี่ปุ่นขาดเรือลำเลียง เรือรบ และเครื่องบิน ผู้บัญชาการทัพของญี่ปุ่นได้รับคำสั่งให้จัดกำลังรบใหม่ โดยให้หวังพึ่งตัวเองให้มากที่สุด และนายพลอากิโตะ นากามูระ ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้บังคับบัญชาทหารญี่ปุ่นทั่วประเทศไทย

ข่าวการรับอาวุธจากสัมพันธมิตรโดยขบวนการเสรีไทยมีเพิ่มมากขึ้นนายพลนากามูระขุนนายกรัฐมนตรี ควง อภัยวงศ์ ว่าถ้าญี่ปุ่นพบแผนการสนับสนุนสัมพันธมิตร ญี่ปุ่นจะยึดอำนาจรัฐบาลไทย นายกรัฐมนตรี ควง ให้เงินญี่ปุ่นกู้เป็นการผ่อนความตึงเครียด

2) ญี่ปุ่นเคลื่อนย้ายกำลัง 1 กองพลจากสุมาตราและกำลังบางส่วนจากอินโดจีนมาอยู่ทางด้านเหนือของประเทศไทย แต่ขนย้ายไม่ได้รวดเร็วเพราะเส้นทางรถไฟจากทางใต้มีเสียหายมาก

มกราคม 2488 ณ ที่ประชุมผู้บัญชาการทัพญี่ปุ่นในภูมิภาคที่เมืองไซ่ง่อน นายพลนากามูระเสนอทำการยึดอำนาจรัฐบาลไทยในเดือนนี้ นายพลคันทะเทราอุชิ และเสนานิการทหารของท่านไม่เห็นด้วยที่จะยึดอำนาจรัฐบาลไทย⁽²⁾ อย่างไรก็ตามนายพลนากามูระ ดำริที่จะเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีควง ได้มีการนำพระสารสาสน์พลชั้นท์ มาจากญี่ปุ่น

3) หลังจากที่ พ.ต.ริชาร์ด กรีนลี (โอเอสเอส) ที่เข้ากรุงเทพฯเมื่อ 25 มกราคม 2488 แล้วกลับออกไปลังการาว 5 วันต่อมา ในปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2488 โอเอสเอสเสนอแผนที่จะจัดให้มีทหารอเมริกัน 2 กองพล ที่สัดทึบ และที่หัวหิน/เพชรบุรี หากแต่คณะเสนานิการผสมของสหรัฐไม่ให้ความเห็นชอบด้วย⁽³⁾

4) ญี่ปุ่นคงจะเห็นว่านายพลเดอโกลล์ (ฝรั่งเศสเสรี) เข้าสู่กรุงปารีสได้แล้ว ฉะนั้นนายพลเรือเดอคูซ์ (Admiral Decoux) ย่อมไม่ใช่ตัวแทนรัฐบาลวีซีฝรั่งเศสอีกต่อไป คำวันที่ 9 มีนาคม 2488 ญี่ปุ่นยึดอำนาจบริหารของฝรั่งเศสในอินโดจีน จับตัวนายพลเรือเดอคูซ์ และขจัดพวกใต้ดินที่ต่อต้านญี่ปุ่น ญี่ปุ่นรู้ว่ากองกำลัง-136 ของอังกฤษติดต่อกับพวกนายพลเรือ เดอคูซ์

ญี่ปุ่นในกรุงเทพฯแสดงพลังนำรถถังออกวิ่งตามถนนในกรุงเทพฯญี่ปุ่นขอให้นายกรัฐมนตรีควงฯ ปิดพรมแดนไทย/อินโดจีน และจะให้จับชาวฝรั่งเศสในกรุงเทพฯ แต่นายกรัฐมนตรีควงฯ ไม่สั่งจับกุม

ปลายมีนาคม 2488 ญี่ปุ่นลอยทัพออกจากเมือง มัตซะเตะ ในพม่า

ในไทยนายพลนากามูระกำหนดแผนใหม่ที่จะสู้รบกับสัมพันธมิตรแบบสู้อยู่ในดินแดนไทย ได้สร้างป้อมค่ายเครื่องกีดขวาง และกวดขันการออกเที่ยวเตร่ของทหารญี่ปุ่น

5) สำหรับเสรีไทยในประเทศนั้น เมษายน-กรกฎาคม 2488 นับว่าธุรกิจมาก นายทหารอเมริกันและนายทหารอังกฤษเข้ามาที่กองบัญชาการเสรีไทยในกรุงเทพฯเพื่อปรึกษาหารือ นายทหารเสรีไทยเข้ามาจากอินเดียเพื่อประจำอยู่ที่ฐานที่ตั้งต่างจังหวัด ข้าราชการทหาร ตำรวจ นักศึกษาและนักเรียนนายร้อยทหารบกหลายนาย เดินทางออกไปฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ที่ค่ายของอเมริกันและอังกฤษในอินเดียและลังกาแล้วก็เดินทางกลับเข้ามาโดยใช้สนามบินลับทางภาคอีสาน เมื่อเมืองร่างกุ้งตกอยู่ในมือของอังกฤษแล้วเมื่อ 5 พฤษภาคม 2488 การเดินทางจากคลัตคัตตาผ่านร่างกุ้งทำได้สะดวกมากขึ้น

อังกฤษยกเลิกแผนที่จะบุกโจมตีมาลาयाและสิงคโปร์ เดิมกะไว้สำหรับพฤษภาคม 2488

"รูธ" แจ้งสัมพันธมิตรว่าอาจทนการบีบบังคับจากญี่ปุ่นอีกไม่ไหว อาจมีความจำเป็นต้องจับอาวุธขับไล่ญี่ปุ่นออกไปในเดือนพฤษภาคมนี้ ฝ่ายสัมพันธมิตรขอให้รอรจนกว่าสัมพันธมิตรจะสั่งการ "รูธ" ได้สั่งกวดขันเสรีไทยหน่วยสกลนครให้อดกลั้นเป็นพิเศษ

(1) Japanese Monograph on operations in Thailand, Imperial War Museum, London.p.21

(2) ibid.p.42

(3) Combined Chiefs of Staff, 381, Thailand, in Joint Chiefs of Staff Files, Modern Military Records, National Archives.

13 กรกฎาคม 2488 เครื่องบินขับไล่สหรัฐ "ไลต์นิง" (บริษัทล็อกฮีต) หลายเครื่อง บินมาทิ้งระเบิดในระยาะต่ำที่ท้องสนามหลวง มีการยิงกันประปรายจากเรือรบไทยบางลำด้วยไม้รูกัน ญีปุ่นส่งคนมาเก็บระเบิดไปได้ 1 ระเบิด แต่มิได้มีเครื่องบินขับไล่ญีปุ่นออกมาปรากฏให้เห็น

6) สำนักพระราชวังญีปุ่นทาบทามฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อ 9 สิงหาคม 2488 ว่าถ้าจะไม่ให้เกิดความเสียหายต่อองค์จักรพรรดิ ญีปุ่นจะเจรจาสงบศึก และจะออกข่าวจากสำนักข่าว"โดเมอิ" แห่งเดียวในวันที่ 10 สิงหาคม

ในกรุงเทพฯ นายพลนากามูระ และนายพลฮามาดะ (เสนาธิการ) ได้มาพบนายกรัฐมนตรีควง อภัยวงศ์ ขอร้องให้นายกไทยระงับการออกข่าวนั้นในไทย ซึ่งนายกควงไม่ยินยอม

ข่าวที่แจ้งสัมพันธมิตรกว่าจะได้คำตอบตกลงมาได้ครบจาก มอสโคว์ ลอนดอน วอชิงตัน (เวลาก็แตกต่างกันมาก) คงได้เมื่อเช้าวันที่ 12 สิงหาคม 2488 ตอนบ่ายวันนั้นเอกอัครราชทูตญีปุ่นประจำกรุงเทพฯ ได้เข้าพบนายกรัฐมนตรี ควง อภัยวงศ์ ได้เตือนไทยว่า ถ้าจะเจรจาสงบศึกก็ขอให้ไทยติดต่อกับสัมพันธมิตรเขาเอง

ด้วยอังกฤษเปลี่ยนรัฐบาล นายกรัฐมนตรีแอดลี มีหนังสือหารือด่วนไปยังรัฐบาลสหรัฐว่ารัฐบาลอังกฤษจะมอบหมายให้พล.ร.อ.เมันท์แบตเตนติดต่อกับ "รูธ" ผู้สำเร็จราชการฯ ว่าทันทีที่ญีปุ่นประกาศยอมจำนนสัมพันธมิตร ให้ไทยประกาศสันติภาพ ประกาศว่าการที่ไทยประกาศสงครามกับพันธมิตรนั้นเป็นโมฆะ ฯลฯ ซึ่งสหรัฐให้ความเห็นชอบทันที

จักรพรรดิญีปุ่นประกาศให้ประชาชนและกองทัพญีปุ่นยอมจำนนสัมพันธมิตร เมื่อ 15 สิงหาคม 2488 วิทยุด่วนของพล.ร.อ.เมันท์แบตเตนถึงมือ "รูธ" วันที่ 16 สิงหาคม และในวันเดียวกันนั้นเองไทยก็ประกาศสันติภาพ (ดังกล่าวในผนวก 1)

ในวันที่ 16 สิงหาคม 2488 ผู้สำเร็จราชการฯ ใช้วิทยุสถานีสหรัฐแจ้งรัฐบาลสหรัฐ ขอให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เดินทางกลับมาไทยเพื่อดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นการชั่วคราว ม.ร.ว.เสนีย์ วิทยุตอบรับ

หลังจากญีปุ่นยอมจำนนสัมพันธมิตรแล้ว 4 วัน นายพลแมคอาเธอร์จึงได้ประกาศเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม ให้ทำการปลดอาวุธทหารญีปุ่นได้หลังจากมีการลงนามเป็นสำคัญบนเรือ "มิสซูรี" ที่อ่าวโตเกียว วันที่ 2 กันยายน 2488 แล้ว

พลจัตวา เอแวนส์ แห่งกองพลที่ 7 ของอังกฤษ พร้อมด้วยกำลังส่วนหน้า 1,000 คน เข้ามาจากร่างกุ้งถึงดอนเมืองเมื่อ 3 กันยายน 2488 (ก่อนที่อังกฤษและไทยจะลงนามกันที่เมืองแคนดี้ด้วยซ้ำไป) ต่อมาจึงทยอยมาเพิ่มอีก

พล.ร.อ.เมันท์แบตเตน ได้ติดต่อสั่งการให้นายพลเค้านท์เทราอุชิ (ผู้บัญชาการทหารญีปุ่นภาคใต้) สั่งการไปยังกองทัพญีปุ่นทุกแห่ง ให้หยุดยิงและวางอาวุธ ซึ่งในที่สุดทำได้ทั่วหน้ากันในวันที่ 28 สิงหาคม 2488

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องนี้คือว่า ในประเทศไทยญีปุ่นแตกเป็น 2 ค่ายแล้ว ตั้งแต่ทราบข่าว วันที่ 10

สิงหาคม ว่าจะมีการคิดสงบศึก เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พระดำรัสทางวิทยุกระจายเสียงของจักรพรรดิญี่ปุ่นเป็นที่แจ้งชัด ฝ่ายนายพลฮามาดะ (เสนาธิการ และ พ.อ.ทสึจิ ฯลฯ ไม่เห็นด้วยกับนายพลนากามูระ ก็ได้แยกทางกัน โดยนายพลนากามูระไม่เห็นด้วยที่จะยึดอำนาจรัฐบาลไทย ตอนนั้นญี่ปุ่นยังไม่ได้ถูกปลดอาวุธ แต่นายพลฮามาดะไม่กล้าแตะต้องรัฐบาลไทยตามลำพัง (นายพลฮามาดะฆ่าตัวตายในไทย)

ในขณะนั้นในประเทศไทย มีเชลยศึกสัมพันธมิตรอยู่มากที่สุดในภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีทหารอเมริกันราว 300 คน ทหารอังกฤษ ออสเตรเลีย และดัตช์ รวมราว 28,000 คน คนงานที่จ้างหรือนำมาจากชวา มาลายาเกือบ 1 แสนคน ญี่ปุ่นอาจทำการฆ่าล้างแค้นเชลยสัมพันธมิตรได้ การรีรือไม่ปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นอย่างฉับพลัน อาจทำให้อาวุธของญี่ปุ่นเคลื่อนย้ายไปสู่ขบวนการเสรีที่จะต่อต้านจักรวรรดินิยมหลังสงครามได้อีก เป็นต้นว่าขบวนการในมาลายา, อินโดนีเซีย, อินโดจีน ถ้าหากมองในแง่ของสัมพันธมิตร

บท 4

ลำดับเหตุการณ์โดยสังเขป

พ.ศ. 2484 (1941)

- 10 ธันวาคม : ทพญี่ปุ่นเริ่มรุกเข้าเขตมาลาชา
- 14 ธันวาคม : อีกทัพหนึ่งของญี่ปุ่นรุกเข้าเขตพม่า

พ.ศ. 2485 (ค.ศ.1942)

- 25 มกราคม : ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกา
- 6 กุมภาพันธ์ : อังกฤษประกาศสงครามตอบต่อไทย
- 15 พฤษภาคม : ญี่ปุ่นยึดได้สิงคโปร์
- 8 มีนาคม : ญี่ปุ่นยึดได้เมืองร่างกุ้ง, พม่า
- 27 พฤษภาคม กองทัพพายัพ ยึดได้เมืองเชียงตุง ประกาศ "รัฐฉิ่นไทยเดิม" ต่อมากองพล 93 ของจีนถอยเข้าตั้งที่เส้นพรมแดนในแคว้นยูนนาน
- พฤษภาคม : อังกฤษทิ้งเมืองมณฑลทะเลย์, พม่าและถอนทัพมุ่งสู่พรมแดนพม่า/อินเดีย
- 27 กรกฎาคม ไทยรับรองแมนจูแก้วและรัฐบาล นายวัง จิง-ไว ที่นานกิง
- ตุลาคม 2485 : ญี่ปุ่นเริ่มใช้เชลยก่อสร้าง "ทางรถไฟสายมรณะ" ในพม่าตั้งต้นที่ปลายทางรถไฟ ชานบยูชายัด ได้เมืองมะละแหม่ง ในไทยจากกาญจนบุรีมาบันจบกันที่ด่านเจดีย์สามองค์ รวมยาว 250 ไมล์ แล้วเสร็จใช้งานพฤศจิกายน พ.ศ. 2486 (ก่อนสิ้นปี 2485 ส.ร.อ. รบได้กลับยึดได้ที่มั่นบางแห่งของญี่ปุ่นในแปซิฟิก)

พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943)

(3 เดือนแรกของปี อังกฤษผลักดันทัพญี่ปุ่นให้ห่างจากเส้นพรมแดนอินเดีย/พม่า โดยวิธีส่งกำลังบำรุงจากทางทะเลและทางบกไม่เป็นผลสำเร็จ)

- 18 กุมภาพันธ์ : จำกัด พลาตูกู-ไฟศาล ตรีภูคูลี่ ออกจากกรุงเทพฯ (เพื่อข้อความสั้นเข้าต่อไปใช้ จำกัด คนเดียว)
- 28 กุมภาพันธ์ : จำกัดจากนครพนมข้ามไปท่าแขกเดินทางไปชานอัย,ไฮฟองและมืองกาย (ว่า 1 สัปดาห์ก่อน 14 มี.ค.) ม.ล.ขาบและการุณบินจากวอชิงตันไปจุงกิง
- 19 มีนาคม : จำกัด เข้าเขตฉิ่นที่เมืองตงเฮ็ง
- 14 มีนาคม : โดยทางเรือทหารคณะนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่น 1 ออกจากสหรัฐ
- 20 มีนาคม : จำกัดอยู่ที่ตงเฮ็ง (ในค่ายทหาร) ส่งโทรเลขสั้น 4 ฉบับ
- 21 มีนาคม : จำกัดจากตงเฮ็งผ่านนานนิงไปเมืองลิวเจา พักโรงแรม เข้ารายงานตัว

- ที่กองบัญชาการทหาร
- 31 มีนาคม : จำกัด ส่งโทรเลขจากภายนอกค่ายทหาร ข้อความยาวถึงทูตอังกฤษ และ
ทูตสหรัฐที่จุงกิง
- 1 เมษายน : อยู่ที่ลิวจา ส่งโทรเลขสั้นถึงทูตอังกฤษและทูตสหรัฐที่จุงกิง
- 3 เมษายน : อยู่ที่ลิวจา ส่งโทรเลขถึง ม.ร.ว.เสนีย์ (ฝากทหารจีนส่ง)
- 4 เมษายน :
- ที่ลิวจา ได้รับโทรเลขตอบ
- จากทูตสหรัฐที่จุงกิง ว่าไม่เคยได้โทรเลขอื่นมาก่อน และได้แจ้ง
กระทรวงต่างประเทศจีนให้ทราบเรื่องแล้ว
- จากทูตอังกฤษ จุงกิงขอให้จำกัดติดต่อที่สถานกงสุลที่เมืองกุยหลิน
- 7 เมษายน : จากลิวจา จำกัด โทรเลขถึงทูตอังกฤษ สหรัฐ และจอมพลเจียงไคเช็ค
ให้ช่วยจัดส่งจำกัดไปเมืองจุงกิง
- 26 มิถุนายน : จากจุงกิง จดหมาย ม.ล.ขาบถึง ม.ร.ว.เสนีย์ ขอไปชายแดนไทย ถ้าเข้า
ไปได้จะเข้าไปในไทยกับนายทหารเสรีไทยอีก 2-3 คน เนื่องด้วยทราบ
ว่า ทหารไทยกับทหารญี่ปุ่นไม่ลงรอยกัน
- กรกฎาคม 2486 นายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่น 1 มาถึงจุงกิง
- 5 สิงหาคม 2486 ว่า "ท่านซัน" ได้พบกับจำกัดที่จุงกิง (ทรงฝากสารลับมากรุงเทพฯ)
- 3 สิงหาคม พล.ท.หลวงหาญสงคราม ผบ.กองพลที่ 3 กองทัพบกฯ ปล่อยเชลย
ทหารจีนจำนวนหนึ่งเข้าสู่ยูนนานพร้อมสาส์น ว่าไทยปรารถนาจะร่วมมือ
กับพันธมิตร
- ปลายเดือนสิงหาคม 2486 คุณสงวน ตูลาร์กัย และคุณแดง คุณะดิลก เดินทางถึงเมืองจุงกิง
- ปลายกันยายน : จำกัดได้พบกับคุณสงวน-คุณแดงที่เมืองจุงกิง
- 7 ตุลาคม จำกัดถึงแก่กรรมที่จุงกิง
- ธันวาคม 2486 : คุณสงวน ตูลาร์กัย ครอบครัว และคุณแดง คุณะดิลก มาถึงกรุงวอชิงตัน
- ธันวาคม 2486 : นายพลโดโนแวน จากวอชิงตันไปตรวจการที่จุงกิง (ม.ร.ว.เสนีย์ ไปพบ
ก่อนจากวอชิงตัน) ที่จุงกิง พบ ม.ล.ขาบ, น.อ.ไมลส์ และนายพลได้หลี่

พ.ศ. 2487

- 5 มกราคม : การพบครั้งที่ 1 กองพลที่ 3 ของกองทัพพายัพ (ไทย) กับกองพลที่ 93
(จีน) ฝ่ายไทยได้รับหนังสือฝากมาจาก ม.ล.ขาบ
- 4 มกราคม คุณบุญรอด นำขบวนม้าสัมภาระ จากเมืองคุนหมิงลงมายังเมืองซือเหมา
- 15 มกราคม กลุ่มนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา รุ่น 1 ที่เหลืออยู่ เดินทางจากเมือง
คุนหมิง โดยเครื่องบินซี-47 ของสหรัฐ มาตั้งฐานที่ซือเหมา

- 3 กุมภาพันธ์ คุณบุญมาก เทศะบุตร, คุณวิมล วิริยะวิทย์ และคุณอานนท์ ศรีวรรณ
โดยทางเรือ ออกจากสหรัฐอเมริกาอยู่ที่ค่ายของโอเอสเอสที่ทรินโคมาลี ลังกา
กุมภาพันธ์ และมีนาคม : ม.ล.ขาบ ไปอำนวยความสะดวกส่งนายทหารไทยสายอเมริกาจากเซล์
(เจ้าหน้าที่) 4 คนะ รวม 8 คน เพื่อเข้าปฏิบัติการในไทย
2 เมษายน การพบครั้งที่ 2 กองพลที่ 3 (ไทย) (มี พล.ท.หลวงหาญสงคราม,
พ.อ.เนตร ฯลฯ) กับกองพลที่ 9 (จีน) (หมายเหตุ : มีของฝากจาก
จอมพล ป.; ม.ล.ขาบ และนิคคอส สมิธ ไม่ได้ไปร่วม) จอมพล ป.วางตัว
บุคคลสำหรับการพบปะเจรจา ครั้งที่ 3 ยังไม่ได้มีนัดหมาย ในที่สุดไม่
มีการพบปะเจรจาครั้งที่ 3
- 25 พฤศจิกายน คุณถวิล อุดล, คุณการุณ เก่งระดมยิง และคุณจรัส พลเสียด บิน
จากซือเหมามาถึงคุณหมิง (คณะคุณหลวงกาจสงคราม ถึงเมืองจีน)

พ.ศ. 2488

- 9 มีนาคม 2488 : ญี่ปุ่นยึดอำนาจจากผู้สำเร็จราชการอินโดจีน และกวาดล้างหน่วย
ใต้ดินอินโดจีน
- 20 มีนาคม 2488 : อังกฤษยึดได้เมืองมณฑลทะเลจีนมาจากญี่ปุ่น
- 3 พฤษภาคม 2488 : อังกฤษยึดได้เมืองร่างกุ้งจากญี่ปุ่น
- 7 พฤษภาคม 2488 : เยอรมนียอมแพ้ในยุโรป

หมายเหตุ : การรบในพม่า

ทหารญี่ปุ่น 2 กองพล บุกรุกเข้าพม่าตั้งแต่กลางเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 ด้วยความร่วมมือจาก
กองทัพพม่าแห่งชาติ นำโดย อองซาน ทหารญี่ปุ่นยึดได้เมืองร่างกุ้ง(8 มีนาคม 2485) และเมืองมณฑลทะเล
(พฤษภาคม 2485) และได้เมืองลาเซียว (Lashio) ดันทางด้านใต้ของถนนพม่า (Burma Road) เป็นการ
ปิดถนนที่ฝ่ายสหรัฐจะลำเลียงอาวุธไปสู่เมืองคุณหมิงให้แก่จีนคณะชาติ

กองทัพอังกฤษถอยร่นไปทางตะวันตกสู่เส้นเขตแดนพม่า/อินเดียในความพยายามของญี่ปุ่นที่จะบุกรุก
เข้าแคว้นอัสสัมทางด้านเหนือ อังกฤษได้เพียงสู้รบตั้งตัวได้ที่เมืองอิมฟาล และสู้รบกันดุเดือดที่เมืองโคอิมา

3 เดือนแรกของปี พ.ศ.2487 ความพยายามของอังกฤษที่จะผลักดันให้ญี่ปุ่นถอยไม่มีผลสำเร็จ
มีการใช้กองกำลังพลหลวงระยะไกล (พวกชินดิทส์ รุ่น 1 จำนวน 3,000 คน ส่งกำลังทางอากาศทั้งสิ้น
ไม่ได้ผลดีแท้ เหลือทหารรอดกลับมาเมืองโคอิมาเพียงประมาณหนึ่งในสาม แต่ได้ผลในการตัดเส้นทางลำ
เลียงเบื้องหลังแนวของญี่ปุ่นบ้าง

ฝ่ายอังกฤษถอดรหัสวิทยุสั่งการรบของญี่ปุ่นได้ ฝ่ายสัมพันธมิตรจัดตั้งระบบ "อุลตรา" สามารถ
แจ้งการเคลื่อนไหวของฝ่ายญี่ปุ่นให้ผู้บังคับการทหารสัมพันธมิตร ทราบพร้อมกันทุกเขต ตั้งแต่ตุลาคม 2487

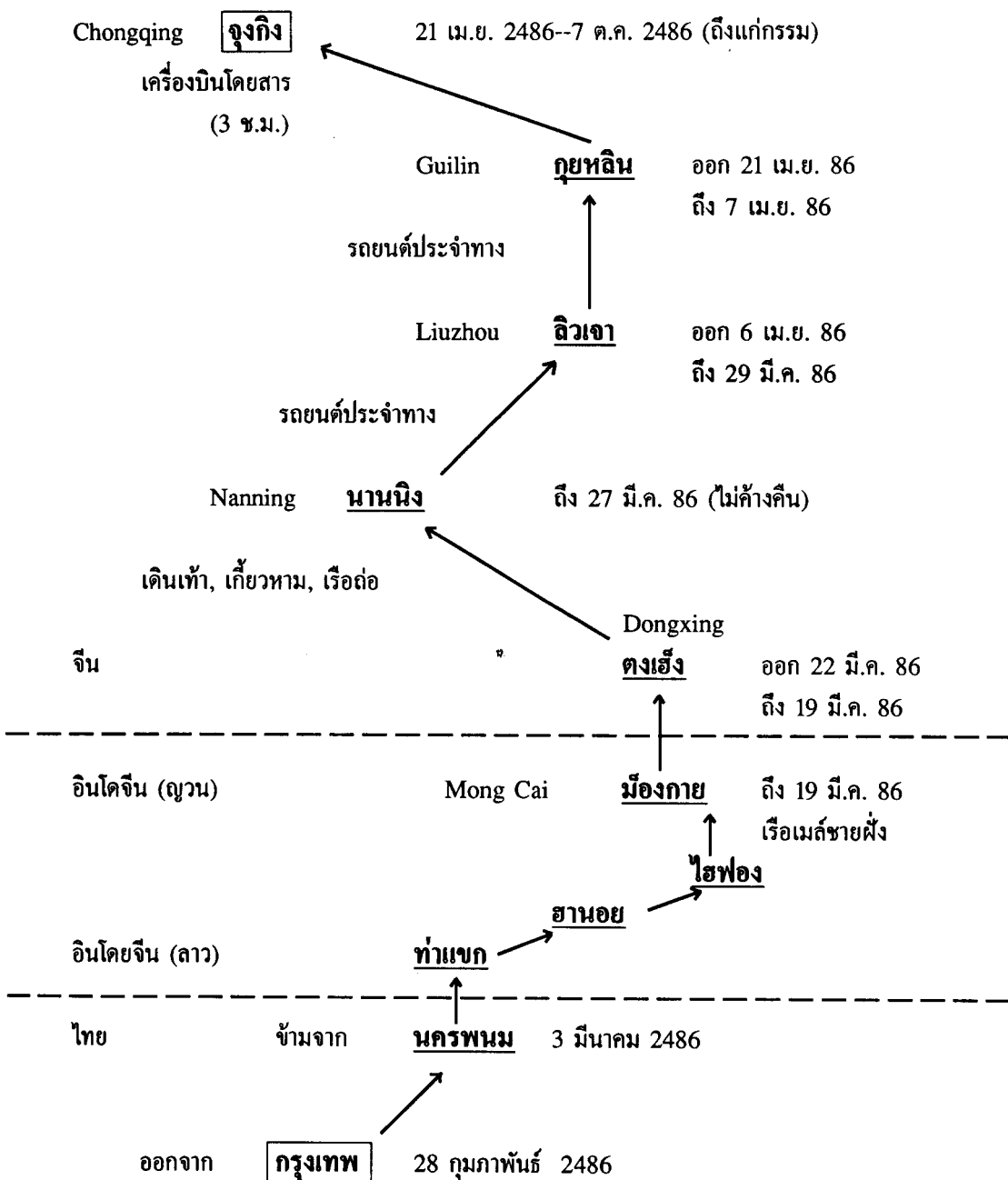
ฝ่ายสัมพันธมิตรจึงเปิดการสู้รบ 3 ด้าน ซึ่งมีกองกำลังของโอเอสเอสและกองพลของจีนคณะชาติ อยู่ 2 ด้านทางทิศเหนือของพม่า อังกฤษเริ่มใช้ชินดิทส์-รุ่น 2 และนายพลสติลเวลล์ใช้ "เมอร์ริลส์ มาร์ชเดออร์" (คล้าย ชินดิทส์) ทำให้ยึดสนามบินใกล้เมืองมยิดคณิน่าได้แล้วเริ่มสร้างทาง "ถนน เลโต" ไปยูนนานนับว่า ยังผลให้กองทัพญี่ปุ่นเริ่มถอยเป็นครั้งแรกราวสิงหาคม 2487 ต้นปี 2488 จึงเปิด "ถนนพม่า" ได้, มีนาคม 2488 กองกำลังของ อองซาน หันกลับมาร่วมมือกับพันธมิตร และกองทัพอังกฤษยึดเมืองร่างกุ้งได้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2488

กองทัพญี่ปุ่นมีความสามารถในการรบในที่ป่าเขาที่ลุ่มชื้นแฉะอย่างมีประสิทธิภาพสูง และผู้ตายที่ผมนำมาแทรกเรื่องไว้ ณ ที่นี้เพื่อชี้ให้เห็นว่า คุณจำกัด พลังกูร คิดว่า กองทัพ"ไทย-จีน" ที่วาดภาพว่าจะตั้งขึ้นจะสามารถเปิดถนนพม่าได้รวดเร็วขึ้น เป็นการเล็งผลเลิศมากไป

บท 5

"ปฏิบัติการ จำกัด พลาญกูร"

เส้นทาง

หมายเหตุ : บนแผนที่ (หน้าปก) การใช้อักษรโรมัน (ระบบ Pinyin) สำหรับภาษาจีน

บท 5

"ปฏิบัติการ จำกัด พลาทงกูร"

ภารกิจหลักที่คุณจำกัดอาสาไปกระทำคือ เจริญกับฝ่ายอังกฤษอเมริกาและจีน โดยจะขอความช่วยเหลือจากม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ขอความสนับสนุนที่ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทยใครจะจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในอินเดีย โดยใช้เงินของไทยที่รัฐบาลอังกฤษกักไว้ ถ้ามีเส้นทางก็ให้คุณจำกัดกลับเมืองไทยภายใน 45 วัน เพื่อจัดให้คณะผู้ที่จะเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นได้เดินทางออกไปนอกประเทศ หากไม่สำเร็จก็ต้องติดอยู่ในต่างประเทศจนสิ้นสุดสงคราม แต่บังเอิญคุณจำกัดถึงแก่กรรมเสียก่อน

การเดินทางมุ่งเข้าสู่ประเทศจีนก็ด้วยเป็นประเทศในกลุ่มของสัมพันธมิตรที่ใกล้ที่สุด

อินโดยจีนมีผู้สำเร็จราชการชาวฝรั่งเศสและการบริหารงานนับว่าขึ้นอยู่กักรัฐบาลวิซีฝรั่งเศส พันมิตรของเยอรมัน จึงไม่ใช่ศัตรูโดยตรงของญี่ปุ่นแม้ว่ากองทัพญี่ปุ่นยึดครองอินโดจีนโดยปริยาย โดยหนังสือจากสมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพ และพระองค์เจ้าธานีนิวัต ศาสตราจารย์จอร์จ เซเดส ที่เมืองฮานอยจึงได้ฝากฝังคุณจำกัดและคุณไพศาลให้เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสผู้ทำหน้าที่ด้านสุลการและตรวจคนเข้าเมืองอำนวยความสะดวกอย่างรวดเร็วแม้ว่าจะมีทหารญี่ปุ่นดูแลอยู่ด้วยที่ด่าน คุณจำกัดจึงเข้าเมืองตงเฮ้งได้ นับว่าสะดวกปลอดภัย

วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486 คุณจำกัด พลาทงกูร ออกจากกรุงเทพฯ โดยทางรถไฟไปนครราชสีมาและขอนแก่น และต่อไปโดยรถยนต์ไปนครพนม

วันที่ 2 มีนาคม 2486 คุณจำกัด พลาทงกูร และคุณไพศาล ตรีกุลลี ข้ามปากจากฝั่งไทยที่นครพนมไปยังท่าแขก (ลาว, ขณะนั้น อินโดจีน) คุณฉลบชลชัย และ มิตรสหายไปส่งที่ทำข้ามเรือนครพนม จากนั้นได้เดินทางไปยังเมืองฮานอยและเมืองท่าโฮฟอง หลังจากติดต่อผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแล้ว ได้โดยสารเรือกลไฟชายฝั่งทะเลไปขึ้นบกเมื่อใกล้จะถึงเมืองมืองกาย และโดยสารรถประจำทางไปยังชายแดนของเมืองมืองกาย แล้วจึงเดินเท้าข้ามสะพานเข้าสู่ชายแดนของเมือง ตงเฮ้ง ซึ่งเป็นเมืองด่านเขตของจีนเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2486

คุณจำกัดเข้าพักอยู่ในค่ายทหารที่ตงเฮ้ง และได้ส่งโทรเลขสั้นๆ ถึงจอมพลเจียงไคเช็ค; กระทรวงการต่างประเทศจีน ที่เมืองจุงกิง; สถานทูตอเมริกัน ที่จุงกิง; และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช กรุงวอชิงตัน ตั้งแต่ 20 มีนาคม 2486 คุณจำกัดบอกผู้บัญชาการค่ายว่า เป็นผู้แทนคณะไทยอิสระ คุณจำกัดเห็นเขาโอภาปราศรัยดี ในตอนแรกคิดว่าเป็นการต้อนรับ เพราะการดูแลควบคุมตัวนั้นเป็นไปอย่างนุ่มนวล

ตามปกติไม่ว่าประเทศใด เขาย่อมต้องตรวจสอบว่า คุณจำกัดนั้นเป็นบุคคลน่าเชื่อถือได้เพียงใด และที่สำคัญไม่ใช่สายลับญี่ปุ่น เนื่องจากจีนรู้ก่อนที่อังกฤษและสหรัฐจะรู้ว่า คุณจำกัด มาปรากฏที่เมืองจีน

จีนลงมือตรวจสอบได้ก่อน แต่จะสำเร็จหรือไม่ไม่อาจทราบได้ จีนมีวิทูษฯวางรองติดต่อกับเมืองไทยเป็นทอด ๆ ก่อนถึงกรุงเทพฯ และสายลับของจีนในเมืองไทยก็คงจะคุ้นเคยบุคคลวงการค้ามากกว่าวงการรัฐบาล คงสอบไม่ได้ง่ายว่า Balankura ภาษาไทยตรงกับอะไร น่าจะสรุปได้ว่าจีนคงจะได้เห็นต่อมามว่าอังกฤษและม.ร.ว.เสนีย์ ติดต่อด้วย ก็เลยสรุปว่าเป็นผู้นำเชื้อถือได้ ส่วนที่ไม่ใช่สายลับญี่ปุ่นนั้น นายทหารจีนที่ควบคุมติดตามอยู่นานวันคงจะเห็นว่าคุณจำกัดไม่ใช่สายลับญี่ปุ่น

ก่อนเข้าเมืองจีนคุณจำกัดคงนึกว่า จีน อังกฤษ และสหรัฐ คงกลมเกลียวกันดีในการทำสงครามเข้ามาเมืองจีนเพียงเดือนเดียวก็ได้รู้ว่าจีนพอใจสหรัฐมากกว่าอังกฤษ เพราะสหรัฐเป็นผู้ให้อาวุธ ภายในจีนเองก็แบ่งพวกที่มีเงินได้มาก ทุบผู้มีรายได้น้อยไม่เพียงพอ มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงกันมาก คุณจำกัดเข้าใจด้วยว่าจีน(เจียงไคเช็ค)ทนงในศักดิ์ศรีที่เป็นมหาอำนาจเคียงไหล่กับอังกฤษและอเมริกา โดยเฉพาะในเขตจีนนั้น จีนเชื่อว่าจอมพลเจียงไคเช็คเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด (คู่อ 2) ซึ่งอังกฤษและอเมริกานับถือและมอบหมายอำนาจให้จีน คุณจำกัดเข้ามาในเมืองจีนซึ่งจีนเป็นเจ้าของเหตุใดไปขอความช่วยเหลือจากอังกฤษและจะไปอเมริกา

นายทหารจีนผู้ควบคุมติดต่อเขาได้เห็นคุณจำกัดโทรเลขข้อความยาว เสียเงินมาก เขาได้บอกให้คุณจำกัดได้ทราบว่าเป็นภาษาอังกฤษข้อความยาวนั้นส่งจากนอกค่ายทหารยังไปถึงปลายทางช้ากว่าส่งจากค่ายทหาร ทั้งหมดก็ต้องถูกตรวจตราที่เมืองจุงกิง โดยเฉพาะที่ต้องวิทูษฯโทรเลขไปต่างประเทศ

น่าจะเข้าใจได้ว่าโทรเลขจากคุณจำกัดไม่เข้าไปสถานทูตอังกฤษและอเมริกาหรือกรุงวอชิงตัน รวมทั้งโทรเลขที่มีมาถึงคุณจำกัด จีนเขาตรวจสอบและทราบข้อความหมด โดยทั้งกองบัญชาการข่าวกรอง(ของนายพลใต้หลี่)และกระทรวงต่างประเทศของจีน คุณจำกัดสังเกตดูได้ว่าข้อมูลที่เดือนคุณจำกัดหรือความเห็นของคุณจำกัดที่บอกแก่นายทหารผู้ควบคุมติดตามนั้น คงจะบังการมาจากผู้บังคับบัญชาเบื้องบนและรายงานตรงไปให้เบื้องบนทราบเป็นระยะ

ที่ลิวเจานี้เองไม่ทราบว่ามีฝ่ายตรวจตราโทรเลขของจีนเกิดผิดพลาดอย่างไรขึ้นมา คือ เมื่อ 1 เมษายน คุณจำกัดได้โทรเลขถึงสถานทูตสหรัฐและสถานทูตอังกฤษที่เมืองจุงกิง อ้างถึงโทรเลขที่เคยส่งไปฉบับก่อน ๆ ปรากฏว่าได้รับโทรเลขตอบจากทั้งสองสถานทูตส่งถึงคุณจำกัดที่โรงแรมที่เมืองลิวเจา รับเมื่อวันที่ 4 เมษายน ทั้งสองฉบับ สถานทูตอเมริกันที่จุงกิงว่าไม่เคยได้รับโทรเลขจากคุณจำกัดมาก่อนเลย และแจ้งว่าได้บอกให้กระทรวงต่างประเทศของจีนได้ทราบเรื่องนี้แล้ว สถานทูตอังกฤษที่จุงกิงก็ว่าอย่างเดียวกันว่าไม่เคยได้รับโทรเลขจากคุณจำกัดมาก่อนเลย ขอให้คุณจำกัดไปติดต่อที่สถานกงสุลอังกฤษที่เมืองกุยหลิน (ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ถัดขึ้นมาก่อนที่จะไปเมืองจุงกิง)

ที่เมืองลิวเจานี้มีกองบัญชาการทหารจีนใหญ่กว่าที่อื่นที่ผ่านมามีวิทูษฯ-ส่งติดต่อกับจุงกิงได้โดยตรง ที่ลิวเจานี้ผู้ควบคุมของคุณจำกัดแจ้งว่า มีโทรเลขจากจอมพลเจียงไคเช็ค ขอให้คุณจำกัดเขียนรายงานเกี่ยวกับแผนงานของขบวนการใต้ดิน ฯลฯ ก่อนที่จะไปพบจอมพลเจียงไคเช็คได้ที่เมืองจุงกิง ซึ่งคุณจำกัดก็ต้อง

เสียเวลาเขียนรายงานแล้วส่งให้เขาแปลทำให้เสียเวลาไปมาก

ที่อ้างว่าเป็นโทรเลขสั่งการมาจากจอมพลเจียงไคเช็คก็ไม่น่าจะเป็นความจริง คงเป็นสั่งการจาก นายพลได้หลี่ ผู้บัญชาการข่าวกรอง หรือรวมทั้งจากกระทรวงต่างประเทศ เพราะรายงานตรงต่อจอมพล เจียงไคเช็คจากทั้งสองฝ่ายได้(ซึ่งคุณจำกัดได้ทราบภายหลังเมื่อถึงเมืองจุงกิงแล้ว) อย่างไรก็ตามจากการผิดพลาดในการกักกันโทรเลขของคุณจำกัด วันที่ 1 เมษายน และจากสถานทูตอังกฤษ และสถานทูตอเมริกัน วันที่ 4 เมษายน ทำให้คุณจำกัดรู้ตัวว่าโทรเลขของคุณจำกัดถูกกักกันนอกเหนือไปจากการตรวจตราและความคิดเห็นของนายทหารขนาดพันเอกและพันโทที่ควบคุมคุณจำกัดอยู่ รวมทั้งความคิดเห็นที่คุณจำกัดได้แก้ตัวไปอย่างไร คุณจำกัดได้พยายามไม่ให้ผิดไปจากที่เคยให้ไว้ในรายงานที่ว่าจอมพลเจียงไคเช็คต้องการเป็นต้นว่าจำเป็นต้องเดินทางไปกรุงลอนดอน เพื่อขอใช้เงินที่อังกฤษกักกันเงินของไทยนั่นเอง

จีนอาจไม่เคยคิดที่จะต้องให้คุณจำกัดไปพบกงสุลใหญ่ของอังกฤษที่เมืองกุยหลิน แต่สถานทูตอังกฤษที่จุงกิงได้ขอให้ไปที่เมืองกุยหลินจีนก็เลยจำยอม หากแต่ได้แกล้งให้คุณจำกัดเขียนรายงานด้านอื่นอีกหลายเรื่องเพื่อให้มีเวลาน้อยที่จะติดต่อกับสถานกงสุลที่กุยหลิน นายทหารจีนคอยควบคุมอยู่ด้วยเมื่อ กงสุลใหญ่อังกฤษพูดกับคุณจำกัด แต่กงสุลใช้นายทหารเชื้อชาติอินเดียของสถานกงสุลติดต่อเมื่อคุณจำกัด ไม่ได้ไปพบกงสุล ซึ่งนายทหารผู้นี้ลอบพาคุณจำกัดไปพบพ.อ.ไรต์ ซึ่งมีได้สังกัดสถานกงสุล และมีช่องทางอื่นที่จะส่งรายงานเกี่ยวกับคุณจำกัดได้โดยไม่ผ่านสถานกงสุลเพื่อส่งไปยังทูตอังกฤษที่เมืองจุงกิง ทำให้พ้นจากการตรวจตราของกระทรวงการต่างประเทศหรือของฝ่ายข่าวกรองของจีน

การที่สถานทูตอเมริกันที่เมืองจุงกิงทราบข่าวคุณจำกัดแล้ว เพียงแจ้งให้กระทรวงการต่างประเทศของจีนทราบเพียงเท่านั้น หากไม่ได้แจ้งให้นาวาเอกไมลส์(ไอเอสเอส)ได้ทราบ หรือไม่รายงานมายังกรุงวอชิงตันทราบและวินิจฉัยด้วยก็ไม่มียอะไรเกิดขึ้นได้เลย (ขณะนั้นเอกอัครราชทูตสหรัฐไม่อยู่ในเมืองจีน มีแต่อุปทูตรักษาการแทน)

ผู้ประพันธ์เรื่องผู้อื่นมักอ้างดังนี้ : วันที่ 7 เมษายน 2486 คุณจำกัดโทรเลขถึงม.ร.ว.เสนีย์ และ วันที่ 20 เมษายน 2486 "จำกัด" ได้รับโทรเลขตอบ (ฉบับที่ 1 ของ ม.ร.ว.เสนีย์) ว่ากำลังพิจารณาทั้งนี้โดยอาศัยข้อความโทรเลขของ ม.ร.ว.เสนีย์ ซึ่งมีความว่า "อ้างถึงโทรเลขลงวันที่ 7 เมษายน (ของจำกัด) ว่าจะได้พิจารณา" นั่นเอง (เรื่องคุณจำกัดขอให้ช่วยจัดให้ได้เดินทางไปกรุงวอชิงตัน)

จากเรื่องของคุณฉลบทชลชัย แสดงบันทึกประจำวันของคุณจำกัด เห็นได้ชัดแจ้งว่า คุณจำกัดส่งโทรเลขถึง ม.ร.ว.เสนีย์ เมื่อ 20 มีนาคม 2486 (ฉบับจากคงเฮ็ง); ส่งโทรเลขข้อความยาวถึงทูตอเมริกัน ที่จุงกิง และฝากทูตแจ้งข้อความให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ทราบด้วย เมื่อ 30 มีนาคม (จากเมืองลิวจา); เมื่อ 12 เมษายน โทรเลขถึง ม.ร.ว.เสนีย์ 1 ฉบับจากเมืองกุยหลิน ขอความกรุณาจ่ายเงินให้จำกัดเป็นการล่วงหน้าจำนวน 2 พันเหรียญสหรัฐ โดยจ่ายผ่านสถานกงสุลอังกฤษที่เมืองกุยหลิน (เนื่องจากจะขาดแคลนเงินที่จะบินไปเมืองจุงกิง และจ่ายค่าที่พักที่เมืองกุยหลิน)

ต่อวันที่ 18 เมษายน 2486 ที่กยุหลินคุณจำกัดจึงได้รับโทรเลข(ฉบับแรก)จาก ม.ร.ว.เสนีย์ "อ้างถึงโทรเลข วันที่ 7 เมษายน (ของจำกัด) และว่ากำลังพิจารณาอยู่" ดังกล่าวข้างบนนี้

จะเห็นว่าคุณจำกัดไม่เคยมีโทรเลขลงวันที่ 7 เมษายน ถึง ม.ร.ว.เสนีย์ และไม่นำไปได้ที่โทรเลข ลงวันที่ 12 เมษายน (ขอเงิน 2 พันเหรียญสหรัฐ) จะได้รับคำตอบรวดเร็วเช่นนี้ อย่างไรก็ตามโทรเลขตอบของ ม.ร.ว.เสนีย์ ได้นำส่งให้ที่โรงแรมที่เมืองกยุหลินเสียด้วย ซึ่ง ม.ร.ว.เสนีย์ ไม่น่าทราบว่ายอยู่ที่โรงแรมนั้น

นี้แสดงว่ากองบัญชาการข่าวกรองของนายพลใต้หลี่และ/หรือกระทรวงต่างประเทศจีนที่จุงกิงได้ ตรวจเซ็นเซอร์โทรเลขและกักโทรเลขเอาไว้ เมื่อส่งก็คงเลือกฉบับที่ขอให้ช่วยออกเงินเดินทางไปวอชิงตัน แล้วตกวันที่ 7 เมษายนลงไป เมื่อ ม.ร.ว.เสนีย์ตอบกลับมาจึงก็นำส่งให้ที่โรงแรมที่เมืองกยุหลิน เพราะ เขาทราบการเคลื่อนไหวของคุณจำกัดตลอดเวลา

พ.อ.ไรด์ เป็นหัวหน้ากลุ่มความช่วยเหลือทางทหารของอังกฤษในจีน มิได้เป็นเจ้าหน้าที่สถาน กงสุลของอังกฤษที่เมืองกยุหลิน เป็นนักเรียนมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดด้วยกันกับคุณจำกัดแม้จะคนละรุ่น เป็นรุ่นแก่กว่า ได้ไว้ใจช่วยเหลือคุณจำกัดอย่างเต็มที่ ได้สอบถามคุณจำกัดอย่างละเอียดถึงแผนงาน และได้ เขียนรายงานต่อทางการอังกฤษด้วยลายมือตนเองแล้วให้คุณจำกัดอ่านเพื่อความถูกต้อง ได้แสดงความเป็น ห่วงในด้านกฎหมายที่ทั้งไทยและอังกฤษประกาศสงครามต่อกันและกันเป็นทางการ ได้ห้ามมิให้คุณจำกัดคิด หลบหนีเข้าอินเดีย ได้ให้เงินคุณจำกัด 9,500 เหรียญ(คงเหรียญจีน) โดยไม่รับสิ่งตอบแทน เพื่อคุณจำกัด เดินทางไปจุงกิงและพอยู่ได้บ้างที่จุงกิง แล้วจัดการจองเครื่องบินให้(ซึ่งเต็มทุกเที่ยว) ได้แนะนำให้คุณจำกัดไปพบทูตทหารบก(พล.ต.กริมสเดล) โดยให้ติดต่อผ่านสตรีที่เป็นเลขานุการชื่อนั้นที่สถานทูตที่เมือง จุงกิง (คุณจำกัดนับว่าโชคดียังยิ่งที่ได้พบกับพ.อ.ไรด์ ที่เมืองกยุหลิน ประเทศจีน ความเห็นใจช่วยเหลือ คุณจำกัดครั้งนี้นับว่ามีความผูกพันเป็นส่วนตัว หลังสงครามเมื่อ พ.อ.ไรด์ ได้เป็น เซอร์ และเขียนหนังสือ ยังได้ติดต่อยังคุณ ฉลบลักษณ์ด้วย เมื่อทราบว่าคุณจำกัดถึงแก่กรรมที่เมืองจุงกิง)

วันที่ 21 เมษายน 2486 คุณจำกัดและคุณไพศาลได้ที่นั่งโดยสารเครื่องบินจากกยุหลินไปเมือง จุงกิงและ พ.ท.ลี(จีน) ผู้ควบคุมดูแลคุณจำกัดก็ได้ที่นั่งมาด้วย (ท่านผู้อ่านคงคาดคะแนได้เองว่ามีอิทธิฤทธิ์) เครื่องบินออกแต่เช้าตรู่และถึงเมืองจุงกิงใน 3 ชั่วโมง นายทหารผู้ติดตามได้พาไปพักอยู่ ณ ที่พักของทางการ ซึ่งเป็นที่รับรองให้ความสะดวก

ที่เมืองจุงกิง กระทรวงการต่างประเทศจีน (กต.จีน) จัดให้อยู่ที่บ้านพักรับรองของทางการ กต.จีน ในบ่ายวันมาถึง นายทหารจีนที่ควบคุมมาได้พาไปพบ ดร.เค.ซี.วู. รัฐมนตรีช่วยว่าการ กต.จีน ฝ่ายการเมือง ณ ที่กระทรวง ดร.วู รักษาการแทน ดร.ที.วี.ซุง รัฐมนตรีว่าการขณะนั้นไปประชุมและทำธุระที่สหรัฐ ใน ระยะที่คุณจำกัดอยู่ที่จุงกิงนั้น ดร.วู ได้ส่งให้อธิบดี กต.จีน หลายคนรวมทั้งนายเขา ยู่หลิน อธิบดีกรมการ สนเทศ(ผู้เป็นเลขานุการส่วนตัวของจอมพลเจียงไคเช็คด้วย)มาพบที่บ้านพักเพื่อปรึกษาหรือแจ้งข่าวหลายครั้ง นายทหารจีนที่ควบคุมคุณจำกัดมาจุงกิงนั้นพันหน้าที่ที่เมืองจุงกิง แต่เจ้าหน้าที่ กต.จีน 2 นาย เป็นผู้มาอยู่

เป็นเพื่อน ซึ่งอาจเรียกได้ว่าคอยดูแลนั่นเอง คุณจำกัดไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับค่าที่พักและอาหาร เขาจัดมีคินรับใช้ทำความสะอาดให้พร้อม

ในระยะแรก ๆ คุณจำกัดได้แอบติดต่อกับสถานทูตอังกฤษ ตามที่พ.อ.ไรต์ได้แนะนำวิธีมา โดยให้คุณไพศาลถือหนังสือไปติดต่อ คุณจำกัดได้เพิ่มข้อเสนอเป็นต้นว่า ขอให้เขาออกวีซ่าเตรียมไว้และขอให้ส่งคุณจำกัดไปอินเดีย ภายหลังจากสถานทูตอังกฤษได้ขอให้คุณจำกัดเลิกติดต่อ คงเกรงว่า กต.จีนอาจทราบการแอบติดต่อกับตัวในวันหนึ่ง แต่เขาก็ทราบว่า คุณจำกัดพักอยู่ที่ใด วันที่ 2 พฤษภาคม 2486 คุณจำกัดได้มีหนังสือถึงอุปทูตอเมริกัน โดยให้คุณไพศาลถือหนังสือไปมอบให้กับตัวโดยตรงที่บ้านพัก ในนั้นมีหนังสือถึงกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐ ขอให้ท่านอุปทูตส่งต่อไปด้วย หากเขาไม่ต้องการทราบหรือจัดการก็ขอให้ทำลายเสีย ซึ่งอุปทูตอเมริกันได้รับเอาไว้ ข้างในหนังสือคุณจำกัดได้ให้ข้อมูลและแผนการณ์ ดังที่คุณจำกัดแจ้งให้ฝ่ายอังกฤษทราบ

"18 พฤษภาคม : กต.จีน ได้มาแจ้งให้ทราบว่า ม.ร.ว.เสนีย์ จะส่ง ม.ล.ขาบ กุญชร มาจุ่งกิ่งและประธานาธิบดีรูสเวลท์ และจอมพลเจียงไคเช็ค มีความตกลงกันให้นายทหารเสรีไทยสายอเมริกาประมาณ 40 คนมาเมืองจีน ทำปฏิบัติการสืบงานลับในประเทศไทย

ตั้งแต่ 20 พฤษภาคม คุณจำกัดเริ่มถ่ายอุจจาระมีเลือดออก บางครั้งมีอาการปวดหัวมาก นอนไม่หลับ และรับประทานอาหารไม่ได้ ร่างกายมีผื่นคัน คุณไพศาลก็มีอาการผื่นคันและมีอาการไข้คล้ายเป็นมาลาเรียเดิมได้ให้เจ้าหน้าที่ กต.จีนพาไปหาแพทย์ซึ่งเสียค่ารักษาแพงมาก ซึ่งคุณจำกัดได้ให้ยารักษาเองเพราะไม่ประสงค์เป็นหนี้บุญคุณฝ่ายจีนมากเกินไป คุณจำกัดเริ่มขาดเงินและได้นำสร้อยและเครื่องทองรูปพรรณที่คุณนิवास (ภรรยาคุณเตียง) ให้ติดตัวมาฝากเจ้าหน้าที่กต.จีนนำออกไปขาย เป็นเวลาหลายวันกว่าจะขายได้เงินมา ส่วนอาการของคุณจำกัดที่อุจจาระมีเลือดมิได้หายขาด

25 พฤษภาคม 2486 เจ้าหน้าที่ กต.จีนได้นำหนังสือที่รัฐบาลอังกฤษส่งมาให้ กต.จีน เป็นทางการมาให้คุณจำกัดได้อ่าน และขอให้คุณจำกัดเขียนรายงานข้อสังเกตให้เขาด้วย คุณจำกัดเองก็ผิดหวังที่ได้รับทราบคำตอบจากรัฐบาลอังกฤษ ได้ให้ข้อสังเกตไปรุนแรง (คุณจำกัดบันทึกไว้ว่า รู้สึกว่า กต.จีนพอใจข้อสังเกตของคุณจำกัดมาก)

คำชี้แจงจากรัฐบาลอังกฤษส่งถึง กต.จีนมีโดยสังเขปดังนี้ :-

- (1) จำกัด ออกมาจากเมืองไทยโดยที่ไม่มีแผนงานวางไว้อย่างรอบคอบ ฉะนั้นอังกฤษจะทำตามแผนของอังกฤษ
- (2) กระทรวงการต่างประเทศ(อังกฤษ)แจ้งว่าขณะนี้ยังไม่ถึงเวลาที่จะให้การสนับสนุนต่อเสรีไทยในประเทศไทย
- (3) กองทัพไทยจะเป็นตัวร่วมงานมากกว่าจะเป็นตัวช่วยงาน ถ้าทำอะไรลงไปขณะนี้ ญี่ปุ่นก็จะทำการแก้แค้น ญี่ปุ่นจัดตั้งรัฐบาลไทยได้โดยที่มีคนไทยเป็นใจกับญี่ปุ่นให้ความร่วมมือ

- (4) ขณะนี้คณะเสรีไทยในประเทศควรเตรียมการอย่างระมัดระวัง ปฏิบัติต่อสิ่งที่กำลังจะมีมาในการสนับสนุนสัมพันธมิตร และควรมุ่งการโจมตีทางการเมืองอย่างช้า ๆ
- (5) ขณะนี้รัฐบาลอังกฤษจะไม่ช่วยนำคณะรัฐบาลพลัดถิ่นออกมาโดยเครื่องบินทะเล หรือทางอื่น ขณะนี้รัฐบาลอังกฤษจะยังไม่รับรองคณะเสรีไทย(ในประเทศ) และรัฐบาลอังกฤษจะไม่เลิกกักกันเงินของรัฐบาลไทย

ข้อสังเกตของคุณจำกัด โปรดอ่านจากที่คุณฉลบชลชัยคงจะจัดพิมพ์ แต่คุณจำกัดได้บันทึกไว้ว่าคำตอบของรัฐบาลอังกฤษนี้ อย่างน้อยก็เป็นการรับรองความเชื่อถือได้ของคุณจำกัดเอง และอังกฤษยอมรับว่ามีคณะเสรีไทยในประเทศขึ้นแล้ว

ผมขอแทรกข้อสังเกตส่วนตัวต่อคำตอบรัฐบาลอังกฤษไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้ :-

ข้อ (1)

ที่ว่าแผนการไม่ดี ผู้อ่านเรื่องเห็นได้เองว่าคุณจำกัดออกจากประเทศไทยมาแล้ว ไม่มีทางที่จะติดต่อกับคณะเสรีไทยในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพได้เลย จะปรึกษาหารือข้อต่อรองอะไรก็ทำไม่ได้ คณะเสรีไทยภายในประเทศก็ติดต่อกับคุณจำกัดไม่ได้ในเมืองจีน ไม่มีการรวบรวมบุคคลที่เมืองอื่นหรือแม้แต่ในกรุงเทพฯ ที่จะให้คุณจำกัดพึ่งพาเพื่อขอให้จ่ายเงินให้คุณจำกัดเมื่อต้องการได้เลย ไปตั้งเป้าไว้ว่า ม.ร.ว.เสนีย์ จะจ่ายเงินให้คุณจำกัดได้เพียงรายเดือน แล้วบังเอิญไม่ได้เสียด้วย แผนที่จะไว้ว่าคุณจำกัดจะกลับไปเมืองไทยได้ภายใน 45 วันนั้นเสี่ยงผลเลิศเกินไป ที่ว่าอังกฤษจะทำตามแผนของอังกฤษนั้นก็มิใช่ประโยชน์ แม้ว่าอังกฤษจะมีได้เปิดเผยแผนนั้น

ข้อ (2)

ไม่ทราบว่าคุณจำกัดหรือผู้อื่นจะเข้าใจเพียงใดที่ว่า ขณะนี้กต.อังกฤษยังไม่ถึงเวลาที่จะให้ความสนับสนุนต่อเสรีไทยในประเทศ(ไทย) ความหมายก็คือ กต.อังกฤษเป็นผู้ควบคุมเสียงหนักผู้หนึ่งต่อหน่วยงานข่าวกรอง "เอสไออี" ซึ่งในเอเชียรู้จักกันว่า "กองกำลัง-136" อังกฤษยังไม่ได้ส่งสายลับเข้ามาติดต่อกับไทย เมื่อจัดมีหน่วยสายลับในไทยแล้ว จึงจะได้จัดส่งอาวุธให้

ข้อ (3)

โดยที่ไม่ต้องเอ่ยถึงกองทัพร่วม จีน-ไทย ซึ่งเป็นข้อเสนอของคุณจำกัด รัฐบาลอังกฤษเอ่ยถึงกองทัพไทยทำนองไม่เชื่อความสามารถ ก็หนังสือรัฐบาลอังกฤษมีมาถึงกต.จีน จะให้เขากล่าวหากองพลที่ 93 ของจีนโดยตรงได้อย่างไร คุณจำกัดเสนอเช่นนั้นน่าจะตีความได้ว่า รวมกองทัพพายัพของไทยกับกองพลที่ 93 ของจีน ผมคิดว่าคุณจำกัดก็คงจะพูดเรื่อยเปื่อยไปเอง คุณจำกัดจะสามารถจัดการชักชวนกองพลในกองทัพพายัพอย่างไรก็น่าสงสัยอยู่ นอกจากจะได้ยินว่ากองทัพพายัพใครจะญาติกับกองพลที่ 93 ของจีน ผู้ใดคิดเช่นนั้นก็เท่ากับประเมินค่ากองพลที่ 93 ของจีนไม่ถูกต้อง เมื่อกองพลที่ 93 ยกไปที่แคว้นฉาน จีนต้องการแสดงเอาหน้า แท้จริงนายพลสตีลเวลล์ปฏิเสธไม่ติดอาวุธสมัยใหม่ให้ เพราะกองพลที่ 93 เป็นของนายพลแห่งแคว้น (War Lord) ยูนนานทำนองเกือบอิสระต่อจอมพลเจียงไคเช็คด้วยซ้ำไป

นายพลสติลเวลล์ ไม่ต้องการให้เปลืองอาวุธ เพราะกองพลที่ 93 ไม่เคยแสดงประสิทธิภาพในการรบดัง จะเห็นได้ว่าเมื่อเผชิญหน้ากองทัพไทย ก็ได้รับหลบเข้าแคว้นยูนาน กองพลที่ 93 มีพลรบไม่ถึงร้อยละ 50 ที่เหลือคงทำการเกษตรเลี้ยงพวกที่เหลืออยู่ คงมีงานหลักทางเก็บภาษีอากรชาวบ้าน หรือค้าของเถื่อนตาม ชายแดน นายพลสติลเวลล์เป็นผู้ขอให้จอมพลเจียงไคเช็คสั่งระงับการติดต่ครั้งที่ 3 ระหว่างกองพลที่ 93 กับกองพลที่ 3 ของกองทัพพายัพของไทย อนึ่งการติดต่ระหว่างกองทัพทั้งสองนี้ ฝ่ายญี่ปุ่นก็ทราบเรื่อง (ดูหน้า 21 เอกสาร Japanese Monograph on operations in Thailand, Imperial War Museum, London) กองทัพพายัพของไทยก็ไม่สู้จะสมประกอบนัก มีทหารล้มป่วยจำนวนมาก ญี่ปุ่นได้จัดหา ยาควินินจากชวามาให้ถึงประมาณ 10 ตัน และกองพันทหารม้าก็สูญเสียม้าจำนวนมากเกือบดั่งเป็นกองพัน ไว้ไม่ได้ การจะเข้าร่วมกับกองพลที่ 93 ย่อมจะเป็นชนวนให้ญี่ปุ่นยึดอำนาจจากรัฐบาลไทย การนำคณะ รัฐบาลพลัดถิ่นออกจากไทยก็จะเกิดผลร้ายเช่นเดียวกัน หากญี่ปุ่นยึดอำนาจ คณะเสรีไทยในประเทศอาจ สูญสิ้นไปด้วยก็ได้

ต่อข้อ (4)

นับว่าฝ่ายอังกฤษให้ข้อคิดเห็นที่น่ารับฟัง

ต่อข้อ (5)

เข้าใจว่าทั้งอังกฤษและฝ่ายสหรัฐไม่เห็นชอบที่จะจัดให้มีรัฐบาลพลัดถิ่น คงจะได้ปรึกษากันแล้วโดย มิได้เปิดเผย ทั้งนี้เพราะอังกฤษแจ้งมายัง กต.จีนเป็นทางการ อังกฤษได้พูดเลยไปถึงเรื่องไม่เห็นด้วยที่จะ ให้นำเครื่องบินทะเลไปรับหรือช่วยนำออกมาด้วยวิธีอื่น คุณจำกัดพูดง่าย ๆ ว่าขอให้นำเครื่องบินทะเลไปรับที่ หัวหินเพราะฤดูร้อนพวกที่จะออกมาเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นมักมาตากอากาศที่หัวหิน วันที่ใด เดือนใด เวลาใด คุณจำกัดบอกไม่ได้ จะให้เครื่องบินทะเลไปทอดทุ่นอยู่ที่ทะเลหัวหินได้อย่างไรกัน รูปร่างมันไม่เหมือนเรือ หาบปลาของชาวประมงหัวหินเอาเสียเลย ดูเหมือนได้เสนอเรือได้น้ำนอกฝั่งระนองอีก เขาคงคร้านที่จะตอบ - ขณะนี้อังกฤษจะยังไม่รับรองคณะเสรีไทย และจะไม่เลิกกักกันเงินของรัฐบาลไทย เขาคงเพียง ต้องการตัดบท ถ้าบอกว่ารับรองคณะเสรีไทยในตอนนั้น คุณจำกัดคงจะเสนอแผนการอะไรอีกมาก ซึ่งคุณ จำกัดไม่มีทางติดต่อกับเสรีไทยในประเทศ เป็นความเห็นของคุณจำกัดแต่ผู้เดียว

โดยทั่วไป อังกฤษใช้คำว่า "ขณะนี้" ณ ที่หลายแห่ง สอให้เห็นว่ามีได้ปิดประตูเสียเลยทีเดียว ที่อัง กฤษตอบมาที่ กต.จีน อย่างรวดเร็ว นับว่าเป็นประโยชน์ต่อทั้งฝ่ายจีนและคุณจำกัดเป็นการเปิดโอกาสให้คุณ จำกัดพิจารณาดำเนินการรูปแบบอื่นได้โดยไม่ชักช้า อังกฤษได้รักษามารยาทที่ไม่เอ่ยถึงการเสนอตั้งรัฐบาล พลัดถิ่นในอินเดีย (ซึ่งคุณจำกัดบอกแก่ พ.อ.ไรต์ และทูตทหารอังกฤษของสถานทูตอังกฤษที่เมืองจุงกิง) รัฐบาลอังกฤษมีหนังสือมาที่ กต.จีน แทนที่จะตอบคุณจำกัดโดยเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับที่ขอให้คุณจำกัด พบกับกงสุลใหญ่ของอังกฤษที่เมืองกุยหลิน กต.จีนจะใช้ประโยชน์จากหนังสือตอบของอังกฤษนี้ก่อนที่คุณ จำกัดจะได้พบกับจอมพลเจียงไคเช็คอย่างไรคงจะได้เห็นกันต่อไป หากนำเรื่องเกี่ยวกับคุณสงวน คุณารักษ์ และคุณถวิล อุดล มาพิจารณาคู่สว่างหน้า แล้วอาจสันนิษฐานได้ว่ากต.จีน คงจะไม่แจ้งคำตอบของรัฐบาล อังกฤษให้ฝ่ายสหรัฐหรือ ม.ร.ว.เสนีย์ ได้ทราบ

ท่าทีของฝ่ายจีนก่อนได้รับหนังสือจากรัฐบาลอังกฤษ

ในการบันทึกเรื่องของคุณจำกัดมาโดยตลอด คุณจำกัดไม่เคยเอ่ยชื่อนายพลได้หลี่ ผู้บัญชาการงานข่าวกรองของจีนผู้ที่ใกล้ชิดและผู้ที่จอมพลเจียงไคเช็คไว้วางใจมาก และเป็นผู้ที่ประสานงานกับนาวาเอกมิลตัน ไมลส์ หัวหน้าหน่วยงานข่าวกรองสหรัฐ(ไอเอสเอส)ในจีน น่าจะเข้าใจได้ว่านายทหารจีนที่ควบคุมคุณจำกัดตลอดระยะทางตั้งแต่เข้าเขตแดนจีนมาของคุณจำกัดนั้น อยู่ในบังคับบัญชาและบงการของนายพลได้หลี่

จะเห็นได้ว่าทั้งนายทหารจีนและกต.จีน พยายามตั้งแต่เริ่มแรกให้คุณจำกัดตระลึกว่าการที่คุณจำกัดเข้ามาในจีนนั้น ควรให้เจ้าของบ้านพิจารณาให้ความช่วยเหลืองานของคุณจำกัดเสียก่อน แทนที่จะมุ่งออกไปต่างประเทศ เพราะจอมพลเจียงเป็นผู้บัญชาการสูงสุดในจีนตามที่อังกฤษและอเมริกายอมรับนับถือและมอบหมาย (ดูบท2 ว่าด้วยเขตปฏิบัติการและอำนาจหน้าที่ในเขตปฏิบัติการ) แรกสุดนั้นคุณจำกัดมิได้ติดต่ออังกฤษ ได้ติดต่อ ม.ร.ว.เสนีย์ เพื่อไปขอความช่วยเหลือจาก ม.ร.ว.เสนีย์ เสียก่อน

เนื่องจากที่นายทหารจีนได้ย้าถึงให้ฝ่ายจีนพิจารณาช่วยเหลือเสียก่อน คุณจำกัดจึงเพิ่มแนวทางใหม่ที่จะไปจัดประชุมที่กรุงลอนดอนและได้โทรเลขถึงสถานทูตอังกฤษที่เมืองจุงกิงโดยให้เหตุผลว่าต้องไปเจรจาขอใช้เงินที่อังกฤษกักกันไว้ที่ลอนดอน ท่าทีของจีนคุณจำกัดได้ทราบเพิ่มมากขึ้นเมื่อติดต่อ กต.จีนที่เมืองจุงกิง ซึ่งประมวลหัวข้อได้ (ก่อนที่จะได้รับคำตอบจากรัฐบาลอังกฤษ) กล่าวคือ :-

- 1) ที่คุณจำกัดห่วงเรื่องเงินที่จะให้คณะรัฐบาลพลัดถิ่นใช้ดำเนินการนั้น จีนให้การสนับสนุนได้จัดสร้างสำนักงานให้ใหม่ได้ โดยไม่ต้องอาศัยสิ่งปลูกสร้างที่จีนได้จัดทำให้แล้วสำหรับคณะนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาที่จะมาอยู่ในจีน
- 2) จีนเชื่อในตัวคุณจำกัด แต่คุณจำกัดก็มีได้ถือหนังสือสำคัญมาจากคณะเสรีไทยในประเทศ (ซึ่งคุณจำกัดได้ชี้แจงด้วยวาจาต่อ ดร.เค.ซี.วู ว่ามีหนังสือติดตัวมาหากถูกค้นพบก็มีอันตราย)
- 3) จีนมีสายงานข่าวกรองไปถึงกรุงเทพฯ คุณจำกัดต้องการมีหนังสือไปกรุงเทพฯ จะให้ส่งที่คุณฉลบสลัษย์นำไปติดต่อแล้วให้สายลับของจีนนำคำตอบมาให้ที่จุงกิงจีนจะจัดทำให้ได้ จีนให้ความคิดเห็นว่าถ้าหัวหน้าคณะเสรีไทยออกมาเมืองจีนเองไม่ได้ จะให้คุณหลวงโกวิทอภัยวงศ์ ออกมาแทนก็ได้ (ในการจัดตั้งคณะรัฐบาลพลัดถิ่น)
- 4) เมื่อแรกพบกับ ดร.วู จีนห้ามคุณจำกัดมิให้ติดต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกา ในภายหลังกต.จีนว่าได้รับแจ้งจาก ม.ร.ว.เสนีย์ (โดยไม่ได้แสดงหลักฐาน)ว่า ติดต่อกับจีนและสหรัฐได้ แต่ห้ามติดต่อกับอังกฤษ จะติดต่อกับอเมริกาหรืออังกฤษได้ก็ควรเป็นภายหลังที่ได้เจรจากับจอมพลเจียงไคเช็คแล้ว
- 5) จีนทราบมาว่า เซอร์ โจเซฟ ครอบสบี่ ที่ลอนดอนบอกว่าไม่ทราบเรื่อง เอ็กซ.โอ.กรุป
- 6) จีนเป็นผู้บอกข่าวว่า ม.ร.ว.เสนีย์ จะส่งม.ล.ขาบมาอยู่เมืองจีนไม่ได้ถามว่าคุณจำกัดอยากจะมี ม.ล.ขาบหรือไม่แต่(หลังจากคำตอบจากรัฐบาลอังกฤษแล้ว)เมื่อจีนทราบข่าวว่าอังกฤษจะส่งม.จ.สุภสวัสดิ์มาจุงกิงเจ้าหน้าที่กต.จีนถามคุณจำกัดว่ายินดีที่จะพบกับม.จ.สุภสวัสดิ์ หรือไม่(ซึ่งคุณจำกัดแจ้งว่ายินดีที่จะพบ)

7) กต.จีน ได้นะคุณจำกัดว่า เมื่อได้เข้าพบกับจอมพลเจียงไคเช็ค ให้คุณจำกัดขอรับรองจอมพลเจียงไคเช็ค เป็นผู้ติดต่อประธานาธิบดี รูสเวลท์ และนายวินสตัน เชอร์ชิลล์ ในการที่จะตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นของไทย (หมายเหตุ : กต.นะเช่นนี้ก่อนที่รัฐบาลอังกฤษจะมีคำตอบมา) (ซึ่งคุณจำกัดได้ได้ว่ามาอยู่จุงกิงได้ 2 เดือนแล้ว กต.จีนก็ยังไมยอมให้พบจอมพลเจียงไคเช็ค)

8) อธิบดีกต.จีนผู้หนึ่งรำพึงขึ้นมาเองว่า ม.ร.ว.เสนีย์ ไม่น่าชักช้าอยู่ มิฉะนั้นเรื่องจะดำเนินไปได้ไกลกว่านี้แล้ว (คุณจำกัดไม่ได้บันทึกไว้ว่าได้ตั้งใจสอบถามหาความกระจ่างจากเขา)

9) ทั่วไป : ผู้อ่านเรื่องคงคาดคะเนได้เองว่า กต.จีนคงสรุปเรื่องแจ้งให้ ดร.ที.วี.ซุง รว.กต.จีนที่ขณะนั้นอยู่ในสหรัฐอเมริกาได้ทราบด้วย เพราะ ม.ร.ว.เสนีย์ ได้พบและปรึกษาหารือกับ ดร.ซุง ที่สหรัฐอเมริกา ผู้ที่ติดต่อกับคุณจำกัดมากที่สุดในระยะนั้นจนกระทั่งได้พบกับจอมพลเจียงไคเช็คคือ ดร.เค.ซี.วู รัฐมนตรีช่วยว่าการ กต.จีน ผู้รักษาการแทน ดร.ที.วี.ซุง, นายเซา ยู่หลิน อธิบดีกรมการสนเทศ กต.และเลขานุการส่วนตัวของจอมพลเจียงไคเช็ค, ผู้ที่อยู่ประจำตัวคุณจำกัดคือ นายเฉิน จบปริญญาโททางเศรษฐศาสตร์, ภาษาอังกฤษดี, นายโละมิน(หรือโละบิน)ลูกจีนเกิดในไทย เคยประจำอยู่ที่สถานกงสุลจีนในคัลคัตตา อินเดีย, เป็นผู้ตรวจจดหมาย โทรเลข ที่กองบัญชาการทหารของจีน

พบจอมพลเจียงไคเช็ค

2 มิถุนายน 2486 กต.จีนแจ้งว่าสถานทูตอังกฤษที่จุงกิงทาบตามขอส่ง พ.ต.ม.จ.สุภสวัสดิ์ และ พ.ต.กรุต มาพบคุณจำกัดที่เมืองจุงกิง

8 มิถุนายน นายโละมิน แจ้งว่าเขาได้เห็นตัวม.ล.ชาบ กุญชร แล้วและได้พูดจากันกับคุณการุณ เก่งระดมยิง พักอยู่ที่ซึ่งทางการจีนจัดสร้างไว้ให้

16 มิถุนายน นายโละมิน ทราบมาว่ากต.จีน ทำเรื่องเสนอเพื่อให้รัฐมนตรีกลาโหมและเสนาธิการทหารบกของจีน เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องของคุณจำกัดต่อไป

17 มิถุนายน คุณจำกัดโทรเลขถึง ม.ร.ว.เสนีย์ ขอให้จัดให้ (คุณจำกัด) ได้ไปพบ ม.ร.ว.เสนีย์

25 มิถุนายน 2486 กระทรวงต่างประเทศจีนบอกต้องการห้องพักของคุณจำกัดตัวน และให้คุณจำกัดย้ายไปอยู่ในห้องซึ่งเป็นที่อยู่ของคนรับใช้

28 มิถุนายน 2486 นายเซา ยู่หลิน พาคุณจำกัดและคุณไพศาล (ตระกูลลี) ไปพบจอมพลเจียงไคเช็ค ณ ที่ทำงานของท่าน ณ ที่พบสนทนากันมี นายหวัง ชิ จัน (กต.จีน) (จบวิชาเศรษฐศาสตร์ จาก แอล.เอส.อี. มหาวิทยาลัยลอนดอน มาแทน ดร.เค.ซี.วู) ใช้เวลาสนทนาและแปล รวม 25 นาที สำระสำคัญมีดังนี้

เจียง : ถามถึงแผนการณ์ของคุณจำกัดและถามว่ารู้จัก ม.ร.ว.เสนีย์หรือไม่

จำกัด : ตอบว่า รู้จัก ม.ร.ว.เสนีย์ แต่ยังไม่ทันตอบข้ออื่น เจียงพูดต่อไปเลยว่า

เจียง : การร่วมมือกับ ม.ร.ว.เสนีย์นั้นสำคัญอยู่ คอยฟังดูก่อนว่าเสนีย์เขาจะตอบมาว่าอย่างไร

บัดนี้เสนีย์กำลังส่งผู้แทน(หมายถึง ม.ล.ชาบ) มาจุงกิง ให้(จำกัด)พูดกับผู้แทนของเขาดูบ้าง ถ้าเห็นว่าการไปพบเสนีย์เป็นประโยชน์ ทางการของรัฐบาลจีนก็จะช่วยเหลือให้(จำกัด)ไป ถ้าตกลงกับเสนีย์ไม่ได้โดย

ความเห็นไม่ตรงกัน การเดินทาง(ของจำกัด)ไปกรุงวอชิงตันจะไม่ใช่ประโยชน์

แล้วเจียงได้ถามคุณไพศาลเกี่ยวกับคนจีนในเมืองไทยถูกรัฐบาลและทหารญี่ปุ่นรังแกมากนักน้อยเพียงใด ซึ่งไม่มีการแปลเป็นภาษาอังกฤษ

ในตอนแรกคุณจำกัดได้กล่าวยกย่องที่จอมพลเจียงไคเช็คประกาศรับรองอธิปไตยของไทย ซึ่งสหรัฐสนับสนุน หากแต่อังกฤษไม่ยอมประกาศตามจีน

เจียง : ว่า "รัฐบาลจีนและประเทศจีนยินดีจะช่วยเหลือให้ประเทศไทยได้รับเอกราชกลับคืนมา"

ทันทีหลังจากการเข้าพบ นายเซา ยู่หลิน ได้บอกว่าจอมพลเจียงไคเช็คให้คำมั่นประโยชน์สุดท้ายนั้นสำคัญมาก ไม่เคยให้แก่ผู้ใดเลยนายเซา ยู่หลิน ต่อว่าคุณจำกัดว่าเหตุใดไม่พูดขอตั้ง Sino-Thai Association

30 มิถุนายน 2486 นายโละมิน นำบัตรประจำตัว(ของจำกัด)สำหรับทางการจีน ใช้ชื่อว่า "กิจเอกราช" (KICH EKARAJ) มามอบให้คุณจำกัด

8 กรกฎาคม 2486 ได้รับโทรเลขจาก ม.ร.ว.เสนีย์ มีความว่า "ใครที่จะได้พบกับคุณจำกัด (เสนีย์) กำลังทำทุกอย่างที่จะทำได้เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของคุณจำกัด (คุณจำกัดหมายเหตุไว้ว่า โทรเลขนี้เป็นการตอบ จ.ม.ที่เคยมีไปยัง ม.ร.ว.เสนีย์ ไม่ใช่ตอบโทรเลขที่จำกัดมีไปเมื่อ 17 มิ.ย.86)

9 กรกฎาคม คุณจำกัดฝากส่งข่าวทางวิทยุจีนเพื่อแจ้งข่าวให้ทางกรุงเทพฯ ทราบ

10-11 กรกฎาคม 2486 นายโละมินบอกคุณจำกัดว่า นายพลใต้หลี่ หัวหน้า "คณะเข็ดสีน้ำเงิน" ได้กลับมาจุงกิงแล้ว นายโละมิน (ผู้ได้รับมอบดูแลแฟ้มเอกสารเกี่ยวกับคุณจำกัด ที่โอนมาจากกระทรวงการต่างประเทศมาที่กลาโหม) ได้แจ้งเรื่องคุณจำกัดให้นายพลใต้หลี่ทราบโดยตรง นายพลใต้หลี่จะให้คุณจำกัดไปอยู่ที่บ้านพักรับรองแขกของนายพลใต้หลี่ และจะอำนวยความสะดวกจัดรถยนต์ให้ใช้ และฝากเงินสดมาให้ใช้ล่วงหน้าก่อน 5,000 เหรียญ(จีน) และว่าสัปดาห์ต่อไปจึงจะพบกับนายพลใต้หลี่แล้วจึงจะจัดให้พบกับพวกที่มาจากเมืองไทย (คงหมายถึงคณะคุณสงวน) เมื่อได้พิจารณาจัดตั้งองค์กรขึ้นมาแล้วคุณจำกัดจึงจะเดินทางไปพบ ม.ร.ว.เสนีย์ได้

13 กรกฎาคม 2486 คุณจำกัดโทรเลขถึง ม.ร.ว.เสนีย์ แจ้งรับโทรเลข ม.ร.ว.เสนีย์เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2486 และแจ้งว่าต่อไปให้ติดต่อ(คุณจำกัด)ในนามของ "KICH" c/o Foreign Affairs Section, Police Bureau, Chungking

14 กรกฎาคม 2486 กต.จีน รายงานจอมพลเจียงไคเช็คเป็นทางการว่า เรื่องของคุณจำกัดพ้นจากการใช้งานประมาณของกระทรวงการต่างประเทศ และต่อไปนายโละมินเป็นผู้ติดต่อกับคุณจำกัด

ในวันเดียวกัน นายโละมินแจ้งคุณจำกัดว่า ได้เห็นโทรเลข (ไม่ได้แจ้งว่ารับที่จุงกิงเมื่อใด) ของ ดร.ที.วี.ซุงถึงจอมพลเจียงไคเช็ค มีความว่า "จอมพล ป.ส่ง ม.ล.ขาบ ไปคุม ม.ร.ว.เสนีย์ ม.ร.ว.เสนีย์จึงส่งไปให้โอเอสเอสดูแล และโอเอสเอสก็เลยส่งมาเมืองจีน ขอให้ระวัง ม.ล.ขาบ ส่วนเรื่องจำกัดนั้น ม.ร.ว.เสนีย์ ขอให้รัฐบาลจีนตัดสินใจเองว่าจะให้ไปพบ ม.ร.ว.เสนีย์หรือไม่ ถ้าไม่เห็นควรเสนีย์จะส่งผู้แทนมาเจรจาเอง(ที่จุงกิง)"

14 กรกฎาคม 2486 คุณจำกดส่งโทรเลขถึง ม.ร.ว.เสนีย์ว่า "กิจ หรือ KICH" ต้องการปรึกษาเป็นส่วนตัวกับ ม.ร.ว.เสนีย์ ขอให้จัดเรื่องหนังสือเดินทางทันที"

2 สิงหาคม 2486 ได้ทราบว่าจะมพลเจียงไคเช็คมอบหมายให้ พล.ท.(จิ่ง) จิ่ง ไท-หมิน ผู้ใกล้ชิดผู้หนึ่งของจอมพลเจียงไคเช็คในสภาการทหาร เป็นผู้ดูแลคุณจำกด นายโละมินได้ทราบจากพล.ท.จิ่งว่าจอมพลเจียงไคเช็คอนุญาตให้คุณจำกดไปสหรัฐได้แล้วเพราะได้รับโทรเลขจากคร.ท.วี.ซุงผู้เจรจากับม.ร.ว.เสนีย์ แต่พล.ท.จิ่ง เกรงว่าคุณจำกดเดินทางไปสหรัฐผ่านอินเดียอาจถูกลักพาตัวไป

พบ พ.ต.ม.จ.สุภสวัตติวงศ์สนธิ สวัตติวัตน์ ("ท่านซัน") และ พ.ต.กรุต ที่เมืองจุงกิง

5 สิงหาคม 2486 ตอนเช้า พล.ท.จิ่งได้มาพบคุณจำกดด้วยตนเอง ได้สอบถามว่าคุณจำกดต้องการจะไปเยี่ยมค่ายฝึกที่ South Spring หรือไม้ ซึ่งคุณจำกดว่าอยากไป ได้บอกอีกว่าที่คุณจำกดขอยืมเงินทางการจีน 5 หมื่นเหรียญ(จีน)นั้น ตอนเย็นคงจะได้รับเงิน พล.ท.จิ่งสอบถามว่าที่คุณจำกดเคยแจ้งทางการว่าใครจะได้พบ พ.ต.ม.จ.สุภสวัตติ(ท่านซัน) และ พ.ต.กรุตนั้น ทั้งสองมาถึงจุงกิงแล้ว คุณจำกดจะพบได้เมื่อใด เมื่อคุณจำกดบอกว่าพบได้วันเดียวกันนี้เวลา 14.00 น. พล.ท.จิ่ง รีบโทรศัพท์ไปแล้วแจ้งว่าตกลง พล.ท.จิ่ง บอกว่าเขาจะไม่มาอยู่ด้วยตอนคุณจำกดพบกับท่านซัน

เวลา 14.00 น. ท่านซัน, พ.ต.กรุต และนายฟินด์เลย์ แอนดรูว์ เลขานุการเอกสถานทูตอังกฤษ ณ เมืองจุงกิง ได้มาพบคุณจำกด ณ ที่พักของคุณจำกด เมื่อได้แนะนำตัวกันแล้วคุณจำกดได้สนทนากับท่านซันตามลำพัง ส่วนอีก 2 คนรออยู่นอกห้อง อนึ่งในวันที่ 5 สิงหาคมนี้ก่อนที่คุณจำกดจะพบกับท่านซัน นายโละมินได้มาแจ้งว่าสำนักงานของพล.ท.จิ่งได้รับโทรเลขแจ้งมาว่า คณะคนไทย 6 คน ซึ่งมีคุณสงวน คุลารักษ์เป็นหัวหน้า ได้ถึงเมืองตงเฮียงแล้วด้วยความปลอดภัย

การพบปะกับท่านซันนั้นเกือบจะทุกวันทั้งเช้าและบ่าย นับตั้งแต่บ่ายวันที่ 5 สิงหาคม ถึงบ่ายวันที่ 11 สิงหาคม คุณจำกดไม่ได้บันทึกไว้ว่าท่านซันเสด็จออกจากเมืองจุงกิงเมื่อใด น่าจะเข้าใจว่าคงเป็นวันที่ 12 สิงหาคม 2486 ที่ท่านซันเสด็จกลับไปอินเดีย เพราะคุณจำกดฝากจดหมายถึงคุณกำแหง พลาญกูร (น้องชาย) ไปกับท่านซันเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม ในระยะหลังการพบปะกันบางครั้งก็มี พ.ต.กรุต และนายแอนดรูว์ ร่วมด้วย บางโอกาสนายโละมินก็อยู่ด้วย คุณจำกดและท่านซัน พ.ต.กรุต และนายแอนดรูว์ไปรับประทานอาหารร่วมกันที่ภัตตาคารบ่อยครั้ง

เพื่อมิให้มีเรื่องอื้อฉาวเป็นรายวัน จึงขอสรุปดังนี้ :

1. ท่านซันทรงเอ่ยขึ้นก่อนว่าได้อ่านรายงานของ พ.อ.ไรต์ แล้วและยินดีที่ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศ และยอมรับนับถือ ดร.ปรีดี (ต่อไปเรียก "อาจารย์") เพราะได้เคยพบที่ลอนดอนนานมาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นสำคัญ

2. ท่านซันขอทราบที่ท่าของขบวนการเสรีไทยต่อ "พวกเจ้า" ซึ่งคุณจำกดได้ตอบว่า "อาจารย์" ไม่มีข้อหมางใจกับ "พวกเจ้า" เลย ที่ "อาจารย์" จัดให้จำกดเดินทางมาเมืองจีนได้นี้ก็เพราะได้รับความช่วยเหลือจากสมเด็จพระยาอัครราชฯ พระองค์เจ้าธานีฯ และพระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ก็เห็นกันอยู่แล้ว คุณจำกด

ได้ทูลถามถึงเจ้านายไทยทุกพระองค์ในอังกฤษที่คุณจำกักรู้จัก

3. จำกั : การเกิดเสรีไทยในอังกฤษ และทหารเสรีไทยในอังกฤษได้ติดต่อกับ ม.ร.ว.เสนีย์ ที่ ส.ร.อ.อย่างไร ท่านขึ้นตรงเปิดเผยต่อคุณจำกัว่า ท่านเองทันทีที่ทราบข่าว ม.ร.ว.เสนีย์ จะต่อต้านญี่ปุ่นด้วยการร่วมมือจากสหรัฐอเมริกา ทรงมีหนังสือถึงหม่อมเสนีย์ ขอเข้าร่วมด้วยโดยให้หม่อมเสนีย์เป็นหัวหน้า แต่ไม่เคยได้รับคำตอบ โดยที่ทูตไทยที่อังกฤษว่าจะกลับเมืองไทย ท่านได้ติดต่อกระทรวงกลาโหมอังกฤษเสนอแผนที่จะให้มีเสรีไทยที่อังกฤษเป็นประโยชน์ต่อสัมพันธมิตร หม่อมเสนีย์ส่งคุณมณี สาธเสนา มาอังกฤษก็ขลุกขลักในตอนแรกๆ ซึ่งท่านก็ให้คำแนะนำและได้ช่วยการติดต่อทางทหารของอังกฤษโดยไม่ออกหน้า ท่านขึ้นฝากหนังสือกับคุณมณีไปให้หม่อมเสนีย์ที่กรุงวอชิงตันอีกก็ไม่ได้รับคำตอบ ทางทหารอังกฤษคัดทราบการรายงานของคุณมณีไปยังหม่อมเสนีย์ที่กรุงวอชิงตันว่าการเข้าร่วมงาน(เสรีไทยที่อังกฤษ)ของท่านขึ้นก็เพื่อจัดให้เสรีไทยที่อังกฤษเป็น "พวกเจ้า" สนับสนุนสมบูรณาญาสิทธิราช แต่ท่านขึ้นขอให้ทางอังกฤษเก็บเรื่องอย่าให้เปิดเผย เพราะจะเป็นการเกิดการแตกแยกกันในหมู่คนไทย ความเข้าใจของ ม.ร.ว.เสนีย์ ในตัวท่านขึ้นและทหารเสรีไทยที่อังกฤษ คงยังเป็นอยู่เช่นนั้นไม่สามารถที่จะให้คิดร่วมมือกันเป็นหนึ่งเดียวกัน จนทุกวันนี้ ท่านขึ้นตรงบอกคุณจำกัว่าคุณจำกัจะไปกรุงวอชิงตันก็ดีแล้ว ช่วยบอก ม.ร.ว.เสนีย์ ให้ทราบตามที่ทรงเล่าได้ คุณจำกัทดสอบถามว่าผู้ใดจ่ายเงินให้ทหารเสรีไทยสายอังกฤษ ท่านขึ้นตรงบอกว่ากองทัพบกอังกฤษจ่ายให้ตามเกณฑ์ ไม่ได้เอาเงินที่อังกฤษกักกันมาใช้ ท่านทรงแจ้งว่าท่านคาดคั้นกับทางทหารอังกฤษว่า จบการอบรมข่าวกรองแล้วต้องได้ขสนายทหารอังกฤษด้วย ส่วนทางพลเรือนต่างก็หาเลี้ยงชีพกันเอง

4. จำกั : จีนรับรองอธิปไตยของไทยและสหรัฐก็สนับสนุน (คุณจำกัอ้างคำบอกของอุปทูตสหรัฐที่จุงกิง)แต่อังกฤษไม่ประกาศรับรองอธิปไตยของไทยแล้วยังไม่สนับสนุนให้ตั้ง "รัฐบาลพลัดถิ่น" ของไทยขณะนี้ (จำกั)ก็จะให้มีเพียง "คณะกรรมการไทยอิสระ" ต่อไปจะจัดตั้ง "รัฐบาลชั่วคราว" (Provisional Government) จึงได้มีการจัดส่งคณะคุณสงวน ตูลารักษ์ ออกมา การจัดตั้ง "รัฐบาลชั่วคราว" นี้จะได้รับการสนับสนุนจากจีนและสหรัฐอเมริกา ท่านขึ้นเพียงบอกว่าอย่าเพิ่งด่วนตั้งรัฐบาลชั่วคราวเลย เรื่องจะไปกันใหญ่ (คุณจำกัคหาเหตุในบันทึกไว้ว่า ได้ทูลท่านขึ้นไปเช่นนั้นเอง ไม่รู้จริงว่าสหรัฐเขาจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ไม่ทราบ) ท่านขึ้นตรงรับว่า เรื่องอังกฤษยังไม่รับรองอธิปไตยของไทยนั้น ท่านจะได้นำความไปปรึกษาผู้บังคับบัญชาต่อไป

5. คุณจำกัทูลท่านขึ้นวันที่ 6 สิงหาคม ว่า คณะคุณสงวน ตูลารักษ์ มาถึงดงเชียงแล้ว และทางการจีนกำลังฝึกพวกทหารลูกจีนเกิดในไทยอยู่ที่ค่ายเมืองคุนหมิง 100 คน (ในบันทึกคุณจำกัว่า พวกไปอย่างนั้นจริงหรือไม่ก็ไม่ทราบ) บ่ายวันที่ 6 สิงหาคม ท่านขึ้นตรงพาคุณจำกัไปพบ Sir Horace James Seymour ทูตอังกฤษ ณ เมืองจุงกิง มีนายแอนดรูว์ คอยจด์บันทึก คุณจำกัขอความเห็นที่อังกฤษไม่แถลงนโยบายรับรองอธิปไตยต่อไทย ไม่ปฏิบัติสิ่งที่จีนและสหรัฐได้ปฏิบัติ อังกฤษมีความมุ่งหมายได้ดินแดนของประเทศไทยหรือและอังกฤษแจ้งจะยังไม่รับรอง "รัฐบาลพลัดถิ่นของไทย" ทูตอังกฤษได้ให้ความเห็นว่า เรื่องอังกฤษอยากได้ดินแดนของไทยมาครองนั้น คำตอบน่าจะเห็นได้ชัดในการรับรองกฎบัตรแอตแลนติกอยู่แล้ว ส่วนจะให้รับรองรัฐบาลพลัดถิ่นนั้น รัฐบาลอังกฤษคงต้องพิจารณาว่าประชาชนและผู้แทน

ราษฎรไทย ให้ความเห็นชอบสักเพียงใด ที่อังกฤษนั้นมี "รัฐบาลอิสระ" มากด้วยกัน เช่น ฮังการี, โรมานีเย เป็นต้น การรับรองรัฐบาลอิสระหนึ่งก็กระเทือนถึงการเรียกร้องจากรัฐบาลอิสระอื่น ๆ นับว่าเป็นความยุ่งยากสำหรับอังกฤษ อย่างไรก็ตามที่คุณจำกัดมีข้อข้องใจและความประสงค์ ท่านทูตอังกฤษจะได้รายงานปรึกษาหารือไปยังกระทรวงต่างประเทศอังกฤษ

คุณจำกัดได้สอบถามตามที่ พล.ท.จิ้ง ใครจะทราบ ว่า เหตุใดอังกฤษจึงฝึกทหารเสรีไทยสายอังกฤษเองที่อินเดีย ทำไมไม่ส่งไปฝึกที่กรุงวอชิงตันหรือที่สหรัฐ ทูตอังกฤษว่าเขาตอบไม่ได้ลองถามท่านจีน ซึ่งท่านจีนทรงตอบว่า เท่าที่รู้ไม่เห็นสหรัฐเชิญมาให้ไปฝึกที่สหรัฐ

6. เกี่ยวกับเรื่องที่คุณจำกัดพูดกับทูตอังกฤษ คุณจำกัดได้ไปพบนาย Acheson อุปทูตสหรัฐ ณ จุงกิง และได้เล่าให้ฟัง นายอเชสันว่า ทูตอังกฤษพูดถูกต้อง คุณจำกัดสอบถามว่าเหตุใดจึงไม่ให้ท่านจีนได้พบกับ น.อ.ไมลส์ นายอเชสันตอบว่า น.อ.ไมลส์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานทูตสหรัฐ ตัวเขาเองก็เคยพบ น.อ.ไมลส์เพียงครั้งเดียว เมื่อถามว่าทำไมไม่ให้ท่านจีนได้พบกับ ม.ล.ขาบ นายอเชสันหัวเราะแล้วไม่ตอบ

(ผมขอนำมารวมกล่าว) ในเดือนสิงหาคมนั้น คุณจำกัดได้แจ้งอุปทูตสหรัฐว่า พล.ท.จิ้งได้บอกคุณจำกัดว่า จอมพลเจียงไคเช็คอนุญาตให้คุณจำกัดเดินทางไปสหรัฐได้ เหตุใดท่านอุปทูตจึงไม่จัดการให้ ท่านอุปทูตสหรัฐ ขอให้คุณจำกัดนำหนังสือยืนยันจากกระทรวงการต่างประเทศจีนมาให้ท่านอุปทูตเสียก่อน ให้กต.จีน มีหนังสือมายังสถานทูตสหรัฐ (ที่จุงกิง)

7. คุณจำกัด บันทึกว่า ท่านจีนเห็นใจเรื่องความคิดที่จะนำตัวคณะผู้นำของขบวนการเสรีไทยออกมาจากประเทศไทย ได้ให้คุณจำกัดเสนอแผนคร่าว ๆ เพื่อปรึกษาหารือพิจารณา

พล.ท.จิ้ง ขอให้คุณจำกัด เขียนแผนการณ์ทางทหาร ให้เขาด้วย ซึ่งท่านจีนก็ต้องการเช่นเดียวกัน คุณจำกัด ได้รับเงินที่เอ่ยปากขอยืมจากทางทหารของพล.ท.จิ้งจำนวน 5 หมื่นเหรียญ (เงิน) (นายโละมินนำมาให้ซึ่งคุณจำกัดก็ได้ให้หนังสือสำคัญว่ารับเงินกลับไปให้ พล.ท.จิ้ง) ซึ่งคุณจำกัดแบ่งให้คุณไพศาล ละครกุลลี 4,500 เหรียญจีนสำหรับเดินทางเรือไปคุนหมิง วันที่ 11 ส.ค.) และให้นาย โละมิน เป็นส่วนตัว 5 พันเหรียญ (เงิน)

8. ในระยะท้าย ๆ ก่อนที่ท่านจีนจะเสด็จไปอินเดีย ได้ใช้เวลาตรวจดูบันทึกที่ท่านจีนจะนำไปอังกฤษ และเก็บสำเนาไว้ที่สถานทูตอังกฤษ โดยท่านจีน คุณจำกัด และนายแอนดรูว์ ร่วมมือกันจัดทำ ส่วนแผนการณ์นำคณะผู้นำของขบวนการเสรีไทยออกจากประเทศไทยนั้น ท่านจีนจัดทำรายละเอียดร่วมกับคุณจำกัด

9. ท่านจีน สอบถามถึงขบวนการเสรีไทยในประเทศ จำนวนสมาชิก ด้านพลเรือน ทหาร (บก เรืออากาศ และชื่อหัวหน้า) การรักษาความปลอดภัย และชนิดปริมาณของอาวุธที่มีครอบครองอยู่รวมทั้งที่ตั้ง คุณจำกัดเอ่ยชื่อบ้างส่วนใหญ่อ้างให้เป็นจำนวนร้อยละ คุณจำกัดว่าสามารถติดต่อไปกลับกับขบวนการเสรีไทยในประเทศได้แต่ช้าหน่อย (ซึ่งคุณจำกัด ได้บันทึกไว้ว่า ได้พูดเท็จกับท่านจีน)

10. ในระหว่างที่คุณจำกัดพูดจากับท่านจีน และนายแอนดรูว์ เป็นส่วนใหญ่ นั้น พ.ต.กรุด คงจะได้

ไปติดต่อกับผู้อื่น เมื่อท่านจีนเสด็จออกจากจุงกิง(คิดว่า 12 สิงหาคม)แล้ว พ.ต.กรุด และนายแอนดรูว์ จึงมาพบกับคุณจำกัดอีก อ้างว่าอยู่คนละหน่วยงานกันกับท่านจีน การเจรจากันสอบถามกันก็คล้ายกับที่คุณจำกัดทูลท่านจีน พ.ต.กรุด ถามคุณจำกัดว่าจะนำอาหารลูกจีนไทยของคุณจำกัดไปตั้งค่ายที่ใด เมื่อกางแผนที่ คุณจำกัดก็ชี้ไปที่ชายแดนยูนนานติดรัฐฉาน (ซึ่งคุณจำกัดบันทึกไว้ว่าบอกชี้ไปสงเคชตัวเองก็ไม่รู้ว่า เขา (ทางการจีน จะตั้งที่ใด) (ผมขอหมายเหตุ : กองกำลัง -136 ส่งคุณอรุณ สรเทศน์ และคุณกำแหง พลาตกรู ไปย่านนั้น ในหนังสือพระราชทานเพลิงศพ ศ.อรุณ ปรากฏว่าบันทึกของศ.อรุณ ก็ไม่ได้บอกว่าที่ใด เมื่อใด นั่นแหละ ท่านบันทึกเมื่อแก่มากแล้ว จึงไม่มีรายละเอียดที่ได้ประโยชน์

ที่น่าสนใจก็คือ คุณจำกัดบันทึกเมื่อ 19 สิงหาคม ว่า พ.ต.กรุดได้ไปพบ น.อ.ไมลส์ หัวหน้าไอเอสเอส ที่ประเทศจีน น.อ.ไมลส์ ว่า พบท่านจีนหรือ พ.ต.กรุดไม่เห็นจะได้ประโยชน์อะไร เพราะ น.อ.ไมลส์ และท่านจีน-กรุด สนับสนุนคนละพวกกัน อังกฤษสนับสนุน “พวกเจ้า” ด้วยคุณจำกัดจะเดินทางไปกรุงวอชิงตัน พ.ต.กรุด ขอให้คุณจำกัดบอกม.ร.ว.เสนีย์และไอเอสเอสที่นั่นด้วยว่า ที่ทำของ น.อ.ไมลส์เช่นนี้ใช้ไม่ได้ พ.ต.กรุดว่าจะพยายามอยู่พบคุณสงวน คุณารักษ์ ก่อนที่จะกลับไปอินเดีย เพื่อจัดปฏิบัติการทางทหาร

11. คุณจำกัด บันทึกสรุปไว้ว่า ท่านจีน และ พ.ต.กรุด เชื่อการดำเนินงานของอังกฤษเหลือเกิน แต่ก็เจรจากันได้เรื่อง ก็ต้องดูแลต่อไป ถ้าคณะผู้จัดเป็นรัฐบาลออกไปอินเดียได้ ก็อาจตั้งรัฐบาลชั่วคราว ที่ลังกา คิดว่าจีนคงไม่โกรธ อังกฤษเขาเสียเงินมาติดต่อเสียเงินซื้อแหวนเพชรเป็นรางวัลให้เงินเขาช่วยนำสาส์นไปกรุงเทพฯ ม.ร.ว.เสนีย์และอเมริกาไม่ยอมเสียเงินสักเก็ดเดียว คณะท่านจีนมามีประโยชน์เพิ่มขึ้น ทำให้มีช่องทางที่จะติดต่อกับฝ่ายอังกฤษ ผ่านนายแอนดรูว์ของสถานทูตอังกฤษที่จุงกิงอีกทางหนึ่ง ดูเขาเอาการเอางานดี

สรุปข้อสังเกต “ปฏิบัติการ จำกัด พลาตกรู”

1. ทัวไป : ก่อนที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช จะไปดำรงตำแหน่ง อัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช รู้จักคุณจำกัด มาก่อนแล้ว และคุ้นเคยกับบิดาและครอบครัว ด้วยบ้านอยู่ใกล้กัน ที่กรุงเทพฯ ส่วนที่จะทราบว่า คุณจำกัดเป็นผู้ใกล้ชิดผู้หนึ่งของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ หรือไม่ ผมไม่ทราบ

นายพลได้หลี เป็นผู้อำนวยการใหญ่งานข่าวกรองของจีน คณะชาติ (กัวมินตัง) ตอนเป็นนายตำรวจลับ (คณะเจ็ดสีนำเงิน,ผู้ฝึกสอนเป็นเกสตาโปจากเยอรมนี) เคยช่วยชีวิตจอมพลเจียงไคเช็ค และได้รับเลื่อนเป็นหัวหน้าตำรวจลับก่อนเปลี่ยนมาเป็นผู้อำนวยการงานข่าวกรอง มีเครือข่ายสายลับกว้างขวาง มีงบประมาณมาก มีอิทธิพลมาก และที่พิเศษก็คือรายงานข่าวกรองและการเมืองได้โดยตรงต่อจอมพลเจียงไคเช็ค

นาวาเอก มิลตัน ไมลส์ เดิมควบคุมงานข่าวกรองด้านฝั่งทะเล ขณะดำรงตำแหน่งนักอุดมศึกษาแฝงอยู่ ต่อมาเป็นผู้อำนวยการไอเอสเอสในประเทศจีน (อังกฤษไม่ได้รับความยินยอมให้มีหน่วยงานของเอสไออีในประเทศจีน งานข่าวกรองคงฝากไว้กับสำนักงานทูตทหารที่สถานทูตอังกฤษในเมืองจุงกิงและสถานกงสุลของอังกฤษที่เมืองอื่น)

2. เมื่อคุณจำกัด พลาทงกูร โทรเลขขอความช่วยเหลือ (ค่าเดินทาง) จาก ม.ร.ว.เสนีย์ เพื่อไปพบ ท่านทูตไทยที่กรุงวอชิงตัน และได้รับโทรเลขตอบ (จากท่านทูต) ที่เมืองกุยหลิน เมื่อ 18 เมษายน 2486 ว่า “กำลังพิจารณาอยู่” ส่วนโทรเลขของคุณจำกัดที่ขอความช่วยเหลือให้แจ้งฝ่ายจีนว่าคุณจำกัดขอเข้าพบจอมพลเจียงไคเช็ค และขอให้ช่วยจ่ายเงินล่วงหน้าให้ก่อน 2 พันเหรียญสหรัฐ เพื่อจ่ายค่าที่พักและค่าเดินทางไปเมืองจุงกิงนั้น คุณจำกัดไม่ได้รับคำตอบ ซึ่งน่าจะหมายความว่าไม่ช่วยและไม่ให้เงินยืม จนกระทั่ง 2 เดือนครั้งต่อมา คุณจำกัด จึงได้รับโทรเลขเมื่อ 8 กรกฎาคม 2486 เป็นฉบับที่ 2 จากท่านทูตไทยว่า “ใครจะได้พบ (คุณจำกัด) ด้วย(ท่านทูต) กำลังทำทุกอย่างที่จะทำได้เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง(ของคุณจำกัด)”

เช่นนี้ฝ่ายจีนผู้ตรวจสอบโทรเลขของคุณจำกัด ย่อมไม่นับถือในตัวคุณจำกัด และไม่สู้จะเชื่อถือ ขบวนการเสรีไทยหรือขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทยที่คุณจำกัดอ้างว่าเป็นตัวแทนหรือเลขานุการเลิศตลอดออกมาเมืองจีนสักเท่าใดนัก

คุณจำกัดมีโทรเลขถึงจอมพลเจียงไคเช็คตั้งแต่เข้ามาในเมืองจีน และได้ติดต่อกับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน และเลขานุการส่วนตัวของจอมพลเจียงไคเช็ค ในการที่จะขอเข้าพบ จอมพลเจียงไคเช็ค ใช้เวลา 3 เดือนกับ 1 สัปดาห์ จึงได้พบกับจอมพลเจียงไคเช็ค เป็นเวลา 25 นาที ซึ่งคุณจำกัดได้ดำเนินการเองทั้งสิ้น

จากคำพูดของจอมพลเจียงไคเช็ค และความในโทรเลขจาก ดร.ที.วี.ซุง ถึง จอมพลเจียงไคเช็ค (อ้างการเจรจาระหว่าง ม.ร.ว.เสนีย์ กับ ดร.ซุง ที่กรุงวอชิงตัน) ล้วนแต่แสดงว่าท่านทูตไทย ไม่อยากให้คุณจำกัดเดินทางไปกรุงวอชิงตัน แล้วแต่ฝ่ายจีนจะเห็นสมควร การเงินค่าเดินทางก็ไม่พุดถึง เหตุใดจึงไป ผลักภาระให้เงินในเมื่อเป็นเรื่องของไทยด้วยกันเอง

ผู้อ่านเห็นได้เองว่าเป็นการประวิงเวลา เนื้อแท้ไม่ต้องการให้คุณจำกัดเดินทางไปกรุงวอชิงตัน หากแต่ไม่มีความกล้าพอที่จะแจ้งคุณจำกัดตามตรง กลับลวงคุณจำกัดให้คล้ายกับว่าคุณจำกัดยังมีความหวังอยู่ที่ปฏิบัติเช่นนั้นไม่ต่างกับลอบแพะคุณจำกัดดำรงชีวิตอยู่ในเมืองจีนอย่างไรได้ก็อยู่ไป ท่านทูตไม่มีความสนใจ ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทย

3. เมื่อท่านทูตไทยได้รับโทรเลขจากคุณจำกัด ขอให้ช่วยเหลือเดินทางไปปรึกษาหารือกับท่านทูตที่กรุงวอชิงตัน ท่านทูตจะได้แจ้งหรือปรึกษาหารือกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐ ก่อนที่จะมีการประชุม(ที่เรียกกันว่า คณะกรรมการเสรีไทย ที่สถานทูต)หรือไม่นั้น ไม่อาจทราบได้

ในที่ประชุมที่สถานทูต นายทหารเสรีไทยสายอเมริกาผู้หนึ่งบันทึกไว้ว่า ที่ขัดข้องไม่ให้ความช่วยเหลือแก่คุณจำกัดนั้น ว่าด้วยเรื่องเงินค่าใช้จ่าย จะเป็นแบบฉบับสำหรับกรณีต่อไป

ถ้าหากพิจารณาเลยไปถึงกรณี คุณสงวน ตูลาร์กีช ฯลฯ แสดงว่าทางการสหรัฐไม่ได้กีดกันนักการเมืองของไทยโดยห้ามมิให้เข้าประเทศสหรัฐ

ฉะนั้นที่ไม่ต้องการให้คุณจำกัด เดินทางมายังกรุงวอชิงตันย่อมมีต้นตออยู่ที่วงการของไทยที่กรุงวอ

ซึ่งตนเอง และสหรัฐก็ได้ปฏิบัติตามความประสงค์ สหรัฐต้องทราบว่าคุณจำกัด พลาทงูที่อ้างเป็นตัวแทนของขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทย ขณะนั้นอยู่ในเมืองจีนแล้ว (โดยออกมาจากประเทศไทย)

ก) ทางการสหรัฐคงจะได้แจ้งให้อุปทูตสหรัฐ ผู้รักษากรแทนเอกอัครราชทูตสหรัฐ) รวมทั้งโอเอสเอสในจีน เลี่ยงการติดต่อกับคุณจำกัดที่เมืองจีน และปฏิเสธการที่จะช่วยเหลือให้คุณจำกัดได้เดินทางมายังสหรัฐโดยตรง เพราะจะเห็นได้ว่าอุปทูตสหรัฐ แจ้งคุณจำกัดว่าได้แจ้งให้กระทรวงการต่างประเทศจีนทราบเรื่องแล้ว (4 เมษายน 2486) และเมื่อสิงหาคม 2486 คุณจำกัดแจ้งอุปทูตสหรัฐโดยตรงว่า จอมพลเจียงไคเช็คอนุญาตให้คุณจำกัดเดินทางไปกรุงวอชิงตัน ท่านอุปทูตสหรัฐก็เกี่ยวข้องให้กระทรวงการต่างประเทศจีนมีหนังสือแจ้งสถานทูตสหรัฐที่เมืองจุงกิงมาเป็นการ

ข) สหรัฐได้ประโยชน์จากคุณจำกัด แต่ไม่รับว่าเป็นเช่นนั้นโดยที่ทางการจีนไม่ทราบ วันที่ 2 พฤษภาคม 2486 คุณจำกัด ได้ฝากบันทึกถึงกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐ โดยให้คุณไพศาล ตระกูลดีมอบให้ด้วยมือต่อท่านอุปทูตสหรัฐที่บ้านพักของท่านอุปทูตที่เมืองจุงกิง โดยมีหนังสือถึงท่านอุปทูตกำกับอีกหนึ่งฉบับว่า ถ้าไม่ต้องการจะจัดส่งให้ก็ขอให้ทำลายเสีย บันทึกนั้นมีรายละเอียดท่านเองเดียวกันกับที่ พ.อ.ไรด์ (นายทหาร อังกฤษ) จัดส่งให้ทางการของอังกฤษจากเมืองกุยหลิน เชื่อได้ว่าท่านอุปทูตสหรัฐจัดส่งต่อไปให้ทางการสหรัฐ เพราะในบันทึกของคุณจำกัด บ่งว่า ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยในประเทศ

ผู้อ่านคงเห็นได้ว่า เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2486 นายคอร์เดลล์ ฮัลล์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐมีหนังสือ (ท่านอง สังการ) ถึง พ.อ.กูดเฟลโลว์ รองผู้อำนวยการสำนักงานโอเอสเอส ณ กรุงวอชิงตันว่า การทำปฏิบัติการในประเทศไทย(ของโอเอสเอส)ให้ติดต่อหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์)

อาจเป็นไปได้เช่นเดียวกันว่า ทางการสหรัฐ และทางการอังกฤษได้ปรึกษาหารือกันในการที่จะติดต่อหัวหน้าขบวนการเดียวกัน ในการที่จะทำปฏิบัติการในประเทศไทย คือ ถ้ากระทรวงต่างประเทศสหรัฐไม่ได้ทราบเกี่ยวกับใครเป็นหัวหน้าเสรีไทยในประเทศจากฝ่ายอังกฤษก็ต้องทราบจากบันทึกของคุณจำกัดฝากส่ง 2 พฤษภาคม 2486 โดยตรงเท่านั้น

ค) เมื่อจัดฝึกอบรมคณะนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา โอเอสเอส หวังจะได้ข้อมูลข่าวกรองจากภายในประเทศไทย ตามปกติโอเอสเอส น่าจะตั้งใจที่จะได้ข้อมูลจากคุณจำกัด พลาทงู บ้าง ฉะนั้นคงจะต้องมีสั่งการจากสหรัฐว่า ไม่ให้โอเอสเอส ที่จุงกิงติดต่อกับคุณจำกัด ถ้าเห็นว่า ม.ล.ชาบ และนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาที่ขณะนั้นอยู่ที่เมืองจุงกิงจะรู้เข้า น.อ.ไมลส์ หัวหน้าหน่วยข่าวกรองของสหรัฐ จะหาทางพบกับคุณจำกัด เป็นส่วนตัวไม่ได้จริงหรือ ส่วนที่อุปทูตสหรัฐตอบคุณจำกัดว่า น.อ.ไมลส์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานทูต เคยพบกันครั้งเดียวผมว่า คุณจำกัดก็รู้ว่า ท่านอุปทูตพูดหลอกเด็กน่าจะดีกว่า ทางการสหรัฐคงจะได้อนุโลมตามความประสงค์ของเสรีไทยที่กรุงวอชิงตัน ที่จะไม่ให้คุณจำกัดได้เดินทางไปยังกรุงวอชิงตัน รวมทั้งคงมีการขอร้องอย่างลับ ๆ ไม่ให้ทางสถานทูตสหรัฐและโอเอสเอสที่เมืองจุงกิง ติดต่อเอื้ออำนวยการเดินทาง

ทางของคุณจำกัดไปยังกรุงวอชิงตัน ถึงกับขอมลเลขข่าวกรองภายในประเทศไทยอันจะได้จากคุณจำกัด ไม่สนใจต่อขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทย

จากที่คุณจำกัดบันทึกในการทูลถาม ม.จ. ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ และพูดจากับ พ.ต.กรุต ที่เมืองจุงกิง สิงหาคม 2486 คุณจำกัดได้รับความรู้ว่า ทหารเสรีไทยสายอังกฤษเป็น “พวกเจ้า” อังกฤษสนับสนุนเพื่อฟื้นฟูสมบูรณาญาสิทธิราช รวมทั้งอังกฤษมุ่งหวังจะเอาไทยเป็นอาณานิคมนั้น คงจะมีจุดกำเนิดที่กรุงวอชิงตันทั้งสิ้น

4. คืบแรกในเมืองจีนที่เมืองตงเฮ้ง ที่คุณจำกัดบอกว่าเป็นผู้แทนคณะไทยอิสระ นับว่าโชคที่เข้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองชาวฝรั่งเศสที่คุ้นเคยกับทหารจีนที่นั่นมาร่วมรับประทานอาหารค่ำด้วย คุณจำกัดนึกว่าเลี้ยงต้อนรับ แต่ก็ทำให้ทหารจีนวางใจในตัวคุณจำกัดมากขึ้น อย่างไรก็ตามทางฝ่ายจีนได้ให้ทหารขนาดนายพันโทควบคุมมาฉันท์เพื่อนตลอดทางจนถึงเมืองจุงกิง

คุณจำกัดส่งโทรเลขข้อความยาวไปต่างประเทศบ่อยครั้งเหลือเกิน นายทหารจีนยังออกปากว่าสิ้นเปลืองมาก เพื่อให้เข้ากับเรื่องที่คุณจำกัดว่าจะต้องไปเจรจาเรื่องการเงินที่กรุงลอนดอน จึงส่งจดหมายไปต่างประเทศทั้งอังกฤษและสหรัฐอเมริกามากขึ้นอย่างเร่งด่วน เงินที่คุณจำกัดมีติดตัวเข้าไปเมืองจีนนำไปอุดหนุนการไปรษณีย์โทรเลขของจีนเสียหายและไม่ได้อะไรเลย

นำคำหั้นคุณจำกัด ที่ไม่ดูกระเป๋าสตางค์เงินให้เหมาะสม ใช้โทรเลขเสียหายหมดตัว ไม่มีเงินจะจ่ายค่าโรงแรมที่เมืองกุยหลิน และค่าโดยสารเครื่องบินที่จะไปเมืองจุงกิง จึงได้คิดขายเครื่องทองรูปพรรณให้แก่ พ.อ.ไรด์ หากแต่ พ.อ.ไรด์ กลับให้เงินสด 9,500 เหรียญจีน โดยไม่รับสิ่งตอบแทนไว้เลย คุณจำกัดจึงได้ไปถึงเมืองจุงกิง (ยากที่จะคาดคะเนเหมือนกันว่า การผจญภัยของคุณจำกัดและคุณไพศาล จะเป็นอย่างไรถ้าคุณจำกัดไม่ได้พบกับ พ.อ.ไรด์ ที่เมืองกุยหลิน)

คุณจำกัดเขียนจดหมายและโทรเลขเชิญชาวอเมริกันและอังกฤษที่เคยเป็นที่ปรึกษารัฐบาลไทยยุคก่อนสงคราม มาประชุมที่กรุงลอนดอน สถานที่และวันที่ให้สอบถามกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ กรุงลอนดอน โดยจะได้พบกับบุคคลสำคัญที่ออกมาจากประเทศไทย (คงหมายถึงตัวคุณจำกัด) ผลการประชุมจะทำให้สงครามสิ้นสุดเร็วเข้าโดยฝ่ายสัมพันธมิตรจะเป็นผู้ชนะ ทำให้คุณจำกัดจึงได้หือหาวเช่นนั้น ผู้เซ็นเซอร์ที่กระทรวงการต่างประเทศจีนที่เมืองจุงกิงจะตกใจหัวใจวายหรือไม่ก็ไม่ทราบ ถ้าหลุดไปถึงมือผู้รับได้คงหัวใจไม่ปกติเหมือนกัน คุณจำกัดเชิญเขานั้นไม่ได้บอกว่าจะจ่ายเงินล่วงหน้าให้ได้ทีใด แต่ก็เล่นเอากระเป๋าสตางค์คุณจำกัดแฟบไป เหตุใดจึงใจร้อนอย่างนั้นก็ไม่ทราบ สำเนาโทรเลขเหล่านี้ ถ้ามีอยู่ในแฟ้มเอกสารของทางการ ผู้ประพันธ์เรื่องอ่านจากเอกสารที่เปิดเผยแล้ว ต้องว่าคุณจำกัดสติไม่ตี

คุณจำกัดไม่เชื่อกระทรวงการต่างประเทศของจีนที่มีแต่คำหวานไม่จริงจัง พังจากน้ำเสียงของจอมพลเจียงไคเช็ค ท่านก็พูดอย่างผู้ใหญ่ ถ้า ม.ร.ว.เสนีย์ต้องการให้คุณจำกัดไปวอชิงตันเขาคงดำเนินการแล้ว ท่านมิได้มุ่งจะเหนี่ยวรั้งตัวคุณจำกัด ดูจอมพลเจียงไม่สู้สนใจการเมืองสักเท่าไรนัก ภายหลังจากพบจอมพล

เจียงไคเช็ค สังเกตดูคุณจำกัดพอใจอยู่ในความดูแลของนายพลได้หลี่ หรือ พล.ท.(จิ้ง) ชิง ไค-หมิน

5. ทั้ง ๆ ที่จีนเกลียดอังกฤษ และยอมรับนับถือการดำเนินงานของสหรัฐ แต่ก็ตรงกันข้ามกับฝ่ายอังกฤษ ทางการสหรัฐแสดงหลบมุม ทำเป็นไม่ทราบเรื่องคุณจำกัดไม่ให้ความช่วยเหลือและแนะนำเป็นส่วนตัวต่อคุณจำกัด หรือ ต่อขบวนการเสรีไทยในประเทศไทยในตอนแรกนั้นเลย

ทางการอังกฤษแสดงความกล้าที่มีหนังสือเป็นทางการมายังกระทรวงการต่างประเทศจีนเพื่อแจ้งคุณจำกัดทราบ เป็นการทำให้ทั้งจีนและคุณจำกัดได้คิด แต่ในตอนนั้นคุณจำกัดไม่พอใจในคำชี้แจงของฝ่ายอังกฤษ การที่ฝ่ายอังกฤษจัดส่ง “ท่านซัน” และ พ.ต.กรุด มาพบคุณจำกัดที่เมืองจุงกิง เพื่อหาข้อมูลและสังเกตท่าทีของคุณจำกัด ย่อมแสดงว่าฝ่ายอังกฤษสนใจตัวคุณจำกัด และขบวนการเสรีไทยในประเทศไทย ทางการอังกฤษทราบเรื่องราว ดร.ปรีดี เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยในประเทศไทย จากคุณจำกัด ในรายงานของ พ.อ.ไรด์ คงให้ความเห็นชอบก่อนที่จะให้ “ท่านซัน” ทรงเห็นรายงานของ พ.อ.ไรด์ ทั้ง ๆ ที่ทางการอังกฤษเคยบอกเป็นทางการผ่านจีนว่าจะไม่ช่วยนำบุคคลสำคัญของขบวนการเสรีไทยออกมานอกประเทศ ท่านซันก็คงจะได้รับอนุญาตให้พิจารณาจัดทำได้ถ้าเห็นสมควร

คุณจำกัดลงท่านซันว่าสามารถติดต่อไปมาได้ระหว่างขบวนการเสรีไทยที่กรุงเทพฯ กับคุณจำกัดที่เมืองจุงกิง ผมไม่คิดว่าท่านซันจะทรงเชื่ออย่างสนิทใจ เพราะมิฉะนั้นการจะจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นหรือการที่จะมีผู้คนสำคัญออกมาจากไทยจะต้องพัฒนาไปมากกว่ามีตัวคุณจำกัดแต่ผู้เดียวในเมืองจุงกิง การฝากสาส์นให้ผู้ถือจากเมืองจุงกิงไปกรุงเทพฯ คุณจำกัดแม้จะไม่ได้บันทึกไว้ คุณจำกัดย่อมต้องอาศัย พล.ท.(จิ้ง) ชิง ไค-หมิน แม้ว่าท่านซันจะได้ทรงพิจารณาแผนร่วมกับคุณจำกัด ความในไมโครไฟโดกราฟ จะมีอะไรบ้างคุณจำกัดก็ไม่ได้เห็น ท่านซันย่อมทรงตระหนักดีว่า ข้อความในไมโครไฟโดกราฟ อาจถูกเปิดออกอ่านโดยฝ่ายจีนหรืออาจถูกฝ่ายศัตรูจับได้กลางทาง จะป้องกันการซ่อนกลอย่างไร ไม่มีผู้ใดทราบ อยากรู้ก็ตามอังกฤษส่งเรือได้นำที่มีคณะคุณป่วยอยู่ในเรือมาตามนัดหมาย (ธันวาคม 2486) ซึ่งทางเรือได้นำก็คงระมัดระวังตัวอย่างเต็มที่

คุณจำกัดบันทึกแสดงความหวาดกลัว ด้วยคิดว่า “อาจารย์” อาจออกมากับเรือได้นำลำที่ไปยังที่นัดพบ และ “อาจารย์” อาจได้รับอันตราย ดังกล่าวแล้ว การนัดพบเรือได้นำไม่ประสบความสำเร็จ เซอร์กิลคริสต์ เขียนในหนังสือของท่านไว้ว่า ผู้นำสาส์นมาส่งให้ขบวนการเสรีไทยที่กรุงเทพฯ ได้มาถึงกรุงเทพฯ เข้าไป 10 เดือน โดยมีได้ให้เอกสารอ้างอิงว่าทราบข่าวจากที่ใด

น่าจะสันนิษฐานว่า ฝ่ายจีนคงคิดว่า ผู้นำเสรีไทยภายในประเทศคงจะออกไปลังกาหรือ อินเดีย โดยเรือได้นำที่ไปนัดพบ ถ้าเป็นเช่นนั้นอังกฤษคงไม่ให้อำนาจจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นที่เมืองจีน ฝ่ายจีนไม่ถึงกับหักหลังโดยให้สาส์นลับนี้แก่สายลับญี่ปุ่น ฝ่ายจีนคงหวังไว้เพื่อไม่ให้การนัดพบประสบความสำเร็จ

เชื่อแน่ว่าอังกฤษไม่ต้องการให้ “อาจารย์” ออกไปพบกับเรือได้นำ จึงจัดที่นัดพบห่างไกลจากกรุงเทพฯ มาก นี่ก็จะเป็นเครื่องยืนยันให้ “อาจารย์” คิดหายตัวไปจากกรุงเทพฯ หลายวันอยู่แล้ว

ดังที่คุณจำกัดบันทึกไว้ ที่ท่านซันเสด็จมาเมืองจุงกิง ทำให้มีช่องทางที่จะติดต่อฝ่ายอังกฤษอย่างลับ ๆ

ได้อีกโดยติดต่อกับเลขานุการเอกสถานทูตอังกฤษที่เมืองจุงกิง

ตามที่คุณจำกัด้บันทึกไว้รู้สึกพอใจที่ได้มาอยู่กับ พล.ท.จิ้ง มีเงินทองใช้พอเพียง คุณจำกัด้ ได้จัดส่งคุณไพศาล ตรีภูลลี้ ไปอยู่ที่เมืองคุณมิง เข้ารับการอบรม หากทางทหารจีนคิดอยากจะส่งกลับเข้าสู่เมืองไทย ผู้ประพันธ์เรื่องชาวต่างประเทศมักอ้างว่า คุณจำกัด้หายตัวไปจากเมืองจุงกิงระยะหนึ่งนั้นคงถูกทหารของนายพลได้หลี่ นำไปกักขังเพื่อบังคับให้คุณจำกัด้ทำตามประสงค์ของฝ่ายจีนนั้น ไม่น่าจะเป็นความจริง คุณจำกัด้ ได้รับเชิญให้ไปเยี่ยมชมคูการฝึกของทหารลูกจีนที่เกิดในไทย มากกว่า 1 ค่าย นอกเมืองจุงกิง

ตั้งแต่กลางเดือนกันยายน 2486 บันทึกของคุณจำกัด้เขียนไม่เป็นตัว แล้วก็หยุดไปเลย แสดงว่าได้เริ่มป่วยหนักอย่างกระทันหัน คุณสงวน ตูลาร์กัด้ คุณแดง คุณดิลก และม.ล.ขาบ กุญชร ได้พบกับคุณจำกัด้เมื่อคุณจำกัด้มีอาการหนักแล้วที่โรงพยาบาล

6. ที่มีผู้ประพันธ์เรื่องชาวต่างประเทศสันนิษฐานว่า คุณจำกัด้ถึงแก่กรรมเนื่องจากการกระทำของหน่วยงานข่าวกรองของจีนภายใต้ นายพลได้หลี่และผู้ได้บังคับบัญชา นั้น จากบันทึกของคุณจำกัด้แสดงว่าคุณจำกัด้มีความสุขภายใต้การควบคุมของหน่วยงานดังกล่าวมากกว่าเมื่ออยู่ในความควบคุมดูแลของกระทรวงต่างประเทศของจีน คุณจำกัด้โชคไม่ดีที่ไม่ได้พบกับนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาที่ขณะนั้นก็อยู่ที่เมืองจุงกิงด้วยกัน มิฉะนั้นคงจะได้มีโอกาสได้เดินทางไปกรุงวอชิงตันแบบเดียวกับคณะของคุณสงวน ตูลาร์กัด้

ความเพียรของคุณจำกัด้ที่ทำงานที่ไว้อย่างละเอียด จนกระทั่งอีกสามสัปดาห์ก่อนถึงแก่กรรมนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ได้อ่าน มิฉะนั้นแล้วหวังไซ้ห้วงแรกที่ขบวนการเสรีไทยในประเทศโยงออกไปสู่จีน อังกฤษ และสหรัฐ จะไม่มีผู้ใดทราบเรื่องที่แท้จริง สมควรขอบคุณ คุณสงวน ตูลาร์กัด้ ที่ได้เก็บรักษาอัฐิและบันทึกของคุณจำกัด้ พลาตงกูร ไว้ แล้วนำมามอบให้ ดร.ปรีดี พนมยงค์ อดีตหัวหน้าขบวนการเสรีไทย หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง คุณสงวน ตูลาร์กัด้ เดินทางเข้ามาประเทศไทยโดยเครื่องบินพร้อมกับคุณวิเชียร วายวานนท์ และคุณพิเศษ ปัดตะพงษ์ ลงที่สนามบินลับโนนหัน และอยู่กับคณะเสรีไทยภายในประเทศประมาณ 2-3 สัปดาห์ ก่อนที่ญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามต่อสัมพันธมิตร

ภาคผนวก

ผนวก 1

การประกาศสันติภาพ

“ที่อังกฤษแนะนำให้ไทยประกาศสันติภาพ ว่า ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐเป็นโมฆะ นั้นไม่มีประโยชน์อะไร ไม่มีความหมายในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations)”

ถ้อยคำข้อความข้างบนนี้ เป็นข้อเขียนและการรวบรวมของนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาพิมพ์ในปี ก่อนหน้านั้นและในปี พ.ศ.2536 การประกาศสันติภาพผ่านมาได้ 50 ปี แล้ว นายทหารเสรีไทยสายอเมริกาน่าจะเข้าใจเรื่องได้ดี มาเขียนรวบรวมพิมพ์ในปี พ.ศ. 2536 เช่นนี้ ผู้อ่านที่ไม่เคยทราบเรื่องมาก่อนอย่างถูกต้องอาจบอกกล่าวกันไปในปัจจุบันและอนาคตเช่นนั้น

ถ้าถือว่าเป็นการเสนอแนวความคิดเห็นใหม่ก็น่าจะอธิบายให้เหตุผลประกอบ ผู้อ่านจะได้พิจารณาได้ว่าน่าจะเป็นอย่างไรใหม่หรือไม่ว่า คนไทยปัจจุบันหรืออนาคตคำนิยามได้ว่า ข้อความที่นายทหารเสรีไทยสายอเมริกานำมาเผยแพร่สู่สาธารณชนเช่นนี้ “ไร้สาระ” ได้

ผมไม่ใช่ผู้สันตศิณีเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หากแต่พอเข้าใจเรื่องเกี่ยวข้องจากการอ่านเรื่องที่ผู้นำเชื่อถือได้ประมวลไว้ และพิมพ์เปิดเผยให้ประชาชนหาอ่านได้ และพิจารณาและเข้าใจ จากเอกสาร ที่ได้ให้ไว้ท้าย ผนวก 1. นี้ จึงขอถ่ายทอดความเข้าใจไว้ดังนี้ :-

ดังที่กล่าวไว้ที่อื่นในหนังสือเล่มนี้ ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐ และอังกฤษประกาศสงครามต่อไทย สหรัฐไม่ประกาศสงครามต่อไทย สหรัฐเข้าทำนองแกล้งนโยบายรับรองอธิปไตยต่อไทยแต่เนิ่น หลังจากจีนประกาศก่อนแล้ว 2-3 วัน และเสนอให้อังกฤษประกาศรับรองอธิปไตยต่อไทยทำนองเดียวกัน ซึ่งอังกฤษไม่สนองตอบ ต่อเมื่อสหรัฐขอทราบท่าทีของอังกฤษอย่างเป็นทางการอังกฤษจึงชี้แจงว่าอังกฤษมีความเสียหายจากประกาศสงครามของไทยมาก(กว่าสหรัฐ)รวมทั้งดินแดนที่มลายาและพม่า(แคว้นฉานรัฐเชียงตุงและเมืองพาน) และอังกฤษใครจะให้ดินแดนคาบสมุทรคอคอดกระเป็นดินแดนอยู่ในความคุ้มครอง (พูดลอยๆ ไม่รู้เขตไม่รู้ว่าจะให้ใครคุ้มครอง) ซึ่งสหรัฐก็เข้าใจ ได้บันทึกไว้ว่าที่สหรัฐเรียกร้องอังกฤษไม่ใช่เป็นการบังคับอังกฤษ อังกฤษแจ้งสหรัฐเป็นทางการว่า อังกฤษประสงค์จะให้อธิปไตยต่อไทยไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสหรัฐ ถ้าอังกฤษประกาศโดยไม่มีทางทราบหรือกำหนดเสียก่อน เป็นต้นว่าให้ไทยคืนดินแดนที่ได้มาด้วยการมอบให้จากญี่ปุ่นแล้วก็เท่ากับอังกฤษยอมยกดินแดนเหล่านั้นให้แก่ไทยด้วย

เรื่องแสดงการให้อธิปไตยต่อไทย อังกฤษแจ้งสหรัฐว่า รัฐบาลอังกฤษจะขอให้ พล.ร.อ.เม้านท์แบดเตนแจ้ง “รัฐ” ผู้สำเร็จราชการฯ แจ้งหัวข้อต่างๆที่จะให้ไทย(รัฐบาลของขบวนการเสรีไทย)ประกาศสันติภาพให้สหรัฐทราบและแสดงความเห็น ซึ่งทางการสหรัฐได้เห็นชอบด้วย ในกรณีนี้ให้ประกาศหลังจากที่ญี่ปุ่นยอมจำนน (แพ้สงคราม)สัมพันธ์มิตร (อย่างไม่มีเงื่อนไข)โดยทันที หากไทยไม่ทำตามก็นับว่าไทยจะ

ต้องยื่นหนังสือขอยอมจำนน(เป็นผู้แพ้สงคราม)ต่อสัมพันธมิตร โดยทหารไทยจะต้องถูกปลดอาวุธและประเทศไทยจะถูกสัมพันธมิตรส่งกำลังทหารเข้ามายึดครองประเทศไทย (ดังเช่นที่สัมพันธมิตรกระทำต่อเยอรมนีและญี่ปุ่น) และมีการเซ็นสัญญาสันติภาพ และชดใช้ความเสียหายอย่างหนักเป็นการสิ้นสุดภาวะสงครามระหว่างไทยกับอังกฤษ

รัฐบาลหรือทางการสหรัฐก็เห็นชอบด้วย รัฐบาลอังกฤษมีทางเดียวที่จะติดต่อกับไทยได้ก็คือระหว่าง พล.ร.อ.เม้าท์แบคเตน ติดต่อกับ “รัฐ” (เป็นผู้สำเร็จราชการฯด้วย) จึงมอบหมายให้ พล.ร.อ.เม้าท์แบคเตน ติดต่อ “รัฐ” ในนามของรัฐบาลอังกฤษซึ่งทางการสหรัฐได้ให้ความเห็นชอบด้วยเป็นทางการ

ทันทีที่ทราบข่าวญี่ปุ่นยอมจำนนต่อสัมพันธมิตร วันที่ 15 สิงหาคม 2488 พล.ร.อ.เม้าท์แบคเตน จึงวิทยุที่เคยติดต่อกับ “รัฐ” (งานของขบวนการเสรีไทย)ให้ไทยประกาศสันติภาพว่า การประกาศสงครามของ ไทย (รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม)เป็นโมฆะและข้ออื่น ๆ มีเรื่องเกี่ยวกับการคืนดินแดน และการชดใช้ความเสียหาย ฯลฯ)

ผู้สำเร็จราชการฯนายปรีดี พนมยงค์ (“รัฐ”) ได้ประกาศสันติภาพในวันที่ 16 สิงหาคม 2488 โดยมีนายทวี บุณยเกตุ รัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ หลังจากได้รับความเห็นชอบ จากสภาผู้แทนราษฎร (เพื่อหมดการผูกอยู่กับญี่ปุ่น ไม่ต้องแพ้สงครามโดยไม่มีเงื่อนไขอย่างญี่ปุ่น โปรดสังเกตด้วยว่า นายกรัฐมนตรี ควง อภัยวงศ์ ลาออกและพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2488)

ทันทีต่อมาในสหรัฐและในอังกฤษ ทางการแถลงรับรองการประกาศสันติภาพของไทยจึงเป็นการนับได้ว่า ไทยได้มาซึ่งอิปไตย ตั้งแต่วันที่ 16 สิงหาคม 2488

การที่หัวหน้าขบวนการเสรีไทย ได้ดำเนินการมาจนไทยได้มาซึ่งเอกราชอิปไตย ไทยไม่แพ้สงครามอย่างญี่ปุ่น กองทัพไทยไม่ต้องถูกปลดอาวุธ ฯลฯ ซึ่งเป็นแบบฉบับที่ไม่มีในตำรา เช่นนี้ ท่านผู้อ่านเห็นได้เองว่า การประกาศสันติภาพของไทย มีประโยชน์มีความหมาย ที่น่าจะเป็นประวัติศาสตร์ที่ละเอียดหรือลึกลับเสียมิได้

เอกสารท้ายผนวก

1. ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2, โดยนายดิเรก ชัยนาม, แพร์พิทยา, กรุงเทพฯ พิมพ์ครั้งที่ 1, ธันวาคม พ.ศ. 2509
2. จดหมายเหตุจากหัวหน้าเสรีไทย, โดยปรีดี พนมยงค์ พิมพ์โดย วารสารหมอคความยุติธรรม, ห้วยขวาง กรุงเทพฯ, พ.ศ. 2522
3. Political and Military Tasks of the Free-Thai Movement to regain National Sovereignty and Independence ; by Pridi Banomyong, AMARIN Press ,Thailand
4. "เอกราชได้มา... ด้วยการต่อสู้" โดยเสรีไทย, ทายาท และผู้ศรัทธา พิมพ์เป็นที่ระลึกในวันที่ ประกาศสันติภาพ 16 สิงหาคม 2488 ครบ 40 ปี 16 สิงหาคม 2528, อัมรินทร์การพิมพ์, กรุงเทพฯ, พ.ศ. 2528

ผนวก 2

เกี่ยวกับร่างความตกลง 21 ข้อ

ในหนังสือ น.อ.วิมล วิริยะวิทย์(2536)⁽¹⁾ มีข้อความ :- "ขอขอบคุณโอเอสเอส และ เสธ.ทวี จุลละทรัพย์ ที่ไม่ยอมให้อังกฤษปลดอาวุธทหารไทยอย่างผู้แพ้สงคราม" และ "สหรัฐถือว่าไทยเป็น สัมพันธมิตรไม่ใช่ผู้แพ้สงคราม เอกราชได้มาด้วยการต่อสู้ ไม่ใช่ด้วยคารม" และข้อความในหน้า 190-193 พิมพ์ไว้ว่า "ชะตาชีวิตของประเทศไทยจะได้เอกราชหรือไม่ขึ้นอยู่กับ 48 ชั่วโมงนี้ ฯลฯ"

ด้วยเนื้อหาในหนังสือสำคัญเล่มดังกล่าวยืดยาว และผู้อ่านอาจหาไม่ได้ทันทั่วทั้งที่ จึงได้พิมพ์ซ้ำไว้ ให้เฉพาะจำเป็นจะให้ข้อสังเกตต่อผู้อ่าน

อนึ่งเรื่องเกี่ยวกับไทยจะถูกเอาเป็นเมืองขึ้นและจะสูญเสียเอกราชว่าด้วยเรื่องเดียวกันนี้ "ไทยน้อย"⁽²⁾ ก็พิมพ์ไว้ตั้งแต่พ.ศ. 2489 ผู้อ่านยิ่งหามาได้ยากเข้าไปอีก แต่ก็มีความสำคัญมากสรรพนาม "ข้าพเจ้า" ผู้เขียน"รายงาน" (ที่ "ไทยน้อย" พิมพ์ไว้)คือ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จึงได้พิมพ์ซ้ำบางตอนเพื่อผู้อ่านได้ประจักษ์

ที่ได้นำมาให้ข้อสังเกตโดยเปิดเป็นผนวกว่า "เกี่ยวกับร่างความตกลง 21 ข้อ" เพราะเกี่ยวกับไทย จะสูญเสียเอกราช ซึ่งคุณวิมล วิริยะวิทย์ นำมาย้ำอีกเปรียบเสมือนปลุกผีแก่ 50 ปีขึ้นมา แล้วคุณวิมลก็ เกิดกลัวผี ไม่พากย์ไม่เขียนต่ออีก ผู้อ่านรุ่นปัจจุบันหรืออนาคตย่อมไม่เข้าใจเรื่อง ฉะนั้นนอกจากจะให้ข้อ สังเกตเฉพาะแล้วผมได้ประมวลเรื่องไว้ในผนวก 2 นี้เพื่อผู้อ่านปัจจุบันและอนาคตจะได้ไม่กลัวผีหลอกหรือ คนหลอกอีกต่อไป

ข้อ 1. ข้อสังเกต ต่อความในวรรคแรกข้างบน :

เมื่อไทยประกาศสันติภาพเมื่อ 16 สิงหาคม 2488 แล้ว ก็ไม่มีการปลดอาวุธทหารไทย ฉะนั้น จึงไม่ทราบว่ามีโอเอสเอส และ เสธ.ทวี จุลละทรัพย์ ไม่ยอมให้อังกฤษปลดอาวุธทหารไทยอย่างผู้ แพ้สงครามนั้นอย่างไร เมื่อใด

ประธานาธิบดี รูสเวลท์ แถลงในสภาผู้แทนอเมริกันว่า ไทยเป็นประเทศที่เป็นมิตร (a friendly country) ไม่ได้ใช้ว่า an Allied country ที่ว่าไม่ใช่ผู้แพ้สงครามนั้น ควรเขียนว่า ไม่ใช่ผู้แพ้ สงครามอย่างญี่ปุ่นเสียก็น่าจะสิ้นเรื่อง จะได้ไม่ต้องมีการอธิบายว่าไทย เป็นผู้ชนะสงครามอย่างไร หรือไม่

(1) นาวาอากาศเอกวิมล วิริยะวิทย์ (2536) : "ประมวลบทสัมภาษณ์และบันทึกของอดีตนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา, พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2536, บริษัทรวมสาส์น (1977) จำกัด, กรุงเทพฯ

(2) "ไทยน้อย" พิมพ์ในหนังสือ "10 นายกรัฐมนตรี" มกราคม พ.ศ. 2489 เรื่อง "รายงานการเจรจาระดับสถานะสงครามกับบริเตนใหญ่, สำนักนายกรัฐมนตรี, 1 มกราคม 2489"

ข้อ 2. น.อ.วิมล (2536) หน้า 190 : "เกี่ยวกับตอนที่อังกฤษยื่นข้อเรียกร้อง 21 ประการกับคณะทูตไทยที่เดินทางไปเซ็นสัญญาข้อตกลงเลิกสงครามที่แคนดี้ เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2488 นั้น"

"เอ็น.เอช.เค. ได้บรรยายประกอบ ซึ่งพอจะถอดเป็นภาษาไทยได้ว่า อังกฤษปกปิดข้อเรียกร้องนี้ ไม่บอกให้อเมริกาทราบ เมานท์แบคเดน รบเร้าให้คณะทูตเซ็นสัญญานี้ แต่คณะทูตคัดค้านแต่เมานท์แบคเดน ไม่ตามอะไรนอกจากจะกำหนดเวลาขอคำตอบจากคณะทูตไทยหลังจากนี้ 48 ชั่วโมง ซึ่งตรงกับเวลาที่ท้องถิ่นของอังกฤษ ตอนตี 4 วันที่ 7 กันยายน ชาติชีวิตของประเทศไทยจะได้เอกราชหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับ 48 ชั่วโมงนี้เอง"

"เมื่อ วินันท์ (John G. Winant) เอกอัครราชทูตอเมริกันประจำกรุงลอนดอน ได้รับคำสั่งจากวอชิงตัน ก็เข้าพบนายกรัฐมนตรีอัทลีของอังกฤษทันที ในวันที่ 6 กันยายน เวลา 5 ทุ่ม การพบปะหารือก็เริ่มขึ้น อีก 5 ชั่วโมงเท่านั้นก็จะถึงเวลาให้คำตอบแล้ว วินันท์ที่ยินทรานที่จะให้ นายอังกฤชอัทลีเป็นผู้ตัดสิน อัทลิกก็ไม่รีรอรีบติดต่อไปยังเกาะลังกา แต่เมานท์แบคเดนกลับตอบว่า

"เรากำลังรอคำตอบจากฝ่ายไทย เราจะทิ้งโอกาสดี ๆ แบบนี้ได้อย่างไร ถ้าไทยยอมเซ็นก็ดีแล้วมิใช่หรือ ?" แต่ก่อนหน้าจะถึงเวลาให้คำตอบ คณะทูตจึงเริ่มเปลี่ยนที่ท่าว่าไทยจะไม่ตกลงจากเอกสารลับของกองบัญชาการกองทัพแถบเอเชียอาคเนย์เขียนไว้ว่า "ถ้าอเมริกันไม่เข้ามายุ่งปัญหาระหว่างไทยกับอังกฤษคงจะไม่เกิด" (The whole trouble has been with the Americans and not with the Siamese) ข้อเขียนนี้ชี้ให้เห็นความจริงที่ว่า รัฐบาลไทยโดยอนุมติสภา (รายงานการประชุม 6 ก.ย. 2488) ยอมให้เซ็นสัญญา 21 ข้อนั้นได้แล้ว แต่รัฐบาลอเมริกันโดย OSS(คอฟลิน ผู้บังคับบัญชาโดยตรงที่ลังกา ซึ่งพอใจในผลงานของนายทหารเสรีไทยสายอเมริกาอยู่แล้ว ได้ยื่นมือเข้าช่วยโดยรีบติดต่อวอชิงตัน) แจ้งกระทรวงต่างประเทศสหรัฐซึ่งคำนึงถึงผลกระทบทางการเมืองประกอบด้วยแล้ว จึงได้ยับยั้งอังกฤษ อังกฤษจะต้องระงับสัญญา 21 ข้อนั้น"

"เอ็น เอช เค ได้บรรยายทิ้งท้ายว่า สถานการณ์ตึงเครียด 48 ชั่วโมงก็ผ่านพ้นไป ระหว่างเกาะลังกา กรุงเทพฯ วอชิงตัน และลอนดอน ก็มีการติดต่อทั้งทางโทรศัพท์และโทรเลขนับครั้งไม่ถ้วน ไทยก็รอดจากการเป็นผู้แพ้สงครามไปได้อย่างหวุดหวิด"

ข้อสังเกต : หมายถึง : ในแผนวณนี้ผมได้รักษาการสกดชื่อในหนังสือ น.อ.วิมล (2536) ไว้คงเดิม; ผมใช้ "คณะผู้แทนไทย" แทนที่จะใช้ "คณะทูตไทย"; มีการใช้คำ "สัญญา 21 ข้อ" หรืออย่างอื่น ผมขอให้ "ร่างความตกลง 21 ข้อ" เพราะไม่มีการลงนามกันทีเดียว

วรรคบนสุดก็แสดงความเข้าใจผิดเสียแล้ว คณะผู้แทนไทยมิได้ไปเซ็นสัญญาข้อตกลงเลิกสงครามที่แคนดี้เมื่อ 4 กันยายน 2488

บริษัท เอ็น เอช เค สร้างภาพยนตร์สารคดีประวัติศาสตร์เรื่อง เสรีไทย โดยอาศัยข้อความการบันทึกของโอเอสเอส และได้ออกอากาศทางโทรทัศน์ที่ญี่ปุ่นเมื่อ 13 สิงหาคม 2534 นับว่าบริษัทฯ ได้สร้างภาพยนตร์เหตุการณ์ที่เกิดมาราว 40 กว่าปีมาแล้ว การเขียนบทคำบรรยายบทพากษ์ นอกจากจะอาศัยบันทึกของโอเอสเอส น่าจะได้ตรวจสอบความแม่นยำถูกต้องสำหรับบทบรรยายให้สมกับที่บริษัทฯ มีชื่อเสียง ถ้ามีความผิดพลาด หากไม่เกิดจากผู้เขียนบทของบริษัทฯ ก็ต้องเนื่องมาจากบทบันทึกของโอเอสเอส

น.อ.วิมล อาจพอใจบทบรรยายบทพากย์ของบริษัท แต่ถ้าเห็นว่ามันไม่จริงไม่น่าเชื่อถือนอกจากจะไม่เข้าใจเรื่อง ก็ไม่น่าจะนำมาพิมพ์ถ่ายทอดให้ผู้อ่านคนไทยรุ่นปัจจุบันหรืออนาคตค่อยตามไปด้วย

ต่อสำนวนที่ว่า "ไทยก็รอดจากการเป็นผู้แพ้สงครามไปได้อย่างหวุดหวิด" ขาดความเข้าใจ และนี่ก็ไม่น่าเชื่อถือว่าจะแพ้สงครามอะไรกันอีก ต่อสำนวนที่ว่า "ไทยจะสูญเสียเอกราชให้แก่อังกฤษใน 48 ชั่วโมงข้างหน้า" ผมไม่ต้องชี้แจง อาจอ่านได้ความรู้เองกล่าวคือ :-

จากเอกสาร การวิเทศสัมพันธ์ของสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1945,VI, หน้า 1306 และเอกสารโต้ตอบของกระทรวงต่างประเทศบริติช 371/46549, แฟ้ม 6645/296/40 ที่เปิดเผยที่สำนักงานบันทึกประวัติเพื่อสาธารณะ, ที่ Kew, กรุงลอนดอน มีความตรงกันว่า นายกรัฐมนตรี แอ็ดลี แจ็งแก่ท่านทูตสหรัฐ (จอห์น จี. ไวนันท์) เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2488 เวลาราว 23.00 น. (เวลาที่ลอนดอน) ที่บ้านเลขที่ 10 ถนนดาวนิง, ลอนดอน ว่าอังกฤษเองก็มีข้อไม่เห็นด้วยกับข้อกำหนด (terms) ที่เมันท์แบคเดนเสนอต่อไทย ท่าน(แอ็ดลี)ได้สั่งการไปแล้วว่า ให้ลงนามเฉพาะเรื่องทางทหาร

จะเห็นว่า นายกรัฐมนตรีอังกฤษไม่ได้ทำ(ทำนอง)พูดโทรศัพท์ติดต่อกับเมันท์แบคเดนโดยทันทีแต่อย่างใดเลย ไม่ใช่อะไรที่บรรยายของบริษัท เอ็น เอช เค หรือบันทึกของไอเอสเอสพยายามจะให้เข้าใจเช่นนั้น บทบันทึกของไอเอสเอสและบทพากย์ของบริษัทเอ็น เอช เค มุ่งเสียดสีเพื่อให้คนไทยเข้าใจผิด นับว่ามุ่งหลอกลวงเป็นสำคัญ

ข้อ 3 เรื่องภูมิหลังที่สมควรเข้าใจ

ก. (ดังที่เคยกล่าวแล้วมาก่อน) เมื่อสัปดาห์แรกของเดือนสิงหาคม 2488 ทางภาษาอังกฤษแจ้งให้ทางการสหรัฐทราบ ว่า อังกฤษใคร่จะมอบหมายให้พล.ร.อ.เมันท์แบคเดนเป็นผู้แทนรัฐบาลอังกฤษแจ้ง "รัฐ" ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ให้ไทยประกาศสันติภาพ รวมทั้งมีข้อความควรประกอบด้วยเรื่องใดบ้าง อังกฤษได้เปิดเผยหลักการหรือข้อกำหนดทางทหาร ทางเศรษฐกิจและการเมือง และว่าข้อกำหนดทางทหารเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยนั้น ให้พล.ร.อ.เมันท์แบคเดนจัดมีความตกลงกับฝ่ายไทยในนามของสัมพันธมิตร และกำหนดให้นายเอสเลอร์ เดนิง เป็นผู้เจรจาในนามของรัฐบาลอังกฤษกับฝ่ายไทยว่าด้วยข้อกำหนดทางทหาร การเศรษฐกิจการเมือง แล้วจึงจะทำความตกลงสมบูรณ์แบบอีกขั้นหนึ่งในภายหลัง เพื่อเป็นการเลิกสถานะสงครามระหว่างอังกฤษกับไทย อังกฤษได้เสนอ(หรือแจ้ง)ให้ทราบว่าอังกฤษจะไม่ทำสัญญาสันติภาพ(Peace Treaty)กับไทยเพื่อจะได้ไม่ต้องมีการให้สัตยาบัน ความตกลงนั้นทำระหว่างรัฐบาล โดยมีผู้แทนรัฐบาลลงนาม ทั้งนี้เพื่อให้เลิกสถานะสงครามได้รวดเร็วกว่าด้วยวิธีการอื่น

อังกฤษได้ให้ข้อคิดเห็นว่า กิจการค้าของอังกฤษได้รับการสูญเสียในประเทศไทยเนื่องจากการประกาศสงครามของไทยต่ออังกฤษมากกว่าของสหรัฐ ในการเลิกสถานะสงครามกับไทยจึงเป็นเรื่องของทางอังกฤษจะวางข้อกำหนดความตกลง อังกฤษจะได้แจ้งรายละเอียดต่าง ๆ ให้ทางฝ่ายสหรัฐทราบ หากสหรัฐมีข้อทักท้วงก็ให้ตกลงกันก่อนที่ฝ่ายอังกฤษจะยื่น(ความตกลงสมบูรณ์แบบ)ให้แก่ฝ่ายไทย

ทางการสหรัฐเห็นชอบด้วยกับการเสนอของอังกฤษที่จะแจ้งให้ฝ่ายไทยประกาศสันติภาพพร้อมด้วยสหรัฐให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและเห็นชอบในการที่พล.ร.อ.เมานท์แบตเดน จะทำความตกลงกับไทยในนามของสัมพันธมิตรเพื่อจัดส่งกำลังทหารอังกฤษเข้าปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในไทย

ตั้งแต่นั้นมาก็ได้มีการปรึกษาหารือระหว่างฝ่ายสหรัฐและอังกฤษ ทหารหรือรายละเอียดข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ทางฝ่ายอังกฤษเสนอในการที่จะจัดทำความตกลงเพื่ออังกฤษเลิกสถานะสงครามกับไทย แต่จะได้ครบถ้วนเพียงใดความไม่ทราบชัดแจ้ง เนื่องด้วยญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามเสียก่อน

ข. ที่สมควรทราบเป็นภูมิหลังไว้ด้วยก็คือเรื่องข้าว กล่าวคือ จากการสอบถามจากเสรีไทยที่ออกไปปฏิบัติภารกิจที่กรุงวอชิงตันและอินเดีย ฝ่ายสัมพันธมิตรได้ประเมินว่า เนื่องจากการขาดเรือลำเลียงขนส่งข้าวไทยออกไปขายยังต่างประเทศ ในปีพ.ศ.2488อาจมีข้าวสะสมอยู่ในประเทศไทยถึงประมาณ 2 ล้านตัน อังกฤษเสนอว่าจะให้คณะกรรมการผสมของสัมพันธมิตร (Combined Food Boards) ที่กรุงวอชิงตันพิจารณาแจกจ่ายไปตามวิธีการของคณะกรรมการเหล่านั้นให้แก่ประเทศที่ขาดแคลนอาหารหลักเช่นข้าว ทำนองเดียวกันกับอาหารหลักชนิดอื่นที่อาจมีเหลือใช้จากบางประเทศ แต่สหรัฐไม่เห็นด้วย เอกสาร 892.61317, State Department Records, National Archives, Washington มีบันทึกความว่าสหรัฐไม่เห็นด้วยเพราะว่า"จะเป็นการจำกัดเสรีภาพของหน่วยจัดหาของทหารอเมริกันที่จะซื้อข้าวจากไทยตามต้องการ" แต่ก็ยังไม่เป็นที่ตกลงกัน ญี่ปุ่นก็ยอมแพ้สงครามเสียก่อน

ค. ตั้งแต่กุมภาพันธ์ 2488 กองกำลัง-136 แจ้งเสรีไทยในประเทศให้พยายามยับยั้งญี่ปุ่นถ้าญี่ปุ่นจะขนข้าวไทยจำนวนมากไปจากประเทศไทย

ง. ต่อมาจากเอกสารการวิเทศสัมพันธ์ของสหรัฐอเมริกา 1945, VI, หน้า 1282: สหรัฐแจ้งแก่เสรีไทยว่า ไทยจะได้รับไม้ตรีจิตอย่างมากหากไทยอาสาที่จะให้ข้าวไทยส่วนเกินแก่ประเทศอื่นที่ได้รับทุกข์จากการขาดแคลนอาหาร

ข้อ 4 ได้กล่าว ณ ที่อื่นแล้วว่า พล.ร.อ.เมานท์แบตเดนมีความมุ่งหมายที่จะทำการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นโดยเร็วในภูมิภาคนี้ในนามของสัมพันธมิตร หากแต่นายพลแม็คคาเธอร์ขอให้ดำเนินการหลังจากที่นายพลแม็คคาเธอร์ลงนามกับญี่ปุ่นวันที่ 2 กันยายน 2488 แล้วที่อ่าวโตเกียว ญี่ปุ่น

วันที่ 29 สิงหาคม 2488 พล.ร.อ.เมี้ยนท์แบตเตน ขออำนาจจากรัฐบาลอังกฤษเคลื่อนทหารอังกฤษจากสวนของกองพลที่ 7 ที่ยึดครองเมืองร่างกุ้งเข้ามาประเทศไทยเพื่อทำการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในไทยในนามของสัมพันธมิตร และได้วิทญูแจ้งพลจัตวาเจคส์นายทหารติดต่อกองพล.ร.อ.เมี้ยนท์แบตเตน ที่กองบัญชาการเสรีไทยที่กรุงเทพฯ ให้เรียน "รัฐ" จัดส่งคณะผู้แทนไทยในนามของผู้สำเร็จราชการฯ ไปทำความตกลงทางทหารที่เมืองแคนดี้ ลังกา (นาย ทวี บุญเกิด เป็นนายกรัฐมนตรี ยังไม่ได้แต่งตั้งรัฐบาล)

คณะผู้แทนไทย 8 ท่าน มี พลโท หลวงเสนาณรงค์ เป็นหัวหน้า มีพลเรือนท่านเดียวคือ นายทวี ตะเวทิกุล (ขณะนั้นเป็นอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ (ดูรายนามในหนังสือ นายดิเรก ชัยนาม (2509 หน้า 489) คณะผู้แทนไทยเดินทางถึงเมืองแคนดี้ ลังกา เมื่อวันอาทิตย์ที่ 2 กันยายน 2488 (หนังสือของคุณดิเรกว่าถึง 4 กันยายน)

วันที่ 3 กันยายน 2488 เข้าเริ่มประชุม โดยมีรองเสนาธิการทหารของพล.ร.อ.เมี้ยนท์แบตเตน ทำหน้าที่ประธาน คงว่าด้วยเรื่องความต้องการของฝ่ายทหารอังกฤษที่จะเข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในไทย นายเดนิงคงอยู่ในที่ประชุมด้วย และคงเจรจากันเรื่องนี้ทั้งวัน ตอนค่ำ คณะนายทหารอเมริกัน ของโอเอสเอสที่เมืองแคนดี้ เป็นเจ้าภาพจัดเลี้ยงคณะผู้แทนไทย

พล.ร.อ.เมี้ยนท์แบตเตน มีการประชุมเจ้าหน้าที่ของท่านตามปกติตอนใดไม่ทราบ ได้ความว่าท่านสั่งการให้นายเดนิง จัดร่างความตกลงที่มีข้อกำหนดใด ๆ ก็อย่าให้มีผลเสียต่อความตกลง (สมบูรณ์แบบ) ที่จะทำกับฝ่ายไทยต่อไปในภายหลัง ทั้งนี้เพื่อคณะผู้แทนไทยคงจะลงนามได้ในการประชุมตอนบ่ายของวันที่ 4 กันยายน โดยที่พล.ร.อ.เมี้ยนท์แบตเตนจะเป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารกลางวันคณะผู้แทนไทยเป็นทางการ วันที่ 4 กันยายน นั้น

วันที่ 4 กันยายน เข้า นายเดนิง ทำหน้าที่ประธานที่ประชุม นายเดนิงมอบ "ร่างความตกลง 21 ข้อ" (คงพร้อมด้วยสำเนาสำหรับคณะผู้แทนด้วย ซึ่งก็คงแจกกันไป) ให้ที่ คุณทวี ตะเวทิกุล ทางผู้แทนไทยก็คงจะได้ปรึกษาหารือกัน ต่อมาในเช้าวันนั้นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยมอบให้เลขานุการ (คงเป็น พ.ต.ป้วย) โทรศัพท์แจ้งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานนายเดนิงว่า "ร่างความตกลง 21 ข้อ" มีปัญหาหัวหน้าคณะผู้แทนไทยคงไม่สามารถลงนามได้ (หมายเหตุ:ผมฟังความไม่ชัดแจ้งว่า น.ท.(ยศขณะนั้น) ทวี จุลละทรัพย์ ขอออกจากที่ประชุม ไปพบ พ.อ.คัพลิน (พ.อ.คัพลินมาในงานเลี้ยงอาหารกลางวันด้วย) อาจจะไปก่อนงานเลี้ยงอาหารกลางวัน อย่างไรก็ตาม เสธ.ทวี ได้นำความไปแจ้งโอเอสเอส คงให้ร่างความตกลง 21 ข้อไปด้วย และโอเอสเอสก็คงรีบรายงานไปยังนายพลโดโนแวน ที่กรุงวอชิงตัน และ ถึงท่านประธานาธิบดี ทรูแมน, กระทรวงต่างประเทศ, จนถึงท่านทูตไวแชนท์ไป ประท้วงที่นายกรัฐมนตรีอังกฤษ วันที่ 6 กันยายน ตอนดึก ดังข้อ 2 ผู้ประพันธ์เรื่องบางท่านเขียนว่า โอเอสเอส แคนดี้ สามารถให้คำแนะนำแก่เสธ.ทวี ได้อย่างรวดเร็วว่าให้คณะผู้แทนไทยประวิงการลงนามเพราะสหรัฐจะประท้วงอังกฤษ ให้ระงับการลงนามในความตกลง แล้วเสธ.ทวี

ท่านจะนำกลยุทธ์นี้กลับมาแจ้งแก่หัวหน้าคณะผู้แทนไทยเมื่อไร และอย่างไร ไม่มีผู้เขียนเรื่องไว้)

ตอนเลี้ยงอาหารกลางวัน ผู้เขียนเรื่องหลายรายบันทึกว่า พล.ร.อ.เม้านท์แบตเดน และนายทหารผู้ใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตรชั้นชมที่ได้พบกับพลโทหลวงเสนานรงค์ ผู้สั่งการต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นยกพลขึ้นบนผืนแผ่นดินไทยที่นครศรีธรรมราช นอกจากนี้แล้วมีผู้รายงานว่า พล.ร.อ.เม้านท์แบตเดนลบหลู่ฝ่ายไทย ให้ทหารอังกฤษผู้หนึ่งปลดอาวุธหัวหน้าคณะผู้แทนไทย ผู้เขียนเรื่องบางรายก็ว่า พล.ร.อ.เม้านท์แบตเดนได้สังเกตว่า ท่านหัวหน้าคณะผู้แทนไทยแต่งกายชุดใหญ่คาดกระบี่ รู้สึกว่าน่าที่โต๊ะอาหารคาดกระบี่ด้วยไม่น่าสบาย จึงให้ทหารมาขอกระบี่จากท่านนำไปไว้ที่โต๊ะอื่นในห้องเดียวกัน

มีผู้เขียนเรื่องว่า พล.ร.อ.เม้านท์แบตเดน พูดว่าบ่ายวันนี้ฝ่ายไทยและฝ่ายอังกฤษจะได้มีการลงนามกัน อังกฤษและไทยจะได้เป็นมิตรกันเสียที จะเป็นส่วนของสุนทรพจน์หรือไม่ก็ไม่ทราบชัด มีการเขียนเรื่องกันไว้ว่า ทันทที่หมดพิธีการเลี้ยงอาหารกลางวันและแขกยังไม่ได้จากไป หัวหน้าคณะผู้แทนไทยได้มอบสาส์นตราตั้งของรัฐบาลไทยมอบอำนาจหน้าที่ของคณะผู้แทนไทยให้แก่ พล.ร.อ.เม้านท์แบตเดน ในโอกาสนั้น(ไม่มีโอกาสได้พบกันเป็นส่วนตัวมาก่อน) มีการจับกลุ่มปรึกษาหารือกันชั่วคราว ว่ากันว่า พล.ร.อ.เม้านท์แบตเดนได้ให้เรียกเจ้าหน้าที่ของอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับร่างความตกลงมาร่วมประชุมด้วย และเชิญทั้งแขกที่มาจากงานเลี้ยง (ซึ่งมี พ.อ.คัพลิน ด้วย) อยู่ฟังร่วมด้วย

พล.ร.อ.เม้านท์แบตเดน ได้กล่าวว่า เสียใจที่จะไม่มีการลงนามในความตกลงในบ่ายวันนั้น ท่านสั่งการให้ฝ่ายอังกฤษแยกร่างความตกลง 21 ข้อเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 นั้นเกี่ยวกับเรื่องทหารซึ่งเมื่อเป็นที่พอใจของคณะผู้แทนไทยแล้ว ท่านก็จะลงนาม ส่วนที่ 2 (ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจการเมืองหรือส่วนที่เหลือ) ก็ขอให้คณะผู้แทนไทยจัดส่งผู้ถือไปกรุงเทพฯ ขอความเห็นชอบจากรัฐบาลไทย

ตั้งแต่เย็นวันที่ 4 กันยายนตลอดไป คณะผู้แทนไทยคงจะได้ประชุมกันเอง และร่วมกับนายเดนิงและคณะ ร่างความตกลงเกี่ยวกับเรื่องทางทหาร รวมทั้งในชั้นแรกขอความเข้าใจในส่วนที่เหลือของร่างความตกลง 21 ข้อ เพื่อคุณทวี ตะเวทิกุล ไปชี้แจงรัฐบาลไทย และในที่ประชุมนั้น นายเดนิงคงจะขอทราบคำตอบจากรัฐบาลไทยในวันที่ 7 กันยายน (จะกะเกณฑ์เวลาด้วยหรือไม่ไม่ทราบชัด คงต้องแล้วแต่คาดคะเนว่าตามปกติจะมีเครื่องบินของอังกฤษจากกรุงเทพฯ ไปถึงลังกาตักประมาณเวลาเท่าใด) เหตุผลก็คือหลังจากวันนั้น พล.ร.อ.เม้านท์แบตเดนมีหมายกำหนดการไปปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นที่มลายาและสิงคโปร์

ด้วยร่างความตกลงทางทหารยังไม่เป็นรูปร่าง คุณทวี ตะเวทิกุล (พลเรือนผู้เดียว) จึงนำร่างความตกลง 21 ข้อ ไปกรุงเทพฯ วันที่ 5 กันยายน 2488 คงถึงกรุงเทพฯ เย็นวันนั้น

ทางกรุงเทพฯ นายกรัฐมนตรี ทวี บุณยเกตุ ก็คงปรึกษาผู้สำเร็จราชการฯ เพราะคณะผู้แทนไทยนั้นผู้สำเร็จราชการฯ เป็นผู้แต่งตั้งไป ความคิดเห็นของผู้สำเร็จราชการฯ และนายกรัฐมนตรี ทวี

บุญเกิด (ดู ดิเรก ชัยนาม (2509) หน้า 495) เห็นว่าเนื่องจากมีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งคาดว่าจะมีถึงเย็นวันที่ 6 กันยายนนั้น รัฐบาลจึงนำเรื่องให้สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่าง ความตกลง 21 ข้อ ซึ่งสมาชิกสภาได้อภิปรายรุนแรงว่า อังกฤษจะเอาไทยเป็นเมืองขึ้น ไทยจะสูญเสียเอกราชก็มี ว่าข้อ 18 ของร่างความตกลง 21 ข้อนั้น "(ไทย)ให้ข้าวแก่สัมพันธมิตร โดยได้แปล ความข้อ 18 ไว้ในหน้า 492 หนังสือคุณดิเรก (2509) ไว้ดังนี้ :

"18. ตลอดเวลาที่โลกยังขาดแคลนข้าว ตามความเห็นของคณะกรรมการผสมสัมพันธมิตร หรือเจ้าหน้าที่สัมพันธมิตรจะต้องปรับปรุงข้าวให้ได้ผลเป็นจำนวนมากที่สุด และจำนวนที่เหลือจะต้องมีไว้ให้กรรมการข้าวสัมพันธมิตร ด้วยราคาที่จะตกลงกับคณะกรรมการข้าว โดยถือราคาควบคุมข้าวที่อยู่ในประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย"

(หมายเหตุของผม ดู ข้อ 3. ข้างบนนี้ประกอบไปด้วย)

เพื่อความสะดวกของผู้อ่านเรื่องนี้ ผมขอคัดข้อความที่คุณดิเรก(2509) บันทึกไว้ในหน้า 495: "โดยที่รัฐบาลไม่สามารถตกลงได้ จึงจำต้องเสนอขออนุมัติต่อสภาผู้แทนราษฎร ในขณะเดียวกันทั้งทางผู้แทนไทยที่ลังกา และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้รับติดต่อกับผู้แทนอเมริกันว่า เสียแรงร่วมมือด้วยอย่างเต็มที่ กลับถูกสัมพันธมิตร(อังกฤษ)บังคับเสมือนไม่มีเอกราช เรื่องจึงปรากฏว่า รัฐบาลอเมริกันไม่ได้รับคำปรึกษาเรื่องนี้เลย ทางสภาผู้แทนราษฎรนั้นเมื่อรัฐบาลชี้แจงเหตุผลว่าถูกบีบบังคับ ก็จำต้องอนุมัติให้ลงนามได้ แต่ให้บันทึกเป็นประวัติศาสตร์ว่า จำต้องยอมอังกฤษเพราะถูกบังคับ ไม่ใช่ยินยอมโดยสมัครใจ"

เกี่ยวกับร่างความตกลง 21 ข้อ คุณดิเรก ชัยนาม ได้บันทึกไว้ในหน้า 496 ว่า "รัฐบาลอเมริกันได้รับประท้วงกับรัฐบาลอังกฤษอย่างแรงว่า ร่างที่ยื่นต่อไทยนี้ทำในนามสัมพันธมิตร ฉะนั้นรัฐบาลอเมริกันจำต้องได้รับคำปรึกษา รัฐบาลอเมริกันไม่ยอมรับรู้ด้วย ในขณะเดียวกันผู้แทนอเมริกันได้แจ้งกับฝ่ายเราว่าให้ยับยั้งการลงนามไว้ก่อนได้ เพราะสหรัฐกำลังประท้วงอังกฤษอยู่ในที่สุดจึงไม่มีการลงนามตามข้อเสนอ 21 ข้อนี้" "อย่างไรก็ดีในที่สุด คณะผู้แทนไทยได้ลงนามเฉพาะในเรื่องการทหาร (ซึ่งมี 4 ข้อ)"

โอเอสเอสที่เมืองแคนดี้ หรือทางการในกรุงวอชิงตัน จะให้ความคิดเห็นต่อร่างความตกลง 21 ข้ออย่างไรบ้างนอกเหนือไปจากที่คุณดิเรก ชัยนาม ได้บันทึกไว้ใน 2 วรรคที่กล่าวแล้วข้างบน ผมไม่อาจทราบได้ คงจะมีการใช้คำว่าอังกฤษยื่น "คำขาด" (ultimatum) ต่อไทยด้วย

- ก) การวิเทศสัมพันธ์ของสหรัฐอเมริกา, Far East Series, 1995, VI, หน้า 1305 : "โอเอสเอสว่า เมานท์แบตเตน พยายามที่จะให้ไทยรับข้อกำหนดข้อจำกัดระยะยาวต่อความเป็นเอกราชทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ซ่อนอยู่ใน คำขาด (ultimatum) ที่ออกในนามของสัมพันธมิตร หากแต่ที่จริงแล้ว (อังกฤษ) ยื่นให้ไทยลับหลังอเมริกัน"

ข) จากเอกสารโต้ตอบของกระทรวงต่างประเทศบริติช ลำดับที่ 371/46549, แฟ้ม 6572/296/40 ที่เปิดเผยแล้วว่าสำนักงานประวัตินัทิก, ที่ Kew, กรุงลอนดอน : คณะเสนาธิการผสม (ของสหรัฐ) ที่กรุงวอชิงตันได้โทรเลขถึงเมานท์แบตเตนว่า "เมานท์แบตเตนไม่มีสิทธิที่จะยื่นคำขาดต่อไทยโดยไม่ปรึกษาสหรัฐเสียก่อน" และนายพลวิลเลอร์ (Wheeler) รองผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้โทรเลขจากเมืองจุงกิง มายังเมานท์แบตเตนว่าไม่เห็นด้วยที่ยื่นคำขาด (ต่อไทย)

วันที่ 7 กันยายน 2488 คุณทวี ตะเวทิกุล คงจะออกจากกรุงเทพฯ คงจะไปรายงานต่อหัวหน้าคณะผู้แทนไทยที่เมืองแคนดี้ แจ้งมติของรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ให้ลงนาม "ร่างความตกลง 21 ข้อ" ได้ และคุณทวี ตะเวทิกุล เมื่อถึงแคนดี้ก็คงจะทราบจากหัวหน้าคณะผู้แทนไทยว่า พล.ร.อ.เมานท์แบตเตน ได้ขอให้ผู้สำเร็จราชการฉีกร่างความตกลง 21 ข้อทิ้งและลี้มมันเสีย

วันที่ 8 กันยายน 2488 หัวหน้าคณะผู้แทนไทย และ พล.ร.อ.เมานท์แบตเตน ร่วมลงนามในความตกลงว่าด้วยเรื่องทหาร (ซึ่งมี 4 ข้อ) เวลาราว 23 น. (เวลาที่ท้องถิ่น)

ทางฝ่ายอังกฤษ เมื่อมีเหตุสุดคืดที่คณะผู้แทนไทยจะไม่สามารถรับ "ร่างความตกลง 21 ข้อ" ได้ และ พล.ร.อ.เมานท์แบตเตนได้สั่งการโดยทันทีในตอนบ่ายของวันที่ 4 กันยายน ก็คงจะได้รายงานและปรึกษาไปทางกรุงลอนดอน ซึ่งทางลอนดอนก็มีผู้ให้ความเห็นบ้างว่า นายเดมิ่งเขียนข้อกำหนดใน "ร่างความตกลง 21 ข้อ" เกินขอบเขตไปอันอาจทำให้การเจรจาทำความตกลงสมบูรณ์แบบเพื่อ (อังกฤษ)เลิกสถานะสงครามกับไทยอาจล่าช้าออกไปอีก จึงขออำนาจนายกรัฐมนตรี แอ็ดลี ให้สั่งการ พล.ร.อ.เมานท์แบตเตน ลงนามความตกลงกับไทยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องทหาร

(หมายเหตุ : ด้วยเหตุนี้ นายกรัฐมนตรี แอ็ดลี จึงสามารถตอบท่านทูต ไวแนนท์ ของสหรัฐได้ทัน่วงที เมื่อตอนดึกของวันที่ 6 กันยายน 2488 เวลาที่ลอนดอน)

เมื่อ พล.ร.อ.เมานท์แบตเตน ได้รับสั่งการที่เมืองแคนดี้จากนายกรัฐมนตรีอังกฤษ คุณทวี ตะเวทิกุล ได้ออกเดินทางจากเมืองแคนดี้ไปแล้ว เมื่อพล.ร.อ.เมานท์แบตเตนตัดสินใจ(ซึ่งคงเป็นวันที่ 7 กันยายน)วิญญูสั่งการไปที่พลจัตวา เจคส์ ที่กรุงเทพฯ ให้นำความเรียนผู้สำเร็จราชการฯ ("รัฐ") ขอให้ฉีก "ร่างความตกลง 21 ข้อ" นั้นเสีย ก็ปรากฏว่าคุณทวี ตะเวทิกุล ได้ออกจากกรุงเทพฯ บินไปลังกาแล้ว

ที่น่าสนใจอีกเล็กน้อยซึ่งขอบันทึกไว้ดังนี้ เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2488 ผู้รักษาการตำแหน่งผู้อำนวยการไอเอสเอสกรุงวอชิงตัน มีบันทึกเรียนประธานาธิบดี(ทรูแทน)แจ้งบันทึกจัดส่งโดยผู้แทนไอเอสเอส ณ เมืองแคนดี้ เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2488 รายงาน อันเป็นผลจากที่ผู้แทนไอเอสเอสที่กองบัญชาการเสรีไทยที่กรุงเทพฯได้พบกับ"รัฐ"ตามลำพังเมื่อ 7 กันยายน ว่า "ผู้สำเร็จราชการฯ ของไทยได้สั่งการไปยัง พล.ท.หลวงเสนานรงค์ หัวหน้าคณะผู้แทนไทยที่ไปเจรจาที่กองบัญชาการทหารสูงสุดภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ว่า "ให้ลงนามในความตกลงตามที่ร่างไว้

เดิมโดยไม่ทำการเปลี่ยนแปลง"

ข้อสังเกตของผม : รายงานของไอเอสเอสจากกรุงเทพฯ หลังจากพบกับ "รัฐ" เป็นส่วนตัว เมื่อวันที่ 7 กันยายน (คงจะเป็นเวลา ก่อนที่ "รัฐ" จะได้รับข่าวจาก พล.ร.อ.เมฆันท์แบคเคน ให้ฉีก "ร่างความตกลง 21 ข้อ" เสีย) ซึ่งก็ตรงกับความเป็นจริงจากมติของรัฐบาลไทยและสภาผู้แทนราษฎรที่ตกลงให้ลงนามได้โดยต้องเข้าใจว่าจำใจทำเพราะถูก(อังกฤษ)บังคับ แต่ที่รักษาการผู้อำนวยการไอเอสเอส วอชิงตัน ทำบันทึกเรียนท่านประธานาธิบดีไว้ (ดังที่กล่าวข้างบน) อาจมองได้เป็นการฟ้องว่า ผู้สำเร็จราชการฯของไทยไม่เชื่อฟัง ไม่ยึดถือการประท้วงของทางการอเมริกันที่ขอให้อังกฤษยับยั้ง การลงนาม และได้แจ้งให้เสรีไทยที่กรุงเทพฯ ทราบแล้วก็ได้ อีกประการหนึ่งผมไม่เข้าใจว่า ไอเอสเอสที่กรุงวอชิงตัน ที่รายงานเมื่อวันที่ 10 กันยายน นั้นไม่มีข้อมูลดอกหรือว่ามีพัฒนาการ เกี่ยวกับการลงนาม ร่างความตกลง 21 ข้อไปอย่างไรกันแล้ว ไม่ทราบจากไอเอสเอสที่แคนดี ลังกา เลยหรือ

ได้มีบันทึกในเอกสารโต้ตอบของกระทรวงต่างประเทศบริติช ลำดับ 371/46549 แฟ้ม 6593 และ 6613/296/40 ว่า (คงเมื่อกลับจากการไปปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นที่มลายาและสิงคโปร์มาแล้ว) "พล.ร.อ.เมฆันท์แบคเคน ได้เชิญนายทหารอเมริกันที่กองบัญชาการของท่านรวมทั้งหัวหน้าหน่วย ไอเอสเอสที่เมืองแคนดี ประชุมรับฟังคำชี้แจงของท่านว่า นายทหารอเมริกันเข้าใจการใช้อำนาจใน ตำแหน่งหน้าที่ของท่าน(พล.ร.อ.เมฆันท์แบคเคน)ผิดไป ท่านชี้แจงว่าไม่เป็นความจริง ที่ท่านยื่น คำขาด(ultimatum)แก่ฝ่ายไทยกลับหลังอเมริกัน พล.ร.อ.เมฆันท์แบคเคนชี้แจงว่า ทันทที่นายเดนิ่ง มอปร่างความตกลง 21 ข้อ ให้ที่นายทวี ตะเวทิกุล เมื่อเช้าวันที่ 4 กันยายน 2488 นั้น ก็ได้ มอปร่างความตกลงให้แก่ฝ่ายพลอเมริกันที่เมืองแคนดีผู้หนึ่งด้วย ตอนนั้นอยู่ในสถานะการที่ดีที่ ฝ่ายไทยก็พร้อมที่จะลงนามความตกลงและเป็นมิตรกัน แต่ประเทศหนึ่งที่จะควรจะเป็นพันธมิตรกับ บริเตนเข้าขัดขวางระงับการคืนดินนั้นเสีย"

ข้อ 5 ตามที่ผมได้เอ่ยถึงเอกสารในเชิงอรรถ "ไทยน้อย" จัดพิมพ์หนังสือพ.ศ. 2489 "10 นายกรัฐมนตรี" มีเรื่อง "รายงานการเจรจาสถานะสงครามกับบริเตนใหญ่, สำนักนายกรัฐมนตรี, 1 มกราคม 2489" ที่ผมเข้าใจว่าผู้เขียนรายงานดังกล่าวคือ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช อดีตหัวหน้าเสรีไทยสาย อเมริกา และอดีตนายกรัฐมนตรี เป็นผู้เขียนรายงานนั้น ในรายงานใช้คำว่า "ข้าพเจ้า" มีเรื่องเกี่ยวกับร่างความตกลง 21 ข้อ และอื่นๆ อีกกล่าวคือ

5.1 เกี่ยวกับไทยจะสูญเสียเอกราช หรือจะเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ด้วยร่างความตกลง 21 ข้อนี้ท่านได้ให้ข้อสังเกตไว้หลายข้อของร่างความตกลง 21 ข้อ ในรายงาน หน้า 8-11 ที่ท่านผู้อ่านน่าจะได้อ่านศึกษาพิจารณา ผมจะไม่คัดมาพิมพ์ซ้ำ หากแต่จะเก็บบางเรื่องบางประเด็นของ รายงานให้ผู้อ่านทราบ โดยมีข้อสังเกต ณ ที่บางแห่งประกอบไว้ด้วย

5.1.1 "ท่าน" ดังที่ผมจะเขียนต่อไป ผมหมายถึง "ท่าน ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช" ท่านเดินทางกลับมาเมืองไทยเพื่อมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ท่านกลับกรุงเทพฯโดยเดินทางผ่านอังกฤษ ออกจากวอชิงตัน 30 สิงหาคม 2488 ถึงลอนดอนวันที่ 1 กันยายน

ท่านบันทึกในรายงานว่า ท่านอยู่ลอนดอน 4 วัน และออกเดินทางต่อไปจากลอนดอนในวันที่ 5 กันยายน

ท่านบันทึกไว้ว่าระหว่างอยู่ลอนดอนกระทรวงต่างประเทศนัดให้ท่านไปพบมร.แอสตันเดลเบนเน็ท (บางท่านเขียนว่า สเตอร์นเดล เบนเน็ท) อธิบดีกรมการเมืองตะวันออกไกล ท่านบอกกับเขาว่าที่ผ่านอังกฤษมาคราวนี้ ความประสงค์ก็เพื่อจะเยี่ยมเมืองอังกฤษอย่างศิษย์เก่าคนหนึ่ง และเพื่อแสดงความพอใจเจ้าหน้าที่อังกฤษที่ได้ให้โอกาสแก่คนไทยได้มีส่วนช่วยเหลือในการสงคราม ภายหลังที่ได้ไต่ถามทุกข์สุขกันตามสมควรแล้ว เบนเน็ทได้พูดธุระการงาน (ดังที่ท่านได้บันทึกไว้) มร.เบนเน็ท ใช้เวลาพูดอยู่นานประมาณ 10 กว่านาที แล้วกลับถามท่านว่ามีอะไรที่ท่านจะพูดบ้างหรือไม่ โดยที่ถือว่าท่านไม่ได้มาธุรกิจการงานและไม่ประสงค์จะพูดอะไรเป็นการผูกมัดเมืองไทย ท่านจึงตอบว่าไม่มีอะไรจะพูด ถึงตอนนี้ มร.เบนเน็ทตกเป็นฝ่ายที่ต้องรู้สึกแปลกใจ แล้วก็เลยนิ่งไป และสั่งให้คนนำท่านไปหา เซอร์ อาเล็กซานเดอร์ คาโดแกน ปลัดทูตฉลองกระทรวงต่างประเทศ ซึ่งก็ไม่ได้พูดอะไรกัน นอกจากถามทุกข์สุข ตอนที่ท่านจะออกจากกระทรวงต่างประเทศ เจ้าหน้าที่บอกว่าสถานทูตฝรั่งเศสขอพบท่าน ท่านจึงเลยไปที่สถานทูตฝรั่งเศส.....

แล้ววันที่ 5 กันยายน 2488 ท่านก็เดินทางออกจากลอนดอนด้วยเครื่องบินยอร์คซันเยี่ยมของอังกฤษที่เกิดไฟไหม้เครื่องยนต์เครื่องหนึ่ง ต้องร่อนลงที่สนามบินทหารโคโร ต้องนอนพักค้างคืนในค่ายทหารหนึ่งคืน แล้วท่านเดินทางต่อไปยังการาจี ค้างหนึ่งคืนในค่ายทหาร (ที่การาจี)

วันที่ 8 กันยายน จึงถึงโคลัมโบ ท่านแปลกใจที่ไม่มีใครมารับ (ที่สนามบิน) ทั้ง ๆ ที่ทางลอนดอนได้บอกล่วงหน้ามาแล้ว สอบถามได้ความว่าเจ้าหน้าที่รู้แล้ว และภายหลังยังได้ความด้วยว่าในวันที่ 8 กันยายนที่ท่านไปถึงนั่นเอง คณะทูตไทยกำลังเจรจากับอังกฤษที่แคนดี้ ท่านกับคณะทูตไทยจึงเป็นอันไม่ได้พบกัน เจ้าหน้าที่ชั้นสูงของอังกฤษรวมทั้ง ลอร์ดหลุยส์เมานแบทเทิน ได้มาขอโทษท่านภายหลังระหว่างที่ท่านดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อไม่มีใครไปรับท่านที่สนามบินโคลัมโบ ท่านได้อาศัยรถบันทุกทหารขนของไปหาที่พักอยู่เอง ระหว่างที่พักอยู่โคลัมโบกงสุตอเมริกันซึ่งรู้จักกันมาก่อนเสนอว่าจะช่วยเหลือในการเดินทางต่อไป แต่ท่านต้องปฏิเสธไม่สนองความปรารถนาดีของเขา ด้วยเกรงว่าจะผิดใจกับอังกฤษ

วันที่ 11 กันยายน จึงเดินทางต่อไปกัลกัตตาโดยเครื่องบินทหารแบบดาโกต้า ไปถึงกัลกัตตาในวันเดียวกัน แต่ไม่มีใครมารับอีกเหมือนกัน(ผมขอข้ามไปเพื่อให้อ่านเข้าซึ่งในที่สุดได้เข้าพักในห้องพิเศษ

ในวันรุ่งขึ้น ณ ที่โรงแรมเกรตอีสเทอน ด้วยความช่วยเหลือของนายจำทการอเมริกัน)

รุ่งขึ้นวันที่ 12 กันยายน (2488) ท่านไปเยี่ยมค่านับกงสุลอเมริกันซึ่งรู้จักกันมาก่อน บ่ายวันเดียวกันนี้เองจึงได้พบกับ ทวี จุลละทรัพย์ จึงทราบเรื่องว่าข้างในส่งคนมาคอยดักจะพาตัวไปร่วมเจรจากที่แคนดี ซึ่งคณะทูตของเราได้ไปลงมือเจรจามาแล้วตั้งแต่วันที่ 4 กันยายน ทราบด้วยว่าทางการของอังกฤษได้จัดที่ไว้ให้ท่านที่นั่น เมื่อเห็นหายไป กนธีร์ ซึ่งข้างในสั่งให้มาคอยพบท่าน จึงล่องหน้าไปแคนดี ส่วนทวีคอยดักอยู่ที่กัลกะตา เมื่อเกิดมาเล่นชอนหากันเสียดังนี้ ท่านจึงปรึกษาให้ทวีโทรเลขเรียกตัวกนธีร์มาพบท่านที่กัลกะตา กนธีร์ได้โดยสารเครื่องบินมาที่กัลกะตาเย็นวันรุ่งขึ้น 13 กันยายน ตอนนั้นจึงได้ความว่าอังกฤษยื่นข้อเรียกร้อง 21 ข้อ และข้างในได้อนุมัติคณะทูตเซ็นยอมเขาไปแล้ว เมื่อตรวจดูสัญญา 21 ข้อแล้วก็เห็นว่าเป็นการลดฐานะเมืองไทยลงเป็นเมืองในอารักขา ไม่เห็นประโยชน์ในการที่จะกลับเข้าไปรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมืองขึ้น แต่กนธีร์บอกว่ายังมีหวัง เพราะตนเองได้ไปกระซิบบอกอเมริกันไว้แล้ว และโดยที่สัญญา 21 ข้อนี้ ทำในนามของสัมพันธมิตรซึ่งอเมริกันไม่ได้รับปรึกษา อเมริกันจึงโกรธถึงกับต่อว่าต่อขานอังกฤษอย่างรุนแรง จึงมีหวังว่าอังกฤษจะต้องถอนสัญญาเอาไปจัดรูปใหม่ และทำในนามของอังกฤษเอง อันจะเป็นโอกาสให้ท่านได้เข้าไปรับภาระเจรจา เนื่องแต่มีหวังเช่นนี้ท่านจึงรู้สึกอันใจใคร่จะได้กลับถึงเมืองไทยโดยเร็ว ได้ไปขอโดยสารเครื่องบินอังกฤษ ซึ่งทราบว่าจะมีเข้าไปกรุงเทพฯ ทุกวันเพื่อรับทหาร (หมายเหตุของผม : ท่านไม่ได้เขียนไว้ว่าวันที่เท่าใดแต่ก็เกิดขลุกขลิกอีกด้วยอันดับ (ความสำคัญ) การเดินทางของท่านที่ทางอังกฤษจัดให้เป็นอันดับ 2 ไม่ใช่อันดับ 1 ที่จะให้เดินทางได้ทันที) ท่านบันทึกไว้ว่าเคราะห์ดีที่เจ้าหน้าที่(อังกฤษ)ไม่รู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับการเมือง ไม่ขัดข้องถ้าจะไปติดต่อกับไปเครื่องบินอเมริกัน ท่านจึงติดต่อกับอเมริกันเมื่อคืนวันที่ 15 กันยายน แล้วก็โดยสารเครื่องบินอเมริกันเข้ากรุงเทพฯ และกลับมาถึงพระนครเช้าวันที่ 16 กันยายน

ท่านได้เขียนวิจารณ์สัญญา 21 ข้อไว้ในบท 3 หน้า 8-10 ในหนังสือที่ "ไทยน้อย" จัดพิมพ์ "รายงาน" ดังกล่าวแล้ว ท่านคงมารวบรวมขึ้นในภายหลัง

5.1.2 ข้อสังเกตของผมสำหรับข้อ 5 มีดังนี้

ก) นำประธานาผู้จัดการ(ฝ่ายอังกฤษ) ที่จัดการเดินทางให้แก่ท่านผู้ที่จะกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี ต้องได้รับความลำบากในการเดินทางครั้งนั้น และถ้าไม่ได้ความร่วมมือจากฝ่ายอเมริกันให้เดินทางมาถึงกรุงเทพฯ ได้ในเช้าวันที่ 16 กันยายน ก็คงจะได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 2488 ไม่ทัน

เมื่อท่านได้รับคำสั่งให้กลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในเวลาเดียวกันมีคำสั่งมาจากกรุงเทพฯ ด้วยว่าจะได้มีการเจรจาระหว่างไทยกับอังกฤษที่แคนดี ที่ลอนดอนผู้จัดรายการเดินทางของท่าน คงจะได้เรียนท่านเกี่ยวกับการเดินทางไปแคนดี ซึ่งท่านก็คงจะตกลงกับ

ฝ่ายอังกฤษที่ลอนดอนด้วย มิฉะนั้นเขาคงไม่จัดตัวให้ท่านเดินทางไปโคลัมโบให้มันออกนอกทางเล่นทำไมกัน อุปสรรคในการเดินทางมิได้เสมอเป็นที่ทราบดี ถ้าท่านโทรเลขบอกกองบัญชาการทหารสูงสุดที่เมืองแคนต์ว่าในที่สุดท่านจะออกจากสนามบินเมืองการาจี วันใดเวลาใดได้ ทางฝ่ายอังกฤษก็คงจะจัดผู้มารับท่านที่สนามบินโคลอมโบ อย่างไรก็ตามหากท่านมีใจจริงที่จะเดินทางไปแคนต์ ท่านยอมหาทางติดต่อไปที่เมืองแคนต์ได้ หรืออย่างน้อยขอให้กงสุลอเมริกันช่วยติดต่อโอเอสเอสที่แคนต์ก็คงจะทำได้ มีผู้ขุดคุ้ยเรื่องของท่านว่า ท่านลงทะเลเบียดขึ้นห้องที่โรงแรมกาลเฟซ(หรือกอลล์เฟซ, Galle Face) ได้สักครึ่งชั่วโมงก็มีคนมาด้วยรถของสถานกงสุลอเมริกัน(โคลอมโบ) นำของจดหมายหรือเอกสารมาให้ท่านที่โรงแรมนั้น และวันที่ 9 และ 10 กันยายนท่านก็ออกไปธุรกิจข้างนอกด้วยรถของกงสุลอเมริกัน ด้วยเหตุนี้ฝ่ายอังกฤษจึงไม่ได้มีโอกาสรับใช้ท่านในการที่จะไปพบคณะผู้แทนไทยที่เมืองแคนต์และในการที่จะเดินทางจากโคลอมโบไปคัลคัตตาและจากคัลคัตตาไปกรุงเทพฯ นอกจากตัวที่ออกกว้างไว้ล่วงหน้า

ข) ท่านมีมุขตลกเล่าในรายงานของท่านว่า วันสุดท้ายก่อนออกเดินทางจากกรุงวอชิงตัน(ก็ตรงราว 29 สิงหาคม 2488) ท่านและคุณมณี สาธเสน ได้ไปลา เซอร์ ยอจ แชนสัน ทูตที่ปรึกษาสถานทูตอังกฤษ (กรุงวอชิงตัน) ภายหลัง มณี สาธเสน สืบทราบว่ามีเรื่องเกี่ยวกับท่านนั้น ท่านเซอร์มีข้อเรียกร้อง 21 ข้อ ของอังกฤษอยู่ในกระเป๋า แต่ท่านมารู้เรื่องเอาเมื่อเดินทางไปถึงกัลคัตตาเสียแล้ว"

ผมได้บันทึกไว้แล้วว่า พล.ร.อ.เม้าท์แบคเตนได้สั่งการต่อนายเดมิ่งให้ร่างความตกลง 21 ข้อเมื่อ 3 กันยายน จึงไม่น่าเป็นไปได้ที่ เซอร์ แชนสันจะมีร่างความตกลงอยู่ในกระเป๋าตั้งแต่ราว 29 สิงหาคม

ค) ท่านทูตบันทึกไว้ในรายงาน ("ไทยน้อย" หน้า 2) ว่า ในการประชุมการบินพลเรือนที่ชิคาโกเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2487 ซึ่งท่านได้รับเชิญไปเป็นผู้สังเกตการณ์ อเมริกาได้ยอมให้ท่านเซ็นสัญญาการบินกับเขา ซึ่งมีผลเป็นการลงนามอันเป็นศัตรูต่อกัน แต่อังกฤษมีหนังสือประท้วงไปยังกระทรวงต่างประเทศอเมริกันว่าไม่ชอบที่จะเซ็นสัญญาได้ เพราะยังอยู่ในสถานะสงครามกับอังกฤษ" ข้อสังเกต ก็คือ ผู้สังเกตการณ์จะถือว่าเป็นผู้แทนประเทศไทยในขณะนั้นจะได้หรือไม่? อเมริกายอมให้ท่านลงนาม ท่านก็ยินยอมให้ตัวท่านเองเซ็นในนามของประเทศไทย (ซึ่งขณะนั้นอเมริกันเองก็ไม่ยอมรับนับถือรัฐบาลไทยที่กรุงเทพฯ ด้วย ความตกลงที่ลงนามกันนั้นเป็นความตกลงว่าด้วย สิทธิการขึ้นลง (landing rights) ที่ดอนเมือง ให้แก่ Pan American Airways ที่ประชุมนั้นเป็น International Civil Aviation Conference ที่เมือง Chicago สหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2487

(ใน "ไทยน้อย" หน้า 3) ท่านเขียนไว้ว่า "เรายังจำกันได้ด้วยว่า เซอร์โจไซครอสบี้ อดีตทูต

อังกฤษประจำกรุงเทพฯ ได้แสดงปาฐกถาในกรุงลอนดอนต่อที่ประชุมและนักการเมืองว่า โดยที่เมืองไทยบังอาจประกาศสงครามกับอังกฤษ และประพฤติดื้อเยี่ยงอย่างฝ่ายอักษะ เมื่อเสร็จสงครามแล้วควรจัดการลงโทษเมืองไทยให้เป็นเมืองในอารักขา ความข้อนี้หนังสือพิมพ์ทางพวกนายทุนอังกฤษในอินเดียได้เก็บเอาไปโฆษณาซ้ำ เป็นการแสดงเจตนาของอังกฤษต่อไทยอยู่ส่วนหนึ่ง"

ข้อสังเกต ก็คือ เซอร์โจไซครอสบี้ ตอนนั้นพ้นจากการเป็นข้าราชการประจำของกระทรวงต่างประเทศอังกฤษแล้ว ถ้อยคำที่พูดส่วนตัวเช่นนั้นจะถือว่าเป็นเรื่องของทางการได้หรือไม่ หลังจากที่เซอร์โจไซพูดแล้ว มีผู้ไปถามเซอร์โจไซว่าจะให้ผู้ใดมาอารักขาประเทศไทย เซอร์โจไซตอบไม่เชิงตลกแต่จริงจังว่า ให้สหรัฐอเมริกาอารักขา อย่างนี้ทำไมไม่เอาจริงเอาจังให้เป็นพูดแทนอเมริกันบ้าง

ง) ดังที่กล่าวเกี่ยวกับการที่ท่านได้พบกับเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศอังกฤษ ระหว่างที่ท่านอยู่ที่กรุงลอนดอน 1-4 กันยายน 2488 ท่านไม่ได้พูดเรื่องธุรการเลย หากแต่มีเรื่องหนึ่งที่ท่านพูดแล้วท่านอาจลืมไปจึงไม่มีในรายงานของท่าน หรือท่านอาจเห็นว่าเป็นเรื่องลับไม่สมควรมีใน "รายงาน" กล่าวคือ ในเอกสารโต้ตอบของกระทรวงต่างประเทศบริติช (British Foreign Office Correspondence FO 371/46548 แฟ้ม 6258/296/40 เปิดเผยสำหรับสาธารณะแล้วที่ Public Records Office, Kew, London) ว่า "ที่ลอนดอน เสนีย์ บอกว่าไทยมีข้าวประมาณ 1.5 ล้านตัน ที่จะมอบให้สัมพันธมิตรได้ใช้ประโยชน์แล้ว ท่าน(ม.ร.ว.เสนีย์) ก็ส่งโทรเลขถึง ปรีดี" ความข้อนี้เชื่อแน่ว่าเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศอังกฤษคงจะไม่ทำบันทึกปลอมขึ้นมาเอง

นายทวี บุญยเกตุ (นายกรัฐมนตรี 1-17 กันยายน 2488 ลาออก 17 กันยายน) บันทึกในบทความของท่าน พิมพ์ในหนังสือของคุณดิเรก ชัยนาม (2509) พิมพ์ครั้งที่ 1 หน้า 341-379. เฉพาะเรื่องข้าว หน้า 376-377 ว่า "ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี วันที่ใดจำไม่ได้ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เชิญไปพบที่ทำเนียบท่าช้าง และ ส่งโทรเลขจาก ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ซึ่งคงมีถึงผู้สำเร็จราชการฯ ให้อ่าน มีข้อความทำนองหรือมาว่า หากไทยจะเสนอให้ข้าวแก่ฝ่ายสัมพันธมิตร สัก 1.2 หรือ 1.5 ล้านตัน (จำนวนจำไม่ได้แน่นอน) โดยไม่คิดมูลค่า จะได้หรือไม่เพื่อแสดงอหยาศัยไมตรี..... (ได้ปรึกษาหารือและจะตรวจสอบดูว่าจะมีข้าวจำนวนนั้นหรือไม่) ผู้สำเร็จราชการฯ ว่าเรื่องนี้อาจต้องรีบตอบ เพราะอังกฤษและอเมริกาก็ทราบที่อยู่แล้วว่า ม.ร.ว.เสนีย์ จะกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี ก็ควรตอบไปว่าเห็นควรรับได้ในหลักการ ส่วนเรื่องจำนวนที่จะให้มันจะได้พิจารณาตกลงในภายหลังจะได้หรือไม่จึงยอมตกลงที่จะมีโทรเลขตอบไปเช่นนั้น" โทรเลขตอบ ม.ร.ว.เสนีย์ นั้นจะส่งไปในนามของ คุณทวี บุญยเกตุ หรือในนามของผู้สำเร็จราชการฯ วันที่ใด ของต้นกันยายน 2488 นั้น ผมไม่มีข้อมูล

ข้อ 6 ข้อสังเกตของผมต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทนี้ มีดังนี้ :

6.1 ขอย้ออีกว่าร่างความตกลง 21 ข้อนี้ หากมีการลงนามก็ไม่ใช่เป็นการตกลงเล็กสถานะ

สงครามยังจะต้องมีความตกลงที่ตั้งต่อมาเรียกว่า ความตกลงสมบรูณ์แบบ 1 มกราคม 2489 อีก

6.2 ความมุ่งหมายที่จะทำความตกลงกับ พล.ร.อ.เมานท์แบตเดน ที่เมืองแคนดี้ในระยษนั้น เพื่ออำนวยการความสะดวกให้กองทหารอังกฤษเข้ามาทำการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย หากแต่ร่างความตกลง 21 ข้อนั้น ทางฝ่ายอังกฤษนำเรื่องการควบคุมด้านเศรษฐกิจและการเมืองกว้าง ๆ มารวมไว้ด้วย ข้อกำหนดควบคุมที่ดูละเอียดถี่ถ้วนนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับเรื่องข้าวในภาคผนวกของร่างความตกลง แต่ก็มีได้บ่งจำนวนของข้าว มิได้บ่งว่าจะเอาข้าวเปล่า (โดยไม่คิดมูลค่า) หรือไม่

6.3 ข้อจำกัดที่กำหนดไว้ในร่างที่ฝ่ายอังกฤษเสนอนั้นกว้าง ครอบคลุมไปเสียหมด ไม่ทราบกำหนดระยะเวลา อันทำให้ผู้อ่านดูแล้วเห็นว่าฝ่ายอังกฤษจะกำหนดควบคุมระยะยาวได้ตลอดไป ดังที่ตีความดูเอาไทยเป็นเมืองขึ้นหรือให้สูญเสียเอกราชอีกได้ อย่างที่อังกฤษและสัมพันธมิตรในยุโรปนำทหารเข้าควบคุมนานตามพอใจ ผู้ใดวิจารณ์เช่นนั้นก็จะไม่ได้

พิจารณาดูแล้วคล้าย ๆ กับฝ่ายอังกฤษ รัฐบาลเอาตัวอย่างเช่นร่างความตกลงที่อังกฤษทำกับประเทศในยุโรปที่อยู่ในการยึดครองของเยอรมนีระหว่างสงคราม มาแก้ไขคำประเทศให้เป็นไทยหรือสยาม แล้วก็ผนวกเอาเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจเช่นข้าวเข้าไป ผมคิดว่าเป็นความบกพร่องอย่างที่ยังอังกฤษคงจะแก้ตัวไม่ได้อังกฤษจึงยกเลิก

6.4 ความตกลงเกี่ยวกับทางทหารนั้น อังกฤษทำในนามของสัมพันธมิตร จึงมีคำสัมพันธมิตรในหลักการซึ่งสหรัฐเห็นชอบและยินยอมมาก่อนแล้ว จะต้องมิให้ผู้แทนสหรัฐอยู่ในที่ประชุมด้วยหรือไม่ส่วนข้อกำหนดทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ อังกฤษจะได้รับความตกลงในหลักการอย่างไรกันบ้างในการพิจารณาร่วมกันระหว่างฝ่ายอังกฤษและสหรัฐ (ดังที่กล่าวในข้อ 3 ก ตั้งแต่ต้นสิงหาคม 2488 ตลอดมา) นั้นไม่มีข้อมูลที่นำมาประกอบการพิจารณาว่า ฝ่ายอังกฤษทำผิดหรือถูก ถ้าหากมีข้อกำหนดทางเศรษฐกิจเช่นควบคุมเรื่องข้าว (ที่เพิ่งทราบจากลอนดอน) เข้าไปด้วย โดยที่ไม่กระทบกระเทือนความตกลงสมบรูณ์แบบที่จะใช้เลิกสถานะสงคราม ซึ่งก็ยังไม่ได้นัดประชุมในตอนนั้น

อังกฤษอาจคิดว่าการวางข้อกำหนดเรื่องข้าว ก็ทำเพื่อสัมพันธมิตร (ที่อังกฤษคิดว่าไทยจะให้โดยไม่คิดมูลค่าแก่สัมพันธมิตร 1.5 ล้านตันดังกล่าวแล้วข้างต้นอาจเป็นประโยชน์ ป้องกันญี่ปุ่นหรือผู้อื่นที่อาจเคลื่อนย้ายข้าวจำนวนมากไปเสียจากประเทศไทยแม้จะเป็นในระยะที่สัมพันธมิตรทำการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในไทย

ผมคิดเอาเองว่า การไม่ควบคุมผลิตผลหลักทางเศรษฐกิจไว้แต่แรก โดยที่มุ่งตกลงทางทหารอย่างเดียวดังที่ทำกันไว้ อาจเป็นเหตุให้ทหารอังกฤษแก้งยึดเอื้อการอยู่ในเมืองไทยหลังจากภารกิจปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นหมดแล้ว ก็อาจมุ่งหวังดูแลด้านเศรษฐกิจไปด้วย ทำให้ไทยเสียเงินเลี้ยงดูทหารอังกฤษในไทยมากขึ้นกว่าที่ไทยจะยอมรับดูแลควบคุมกันเอง

6.5 ที่เสธ. ทวี (ผลจากที่ประชุม) ไปแจ้งเพื่อนไอเอสเอสที่แคนดี้ให้ทราบปัญหา ก็เป็น

ที่น่าสรรเสริญ ในห้วงโซ่ที่โอเอสเอสแอนด์รายงานกันไปยังทางการสหรัฐในกรุงวอชิงตัน จนถึงไปขึ้นหนังสือให้นายกรัฐมนตรีอังกฤษที่ลอนดอนนั้น คำต่างๆ อาจเกิดขึ้น ไม่มีอเมริกันร่วมในที่ประชุม เป็นการที่อังกฤษทำลบล้างอเมริกัน เป็นการบีบบังคับโดยยื่นคำขาดต่อไทย (คณะผู้แทนไทยน่าจะรู้ว่าถูกหรือผิด มีพฤติการณ์เช่นนั้นหรือไม่) แต่การที่ฝ่ายอเมริกันประท้วงยับยั้งการมิให้ทั้งฝ่ายอังกฤษและฝ่ายไทยลงนามโดยไม่มีข้อแนะที่ถูกที่ควรด้วยพร้อมกันจะทำให้เกิดยึดเชื้อเพียงใด ฝ่ายอเมริกันคงจะถือว่าไม่ใช่เรื่องของตน สำหรับครั้งนั้นทางอังกฤษได้แก้ไขสถานะการณ์ไปได้แบบหนึ่งทันท่วงที

ผมไม่เคยเห็นทางไทยสตุดิคณะผู้แทนไทยว่าได้ดำเนินการไปอย่างมีสมรรถภาพ สุขุม นุ่มนวลไม่ถึงกับโวยวายรบกวนรัฐบาลโดยตรง ที่ทำให้ฝ่ายอังกฤษสตุดิได้ยังคิดถึงความไม่เหมาะสมในถ้อยคำข้อกำหนดในร่างความตกลงนั้น ต่อการกล่าวหาว่าด้วยความตกลง 21 ข้อนี้ จะยังประโยชน์ให้อังกฤษได้ไทยเป็นเมืองขึ้นและไทยสูญเสียเอกราช น่าจะพิจารณาว่า ถ้าเป็นความประสงค์ของฝ่ายอังกฤษจริง ตอนที่คุณทวี ตะเวทีกุล นำความมาแจ้ง (อาจเป็นหนังสือ) ว่ารัฐบาลไทยอนุมัติให้ลงนามร่างความตกลง 21 ข้อ (หรือเมื่อ พล.จ.เจดส์ รายงานกลับไปโดยวิทยุสาร) ถ้าหากพล.ร.อ.เมี้ยนแท้เบตเตน วิทยุกลับไปเรียนผู้สำเร็จราชการฯ เสียใหม่เป็นการกลับคำที่ว่าให้ฉีกร่างความตกลง 21 ข้อ เอาใหม่ว่าท่านอนุมัติมาก็ดีแล้ว ฝ่ายอังกฤษจะลงนามตามนั้น เท่านั้นเองก็น่าจะได้ไทยเป็นเมืองขึ้นโดยง่าย

6.6 สำหรับทางสหรัฐนั้น เมื่อได้รับแจ้งอย่างกระตั้นหัน และร่างที่ปรากฏบังคับควบคุมทุกอย่างไปเสียหมด ไม่ทราบกำหนดระยะเวลา ย่อมคิดว่าเป็นการกำหนดระยะยาว ดูจะเป็นความตกลงเล็กสถานะสงคราม จึงหยิบยกอ้างว่าไม่ได้ปรึกษาสหรัฐเสียก่อน เป็นการทำลบล้างสหรัฐกำหนดขอทราบความเห็นจากรัฐบาลไทยเร็ววัน จึงมีการใช้คำ "บีบบังคับไทย" "ยื่นคำขาดต่อไทย" ด้วยความหวังดีต่อไทยโดยแท้ จึงเร่งรีบประท้วง และให้ยับยั้งการลงนาม

ที่ น.อ. วิมล(2536) ในวรรคแรกข้างบน ข้อ 2. ว่า 4 กันยายน 2488 เซ็นสัญญาข้อตกลงเล็กสงคราม (หรือนำมาจากบันทึกของ โอเอสเอส) แสดงว่ายังเข้าใจผิดข้อกำหนด ที่ใช้ไม่ได้ของ "ร่าง" ของฝ่ายอังกฤษ ทำให้สหรัฐเกิดอารมณ์ร้อนแรง ในที่สุดก็มีการลงนามความตกลงทางทหาร (4 ข้อ) ต่างหากเพื่อความสะดวกการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น และไม่ได้มีการลงนาม "ร่างความตกลง 21 ข้อ" เมื่อพายุร้ายทำให้เกิดโกลาหลผ่านไปแล้ว ไม่เห็นมีบันทึกหลักฐาน(ซึ่งผู้อื่นพอจะหาการศึกษาได้) ปรากฏสู่สาธารณะ ฉะนั้นการนำเรื่องนี้มาเปิดเผยเพียงบางส่วนไม่เป็นการถูกต้องไม่เป็นการสมควร เป็นการอุบายให้เกิดความเข้าใจผิด

ผนวก 3

ทหารรับจ้าง

น.อ.วิมล วิริยะวิทย์ (2536) หน้า 189 บันทึกไว้ว่า “บริษัท เอ็น เอช เค แห่งการสื่อสารมวลชนข้ามชาติของญี่ปุ่น ผู้เคยสร้างเส้นทางสายใหม่ หรือรอยอารยธรรมของโลกสนใจและยกกองมาถ่ายทำสารคดีประวัติศาสตร์เรื่อง เสรีไทย และออกอากาศทางโทรทัศน์ที่ญี่ปุ่นแล้ว เมื่อ 13 สิงหาคม 2534 ภาพยนตร์สารคดีนี้ ได้อ้างข้อความจากเอกสารของ OSS เป็นภาษาญี่ปุ่น ซึ่งพอจะถอดออกเป็นภาษาไทยได้ว่า “อังกฤษไม่ปฏิเสธเรื่องที่จะส่งตัวแทนของคนบุกเข้าไปในประเทศไทยอังกฤษพยายามใช้ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นเปรียบเหมือนเป็นทหารรับจ้าง ให้กับจักรวรรดิ นิยมอังกฤษ และบรรยายประกอบว่า อันนี้เป็นสิ่งที่น่ากลัวอังกฤษกำจัดผลกระทบของอเมริกาจึงให้ OSS รับส่งพวกเสรีไทย (สายอเมริกาฝ่ายทหาร) เข้าประเทศไทยโดยเร็ว”

ผมขออ้างเพียงเท่านี้สำหรับการให้ข้อสังเกตว่าด้วยทหารรับจ้าง

น่าเสียดายที่บริษัท ที่มีชื่อเสียงของญี่ปุ่น นำเอกสารโอเอสเอสเป็นหลักทำบทบรรยายมาโดยตลอด และผู้เขียนบทพากย์ประกอบก็ไม่ตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้อง มาเสียชื่อเสียงคราวนี้ ในระยะนี้อาจทำไปสักแต่ ไม่ให้เกินดุลการค้ามากนัก คนไทยนี่สิที่จะต้องเจ็บร้อนที่ทั้งผู้บันทึกของโอเอสเอส และผู้สร้างบทของบริษัทป้ายร้ายดูหมิ่นพระราชวงศ์ของไทยและนักศึกษามีวุฒิ,ข้าราชการที่อาสาสมัครเข้าเป็นทหารเสรีไทยสายอังกฤษในกองทัพของอังกฤษร่วมมือกับสัมพันธมิตร ต่อต้านญี่ปุ่นในเมืองไทย มุ่งหมายให้คนไทยปัจจุบันและอนาคตผู้อยู่ห่างไกล จากเหตุการณ์ พ.ศ. 2481-2488 หลงเชื่อว่าเป็นความจริง

ความในลำดับต่อมา ไม่มีประเด็นขัดแย้ง ดูมุ่งกล่าวร้ายอย่างเดียว ความดีของสหรัฐอเมริกาต่อรัฐบาลไทยนั้นคนไทยรู้ซึ่งอยู่แล้ว แต่นั่นก็มีไซเกราะกำบังการดำเนินการบางอย่างที่หย่อนประสิทธิภาพของ OSS ดังที่เห็นอยู่ในหนังสือเล่มนี้

ผู้บันทึกเอกสารโอเอสเอสมุ่งหมายจะให้เข้าใจว่าทหารเสรีไทยสายอังกฤษ ที่เข้ามาทำปฏิบัติการต่อต้านญี่ปุ่นในไทยนั้น อังกฤษจ่ายเงินจ้างมา ผมขอชี้แจงว่าคงจะประนามผู้มีชื่อเหล่านี้ :

1. ร.อ./พ.ท. ม.จ.สุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ ปฏิบัติการที่ กองบัญชาการเสรีไทยในประเทศ ตรวจจกและวางแผน ตั้งแต่ จ.ตาก ลงใต้ไปจนถึง สุราษฎร์ธานี เคยเสด็จไปสัมภรณ์ คุณจักร์ พิลากร ที่เมืองจุงกิง ประเทศจีน (สิงหาคม 2487) เสด็จเข้ามาโดยเครื่องบินทะเล
2. ปฏิบัติการ 2 ครั้ง : โดยเรือได้นำ ไม่ได้ขึ้นฝั่งด้วยพลาดนัดหมาย ป่วย อังภากรณ์, ตำราญ วรรณพฤษ, ประทาน เปรมกมล, ทั้ง 3 คนได้มากระโดดร่มอีก (ต่างชุด), ถูกจับ, ถูกญี่ปุ่นสอบสวน ; พัฒพงศ์ รินทกุล, สวัสดิ ศรีสุข, โดยเรือได้นำ, ตำรวจเส้นทางคมนาคม, ตะกั่วป่า, พังงา, ภูเก็ต, ปัตตานี, ยะลา, ขึ้นไปถึงชุมพร, และที่ตั้งทหารญี่ปุ่นคร่าว ๆ พัฒพงศ์ โดยเครื่องบินดาโคต้า

ลงที่สนามบินนาอาน มาสำนักงานกรุงเทพฯ; สวัสดิ์ กระโดดร่มที่หัวหิน, จัดกลุ่มต่อต้านประจวบฯ ถึง บางเบิด, อรุณ สรเทศน์ และกำแหง พลากรูร กระโดดร่มชายแดนยูนนาน/รัฐฉาน; อรุณ, กระโดดร่ม, สุโขทัย ดาก, จัดขบวนการต่อต้านที่ ดาก, กำแหงกระโดดร่ม, อยู่ที่บก.กรุงเทพฯ

3. ปฏิบัติการ 1 ครั้ง; ประเสริฐ ปทุมานนท์ กระโดดร่ม, จัดขบวนการต่อต้านที่หัวหิน, ปราณบุรี; กฤษณ์ โดยยานนท์ กระโดดร่ม, ขบวนการต่อต้านที่ จ.สกลนคร ; เปรม บุรี, รจิต บุรี, ธนา โปษยานนท์ (2 ชุด) กระโดดร่ม, ถูกจับถูกขังที่ป่วนสอสวน, ภายหลัง เปรม และสำราญ ร่วมหน่วยต่อต้านที่สุราษฎร์, รจิต - ธนา ร่วมหน่วยต่อต้าน ยะลา; เสนาะ นิลกำแหง, ประไพธ เปาโรหิตย์, เทพ เสมถิติ, กระโดดร่ม ที่อุทัยธานี, จัดตั้งหน่วยต่อต้าน จ.เลย ; ทศ พันธุมเสน, ม.จ.จิรดิษฐ์ กิตติยากร บุญส่ง พึ่งสุนทร. กระโดดร่มที่ถูกกระดิ่ง, ขบวนการต่อต้านที่ ลำปาง; ม.จ.การวิก จักรพันธุ์ กระโดดร่ม สุโขทัย ทรงจัดขบวนการต่อต้านที่ จ.ตาก ; ประพฤทธิ ณ นคร เครื่องบินทะเล, บก. ขบวนการเสรีไทย; ม.จ.ภิศเดช รัชนี้ เครื่องบินทะเล, ขบวนการต่อต้านที่ภูเก็ต; วัฒนา ชิตวารี เครื่องบินทะเล, ขบวนการต่อต้าน พังงา; ปัทม์ ปัทมัยฐาน กระโดดร่มที่ ดาก, ขบวนการต่อต้านที่ จ.ตาก ; สว่าง สามโกเศศ เครื่องดาโคต้า สนามบินนาอาน ปฏิบัติการสำนักงานที่กรุงเทพฯ

พระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช ทรงสมัครเป็นนักบินขับไล่ในกองทัพอากาศอังกฤษ ทรงทำการสู้รบนำน ฟ้าประเทศฝรั่งเศส, เสด็จเข้ามาประเทศไทย เครื่องบินดาโคต้า, ทรงตรวจที่ตั้งกองบินญี่ปุ่น ที่กรุงเทพฯ และเหนือขึ้นไป เสด็จกลับออกไปอินเดียเพื่อรายงานกำลังและสถานะการณ์ของทัพอากาศญี่ปุ่น ด้วยความร่วมมือของขบวนการเสรีไทยในประเทศ

นายทหารไทย สัญชาติไทย ดังกล่าวพระนามและนามอาสาสมัครเข้าปฏิบัติหน้าที่ในกองทัพอังกฤษ เพื่อทำการต่อต้านญี่ปุ่นร่วมกับอังกฤษและสัมพันธมิตร โดยมีได้กำหนดเรียกกรองค่าจ้างภาระกิจ หรือระยะเวลา หากแต่ได้เงินเดือนแบบเดียวกับนายทหารอังกฤษ แม้ว่าโดยนิตินัยเป็นชนชาติศัตรู แต่อังกฤษก็ยอมรับอยู่ในกองทัพอังกฤษเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นที่รุกรานประเทศไทย

เอกสารไอเอสเอสบันทึกไว้ว่า เป็นทหารรับจ้าง นับว่าเป็นการดูหมิ่นต่อนายทหาร รายพระนามและ รายนามดังกล่าว

ในระหว่างสงคราม มิได้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ Free Siamese Movement ที่อังกฤษหรือ ที่อินเดียเพื่อความมั่นคงขององค์กร หลังจากสงครามสิ้นสุดไม่นาน รัฐบาลอังกฤษแถลงในรัฐสภาอังกฤษ เย้ยถึงความดีของ Free Siamese ที่ให้ความร่วมมือในงานสงครามของอังกฤษ อังกฤษไม่มีความจำเป็นจะต้องสวดดี ถ้าหากเป็น “ทหารรับจ้าง”

นายทหารเสรีไทยสายอเมริกา เป็นนายทหารในกองกำลังของทหารไทยกำเนิดในสหรัฐ ใช้จ่ายเงินของไทยที่สหรัฐกักกันในตอนแรกแล้ว เลิกกักกันประมาณ 2-3 เดือนต่อมา แต่ส่วนที่ใช้สำหรับเป็นเงินเดือน

และเพื่อกิจการของกองทหารไทยนี้ โอเอสเอสเป็นผู้นำเข้าเปิดบัญชีโดยตรง และเจ้าหน้าที่โอเอสเอสเท่านั้นที่ผู้มีอำนาจส่งจ่าย (ทั้งสิ้นประมาณส่งจ่าย 4 แสนกว่าเหรียญสหรัฐ) ส่วนทหารเสรีไทยสายอังกฤษเป็นพลทหาร/นายทหารในกองทัพอังกฤษ กองทัพอังกฤษมิได้นำเงินของไทยที่รัฐบาลอังกฤษกักกันออกมาจ่าย หากใช้เงินของอังกฤษเท่านั้นแหละหรือที่ว่าทางเสรีไทยสายอังกฤษที่เข้ามาปฏิบัติการในประเทศไทยในการต่อต้านญี่ปุ่นเป็นทหารรับจ้าง

ในทัศนะของผู้บันทึกเอกสารของโอเอสเอสว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัวอังกฤษจะเข้าครอบครองไทยได้ทันที ฝ่ายโอเอสเอสอเมริกันมองมุงรังที่ฝ่ายอังกฤษปฏิบัติต่อนายทหารเสรีไทยสายอังกฤษ แต่กลับมองไม่เห็นการกระทำของโอเอสเอสอเมริกันเองต่องานของนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา

ผนวก 4

ข้อความที่เกี่ยวกับ กรีนลี และ เวสเตอร์น.อ.วิมล (2536) หน้า 189

น.อ.วิมล :.....”ปฏิบัติการนี้ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เท่ากับพลิกโฉมหน้า การดำเนินการ (secret operation) ของสัมพันธมิตรในประเทศไทย โดยอเมริกาแลกกับก้าวล้ำหน้าอังกฤษไปได้ในที่สุด.....

ประเด็นสำคัญในการต่อสู้ของเสรีไทยสายอเมริกาฝ่ายทหารนั้นไม่ได้อยู่ที่การสู้รบกับญี่ปุ่น เพราะอย่างไรเสียญี่ปุ่นก็ต้องแพ้สงครามอย่างแน่นอน แต่หากเป็นการต่อสู้รบกับอังกฤษที่พยายามขัดขวางการปฏิบัติการของเสรีไทยสายอเมริกา ฝ่ายทหารด้วยประการต่าง ๆ เพื่อไม่ให้กระทำสำเร็จ รัฐบาลอเมริกันก็ไม่มีเหตุผลที่จะช่วยไทย นับว่าเป็นแผนอันแยบยลของอังกฤษ แต่เคราะห์ดีเสรีไทยสายอเมริกัน 2 นาย เข้าประเทศไทยก่อนอังกฤษดังกล่าวแล้ว”

ข้อสังเกตของผม : ตั้งแต่วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2487 คุณป๋วย อึ๊งภากรณ์ ติดต่อกับฐานกองกำลัง -136 ได้โดยใช้สถานีวิทยุโรปส่งของคณะคุณป๋วย นับเป็นครั้งแรกสุดที่ขบวนการเสรีไทยในประเทศไทยติดต่อกับสัมพันธมิตร “รัฐ” (หลวงประดิษฐ์) แจ็งจุดทั้งพลร่มและร่มของให้กองกำลัง -136 จัดส่ง คุณกฤษณ์ โศขยานนท์ และคุณ ประเสริฐ ปทุมานนท์ กระโดดร่มลงที่บริเวณปากแม่น้ำปราณบุรี อำเภอหัวหิน เมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2487 พร้อมด้วยของฝากและสาส์นจาก พล.ร.อ.เม้าท์แบตเดน เครื่องหนึ่งนั้น คุณหลวงบรรณกร โกวิท ว่าเป็นเครื่องสถานีของ “รัฐ” ที่ พล.ร.อ.เม้าท์แบตเดน จัดมาให้ “รัฐ” คุณกฤษณ์ได้ฝึกเจ้าหน้าที่ของ “รัฐ” ให้ใช้เครื่องวิทยุนี้พร้อมการใช้รหัส และ “รัฐ” ก็ได้ใช้เครื่องนี้ติดต่อกองบัญชาการของ พล.ร.อ.เม้าท์แบตเดน ที่เมืองแคนดี้ ลังกาโดยตรง นอกเหนือไปจากเครื่องสถานีคุณป๋วย ซึ่งก็ยังคงใช้งานของส่วนกลางกองบัญชาการอยู่เช่นกัน

ในการที่ “รัฐ” ติดต่อกองด้านนโยบาย ท่านไม่มารบกวนใช้เครื่องวิทยุรับ-ส่ง สถานีของคุณเป้าจำอุไร ซึ่งเริ่มติดต่อกับฐานของเสรีไทยสายอเมริกาที่เมืองซือเหมาในจีน แม้ว่าจะสามารถถ่ายทอดไปเมืองแคนดี้ได้เริ่มเมื่อ 5 ตุลาคม 2487 ที่คุณฉวิลว่าค้นหาเครื่องของคุณบุญมาก เทศะบุตร/คุณวิมล ในป่าเมืองแพร่ไม่ได้ ความอีกตอนหนึ่งที่ว่าซ่อมแซมเครื่องวิทยุออกอากาศได้เมื่อ 16 ธันวาคม 2487 และติดต่อ ไอเอสเอสที่เมืองแคนดี้ ได้โดยตรงเมื่อ 16 ธันวาคม 2487 ฟังแล้ว สับสนดี

“รัฐ” ท่านจัดการของท่านเองในการติดต่อไปยังกองบัญชาการของ พล.ร.อ. เม้าท์แบตเดน ที่เมืองแคนดี้ แล้วฝ่ายอังกฤษได้แจ้งต่อให้ไอเอสเอสทราบในการขอให้ส่งนายทหารอเมริกันเข้ามากรุงเทพฯ

ด้วยอยู่ในเขตปฏิบัติการของอังกฤษ ทางฝ่ายกองทัพอากาศของอังกฤษจึงได้จัดเครื่องบินทะเล นักบินและลูกเรือของกองทัพอากาศอังกฤษ นำ พ.ต. ริชาร์ด กรีนลี (Maj. Richard Greenlee) และ พ.ต. จอห์น เวสเตอร์ (John Wester) เข้ามาส่งเมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2488 รวมทั้งมารับ พ.ต.กรีนลี กลับออกไปยังลังกา ประมาณ 1 สัปดาห์ ต่อมา ทิ้งให้ พ.ต. เวสเตอร์ อยู่คนเดียว จนเกิดป่วยไข้โวยวาย

เสียความมั่นคง ร้อนถึง “รัฐ” ขอให้ น.ท.ทวี จุลละทรัพย์ นำตัวออกไปส่งกลับลังกา ซึ่งฝ่ายอังกฤษก็ต้องมารับกลับออกไปลังกาเพื่อรับการรักษาพยาบาล เช่นนี้จะว่าอังกฤษขัดขวางการดำเนินงานของไอเอสเอสคงจะไม่ถูกต้องนัก

เป็นความจริงที่ พ.ต.กรีนลี และ พ.ต.เวสเตอร์ เป็นฝรั่งอเมริกันคู่แรกที่เข้ามากรุงเทพฯ ขบวนการเสรีไทยรับเข้ามาและดูแลปกป้องรักษาในระหว่างที่สงครามยังไม่ยุติ ก่อนหน้านั้น “รัฐ” ได้ขอให้ฝ่ายอังกฤษจัดส่งนายทหารอังกฤษเข้ามาทำนองเดียวกัน หากแต่ฝ่ายอังกฤษยังไม่พร้อม จึงได้เชิญฝ่ายไอเอสเอสให้อังกฤษผ่านคำเชิญไปให้ ถ้าคิดเหมือนเด็ก ๆ ก็ดูอย่างที่ว่า น.อ.วิมล ว่าอเมริกามาถึงกรุงเทพฯ ก่อนมันไม่ใช่ “ก๊วหล้าหน้า” อังกฤษอะไรกันนักหนา ข้อมูลทางทหารที่ พ.ต.กรีนลี นำออกไปให้ไอเอสเอส ก็เป็นเรื่องที่ขบวนการเสรีไทยในประเทศ วิทยุส่งออกไปให้ กองกำลัง -136 เพื่อกองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตร มาก่อนตั้งแต่กันยายน 2487 มาจนถึงก่อนที่ พ.ต.กรีนลี จะเข้ามาแล้วทั้งสิ้น ผิดกันอยู่ที่กรีนลีจะได้เป็นแผนที่และแผนการประกอบออกไป ประเด็นการเมืองนั้น คุณจำกัศ พลางกูร, คุณสงวน ตุลารักษ์ - คุณแดง คุณติลล ก็นำออกไปแล้วและคุณกนธีร์ สุขมงคล ก็กำลังจะออกไปพร้อมกับกรีนลีอีกท่านหนึ่ง

ฝ่ายทหารอังกฤษก็ได้บริการให้ ไอเอสเอส โดยจัดนักบินและเครื่องบินให้อำนวยความสะดวกอย่างดี ไม่ได้ทำเป็นเด็กกอมมือหาทางกันทำแต่อย่างใด

ผมพอเข้าใจความหมายที่ น.อ.วิมล บันทึกไว้ว่า “เป็นการต่อสู้กับอังกฤษที่พยายามขัดขวางปฏิบัติการของเสรีไทยสายอเมริกาฝ่ายทหารด้วยประการต่างๆ เพื่อมิให้กระทำสำเร็จ” ว่าเป็นเรื่องปฏิบัติการเร็วได้นำ และปฏิบัติการกระโดดร่ม ของคุณบุญมาก เทสะบุตร และคุณวิมล ผมจะได้เขียนข้อสังเกต ในผนวก 5 ให้ผู้อ่านได้พิจารณา เสียขายอยู่ที่ไม่สามารถได้ข้อมูลจาก พล.ต.บุญมาก เทสะบุตร ผู้เป็นหัวหน้าปฏิบัติการทั้ง 2 ชุดดังกล่าว เพราะท่านได้ถึงแก่กรรมเสียก่อนที่ น.อ.วิมล วิริยะวิทย์ จะได้พิมพ์เรื่องออกสู่ประชาชนได้ทราบ

ผนวก 5

น.อ.วิมล วิริยะวิทย์ (2536) หน้า 188-189 บันทึกไว้ว่า "ประเด็นสำคัญในกาต่อสู้ของเสรีไทยสายอเมริกาฝ่ายทหารนั้น ไม่ได้อยู่ที่การสู้รบกับญี่ปุ่น เพราะอย่างไรเสียญี่ปุ่นก็ต้องแพ้สงครามอย่างแน่นอน แต่หากเป็นการต่อสู้กับอังกฤษที่พยายามขัดขวางการปฏิบัติงานของเสรีไทยสายอเมริกาฝ่ายทหาร ด้วยประการต่างๆ เพื่อมิให้กระทำการได้สำเร็จ รัฐบาลอเมริกันก็คงไม่มีเหตุผลที่จะช่วยไทย นับว่าเป็นแผนอันแยบยลของฝ่ายอังกฤษ....."

เอกสารที่มีข้อมูลเกี่ยวกับผนวกนี้ :

- 2513 : Sir Andrew Gilchrist, "Bangkok Top Secret", Hutchinson ,London,1970
"เสรีไทยจากอังกฤษ " แปล โดย ดุสิต บุญธรรม พิมพ์ครั้งที่ 2, สิงหาคม 2537,
สำนักพิมพ์ สันติภาพ
- 2516 : John B. Haseman, "The Thai Resistance Movement during the Second World War",
Northern Illinois University, Center for Southeast Asian Studies, 1973
- 2532 : Terence O, Brien , "The Moonlight War", Arrow Edition, 1989
- 2533 : น.อ.วิมล วิริยะวิทย์ เล่าเรื่อง : เรียบเรียงโดย "ประมวลจิตร", น.อ.วิมล วิริยะวิทย์ เล่าเหตุการณ์
ตามบทความที่ได้เขียนขึ้นจากบันทึกความจำ "เมื่อข้าพเจ้ากระโดดร่ม", โรงพิมพ์อักษรพิทยา,
กรุงเทพฯ, 2533
- 2535 : น.อ.วิมล วิริยะวิทย์ เล่าเรื่อง, เรียบเรียง (เป็นภาษาไทย) โดย Nusara Thaithawat p.35, "Man
with a War-time Mission", The Bangkok Post, 26 January 1992
- 2536 : น.อ.วิมล วิริยะวิทย์ รวบรวม และเรียบเรียง, "ประมวลบทสัมภาษณ์ และบันทึกของ อดีตนาย
ทหารเสรีไทยสายอเมริกา", บริษัทรวมสาส์น (1977) จำกัด, พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2536
- 2534 : ดร. วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, "เสรีไทย" โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งแรก
ธันวาคม 2534
- 2536 : ดร.วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, นามานุกรมเสรีไทย เล่ม 1, (ไม่ได้แจ้งสำนักพิมพ์) คำนาลงวันที่ 16
สิงหาคม 2536

ผนวก 5.1 ปฏิบัติการเรือไต้หน้า ของคุณบุญมาก เทศะบุตร และคุณวิมล วิริยะวิทย์

ปฏิบัติการเรือไต้หน้าครั้งนั้น น.อ.วิมล บอกเล่าเรื่องตั้งแต่พ.ศ. 2533, 2535 และ 2536 พิมพ์เป็น
ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ออกให้ผู้อ่านทั่วไป

เรือไต้หน้าไม่ทราบชื่อ เป็นเรือไต้หน้าอังกฤษ ออกจากลังกามาได้ 3 สัปดาห์ก็มาถึงจุดในทะเล ประมาณ
6 ก.ม.นอกฝั่งตะกั่วป่า วันที่เดือนครึ่งหนึ่งว่าสิงหาคม 2487 เมื่อพ.ศ. 2536 น.อ.วิมลเขียนว่า ถึงนอก
ฝั่งตะกั่วป่า กรกฎาคม 2487 นายทหารเสรีไทยสายอเมริกาฝ่ายทหารที่มากับเรือไต้หน้ามี 3 ท่าน คือ

คุณบุญมาก เทศะบุตร คุณวิมล วิริยะวิทย์ เป็นผู้ที่เข้าทำปฏิบัติการในประเทศไทย ส่วนคุณอานนท์ ศรีวรรณ มาเป็นเพื่อนและจะเป็นผู้ติดต่อวิทยุกับ 2 ท่านที่เข้ามาในประเทศไทยเมื่อคุณอานนท์กลับไปถึง ลังกาแล้ว

น.อ.วิมล บอกเล่าและบันทึกไว้ว่าสำหรับปฏิบัติการนี้ ฝ่ายอังกฤษไม่ให้ความร่วมมือหากแต่ขัดขวางปฏิบัติการของเสรีไทยสายอเมริกาฝ่ายทหาร คุณวิมล เป็นผู้เดียวที่กล่าวหาเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์เรื่องชาวต่างประเทศ ไม่ปรากฏว่าเขียนเรื่องกล่าวหาเกี่ยวกับปฏิบัติการนี้เลย

Haseman(1973) หน้า 81 : นายเฮสแมน บันทึกไว้ว่า บุญมาก และ วิมล ถูกนำไปยังฝั่งไทยโดย เรือได้นำ แต่อากาศเลวร้ายทำให้ไม่ได้ขึ้นฝั่ง และปฏิบัติการไม่คลอด (aborted) เฮสแมนอ้าง..... Joseph A. Loftus : Secret Thai Role in War Detailed, New York Times, September 9, 1945, 2:2

ข้อสังเกต : สำหรับอุณหภูมิตั้ง 49-54 องศาเซลเซียส ในเรือได้นำนั้นวันละประมาณ 12-14 ชั่วโมง ขณะแล่นช้าๆ ได้นำ คนน่าจะตายกันหมด น่าจะเข้าใจว่ามันคงร้อนไม่เกิน 40 องศาเซลเซียสเท่านั้นหากแต่มีความชื้นสูง เหงื่อไหลเหนียวตัวไม่สบายกาย

ที่ว่าระบบควบคุมความกดดันของเรือไม่ดีเพราะเรือมันเก่า อูจจาจะจากห้องส้วม(พหุพจน์) ออกมาลอยอยู่ที่พื้นของเรือได้นำ(ไม่ได้ใช้คำว่าพื้นของห้องส้วม)นั้นยากที่จะเข้าใจจริงๆว่าจะเป็นเช่นนั้นได้ เพราะอูจจาที่ถ่ายไว้ในโถส้วมคราวหนึ่งๆ ไม่ได้ขับออกไปกักขังไว้ในถังรวมที่ใดเลยในเรือ แต่ละคราวขับออกไปนอกเรือได้นำโดยตรง พื้นเรือได้นำที่มีห้องส้วมมีอยู่หลายระดับ เป็นไปไม่ได้ว่าพื้นทุกระดับจะมีอูจจาละลายฟองอยู่ ย่อมทราบกันดีว่าเรือได้นำต้องมีระบบกักน้ำให้อยู่บริเวณใดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลูกเรือเขาต้องรู้ตัวแก้ไขได้ดี คุณวิมลไม่ได้ให้รายละเอียดว่าพื้นระดับใดที่มีน้ำออกมาท่วม มีอูจจาละลายอยู่เป็นเวลานานเท่าใด ไม่ได้หมายความว่าทุกคนลุยน้ำโสโครกนั้นอยู่นาน

วิธีขับอูจจาที่ถ่ายออกจากส้วม ตามปกติก็เปิดวาล์วให้น้ำทะเลที่เขากักขังอยู่เข้ามาในโถจำนวนพอประมาณ แล้วก็ปิดวาล์วนั้นเสีย ต่อมาจึงเปิดวาล์วให้ compressed air เข้ามาก็พอสมควรอีก แล้วจึงดึงคันโยกช้าๆ ให้ compressed air ขับอูจจาประปนน้ำทะเลออกไปเป็นฟองลอยออกไปนอกเรือ โยกร็วมากก็จะเกิดฟองอากาศขนาดใหญ่ขึ้นไปแตกโผล่ที่ผิวน้ำทะเล ศัตรูอยู่เบื้องบนย่อมรู้ว่าคงมีเรือได้นำอยู่เบื้องล่าง คุณวิมลเปิดวาล์วน้ำทะเลเข้าโถแล้วไม่ปิดเป็นแน่ น้ำจึงล้นโถส้วมออกมายังพื้นห้องส้วม แล้วตกใจไม่ปิดวาล์วน้ำทะเลเข้าส้วมอีกน้ำมันจึงท่วมธรณีประตูห้องส้วมออกมาข้างนอกห้องส้วม เพราะคุณวิมลรีบเปิดประตูห้องส้วม ถั่วทำเปื้อนโดยขึ้นมายู่บนโต๊ะนอกห้องเสียนี้ ใครเขาช่วยมาปิดก็บอกเสียหน่อยจะได้ไม่ต้องเขียนให้โลดโผน ยังไม่เคยชินย่อมมีผิดพลาดไม่มีใครเขาตำหนิ แล้วลูกเรือฝรั่งเศสที่นั่นแหละที่ต้องมาช่วยทำความสะอาดให้ ลูกเรืออังกฤษก็คงช่วยเหลือมิได้ทำกริดกราย

มันน่าตำหนิฝ่ายอังกฤษนัก มีเรือได้นำแบบ T-Class ถึง 12 ลำ แบบเล็กกว่า มี 4 ลำ (S-Class) ใช้งานที่มหาสมุทรอินเดีย ซึ่งนับว่าเรือทันสมัย แต่นั่นแหละเรือได้นำอังกฤษไม่มีเครื่องปรับอุณหภูมิอากาศ

ในปี 2487 มีเรือได้นำของเนเธอร์แลนด์ ลำเดียวที่มีเครื่องปรับอุณหภูมิอากาศ ไม่เข้าใจเหมือนกันว่า อังกฤษ ไปเอาลำไหนมารับแขก น.อ.วิมล

คุณวิมล ไม่ได้บอกว่า เรือได้นำชื่ออะไร ออกจากลังกาประมาณเมื่อใด เพียงบอกว่าเรือได้นำเดินทาง มา 3 สัปดาห์ ก็มาถึงจุด 6 กิโลเมตร ห่างจากฝั่งไทยที่ตะกั่วป่า ทั้งคุณบุญมากและคุณวิมล พร้อมทั้งจะขึ้นฝั่ง หากแต่รอเข้าตรู ระหว่างรอผู้บังคับการเรือได้มาแจ้งว่าเขาได้รับคำสั่งด่วนให้รีบไปยังสิงคโปร์ เพื่อสมทบ เรือรบลำอื่นในการรบที่สิงคโปร์ เรือได้นำลำของคุณวิมลจึงรีบออกจากทะเลนอกฝั่งตะกั่วป่าทันที เลยไม่ได้ ส่งคุณบุญมากและคุณวิมลขึ้นฝั่งไทย ที่ตะกั่วป่า เรือได้นำไปต่อไปได้ 24 ชม. เครื่องยนต์เครื่องหนึ่งเกิดเสีย เรือจึงมุ่งหน้ากลับลังกา

ข้อสังเกต : บอกเล่าไว้อย่างนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 จะให้เข้าใจว่าอย่างไร ย่อมต้องหมายความว่าเรือได้นำ มาถึงนอกฝั่งตะกั่วป่าเวลาค่ำคืน "พร้อมที่จะขึ้นฝั่ง หากแต่รอเข้าตรู" น.อ.วิมล (2536) ว่าได้ส่งกล้องดู ชายฝั่งไทยทะเลเรียบดี นี่ก็แสดงว่าคืนที่มาถึงนั้นยังไม่ได้จากไปไหน แล้วจะให้เชื่อข้อมูลใดดี

แล้วที่ว่าทั้งสองคนพร้อมที่จะขึ้นฝั่งอยู่แล้ว จะต้องหมายถึงว่าผู้บังคับการเรือคงจะได้ส่งกล้อง ตรวจจับบนฝั่ง แล้วแนะนำที่ใดน่าจะเหมาะที่จะขึ้นฝั่ง คงให้คุณบุญมากและคุณวิมลส่งกล้องดูด้วย เห็น ขอบด้วยไหม จุดบนฝั่งนั้นอยู่ทางทิศเหนือหรือทิศใต้ของตะกั่วป่า สักกี่กิโลเมตร แล้วคงจะชี้ให้ดูบนแผนที่ ตอนค่ำคืนเรือจะพากลับมายังทะเลนอกจุดนั้น นำคุณบุญมากและคุณวิมล ขึ้นบนดาดฟ้าเล็ก ๆ ที่หัวเรือ ลูกเรือ ได้นำคางช่วยเอาเรือยางหรือเรืออะไรที่คุณวิมลจะนำเข้ามาที่ฝั่งไทย เอาของที่จะเอามาลงเรือเล็ก แล้วคุณบุญมากและคุณวิมล ก็จากเรือได้นำลงเรือเล็ก อย่างนี้ที่เรียกว่า "พร้อมที่จะขึ้นฝั่ง" ถ้าคุณวิมลจะ พายเข้าฝั่งเองก็ว่าไปเลย ถ้าพระจันทร์ยังไม่ขึ้น ขอบอกว่ามันมีจริง ๆ

เมื่อ มิถุนายน 2533 น.อ.วิมล ได้ไปบรรยาย ณ สถาบันหนึ่ง และบทบรรยายพิมพ์ลงในหนังสือ "บุคคลวันนี้" ฉบับที่ 4/48 ว่าการเดินทางล้มเหลวเพราะทางอังกฤษเกิดเปลี่ยนใจไม่ยอมส่งบุญมากและ วิมล ขึ้นฝั่ง (หมายเหตุในเชิงอรรถ มีว่า ขณะนั้นเป็นเดือน สิงหาคม 2487) น.อ.วิมล (2536) ว่า เรือ ได้นำมาถึงนอกฝั่งตะกั่วป่านั้น กรกฎาคม 2487

ข้อสังเกต : เดือนใดถูกต้องก็ไม่ทราบ

น.อ.วิมล กล่าวโทษผู้บังคับการเรือได้นำอังกฤษที่บ่อนทำลาย(sabotage)ความพยายามของคุณ วิมลที่จะขึ้นฝั่งไทยจากเรือได้นำของอังกฤษ ซึ่งเป็นปฏิบัติการที่ทางสหรัฐขอรับรองความร่วมมือจากฝ่ายอังกฤษ ภายใต้อาณัติที่กำกับไว้ว่าจะช่วยกันและกัน และบอกข่าวให้กันและกันทราบ หากแต่ผู้บังคับการเรือ กลับแสดงมายากล (trick) ต่อคุณวิมล

ข้อสังเกต: ความตกลงที่ทำกันไว้ระหว่างไอเอสเอสกับฝ่ายข่าวกรองของอังกฤษ ควบคุมโดย P-Division ที่ฝ่ายเสนาธิการของกองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรเอเชียอาคเนย์ ที่เมืองแคนดี้ ลังกา อย่างที่

คุณวิมลว่าข้างบน ช่วยกันและกัน ไม่ทำซ้ำซ้อนกัน

คุณวิมลยังไม่ได้ออกมานอกเรือได้น้ำ คุณวิมลยอมต้องอยู่ในบังคับบัญชาของผู้บังคับการเรือ เท่าที่คุณวิมลเล่ามา ยังมองไม่เห็นสาเหตุที่เขาจะบ่อนทำลายแผนที่จะออกจากเรือมาขึ้นฝั่งไทย เท่าที่คุณวิมลเล่ามาก็พอจับได้ว่า คุณวิมลเล่าเรื่องเกินความจริง กล่าวคือยังไม่พร้อมที่จะขึ้นฝั่ง ถ้าพร้อมควรเป็นอย่างไรให้ข้อสังเกตแล้วข้างบน

จะต้องมีสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บังคับการเรือยกเลิกการนำคุณวิมลออกมานอกเรือได้น้ำ เพื่อส่งขึ้นฝั่งไทย ดังที่จะได้กล่าวต่อไป ผู้บังคับการเรือจะปฏิบัติหน้าที่อย่างไรที่ได้รับสั่งการจนกว่าจะมีสิ่งการเปลี่ยนแปลง และการที่ฐานทัพสั่งการควนให้เรือได้น้ำถอนตัวออกจากทะเลนอกฝั่งในนาทียุทธยานั้นเป็นไปได้ เมื่อขึ้นฝั่งแล้วบนบกเป็นแผนการของโอเอสเอส/คุณวิมล ผู้บังคับการเรือเขาไม่เกี่ยวข้อง

ก่อนที่จะกล่าวถึงข้ออ้างกล่าวหาของคุณวิมลต่อฝ่ายอังกฤษ ขอสรุปเสียที่นี้เลยว่า คุณวิมลไม่มีใจเป็นธรรมแท้จริงต่อเพื่อนร่วมการสงครามที่กล่าวหาเขาว่าเขาบ่อนทำลายปฏิบัติการของคุณบุญมาก-คุณวิมล กล่าวคือ ฝ่ายอังกฤษยินยอมทำตามแผนที่ฝ่ายโอเอสเอส เสนอ ฝ่ายอังกฤษสิ้นเปลืองเวลา เสี่ยงชีวิตของลูกเรือได้น้ำซึ่งฝึกมาแล้ว 50-60 คน เพื่อนำนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา 2 นายมาถึงที่จุดหมายที่ต้องการซึ่งถือว่าเป็นดินแดนข้าศึก ยังไม่รู้ว่าจะมีอันตรายเกิดขึ้นต่อเรือได้น้ำและลูกเรือต่อไปหรือไม่การยึดยึดให้คุณบุญมากและคุณวิมลออกจากเรือได้น้ำมาขึ้นฝั่งนั้นง่ายมาก

ข้อกล่าวหาที่ว่า ผู้บังคับการเรือได้น้ำบ่อนทำลายแผนงานของคุณวิมล และเล่นสกปรก ต่อ คุณวิมล (played trick ต่อคุณวิมล) ที่คุณวิมลบอกเล่าพิมพ์ออกสู่สาธารณะ มีดังนี้

1) เป็นเจตนาของฝ่ายอังกฤษที่จะไม่ให้คุณวิมล (นายทหารเสรีไทยสายอเมริกา) ขึ้นฝั่งไทยได้สมปรารถนา เพราะในเวลาใกล้เคียงกัน ณ จุดใกล้เคียงกันนั้น (ฝั่งตะกั่วป่า) เรือได้น้ำอังกฤษได้ส่งคนไทยขึ้นฝั่งซึ่งได้ทราบในภายหลังว่า ไม่ประสบผลสำเร็จ แผนงานล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง

2) น.อ.วิมล (2535) : 2 เดือนก่อนที่คุณวิมลจะมาถึงนอกฝั่งตะกั่วป่า เรือได้น้ำอังกฤษ ส่งพวกคนไทยที่พวกอังกฤษฝึกฝนมา(เสรีไทยสายอังกฤษ)ขึ้นฝั่งได้ผลสำเร็จ (ขอหมายเหตุไว้ ณ ที่นี้ว่า คุณวิมลรู้ได้อย่างไรว่า 2 เดือนก่อนที่คุณวิมลจะมาถึงนอกฝั่งตะกั่วป่า ในเมื่อคุณวิมลยังบอกไม่ถูกเลยว่า คุณวิมลมาถึงเมื่อไร กรกฎาคม หรือ สิงหาคม 2487)

3) น.อ.วิมล ใน "ประมวลจิตร" (2533) ว่าฝ่ายอังกฤษ ไม่ให้คุณวิมลขึ้นฝั่งที่ตะกั่วป่า ด้วยเบี่ยงเบนให้พวกเสรีไทยสายอังกฤษขึ้นฝั่งจากเรือได้น้ำเสียก่อน (หมายเหตุ : พุดภาษาตลาดก็คือ กันท่าเสรีไทยสายอเมริกาโดยจะให้เสรีไทยสายอังกฤษ ขึ้นฝั่งเสียก่อน) ทั้งหมด ข้อ 1) ถึง ข้อ 3) นี้ น.อ.วิมลอ้างว่าได้ทราบจากนายทหารข่าวกรองของหน่วยโอเอสเอส ที่อินเดียหรือลังกา

ข้อสังเกต : ข่าวกรอง ที่ น.อ.วิมล ได้จากนายทหารข่าวกรองของโอเอสเอส เหล่านี้ ต่อแหล่ สันติ และข้อชี้แจงข้อเท็จจริงดังนี้:-

26 พฤศจิกายน 2486 เรือได้นำอังกฤษ ชื่อ "เทมปลาร์" (Templar) ส่งเสรีไทยสายอังกฤษ 2 นาย "พงศ์" (พัฒพงศ์ รินทกุล) และ "เรเวน" (สวัสดิ์ ศรีสุข) โดยพายเรือแคนูฝ่าใบจากเรือได้นำ จมเรือฝ่าใบ ใช้มีดกรีดท้องเรือ แล้วว่ายนำลากถุงยางบรรจุเสื้อผ้าและสัมภาระเข้าสู่ชายฝั่ง ถึงหาดทรายราว 22.00 น.กว่า จุดที่ขึ้นฝั่งคงอยู่ทางทิศใต้ของตะกั่วป่าราว 60 กม. (50 ปีก่อนนั้น บนฝั่งต้นไม้หนาทึบ ปัจจุบันโปร่งพอสมควร คงเป็นปลายเหนือสุดบนฝั่งทะเลของ ปัจจุบัน "วนอุทยานแห่งชาติเขาลำปี อำเภอท้ายเหมือง") จุดที่ขึ้นฝั่งนี้ เมื่อ 50 ปี ก่อน อยู่เหนือ ปากทางเกวียน ที่นำไปสู่ บ้านท้ายเหมืองประมาณ 8 กม. (ปัจจุบันเป็นอำเภอ และไม่ใช่ทางรถยนต์ ปัจจุบันที่นำเข้าสู่ตลาดท้ายเหมือง)

9 ธันวาคม 2486 : เรือได้นำอังกฤษชื่อ "แทคติเซียน" (Tactician) นำคณะเสรีไทยสายอังกฤษ (คุณปวย อึ้งภากรณ์, คุณประทาน เปรมกมล และคุณสำราญ วรรณพฤษ) มาถึงในทะเลนอกฝั่งตะกั่วป่า ความจริงนัดหมายกันตั้งแต่วันที่ 6 ธันวาคม เรือได้นำมาช้าไป 3 วันด้วยเกิดความล่าช้าของปฏิบัติการ Missive-II นอกฝั่งมลายา เมื่อแรกนึกว่าผิวน้ำทำให้ผู้มารับจากขบวนการเสรีไทยในประเทศรอรับที่บนฝั่งไม่ได้

สัญญาจากที่ฝั่งนั้น เซอร์ กิลคริสต์ ว่าบนฝั่งจะก่อกองไฟ คำบอกเล่าของคุณประทาน เปรมกมล ว่าจะทำราวตากผ้าเหลือง คงจะมีการปักกลดคล้ายพระธุดงค์ แล้วตากสบงจีวร

เรือได้นำตรวจฝั่งตลอดเหนือและใต้ของตะกั่วป่าเวลากลางวันโดยโผล่กลิ้งขึ้นมาดู กลางคืนก็ลอยลำขึ้นส่องดูกิจกรรมชายฝั่ง นัยว่าได้กระทำเช่นว่าอยู่ราว 1 สัปดาห์

คืนก่อนที่เรือได้นำจะจากไป ได้จัดนำเรือยางออกให้ลูกเรือพายมาที่ฝั่งพร้อมด้วย นายทหารบกของ กองกำลัง -136 ที่มาเป็นเพื่อนคณะคุณปวย ขึ้นมาดูลาดเลาบนฝั่ง ไม่ปรากฏมีวีแวว ของผู้มาคอยรับบนฝั่ง เรือได้นำ จึงพาคณะคุณปวยกลับกรุงลงกา

ข้อสังเกต : ที่คิดว่าผิวน้ำนัดหมาย เริ่ม 6 ธันวาคม 2486 นั้นความจริงการนัดหมาย ที่ ม.จ.ศุภสวัสดิ์ วงศ์สนิท สวัสดิ์รัตน์ ทรงฝากสาส์น ลับให้สายลับที่คุณจำกัด พลาญกูร จะไว้ใจฝากถึงมายังขบวนการเสรีไทยในประเทศตอนที่ "ท่านชั้น" ทรงพบกับคุณจำกัด พลาญกูร ที่เมืองจุงกิง ต้นสิงหาคม 2486 นั้น มาถึงเมืองไทยช้าไปประมาณ 10 เดือน (จากหนังสือของเซอร์ กิลคริสต์)

อย่างไรก็ตาม คำสั่งผู้บังคับการเรือได้นำนั้นเด็ดขาด ไม่ยอมให้คุณปวยหรือเพื่อนไทยได้ขึ้นมาเหยียบพื้นแผ่นดินไทย ให้แต่นอนก่ายหน้าผากอยู่ในเรือ กลับปล่อยให้ฝรั่งขึ้นมาด้อมๆ มอง ๆ ในความมืดที่ชายฝั่งที่ไหนก็ไม่ทราบ คณะของคุณปวยน่าจะเครียดมากกว่าคุณวิมล

ข้อสังเกต : จะเห็นว่าที่ น.อ.วิมล อ้างนายทหารข่าวกรองของโอเอสเอสกล่าวหาฝ่ายอังกฤษว่าไม่จัดส่งคุณวิมลขึ้นฝั่งตะกั่วป่า ด้วยกีดกันเสรีไทยสายอเมริกา โดยจะให้เสรีไทยสายอังกฤษได้ขึ้นฝั่งเสียก่อนนั้น เป็นการกล่าวหาที่เหลวไหลเหลือเกิน ระยะเวลาห่างจากกันมากนัก ถ้าคุณวิมลมาถึงทะเลนอกฝั่งตะกั่วป่า กรกฎาคม หรือสิงหาคม 2487

มีการบันทึกกันไว้ผิดพลาด จนจะกลายเป็นความจริงกันขึ้นมาเสียแล้ว กล่าวคือ ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2536) หน้า 293 ว่า "หลังจากปฏิบัติการของคณะคุณป้วย (9 ธันวาคม 2486) แล้ว อังกฤษ เคยส่งจารชนซึ่งเป็นลูกจีน ขึ้นบกจากเรือดำน้ำ แต่ได้ถูกเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยยิงตายหมดที่ชายฝั่ง"

แล้วคุณวิมล ก็นำมาเล่าว่า เป็นปฏิบัติการเรือใต้น้ำของอังกฤษที่ไม่ประสบผลสำเร็จอย่างสิ้นเชิง จากบันทึกของฝ่ายอังกฤษที่เสาะหาได้ ไม่มีมูลความจริงอย่างใดเลย หลังจากปฏิบัติการของคณะคุณป้วยแล้วก็ไม่มีการปฏิบัติการโดยเรือใต้น้ำอังกฤษนอกฝั่งจังหวัดพังงาด้านทะเลอันดามันอีกเลย ยกเว้นปฏิบัติการของคุณบุญมาก-คุณวิมลนี่แหละ ปฏิบัติการเรือใต้น้ำของคุณกฤษะ ปันยารชุน และคุณอานนท์ ศรีวรรณที่เกาะปากแม่น้ำตรัง นอกกันตั้งเท่านั้น ที่จีนฝั่งใต้สำเร็จ ซึ่งไม่ใช่ทะเลอันดามันนอกฝั่งจังหวัดพังงา

เรื่องเดิมที่ ดร.วิชิตวงศ์ ใช้บันทึกนั้นอาจมาจากเรื่อง "ทหารชั่วคราว" ของคุณป้วย อังภากรณ์ เรียงพิมพ์และปรับปรุงกันไปหลายครั้งเข้า "เรือบินน้ำ" เลยกลายเป็น "เรือดำน้ำ" "ตายไม่หมด" ก็เลยกลายเป็น "ถูกยิงตายหมด" ที่ถูกต้องคือปฏิบัติการของพวกลูกจีนของกองกำลัง-136 (พวกแดง) เข้าประเทศไทยที่ชายฝั่งทะเล จังหวัดพังงา พฤษภาคม 2487 มาโดยเครื่องบินทะเลคาตาลิน 2 เครื่อง ซึ่งจะได้อีกต่อไป)

เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องว่า เป็นไปได้ที่ ฐานทัพอังกฤษ ส่งถอนเรือใต้น้ำออกจากฝั่งทะเลที่ปฏิบัติการอยู่อย่างกระชั้นหัน ในปี พ.ศ. 2487 กล่าวคือ

ก) อังกฤษส่งสายลับของหน่วยข่าวกรอง "ไอเอสแอลดี" กระโดดร่มเข้าไปลาดตระเวนทางปลายเหนือของเกาะสุมาตรา โดยจะถอนตัวออกมาโดยเรือใต้น้ำไปรับที่ฝั่งทะเล พันตรีทหารบกอังกฤษผู้หนึ่งและเพื่อน ขากลับออกมานับว่าจวนมาถึงชายหาดที่จะนัดพบ ได้ถูกกลุ่มทหารญี่ปุ่นข่มยิงเสียชีวิต เรือใต้น้ำอีกลำหนึ่งได้รับแจ้งเหตุการณ์จากพวกบนฝั่ง จึงได้วิทยุด่วนแจ้งฐานทัพที่ลังกา ฐานทัพที่ลังกาได้วิทยุด่วนส่งการเรือใต้น้ำที่จะเข้าปฏิบัติการในทะเลอันดามันในแถบนั้น (ทะเลอันดามันเป็นชื่อทะเลชั้นใน เรียกกันไปจนถึงสุมาตรา) ให้งดทำปฏิบัติการและถอนตัวออกทันที เหตุการณ์นี้ส่งการเมื่อ เมษายน 2487 ปรากฏว่าเรือใต้น้ำอื่นที่ติดร่างแหส่งการนี้มีเรือเทมปลาร์ (Templar) และเรือทรูคูเลนต์ (Truculent) ที่กำลังจะส่งคนขึ้นฝั่งต้องยุติปฏิบัติการ และถอนตัวออกจากทะเลย่านนั้น ๆ

ข) อีกเหตุการณ์หนึ่ง คือเรือใต้น้ำอังกฤษชื่อ เซเวอร์น (Severn) จะต้องส่งสายลับขึ้นฝั่งแห่งหนึ่งที่มีลายา ด้วยจะมีมรสุมอย่างแรงเกิดขึ้นที่ฝั่งมลายานั้น ฐานทัพที่ลังกาได้มีคำสั่งด่วนให้เรือ เซเวอร์น ถอนตัวออกจากฝั่ง เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2487 ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของการทำปฏิบัติการ

นี่ก็คงไม่เกี่ยวกับปฏิบัติการของคุณบุญมาก-คุณวิมล เพราะเป็นเรื่องเฉพาะรายแม้ว่าเดือนปีออกจะใกล้เคียงกัน

เหตุการณ์ เมื่อ พฤษภาคม 2487 : เหตุการณ์หรือปฏิบัติการนี้ ที่ ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ เข้าใจว่า คณะลูกจีนมาไทยโดยเรือ ใต้น้ำอังกฤษ และถูกยิงตายหมดที่ชายฝั่งทะเล ดังที่กล่าวแล้ว

เซอร์ กิลคริสต์ ได้เขียนไว้ในหนังสือของท่านว่า เป็นคณะ ลูกจีนพูดไทยได้ (พวกแดงของกองกำลัง -136) ส่งเข้ามาโดยเครื่องบินทะเลคาตาลินา 2 เครื่อง หัวหน้า คือ ร.อ.จิต ยิน กัก ว่าขึ้นฝั่งไทยโดยปลอดภัย จากสังเกตการของเครื่องบินลำหนึ่งคล้ายทำหน้าที่คุ้มกัน ฐานที่คลั่งคลั่งตาไม่ได้รับการติดต่อทางวิทยุจากพวกแดง ได้ให้เครื่องบินมาสังเกตการณ์ก็ไม่เห็นทำเครื่องหมาย แสดงว่าอาจถูกยิงตายหมดหรือถูกจับตัวหมด ในหนังสือเซอร์ กิลคริสต์ ไม่ได้บอกว่าทราบมาจากข่าวแหล่งใด หากแต่ได้วงเล็บไว้ด้วยว่า ในกรณีคณะคุณป่วยถูกจับตัวได้เมื่อมากระโดดร่ม (เมื่อ 16 มีนาคม 2487 ถูกจับเมื่อ 18 มีนาคม 2487) นั้น ฐานทัพที่คลั่งคลั่งตาทราบจากวิทยุกระจายเสียงของไทย เมื่อมิถุนายน 2487 และได้ทราบข่าวจากวิทยุกระจายเสียงของไทยเช่นเดียวกันว่า คณะคุณป่วยถูกญี่ปุ่นสอบสวนเมื่อ กรกฎาคม 2487

ด้วยผมได้มาอาศัยอยู่กับนายช่างเหมืองแร่(คุณวัฒนา นาควิริยะ)ของบริษัทแร่และยางไทยซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่พึ่งงาในขณะนั้น ผมได้ทราบเรื่องเพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สถานีตำรวจที่พึ่งงามาขอขี้มรดยนต์จากนายช่างวัฒนาไปช่วยกันปราบแนวที่ห้า(พวกแดง) ตอนนำรถมาคืนนายตำรวจจึงเล่าให้ฟังซึ่งผมก็ฟังอยู่ด้วย เขาแหลมมอูร์ิมทะเลประมาณ 30-40 กม. ทางด้านใต้ของตะกั่วป่า สมัย 50 ปีก่อนเข้าใจว่าเรียกว่า "เขาแหลม" (ปัจจุบันเรียกว่า "เขาหน้ายักษ์" ตลอดเวลาที่ผ่านมามีเคยมีชื่อปรากฏบนแผนที่)เขาแหลมนี้เปรียบดุนิ้วก้อยของมือซ้ายที่คว่ำ ปลายนิ้วเป็นช่องเข้าสู่อ่าวที่อยู่เบื้องหลังเขาแหลม ที่โคนนิ้วก้อยด้านในอ่าวเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านประมง "บ.ทับละมุ" (ปัจจุบัน อ.ทับละมุ)

เครื่องบินคาตาลินาวนเขาแหลมแล้วร่อนทะเล พวกแดงชนของขึ้นฝั่งหาดทรายที่โคนนิ้วก้อยแล้วชนของขึ้นไปอยู่บนเนินเตี้ย ของเขาแหลม

รุ่งเช้า พวกแดง 2 คนที่ไป บ.ทับละมุ เซอร์กิลคริสต์ ว่าไปขอน้ำ ตำรวจว่าบอกขายทองด้วยชาวบ้านสงสัยเป็นแนวที่ห้ามากับเครื่องบินคืนก่อน จึงไปแจ้งตำรวจ ชาวบ้านล้อมไว้ห่างๆ เมื่อมีตำรวจมาบ้าง พวกแดงยิงก่อนด้วยปืนกลมือ จึงไปตามตำรวจจากตะกั่วป่าและพึ่งงาและทหารจากโคกกลอยมาสมทบหัวหน้าและพวกแดงอีก 1 คนถูกยิงตาย ที่เหลืออีก 2 คนยอมจำนนอุปกรณ์ มีปืนกลมือหลายกระบอก มีวัตถุระเบิดแรงสูง มีวิทยุรับส่ง กล้องถ่ายรูป กล้องส่องทางไกล และเสบียงอาหาร เจ้าหน้าที่ตำรวจนำ 2 คนที่รอดตายส่งขังที่สันติบาลที่กรุงเทพฯ อยู่ห้องใกล้ ๆ กับคณะคุณป่วย จึงได้สอบถามกัน คุณป่วยจึงเขียนเรื่องราวได้

เหตุเกิด 50 ปีแล้วเช่นนี้ ผมบอกไม่ได้จริง ๆ ว่า วันที่เท่าใดของ พฤษภาคม 2487 เป็นความไม่รอบคอบอย่างยิ่งของกองกำลัง -136 ที่ไม่มาถ่ายภาพกันอ่าวว่ามี บ.ทับละมุหรือไม่ และเสียงเครื่องบินทะเล 2 ลำข้อมยากที่จะปิดบังชาวบ้านที่นั่น

เท่าที่ให้ข้อสังเกตมาแล้วนี้ น่าจะแสดงว่าผู้บังคับการเรือได้นำ จะปฏิบัติตามภารกิจหรือ สั่งการมาจนกว่าจะมีคำสั่งจากฐานทัพเร่งด่วนให้เปลี่ยนเป็นอย่างอื่น ผู้บังคับการเรือได้นำไม่สามารถเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมได้ตามใจชอบ

ยากที่จะรู้ว่าด้วยเหตุผลใดที่ฐานทัพที่ลังกา มีคำสั่งด่วนไม่ให้ส่งคุณบุญมาก-คุณวิมลขึ้นฝั่งไทย และให้ถอนเรือได้นำออกจากทะเลนอกฝั่งตะกั่วป่า ส่วนข้ออ้างของผู้บังคับการเรือได้นำว่าให้ไปร่วมการรบที่ สิงคโปร์นั้น ก็คงสักแต่อ้างไปให้เห็นคล้ายสำคัญ ในขณะที่นั้นจะเข้าไปในช่องแคบมะละกาก็เสี่ยงไม่ควรทำ อย่างไรจะไปร่วมรบถึงสิงคโปร์เลย

คุณพัฒพงศ์ รินทกุล เขียนเรื่องว่า เมื่อต้นปี พ.ศ. 2487 เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ บ.ท้ายเหมืองบอก ท่านว่า ทางกรมไทยสั่งการให้ชาวบ้านแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน ช่วยกันสอดส่องดูแลคนแปลกหน้าซึ่งล้วน แต่เป็นแนวที่ห้าผู้มุ่งร้ายต่อไทย

ผมใคร่เสนอให้ผู้อ่านพิจารณาว่า ปฏิบัติการโดยเครื่องบินทะเลของพวกแดงของกองกำลัง-136 ของอังกฤษนี้แหละที่พวกที่เข้ามามีอาวุธและวัตถุระเบิด เครื่องรับ-ส่งวิทยุ ฯลฯ ที่มีการยิงต่อสู้และถูกเจ้าหน้าที่ของไทยยิงตายไป 2 คน เป็นการทำให้ร้ายแรงที่ชายฝั่งทะเลของจังหวัดพังงาด้านทะเลอันดามัน ทางกรมไทยจะต้องเพิ่มการสอดส่องตรวจตราคนแปลกหน้ามากขึ้นกว่าเดิม

สำหรับฝ่ายอังกฤษเองจะได้ทราบข่าวเมื่อใดว่า พวกแดง 2 คน ถูกยิงตายเรียกง่าย ๆ ว่าที่ชายฝั่ง เซอร์ กิลคริสต์ ไม่ได้บันทึกไว้ สมมติว่าใช้เวลาราว 2 เดือนกว่าวิทยุกระจายเสียงของไทยจะออกข่าว (คล้าย กรณีคุณป่วย) นั่นคือราวกรกฎาคม / สิงหาคม 2487

ในเดือนกรกฎาคม 2487 ในประเทศไทยก็มีเหตุการณ์ไม่สู้ดี เป็นต้นว่าญี่ปุ่นจากวิกตอเรียพอยนท์ ยกกำลังมาบุกโรงพักที่ระนองและทำร้ายตำรวจไทยเสียชีวิต (โดยเข้าใจว่าคำสั่งให้ทหารญี่ปุ่นยึดอำนาจไทยนั้น ยังไม่ยกเลิก)

ในเดือนเดียวกันสถานะทางการเมืองของรัฐบาลไทยก็ไม่น่าวางใจ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จะลาออก หรือลาออกจากนายกรัฐมนตรี

ทั้ง 3 ประเด็นที่กล่าวนี้ ฝ่ายกองกำลัง-136 และโอเอสเอสอาจได้รับทราบและได้พิจารณา ด้วยปฏิบัติการของคุณบุญมาก-คุณวิมลบนบกในเมืองไทยเป็นแผนของโอเอสเอส ฉะนั้นโอเอสเอสจำต้องมีเสียงหนักในการที่จะตัดสินใจ อาจเห็นพ้องกันว่า ควรขอให้ราชนาวิกโยธินที่ฐานทัพที่ลังกา สั่งการผู้บังคับการเรือได้นำลำที่คุณบุญมาก-คุณวิมล มาอยู่นอกฝั่งตะกั่วป่าแล้วนั้น ให้ถอนตัวออกโดยไม่ส่งคุณบุญมาก-คุณวิมลขึ้นฝั่งไทย ไม่ต้องการให้เสี่ยงชีวิตด้วยเหตุการณ์บนฝั่งไทยในประเทศไทย ระยะเวลาไม่น่าไว้วางใจนี่เป็นการคาดคะเนของผม

ผนวก 5.2 ปฏิบัติการกระโดดร่มของ คุณบุญมาก เทชะบุตร และคุณวิมล วิริยะวิทย์ (อีกนัยหนึ่ง โอเอสเอสว่าฝ่ายอังกฤษไม่ให้ความร่วมมือ)

1) ภูมิหลังของเรื่อง :

1.1) คณะคุณป่วย อังภากรณ์-คุณประทาน เปรมกมล-คุณเปรม บุรี กระโดดร่มลงเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2487 ที่บ.วังน้ำขาว อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท และถูกเจ้าหน้าที่ไทยจับตัวได้เมื่อ 18 มีนาคม 2487 และในที่สุดถูกคุมขังที่กองสันติบาล กรมตำรวจ กรุงเทพฯ

1.2) คณะ คุณสารานู วรรณพฤกษ์-คุณธนา โปษยานนท์-คุณจรจิตร บุรี กระโดดร่มลงที่ นครสวรรค์ วันที่ 4 เมษายน 2487 และถูกจับกุมได้ในวันรุ่งขึ้น ในที่สุดถูกคุมขังที่กองสันติบาล กรุงเทพฯ

1.3) จ.ม.ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2487 ของคุณป๋วย ฝากผู้ใดนำไปเมืองจีนไม่เป็นที่เปิดเผย เจ้าหน้าที่ทหารของอังกฤษที่จีนจัดส่งมายังแผนกสยาม, คัลคัตตา (ของกองกำลัง-136) ถึงมือ พ.ท. ปีเตอร์ พ็อยนตัน เมื่อ 17 กรกฎาคม 2487 เป็นจดหมายเข้ารหัส มีประเด็นสำคัญ ขอให้แผนกวิทย์ของแผนก สยาม ติดต่อกับสถานีวิทย์ของคุณป๋วย ตามหมายกำหนดการเดิมทุกประการ

1.4) หลังจากพื้นฐานที่คัลคัตตาติดต่อกับสถานีวิทย์ของคุณป๋วยเพื่อทอสอบว่า ไม่ใช่มีการปลอมแปลงหรือคุณป๋วยอยู่ในอาณัติของญี่ปุ่น ถือว่าวิทย์สถานีวิทย์ของคุณป๋วยที่กรุงเทพฯ ติดต่อกับฐานหรือแผนก สยามของ กองกำลัง-136 ในอินเดียได้ตั้งแต่วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2487 นอกจากคุณป๋วยจะได้แจ้ง ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการทหารแล้ว คุณป๋วยได้แจ้งว่า ดร.ปริดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยใน ประเทศไทย และหลวงอดุลเดชจรัส เป็นบุคคลสำคัญผู้หนึ่งของขบวนการเสรีไทย และคุณป๋วยบอกด้วยว่า เวลาเข้าถึงเย็นคณะทั้งหมดจะถูกควบคุมตัวอยู่ที่สันติบาล เวลาค่ำคืนออกมาส่งวิทย์ติดต่อ หรือทำการ ติดต่อกับผู้ใหญ่ของขบวนการเสรีไทย

2) นายเฮสแมน(ค.ศ 1976) หน้า 80-82 บันทึกว่า กองกำลัง-136 แจ้งข่าวที่ได้รับจากคุณป๋วย ให้โอเอสเอสทราบ แต่โอเอสเอสไม่ใคร่เชื่อว่าที่คุณป๋วยแจ้งออกไป ว่าจะมีความถูกต้อง (แม่นยำ) โอเอสเอสยังคงสงสัยในความสัตย์ซื่อ และความมากน้อยในการให้ความร่วมมือของคุณหลวงอดุลต่อ ขบวนการต่อต้าน ตลอดจนระยะเวลาของสงคราม

เฮสแมน ได้กล่าวเลยไปว่า "การส่งร่วม(คุณฤกษ์ โดยยานนท์-คุณประเสริฐ ปทุมานนท์ ของอังกฤษ และของคุณบุญมาก เทศะบุตร และคุณวิมล วิริยะวิทย์ ของสหรัฐ ด้วยความมุ่งหมายทำนองเดียวกันก็มี ได้ จัดประสานงานกัน โดยทิ้งร่ห่างกัน 3 วันเท่านั้น เป็นการขาดความร่วมมือและประสานงานกันระหว่าง หน่วยงานข่าวกรองของสัมพันธมิตร โอเอสเอสพิจารณาว่าการส่งคณะ (บุญมาก-วิมล) ไปยัง ปรีดีนั้น สำคัญมาก (so sensitive) จึงไม่บอกกองกำลัง -136 กองกำลัง-136 ก็สำพองใจในการติดต่อกับกรุงเทพฯ ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็ไม่บอกอเมริกัน"

3) น.อ.วิมล เล่าว่า กลับจากปฏิบัติการเรือได้นำ มาถึงลังกาเมื่อต้นเดือน กันยายน 2487 แล้วก็ไปฝึกกระโดดร่ม คุณวิมลเล่าว่า โอเอสเอสไม่พอใจฝ่ายอังกฤษเป็นอย่างยิ่งที่ไม่จัดส่งคุณบุญมากและ คุณวิมล ขึ้นฝั่งไทย (ที่ตะกั่วป่าจากเรือได้นำ)

น.อ.วิมลเล่าในปี 2536 ว่า การฝึกกระโดดร่มนั้น ศึกษาทดลองจากตำรา ซึ่งหมายความว่า จะทำ ปฏิบัติการต่อไปโดยการกระโดดร่มลงในประเทศไทย

4) หลังจากพื้นฐานที่สถานีวิทย์ของคุณป๋วยติดต่อกับกองกำลัง-136 ได้ (22 สิงหาคม 2487) ทางกองกำลัง-136 คงกำหนดโค้ดสำหรับ ดร.ปริดี ว่า "รัฐ" และคุณหลวงอดุลว่า "พูลา" "รัฐ" ได้แจ้งกอง กำลัง-136 ขอให้ติดต่อโอเอสเอสเพื่อส่งคุณแดง คุณะดิลก เข้ามาเมืองไทยและขอให้กองกำลัง-136 จัดส่ง

วิทยุรับ-ส่งสำหรับ "รัฐ" พร้อมรหัสอีก 1 เครื่อง คงบอกออกไปเสร็จว่าให้มากระโดดร่มที่ปากน้ำปราณ อ.หัวหิน ซึ่งกองกำลัง-136 ก็ติดต่อไอเอสเอส ขอตัวคุณแดง คุณะดิลกจากไอเอสเอสและไอเอสเอสก็ยินยอม เข้าใจว่า ก็คงจะบอกไอเอสเอสว่าเป็นความประสงค์ของ "รัฐ" และจะให้กระโดดร่มเข้าไปในไทยพร้อมนายทหารเสรีไทย สายอังกฤษ และได้จัดให้คุณแดง คุณะดิลกได้ฝึกกระโดดร่มในเวลาเดียวกันนี้ พล.ร.อ.เม้านท์แบคเตน ก็คงจะติดต่อ "คณะกรรมการปฏิบัติการพิเศษ: (เอสไออี)" ของจัดส่งคณะกระโดดร่มเข้าไปในเมืองไทย พร้อมมีสาส์นถึง ดร.ปรีดี

คงเป็นระยะนี้เองที่ไอเอสเอสขอให้กองกำลัง-136 จัดหาที่ทิ้งร่มอีกแห่งหนึ่งในไทยเป็นการเร่งด่วน เซอร์ กิลคริสต์ ใช้คำสำหรับที่ทิ้งร่มที่ไอเอสเอสขอที่ว่า เชียงใหม่ (ซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจกันสับสนทั่วไป) กิลคริสต์ ให้นายทหารผู้น้อยไปแจ้งไอเอสเอสว่าขอให้ออกด้วยยังขาดรายละเอียด นายทหารผู้น้อยไปพูดคล้ายกับว่าที่ไอเอสเอสขอจุดทิ้งร่มนั้น "รัฐ" ขอให้ออกก่อน

เซอร์ กิลคริสต์ เขียนไว้ว่า ไอเอสเอสไม่พอใจฝ่ายอังกฤษอย่างยิ่ง จึงไปหาที่ทิ้งร่มเอาเอง โดยไม่ต้องการที่จะรอความช่วยเหลือจากฝ่ายอังกฤษ ที่ทิ้งร่มที่ไอเอสเอสต้องการนี้คงเพื่อให้คุณบุญมากและคุณวิมล กระโดดร่มลงมา

ไอเอสเอส แคนดี้ กำหนดที่ทิ้งร่มเองคงหลังจากที่ปรึกษากับคุณบุญมากแล้ว คุณบุญมาก และ คุณวิมล ได้รับบอกเล่าจากคุณสงวน ตุลารักษ์ ที่กรุงวอชิงตัน (ก่อนที่ คุณบุญมากและคุณวิมลจะเดินทาง จากสหรัฐอเมริกา) 2 ประการคือ ไม่แน่ใจว่าคุณหลวงอดุล จะเข้าร่วมมือในขบวนการเสรีไทยของ ดร.ปรีดี อีกประการหนึ่งก็คือ ดร.ปรีดี เคยใช้บุคคลฝ่ายพลเรือนและ เอกชนที่จังหวัดแพร่ ในการหาทางเข้าประเทศ จีน คุณบุญมากนั้นรู้จักพื้นที่จังหวัดแพร่มาก่อน ไอเอสเอสจึงพอใจให้คุณบุญมาก คุณวิมลกระโดดร่ม ลงที่จังหวัดแพร่ จะได้มีโอกาสให้ฝ่ายพลเรือนที่นั่น นำเข้าพบคุณหลวงประดิษฐ์ โดยไม่ต้องผ่านมือหรือให้คุณหลวงอดุลรู้เรื่อง

ข้อสังเกต : ผมขอคิดส่วนตัวในแง่ร้ายของผมเองว่า ไอเอสเอสต้องการจะชิงให้ คุณบุญมากและคุณวิมลได้ พบกับคุณหลวงประดิษฐ์ เสียก่อนที่คุณหลวงประดิษฐ์จะได้พบกับคุณแดง คุณะดิลก หรือนายทหารเสรีไทย จากอังกฤษ จึงพยายามจัดการทิ้งร่มซ้อนกันขึ้นมาเกือบจะวันเดียวกัน

ไอเอสเอส รู้ว่าฝ่ายอังกฤษจะส่งคุณแดง คุณะดิลก กระโดดร่มเข้ามาพร้อมด้วยนายทหารเสรีไทย สายอังกฤษ จะว่าปิดบังก็คือวันที่ ซึ่งความจริงเอาแน่ลวงหน้าไม่ได้เพราะอากาศไม่ดีที่คลัดแคลหลายวันในตอน นั้น จะกล่าวหาว่าอังกฤษปิดบังคงจะไม่ถูกต้องนัก

ผมคิดเอาเองว่า ที่อังกฤษปิดบังทำให้เรื่องยุ่งกวนก็คือ แทนที่กิลคริสต์จะพูดตรงไปตรงมา (แทนที่จะมีสำนวนกวน) ก็คือ จุดที่ทิ้งร่มที่ อ.หัวหิน นั้น "รัฐ" หรือเสรีไทยในประเทศเป็นผู้กำหนดและชี้แนะ แล้วจะส่งคนไปรับ ไม่ใช่ว่าอังกฤษมีที่ทิ้งร่มที่ปลอดภัย ให้เลือกเอาหลายแห่ง แต่นั่นแหละอังกฤษก็คง สงวนที่ท่าเพื่อไม่ให้ตนเองเสียหน้า ที่ให้ไอเอสเอสรอก็คงเพื่อรอปรึกษาเข้ามายังเมืองไทยเสียก่อน

เพราะคุณป่วยได้ขอร้องไปว่าจะส่งคนเข้ามาที่ใด ขอให้ปรึกษาเสียก่อน ให้ทางในประเทศรู้ตัว เพื่อความปลอดภัยของคณะที่จะกระโดดร่มเข้ามา

ผมว่า เจ้าหน้าที่ไอเอสเอสและกองกำลัง -136 ก็พอดีกัน ทั้งสองฝ่ายดูจนผมสมน้ำยา ส่วนที่นายเฮสแมน ว่าไม่ร่วมมือกัน ไม่ประสานกันทำปฏิบัติการร่วมกันนั้นผมได้กล่าวไว้ในบทก่อน ว่า นายพลโดโนแวนนั้นแหละที่สั่งการปฏิเสธเรื่องเช่นนี้

5) ด้วยคุณแดง คุณดิลก มีอุบัติเหตุข้อเท้าบวม ในระหว่างฝึกกระโดดร่ม และหายไม่ทัน ปฏิบัติการ "บริลลิก" ของกองกำลัง-136 จึงประกอบด้วย-คุณกฤษณ์ โคษยานนท์ และ คุณประเสริฐ ปทุมานนท์ ออกจากสนามบินเจสซอร์ (เหนือคัลคัตตา) ราว 18.15 น. (เวลาที่ท้องถิ่น) วันที่ 6 กันยายน 2487 โดยเครื่องบินเบอเรเตอร์ (บี -24) บินเกาะมากับฝูงบิน บี-24 ผ่านนอกเมืองอย่างกึ่ง ก่อนที่จะตั้งเข็มมาที่สถานีรถไฟหนองปลาตุก ราชบุรี ซึ่งส่วนใหญ่มาตั้งระเบิดที่สถานีหนองปลาตุกและที่เมืองกาญจนบุรี คุณกฤษณ์ และคุณประเสริฐ กระโดดร่มลงที่ช่องเขาต่าง ต.หินเหล็กไฟ อ.หัวหิน (ซึ่งอยู่ก่อนไปทางด้านเหนือของปากแม่น้ำปราณบุรี) ทั้งสองคนกระโดดร่มลงถึงพื้นดินราว 01.30 น.ของวันที่ 7 กันยายน 2487 โดยมีคุณชาญ บุณนาค นำคณะไปรับที่จู่ทั้งร่ม และคุณหลวงบรรณกรโกวิท ไปอำนวยความสะดวกอยู่ที่หัวหิน

ค่ำวันที่ 8 กันยายน "รัฐ" จึงได้ไปพบนายทหารเสรีไทยสายอังกฤษทั้ง 2 คนที่บ้าน คุณหลวงนฤเบศรมานิตที่ธนบุรี ซึ่ง ณ ที่นั้นคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ จึงมอบสาส์นจาก พล.ร.อ.เนิ่นท์แบคเดน ให้แก่ "รัฐ" ด้วยตนเอง ส่วนเครื่องวิทยุรับ-ส่ง สถานีของ "รัฐ" นั้น คุณหลวง บรรณกร ขนามอบให้ "รัฐ" ที่ทำเนียบทำช่างก่อนหน้านั้นแล้ว

6) เจ้าหน้าที่จัดปฏิบัติการกระโดดร่มของคุณบุญมากและคุณวิมล ได้ติดต่อขอเครื่องบินบี-24 จากเมืองจีน จากนายพลสติลเวลล์ (คงว่าอังกฤษไม่ให้ความร่วมมือ) นายพลสติลเวลล์จึงได้จัดส่งเครื่องบิน บี-24 มาให้ที่คัลคัตตา เพื่อนำคุณบุญมากและคุณวิมลมากระโดดร่มที่จังหวัดแพร่

ตามที่ น.อ.วิมล เล่าเรื่องใน "ประมวลจิตร" (2533)ว่าคืนวันที่ 7 กันยายน 2487 เครื่องบินเลยเข้าไปถึงเขตเวียดนาม จึงกลับมาคัลคัตตาใหม่ คืนวันที่ 8 กันยายนว่าเครื่องบินมาอยู่เหนือ จ.แพร่แล้ว แต่มีเมฆมาก เลยกลับไปคัลคัตตาอีก

คืนวันที่ 9 กันยายน 2487 ว่ามาถูกเป้าหมาย มีการกระโดดร่มและทิ้งร่มของซึ่งมีเครื่องวิทยุรับ-ส่ง (ไม่ทราบว่ามีกี่ร่มกันแน่)ทิ้งตามลงมาด้วย (ในเครื่องบิน มีคุณอานนท์ ศรีวรรณนะ ร่วมเดินทางมาด้วย แต่ไม่ได้กระโดดลงมา

ข้อสังเกต :

6.1) เซอร์ กิลคริสต์ เพียงแต่บันทึกไว้สั้น ๆ ว่า ไอเอสเอสจัดปฏิบัติการทิ้งร่ม ที่แพร่ นี้ โดยมีได้แจ้ง P-Divisionให้ทราบ

6.2) เทเรนซ์ โอเบเรียน (ค.ศ.1989) หน้า 265: ความไม่ร่วมมือกันนั้น บางครั้งเกิดโดยบังเอิญ แต่คราวนี้ โอเอสเอสสนใจกระทำ บันทึกของนักประวัติศาสตร์ทางการของโอเอสเอสมีดังนี้ "ความต้องการ (ของโอเอสเอส) เกี่ยวกับเรื่องอันเป็นความลับยิ่งใหญ่ มาก จึงไม่มีการแนะนำให้บอกฝ่ายอังกฤษได้รู้เห็นหรือเห็นชอบด้วย ในการทำปฏิบัติการ (ทั้งร่ม คุณบุญมากและคุณวิมล 9 กันยายน 2487) นั้น.....อำนาจการอนุญาตได้รับจากนายพลสติลเวลล์ในการที่จะส่งพลร่มลงจากเครื่องบินอเมริกันที่ทางเหนือในสยาม"

6.3) น.อ.วิมล กระแนะกระแหนเรื่องความไม่ร่วมมือกัน คราวนี้โอเอสเอส ละเลยอำนาจอนุญาตในเขตปฏิบัติการ(บท 2) และละเลย ความตกลง ใน P-Division ไม่เห็นน.อ.วิมล ว่าอย่างไร

แต่ที่ผมขอเจ็บร้อนแทนคุณบุญมากและคุณวิมล ก็คือ เจ้าหน้าที่โอเอสเอสผู้จัดการปฏิบัติการให้ความเห็นชอบการทิ้งร่มวิธีนี้ได้อย่างไรกัน ให้คุณบุญมากและคุณวิมลโดดจากเครื่องบินโดยกระตุ้มด้วยตนเอง ร่มของก็สักแต่ผล็องลงมา ในความมืดในป่าดำคืนเช่นนี้ร่มมันจะตกเป็นกลุ่มใกล้เคียงมองเห็นกันได้ได้อย่างไรกัน มีน้ำล่า คุณวิมลและคุณบุญมากเดินป่าอยู่ 5 วัน แล้วตามหาเพื่อนไม่พบ จึงต่างคนก็ต่างไปตามแผนที่ตกลง กันไว้ ในระหว่างเดินป่าก็ไม่ได้เห็นร่มบรรจุวิทยุรับ-ส่ง และของ (2-3 ร่ม) ไม่มีทางที่จะเห็นว่าตกทิศทางใด เช่นนี้เรียกว่าให้กระโดดร่มเข้ามาทำปฏิบัติการเป็นคณะได้อย่างไร เจ้าหน้าที่โอเอสเอสผู้ควบคุมปฏิบัติการ เมื่อเห็นว่าเครื่องบินที่นายพลสติลเวลล์จัดส่งมาให้ ไม่มีอุปกรณ์ที่จะให้พลร่มและร่มหีบห่อ หลุดจากเครื่องบินตามกันลงมาเมื่อทิ้งร่มในระยะบินต่ำกว่าที่ได้กระทำ ก็ไม่น่าจะใช้เครื่องบินนั้นทำปฏิบัติการ เพราะเป็นการเสี่ยงต่อชีวิตของพลร่มเกินความจำเป็น เป็นการไม่แยแสว่าปฏิบัติการนั้นจะประสบความสำเร็จ บรรลุผลอย่างที่ควรเป็นหรือไม่ แสดงว่าเจ้าหน้าที่โอเอสเอสผู้ควบคุมปฏิบัติการนั้นไม่รอบรู้ คล้ายกับว่านำมาให้กระโดดร่มแล้วจะเกิดอย่างไรก็ช่างมัน

6.4) บัดนี้มีการบันทึกเป็นประวัติศาสตร์แล้วว่า วันที่ 20 กันยายน 2487 คุณวิมล ขออนุญาตผู้กำกับการตำรวจสถานีตำรวจที่อำเภอร่องวาง จ.แพร่ ส่งโทรเลขด่วนถึงคุณหลวงอดุลเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจและรองนายกรัฐมนตรี ผู้สั่งการทันทีให้เจ้าหน้าที่ ตำรวจนำตัวคุณวิมลมาที่สันติบาลที่กรุงเทพฯ จนกระทั่ง พ.ต.ต.โพยม จันทร์คคะ ติดต่อด้วยตนเองกับคุณวิมล

คุณโพยม นำตัวคุณวิมลพบกับคุณหลวงอดุล ตามลำพัง ระหว่างที่คุณหลวงอดุลเลี้ยงข้าวต้มราชวงศ์ ชามเดียว คุณวิมลสามารถหวานล้อมให้คุณหลวงอดุลเชื่อ ขอให้ร่วมมือกับคุณหลวงประดิษฐ์ แล้วสหรัฐอเมริกาจะช่วยเหลือด้วยประการต่างๆ นานา

หลังข้าวต้มคืนเดียวกันนั้น วันที่ 22 กันยายน 2487 คุณหลวงอดุลรีบพาคุณวิมลไปพบคุณหลวงประดิษฐ์ที่บ้านแห่งหนึ่งที่ถนนรองเมือง-ซอย-2 คืนนั้นกลายเป็นคืนประวัติศาสตร์ที่คุณหลวงทั้งสองจับมือกันร่วมงานเสรีไทยในประเทศ (น.อ.วิมล ว่าอย่างนั้น)

น.อ.วิมล เล่าว่าวันที่ 23 กันยายน 2487 คุณหลวงประดิษฐ ได้สั่งการให้ตามหาคุณบุญมาก ซึ่งในที่สุดได้ตัวมากรุงเทพฯ ด้วยความช่วยเหลือของครูโรงเรียนสตรีแห่งหนึ่ง

ข้อสังเกต : (ไม่ใช่ตั้งใจจะเปลี่ยนประวัติศาสตร์)

ก) ถ้าคุณหลวงอดุล ไม่ได้ร่วมมือกับคุณหลวงประดิษฐ์ มาก่อนหน้านั้น คุณหลวงอดุล จะพาคุณวิมลไปหาคุณหลวงประดิษฐ์ ได้ที่ไหน อย่างไรกัน

ข) น.อ.วิมล เล่า (2535) ว่าคุณวิมลพบกับคุณหลวงอดุล (วันที่ 22 กันยายน) แล้ว อีกหลายสัปดาห์ กว่า คุณวิมลจะได้เข้าพบคุณหลวงประดิษฐ์

ค) เกี่ยวกับความพยายามที่จะปั้นแต่งให้ วันที่ 22 กันยายน 2487 เป็นวันประวัติศาสตร์ ผมขอคัดข้อความจาก "คำให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม ของพลเอก อดุล อดุลเดชจรัส" จัดพิมพ์โดยโครงการหนังสือประวัติศาสตร์การเมือง, สำนักพิมพ์ "จิรวรรณนุสรณ์" (ไม่ได้บอกปีที่พิมพ์) ซึ่งให้คำอธิบายในตัวเอง กล่าวคือ :

ให้การเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2489 (หน้า 159) :-

".....ทางสายของนายปรีดี พนมยงค์ โดยเหตุที่ท่านผู้นี้มีความคิดเห็นตรงกับข้าพเจ้ามาตั้งแต่วันแรกที่ญี่ปุ่นเริ่มรุกรานประเทศไทยว่า ถ้ามีโอกาสหรือได้รับความสนับสนุนจากฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว จะกำจัดญี่ปุ่นต่อไป ได้หรือต่อกันอยู่เป็นนิจ แล้วนายปรีดี ก็เริ่มติดต่อกับเชลยอังกฤษและอเมริกันเพื่อปรับความเข้าใจ รวมไปถึงส่ง จำกัด พลาทงกูร, สงวน ตูลารักษ์ และ แดง คุณะติลล ออกไปนอกประเทศ ข้าพเจ้าก็คอยดูแลมิให้สายลับจากอังกฤษและอเมริกาตกไปอยู่ในมือของญี่ปุ่น ซึ่งนำมาทักขังเสียก่อน....."

ให้การเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2489 (หน้า 190-191) :-

".....เพราะจอมพล ป. ก็คิดระแวงสงสัยและกล่าวหาข้าพเจ้าอยู่เช่นเดียวกันกับนายปรีดีฯ ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็รู้ซึ่งกันและกัน การกระทำฝ่ายนายปรีดีฯ ทางจอมพล ป.ระแวงสงสัยด้วยประการใด ๆ ข้าพเจ้าก็จะพยายามกลบเกลื่อนให้หายไปเสีย ต่างฝ่ายต่างได้ปฏิบัติกันมาเช่นนี้ จนกระทั่งนายดิเรก ชัยนาม กลับจากการเป็นเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น มาเป็น ร.ม.ต.ว่าการกระทรวงต่างประเทศในสมัยจอมพล ป.เป็นนายก โดยที่นายดิเรก ฯ เป็นที่ไว้นับถือเชื่อใจของข้าพเจ้าและนายปรีดีฯ ข้าพเจ้าและนายปรีดีฯ จึงได้ใช้นายดิเรกฯ เป็นสื่อแสดงความคิดความเห็นแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันอยู่เป็นนิจเสมอมา จนกระทั่งเมื่อได้เปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลใหม่ โดยมี พ.ต.ดวง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี และหังจอมพล ป. ก็ได้ออกจากผู้บัญชาการทหารสูงสุดด้วย การดำเนินการในเรื่องต่อต้านญี่ปุ่นในฝ่ายข้าพเจ้ากับนายปรีดีฯ จึงได้ประสานและร่วมมือกันแนบแน่นยิ่งขึ้น ได้ทำการหารือและวางแผนการโดยใกล้ชิดซึ่งกันและกันยิ่งขึ้น ได้ตั้งกองบัญชาการขึ้นคณะหนึ่ง"

ข้อสังเกต : อย่างไรก็ตามไม่ใช่คุณหลวงอดุลเดชจรัส เข้าไปร่วมกับ ดร.ปรีดี พนมยงค์ โดยคล้อยตามคำหว่านล้อมของคุณวิมล วิริยะวิทย์

ผนวก 5.3 : ปฏิบัติการกระโดดร่มของ คุณสิทธิ เสวตศิลา-คุณอคมศักดิ์ ภาสะวณิช-คุณเฉลิม จิตตินันท์ คอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

1) เป็นเวลาดังหลายปี กว่าจะมีผู้เล่าเรื่องเกี่ยวกับการกระโดดร่มของคณะคุณสิทธิ เสวตศิลา ดร.วิจิตวงศ์(2535) บันทึกลงเชิงแผงไว้ว่า คณะคุณสิทธิกระโดดร่มเข้ามาในประเทศไทยเมื่อ ธันวาคม พ.ศ. 2487 (โดยไม่บอกแก้ไขในการบันทึกเล่มปีต่อมา)

น.อ.วิมล (2535) เล่าเรื่องไว้มาก น.อ.วิมล เล่าไว้ดังนี้ แม้จะไม่บอกวันที่ของเหตุการณ์สำคัญ เลขก็ทำให้ฉงนเกิดน่าสนใจมากขึ้น) กล่าวคือ : วันที่ 5 ตุลาคม 2487 สถานีวิทยุของคณะคุณ เป้า ขำอุไร ติดต่อกันได้เป็นครั้งแรกกับ ฐานสถานีวิทยุเสรีไทยสายอเมริกาที่เมืองซีอเฮมา ซึ่งรับ-ส่งวิทยุต่อไปยังหน่วยไอเอสเอส ที่เมืองแคนดี้ ลังกาได้อีกทอดหนึ่ง

พอดีติดต่อกันได้ คุณวิมลก็ได้ส่งรายงานปฏิบัติการของคุณบุญมาก-คุณวิมล ไปให้ไอเอสเอสที่เมืองแคนดี้ได้ทราบ พร้อมกับเสนอแผนงานข่าวกรอง (แผนจารกรรม : Espionage) ซึ่งคุณวิมลคงจะได้ เสนอแนะใหม่ให้ไอเอสเอสพิจารณา

แต่ไอเอสเอสไม่ตอบเกี่ยวกับแผนจารกรรมของคุณวิมล (คงพิจารณากันอยู่) หากแต่ไอเอสเอสแจ้งมาด้วยรหัสส่วนตัวของคุณวิมล ผ่านมาทางสถานีวิทยุเมืองซีอเฮมา ว่าจะส่งพลร่ม(คณะหนึ่ง)ลงที่คอยอินทนนท์ ขอร้องให้(จัดผู้)รับด้วย คุณวิมลได้เรียนปรึกษาคุณหลวงอดุลและหลวงประดิษฐ์ คุณวิมลจึงได้วิทยุออกไปแจ้ง ไอเอสเอส ที่ เมืองแคนดี้ ว่าขอให้รอ พุดอีกแบบหนึ่งก็คือให้รอไฟเขียวจากคุณวิมลเสียก่อน (ที่จะจัดส่งคณะกระโดดร่ม---คอยอินทนนท์---รับด้วย) แล้วไอเอสเอสก็จัดส่งคณะคุณสิทธิเข้ามาที่คอยอินทนนท์ เลขที่เดียว

2) น.อ.วิมล(2535)ให้ข้อคิดเห็นด้วยว่า ที่จัดส่งคณะคุณสิทธิเข้ามานั้น ไอเอสเอสต้องการทดสอบแผนจารกรรมของคุณวิมลที่เสนอออกไป และทดสอบความมั่นคงของเครือข่ายขบวนการใต้ดินของไทย (เสรีไทยในประเทศ) น.อ.วิมล บอกเล่าว่า พอคณะของคุณสิทธิ ได้สัมผัส (ติดต่อกัน) กลุ่มของเรา (ซึ่งคุณวิมล อาจหมายถึง ร.ต.อ.ประธาน ชัยพันธ์ หรือ พ.ต.ต.โพยม จันทรัคคะ หรือ คุณวิมล เองก็ยากที่จะเข้าใจ) ไอเอสเอสก็ยอมรับนับถือ ความมั่นคงของเครือข่ายของขบวนการใต้ดินของไทยผมยังนึกว่าช่างง่ายดีแท้

3) ผมได้ฟัง พล.อ.อ.สิทธิ ออกโทรทัศน์ในสารคดีเสรีไทย ของบริษัทกันตนาว่า เครื่องบิน บี -24 ที่นำท่านมากระโดดร่ม บินวนเขาอินทนนท์ อยู่ถึง 13 ครั้ง(รอบ) ผมก็นึกว่าท่านเชวคุณวิมลที่ให้ท่านรอ บินวน 13 รอบก็ถือว่ารอแล้วอย่างไรเล่า

ผมจึงโทรศัพท์ไปถามท่านและ พล.อ.ท. เฉลิม จิตตินันท์ ว่ามากระโดดร่มที่เมืองไทยนั้นเมื่อไร ท่านก็ยังจำแม่นทั้ง 2 ท่าน พล.อ.อ.สิทธิ ว่าท่านได้เขียนเรื่องของท่านไว้แล้ว ในหนังสือ น.อ.วิมล (2536) แล้วท่านก็กรุณาส่งหนังสือ น.อ.วิมล (2536) ให้ผม 1 เล่มด้วยความเสนาหา (เพราะไม่มีวางขายในตอนนั้น)

นั่นแหละจึงทำให้ผมได้ความรู้นอกจากเรื่องของคณะคุณสิทธิเองแล้ว ยังได้ความรู้อันเป็นภูมิหลังให้ผมเขียนเรื่องเสรีไทยสายอเมริกาได้ (ดัง บท 3 ของหนังสือนี้)

4) เมื่อนายทหารเสรีไทยสายอเมริการุ่นที่ 2 เดินทางถึงลังกาใต้ 3-4 วันแล้ว ผู้จัดปฏิบัติการของโอเอสเอส ที่เมืองแคนดี้ก็คัดเลือกได้คณะคุณสิทธิ - คุณอุดมศักดิ์ - คุณเฉลิม สมักรเข้ามาปฏิบัติการในไทย และคุณหลวงดิษฐการภักดีก็ให้คำแนะนำด้วย บางท่านทราบข่าวทางเมืองไทยให้รอไฟเขียวจากคุณวิมล รู้ด้วยว่ามีทหารญี่ปุ่นอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่ไกลจากดอยอินทนนท์มากเท่าใดนัก ยังขาดอยู่ก็แต่ภาพถ่ายของจุดพื้นที่ที่จะกระโดดร่มลง ซึ่งทางอังกฤษได้จัดส่งเครื่องบิน (แบบ Mosquito) ซึ่งถ่ายภาพจากระยะสูงและยากที่จะจับได้ด้วยเครื่องเรดาร์ (เพราะลำตัวเครื่องบินทำด้วยไม้) เครื่องมอสควิโต้ มาถ่ายภาพถึง 11 ครั้งก็ไม่ได้ภาพตัวอย่างต้องการเนื่องด้วยมีเมฆมาก ที่ดอยอินทนนท์ ได้ฝึกคณะของคุณสิทธิหนักแล้วก็ให้พักผ่อนคลายเครียด ราว 1 สัปดาห์

ข้อสังเกต: ก็คือ ไม่ทราบว่าเป็นวันที่โอเอสเอสแจ้งคุณวิมลว่า “พลร่ม---ดอยอินทนนท์---รับด้วย” และคุณวิมลตอบออกไปว่าให้รอไฟเขียวจากคุณวิมล อย่างไรก็ตามผู้ที่ทำปฏิบัติการก็ต้องทำตามสั่งการของโอเอสเอสผู้จัดปฏิบัติการ

5) ที่น่าสนใจก็คือ เหตุใดโอเอสเอสติดต่อคุณวิมล “ให้รับด้วย “ แล้วเหตุใดจึงไม่รอไฟเขียวจากคุณวิมล การให้รับด้วยโดยบุคคลที่เบื้องล่างย่อมน่าจะมีความปลอดภัยมากขึ้น

ข้อสังเกต : ก็คือ

ก) คุณวิมล บอกโอเอสเอส ให้รอไฟเขียวแล้วก็เงียบไม่ติดต่อ โอเอสเอสแจ้งให้ “รับด้วย” แล้วก็เงียบไปไม่ติดต่ออีก คงนึกว่าผู้ใหญ่เสรีไทยไม่แยแส

ข) คุณหลวงอดุลและคุณหลวงประดิษฐไม่เคยติดต่อกับโอเอสเอสมาก่อนเลย มีแต่คุณวิมลคนเดียวที่รู้จักโอเอสเอสและได้รับเรื่อง

ค) คุณหลวงอดุล ย่อมต้องให้รอ เพื่อทราบรายละเอียดมากกว่า “พลร่ม---ดอยอินทนนท์---รับด้วย” จุดทิ้งร่มอยู่ที่ไหน จะเข้ามากันกี่คน มีร่มของจำนวนเท่าใด วันที่ใด เวลาประมาณเท่าใด เหล่านี้ท่านจักได้จัดย้ายผู้คนไปอยู่บริเวณใกล้เคียงเพื่อการรับร่มคนและร่มของให้เรียบร้อย แล้วจะนำไปหลบซ่อนอยู่ที่ใดจะได้ให้ความรักษา ไม่ใช่ว่าคุณหลวงอดุลจัดคนไปวิ่งรอกทุกคำคืน รอบเขาอินทนนท์ รอจนกว่าพ้อพลร่มจะลงมาจากปากฟ้า ไม่ต้องการให้รับ แล้วบอกเข้ามาทำไม่ว่าให้รับด้วย

ง) มีเวลาดังเกือบ 1 สัปดาห์ คุณวิมลปล่อยให้การติดต่อหยุดไปได้อย่างไร สมควรติดต่อวิทยุให้โอเอสเอสให้คำตอบเข้ามา โอเอสเอสไม่ตอบก็เป็นความบกพร่องของเขาว่าคุณวิมลสอบถามไปแล้ว โอเอสเอสไม่ตอบก็ย่อมมีหลักฐานอยู่ จะรอแต่ให้คุณหลวงอดุลให้คำตอบคุณวิมลว่าพร้อมได้อย่างไรกัน ไม่มีข้อมูลสักข้อเดียว

6) พล.อ.อ.สิทธิ บันทิกใน น.อ.วิมล (2536) บอกไว้ว่า คณะคุณสิทธิออกจากคลัดคัตตา พลบค่ำ วันที่ 2 พฤศจิกายน 2487 เวลาในไทย จุดที่ร่มลงเป็นพื้นที่นาไม่ห่างจากบ้านชาวเขาเผ่าอย่างมากมายนัก เพราะได้ยินเสียงสุนัขเห่า หมู่บ้านชาวเขานี้อยู่ที่ตำบลแม่สบเปาะ อำเภอสันป่าตอง (จ.เชียงใหม่)

ที่ท่านเล่าในโทรทัศน์ว่า เครื่องบินวนเขาอินทนนท์ 13 รอบนั้น ความจริงชาวบ้านหลังจากผูกมิตรกันแล้ว เป็นผู้บอกกับท่านเช่นนั้น (ตัวท่านเองคงแข็งเต็มที่อยู่บนเครื่องบิน)

เครื่องบิน บี-24 บินวนรวมกัน 13 รอบเช่นนี้ย่อมเอิกเกริกแน่นอน โดยเฉพาะทหารญี่ปุ่นแม้จะอยู่ห่างพอควรก็ต้องออกตามหาตามดู ถ้าจะให้เดาพื้นที่ที่ร่มคงเป็นที่นาบนเชิงลาดของเขาคอนอินทนนท์ พื้นที่คงไม่กว้างขวางใหญ่โตมากนัก การที่ร่มนับว่าใกล้เคียงเป้าหมายหรือไม่ั้นคณะคุณสิทธิเท่านั้นที่บอกได้ว่าตรงความประสงค์ของโอเอสเอสหรือไม่

จะโทษนักบิน/ต้นหนของเครื่องบินกองทัพอากาศอังกฤดิใหม่ ว่า เชื้อซ่า หาเป้าไม่ได้ในเวลาค่าคืน จึงทำให้เรื่องแตกและเอิกเกริก

ข้อสังเกต: มีว่า ถ้าคิดถอยหลังกลับไป บินวนเที่ยวสุดท้าย 1 เที่ยวสุดท้ายเพื่อคณะคุณสิทธิส่งสัญญาณไฟฉายให้บนเครื่องบินเห็นว่าร่มคนและร่มของลงพื้นดินโอเค ด้วยพื้นที่นาผืนเล็ก นักบินอาจวนทิ้งร่มครั้งละ 3 ร่ม เพื่อให้คณะคุณสิทธิได้เห็นว่าตกที่ไหน และไม่ให้กระจายออกนอกพื้นที่ไปห่างไกลนัก กะเสียว่า 4-5 เที่ยว ทิ้งพลร่มทั้ง 3 คน 1 เที่ยว แสดงว่าวนหาเป้าอย่างน้อย 6 เที่ยว แสดงว่าโอเอสเอสเลือกเป้าหมายทั้งเล็กและประเสริฐนัก เมื่อวนสัก 4 เที่ยวแล้วยังไม่เล็ก แสดงว่าต่างก็มีเลือนักสู้ด้วยกันทั้งสิ้น น้ามันก็ยังไม่หมด

อีกประการหนึ่ง นายทหารโอเอสเอสผู้จัดปฏิบัติการนั้นทหารรุ่น ทายาท คนมากระโดดร่ม 3 คน ร่มสัมภาระ 12 ร่ม ถ้ามีคนร่อรับอยู่ข้างล่างก็ต้องมีคนหลายคนมาร่อรับ ดัดสันใจส่งพลร่มเข้ามาโดยไม่หวังพึ่งผู้มารับแล้วยังไม่ตัดจำนวนร่มลงทำให้เป็นภาระหนักมาก สำหรับพลร่มกระโดดถึงพื้นดินแล้วต้องคอยจับคาวาร่มของตกที่ใดกันบ้างแล้วยังต้องออกกำลังไปแบกหามกันมาซุกซ่อนมากอง นี้หรือให้มาตั้งค่ายเป็นอิสระเป็นพวกบ้าหอบฟาง เช่นนี้จะเคลื่อนตัวหนีหลบไปได้รวดเร็วอย่างไรกัน ตั้งค่ายได้เป็นอิสระแล้ว มีวิทยุรับ-ส่ง ติดต่อให้นำสัมภาระมาส่งเพิ่มเติมก็น่าจะได้

น.อ.วิมล (2536) ว่าวันที่ 2 พ.ย. คุณหลวงอดุล โทรเลขด่วนให้เจ้าหน้าที่นำตัวพลร่มมากรุงเทพฯ วันที่ 2 พ.ย. พลร่มยังไม่ถึงพื้นดินเมืองไทยเลย

น่านับถือปฏิภาณและความสามารถของ ร.ต.อ.ประธาน ชัยพันธ์ ที่รีบพาพวกเข้าหาตัวพลร่มก่อนญี่ปุ่น คุณประธานไม่นึกว่าแนวที่ห้าเลย คุณหลวงอดุลยังไม่ทันสั่งการท่านก็รีบทำหน้าที่แล้ว นับว่าเป็นโชคดียิ่งของพลร่มคณะคุณสิทธิ น่าจะโทษทั้งคุณหลวงอดุลและน.อ.วิมล ที่รู้เรื่องสั่งการให้เอาตัวมากรุงเทพฯ แล้วก็ไม่มีเสรีไทยในกรุงเทพฯสักคน ที่ไปช่วยด้อม ๆ มอง ๆ ว่าพวกกะเร่อกะรำเหล่านี้ถึงกรุงเทพฯ

เมื่อใด ปล่อยให้คุณประธานหอพักกันไปกระทรวงมหาดไทยก่อน ไม่มีใครเขารับที่นั่นจึงมาอาศัยห้องพิเศษที่กองสันติบาลปทุมวัน จนได้พบคุณโพยม จันทรัคคะ อย่างนี้เป็นในเมืองฝรั่งถึงกรุงเทพฯ ก็ถูกลักพาตัวไปไหนก็ไม่รู้

อย่างไรก็ตาม พลร่มทั้งสามทรหดอดทนมาก ผู้อ่านน่าจะได้อ่านที่พล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลาได้บันทึกไว้ อ่านตอนนี้สนุก แต่ตอนนั้นคณะคุณสิทธิไม่สนุกเลย

ทั้งหมดนี้ เกิดจากทฤษฎีของโอเอสเอสที่ไม่ยากให้เสรีไทยสายอเมริกายุ่งเกี่ยวกับคุณหลวงอดุล หรือสันติบาล แล้วจัดเอาชีวิตของพลร่มทั้งสามคนมาเสี่ยง

ท้ายบท

งานสายลับบางส่วนของอังกฤษและสหรัฐ

แผนภูมิ งานราชการลับของอังกฤษ และเรื่องกำเนิดของ สำนักงานปฏิบัติการยุทธศาสตร์ (ไอเอสเอส) ของสหรัฐมีพิมพ์ไว้เป็นแนวทางอย่างย่อ ในหนังสือ “นายอินทร์ ผู้ปิดทองหลังพระ” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ ทรงแปลจากเรื่อง “A Man Called Intrepid” ประพันธ์โดย William Stevenson

อังกฤษ :

1. ตั้งแต่ก่อนหรือระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 อังกฤษมีหน่วยงานราชการลับคือ

1 ก) หน่วยงานด้านความมั่นคงภายในประเทศ หรือ หน่วยงานต่อต้านจารกรรมภายในประเทศ
ขึ้นตรงต่อคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี และกระทรวงมหาดไทย

1 ข) กรมสืบราชการลับ (SIS : Secret Intelligence Service) ควบคุมงานสืบราชการลับนอกประเทศอังกฤษ ใช้งบประมาณกระทรวงต่างประเทศ มีคณะกรรมการบริหารงานโดยนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้จัดให้มีหน่วยงานสืบการเคลื่อนไหวกองกำลังทหารข้าศึกทางบกและทางเรือ มีนายทหารเรือเป็นหัวหน้า และฝากหน่วยงานไว้ที่สถานทูตหลายแห่ง เรียกหน่วยงานนี้ว่า “ไอเอสแอลดี” (ISLD : Inter -Services Liaison Department)

2. ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการแบ่งงานราชการลับเป็นแผนกของการข่าวกรองทางทหาร (Military Intelligence)

2 ก) งานของหน่วย 1 ก) ตรงกับแผนก-5 ของงานข่าวกรองทางทหาร จึงมีการเรียกชื่อหน่วยงาน 1 ก) หรือหน่วย 2 ก) นี้ว่า “เอ็มไอ 5” (MI5) ปัจจุบัน (2538) ผู้อำนวยการ “เอ็มไอ 5” คือ นางสเตลลา รีมิงตัน (เป็นผู้อำนวยการ มาได้ 2-3 ปี แล้ว, เคยปฏิบัติงานในหน่วยงานนี้มา นานปี)

2 ข) สำหรับหน่วยงาน 1 ข) งานของหน่วยนี้ตรงกับแผนก-6 ของงานข่าวกรองทางทหาร จึงมีการเรียกชื่อหน่วยงาน ว่า “เอ็มไอ 6” (MI6)

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการเรียกชื่อหน่วยงาน 1 ข) หรือ 2 ข) นี้ว่า หน่วย SIS หรือ “เอ็มไอ 6” และ “ไอเอสแอลดี” ตามที่คุ้นเคย

หมายเหตุ: ตั้งแต่มีหน่วยงาน SIS หรือ “เอ็มไอ 6” อังกฤษไม่เคยเปิดเผยชื่อ หรือรูปถ่ายของผู้อำนวยการหน่วยราชการลับนี้ เป็นครั้งแรกเมื่อ พฤษภาคม 2535 ที่เปิดเผยผู้อำนวยการหน่วย “เอ็มไอ 6” คนก่อนหน้าคือ เซอร์ โคลิน แมคคอลล์ (Colin McColl) และ เมื่อ มีนาคม พ.ศ. 2537 นายกรัฐมนตรี จอห์น

เมเจอร์ ได้แถลงว่า นายเดวิด สเปนดิง (David Spedding) เป็นผู้อำนวยการคนปัจจุบันสืบแทน เซอร์ โคลิน แมคคอลลี นายเดวิด สเปนดิง เป็นคนเก่าของ “เอ็มไอ 6” มานานปี

3. หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นได้ 11 เดือน เมื่อ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2483 คณะรัฐบาลสงครามของอังกฤษ ได้จัดตั้งหน่วยงานราชการลับขึ้นใหม่เพิ่มขึ้นอีกองค์กรหนึ่งเรียกว่า “คณะบริหารปฏิบัติการพิเศษ“เอสโออี SOE : Special Operations Executive มีงานด้านก่อวินาศกรรม สงครามกองโจร, สงครามจิตวิทยา, รวบรวมข่าววิจัยผลิตอุปกรณ์สำหรับสายลับ จัดหาผู้คนได้มากและใช้งบประมาณของกระทรวงเศรษฐกิจ มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร “เอสโออี” มีสายลับอังกฤษและคนท้องถิ่นปฏิบัติงานอยู่ในเกือบทุกประเทศในยุโรปและตะวันออกกลาง

4. เพื่อป้อนข่าวกรองในชั้นแรกให้แก่ประธานาธิบดี แฟรงกลิน ดี. รูสเวลท์ โดยตรงก่อนที่สหรัฐจะเข้าร่วมการสงคราม นายกรัฐมนตรีอังกฤษได้จัดตั้งหน่วยงานสายลับขึ้นเป็นพิเศษ ให้ชื่อว่า “สำนักงานประสานงานรักษาความปลอดภัยอังกฤษ” (บีเอสซี) (BSC : British Security Cooperation) มีสำนักงานอยู่ที่นครนิวยอร์ก โดยมี วิลเลียม สเตเฟนสัน (William Stephenson) เป็นผู้อำนวยการเป็นผู้รายงานและได้รับสั่งการโดยตรงจากนาย วินสตัน เชอร์ชิลล์

5. ในเอเชียนั้น SIS ส่งเจ้าหน้าที่จากลอนดอนมาก่อนแล้ว “เอสโออี” จึงส่งคนของตนเองบ้างตามมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2484 ทั้งสองต่างก็จัดตั้งหน่วยงานขึ้นในสิงคโปร์และมาลายา ด้วยผู้ป้อนรุกรบชนะเร็วเกินคาดหมาย (อังกฤษยอมแพ้ที่สิงคโปร์ เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2485) เจ้าหน้าที่ของทั้ง 2 หน่วยต้องหลบหนีไปออสเตรเลียและอินเดีย

คณะของ SIS และ SOE จากลอนดอนมาเริ่มงานต่อมาอีกในอินเดีย หัวหน้างานของ “เอสโออี” ในอินเดีย ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงที่สุดสงคราม คือ นาย/นายพล โคลิน เอช. แมคเคนซี (Colin H. Mackenzies) เช่นเดียวกันหัวหน้าหน่วยงานของ SIS คือ นายคอลลิน ทูค (Collin Tooke) ทั้ง 2 หน่วยต่างก็จัดหาเจ้าหน้าที่ของตนเอง จัดการฝึกสายลับของตนเอง จัดทำปฏิบัติการของตนเอง ใช้อาวุธและอุปกรณ์ เช่นวิทยุรับ-ส่ง แบบเดียวกันกิจการในอินเดียนั้น งานของ “เอสโออี” ดูจะกว้างขวางกว่า ด้วยต้องฝึกอบรมแบบกองโจร และมีการฝึกใช้วัตถุระเบิดก่อวินาศกรรม หน่วยงานสายลับของกองทัพบกอื่นๆ ของอังกฤษก็ยังคงมีเป็นปกติเช่นเดิม หากแต่จะไม่พิเศษดูแลหน่วยงานของ “เอสโออี” และ SIS ฉะนั้นคงมีเรื่องไม่สู้ลงรอยกันระหว่างงานลับปกติกับงานของ “เอสโออี” และ SIS ถึงผู้บังคับบัญชาาระดับสูงอยู่เสมอ

เมื่อ พล.ร.อ.เมานท์แบตเตนรับงานของหน่วย “เอสโออี” และ SIS อยู่ในกองบัญชาการเอเชียอาคเนย์ ตั้งแต่ 16 มีนาคม 2487 ได้เรียกชื่อ “เอสโออี” ในเอเชียใหม่ว่า กองกำลัง -136 (Force 136)* และมักเรียก SIS ว่า “ไอเอสแอลดี” เป็นส่วนมาก อย่างไรก็ตามผู้ที่คุ้นกับชื่อเดิมยังเรียกกองกำลัง-136 ว่า “เอสโออี” อยู่เช่นเดิมก็มี และเรียก “ไอเอสแอลดี” ว่า SIS หรือ “เอ็มไอ 6” ก็มีเช่นเดียวกัน เท่าที่ปรากฏ ในที่สุดมีสายลับ “ไอเอสแอลดี” มากในมาลายาและอินโดนีเซีย ส่วนกองกำลัง-136 มีสายลับ

มากในประเทศไทยและอินโดจีน และหลายโอกาสที่ทั้งสองหน่วยนี้ต้องอาศัยสายลับของกันและกัน

รัฐบาลอังกฤษยุบหน่วย “เอสไออี” ทั้งหมด รวมทั้งกองกำลัง -136 ด้วยเมื่อ 30 มิถุนายน พ.ศ.2489 แต่หน่วยหลัก คือ “เอ็มไอ 5” และ “เอ็มไอ 6” ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน และยังมีผู้เรียกหน่วย “เอ็มไอ 6” ว่า SIS อยู่เช่นเดิมก็มี

สหรัฐอเมริกา

นายกรัฐมนตรี วินสตัน เชอร์ชิลล์ ได้พยายามป้อนข่าวกรองทางทหารให้แก่ประธานาธิบดีสหรัฐ แฟรงกลิน ดี.รูสเวลท์ โดยตรง และได้ขอจัดตั้ง “สำนักงานประสานงานรักษาความปลอดภัยอังกฤษ” อย่างลับๆ (ตั้งชื่อ 4.) เพื่อการนี้ที่นครนิวยอร์ก เมื่อมิถุนายน พ.ศ. 2483 สหรัฐมีหน่วยงานข่าวกรองทางทหารในกองทัพสหรัฐ เช่นในประเทศอื่นๆ ทางด้านพลเรือนก็มีหน่วยสืบสวนสอบสวนกลาง(FBI: Federal Bureau of Investigation) ที่ขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม ในด้านความมั่นคงของประชาชนทั่วไป นับว่ายังขาดหน่วยข่าวกรองกลาง ประกอบกับรายงานเฉพาะของเอกอัครราชทูต (รัฐทูต) สหรัฐ ณ กรุงลอนดอน (นายโจเซฟ เคนเนดี) ที่เมื่อ 4 กรกฎาคม พ.ศ.2483 ได้ทำบันทึกแนะนำประธานาธิบดีโดยตรงว่า “ไม่เห็นสมควร (สหรัฐ) ถู้อภัยขานวาสัมพันธมิตร (หมายถึง อังกฤษและพวกขณะนั้น ยังไม่รวมสหรัฐ) ซึ่งกำลังจะอับปาง (ในการต่อสู้กับเผด็จการนาซีเยอรมันและพวก)” ประธานาธิบดี รูสเวลท์ จึงมอบหมายให้อดีต พ.อ.วิลเลียม โดโนแวน (William J.Donovan) อดีตนายทหารบกอเมริกันสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 (ซึ่งในขณะนั้นเป็นทนายความที่มีกิจการทนายความที่สำคัญในสหรัฐ) เป็นผู้แทนส่วนตัวของประธานาธิบดีไปสังเกตการณ์และดูกิจการข่าวกรองของอังกฤษ โดยไม่เปิดเผยต่อทางการของสหรัฐ นายกรัฐมนตรีวินสตัน เชอร์ชิลล์ (โดยนายวิลเลียม สเตเฟนสัน) ได้สนองตอบเป็นอย่างดี ยังผลให้ผูกพันเป็นมิตรแก่ระหว่าง “บิกบิลล์” โดโนแวน และ ลิตเติล บิลล์ “สเตเฟนสัน” (โดโนแวน ร่ำใหญ่กว่าและอายุมากกว่า สเตเฟนสันราว 10 ปี) โดโนแวน เชื่อมั่นว่าอังกฤษจะยืนหยัดต่อสู้กับฝ่ายอักษะจนวาระสุดท้ายแม้ว่าจะต้องต่อสู้แต่ผู้เดียวก็ตามที โดยจะย้ายรัฐบาลไปตั้งที่ประเทศแคนาดา และโดโนแวนเห็นความสำคัญที่สหรัฐควรจัดให้มีหน่วยข่าวกรองกลาง เพื่อสหรัฐดำเนินกิจการทั้งในและนอกสหรัฐ

ประธานาธิบดี รูสเวลท์ ได้จัดตั้งสำนักงานของ Coordinator of Information ขึ้นอย่างไม่เป็นทางการที่ทำเนียบประธานาธิบดี กรุงวอชิงตัน โดย พ.อ.โดโนแวน เป็น Coordinator of Information ต่อเมื่อ 13 มิถุนายน 2485 จึงจัดเป็นทางการได้และขนานนามเป็น “โอเอสเอส” (OSS : Office of Strategic Services) เป็นหน่วยงานมีสำนักงานเป็นเอกเทศ และ พ.อ.โดโนแวน เป็นผู้อำนวยการรายงานตรงต่อประธานาธิบดี และ คณะเสนาธิการผสม (ร่วม) ของสหรัฐได้ ดำเนินงานด้านจารกรรม, ต่อต้านจารกรรม, งาน บ่อนทำลายและงานลับอื่นๆ ได้ทั้งในและนอกสหรัฐ นอกเหนือไปจากการข่าวกรองของกองทัพและ เอฟ.บี.ไอ. (ผู้เขียนเรื่องชาวต่างประเทศมักกล่าวว่า วิลเลียม สเตเฟนสัน เป็นผู้หนึ่งที่ช่วยทำคลอด “โอเอสเอส”)

สิงหาคม /ธันวาคม พ.ศ. 2488 : หน่วย BSC ของอังกฤษถอนตัวจากนครนิวยอร์ก

20 กันยายน พ.ศ. 2488 : ประธานาธิบดี ทรูแมน ยุบหน่วย “โอเอสเอส”

13 กันยายน พ.ศ. 2488 : จัดตั้งหน่วย ซี.ไอ.เอ. (CIA : Central Intelligence Agency) ผู้ที่เคยร่วมงานกับนายพล ไดโนแวน ในระหว่างสงครามหลายนายต่อมาภายหลังได้เป็นผู้อำนวยการสำนักงาน ซี.ไอ.เอ. ต่อ ๆ กันมา

* หมายเหตุ

กองกำลัง -136 (Force 136 ,F 136) การกำหนด เรียกกองกำลัง 13- อังกฤษเขามีหลักเกณฑ์กำหนดเรียกชื่อ อย่างไรไม่อาจทราบได้ เท่าที่พอจะคาดคะเนได้คงเป็นหน่วยปฏิบัติงานลับเฉพาะกิจและพื้นที่เป็นต้นว่ามีกองกำลัง -133 ในอียิปต์ และกองกำลัง-137 มีฐานในออสเตรเลีย มุ่งหวังร่วมงานในกองบัญชาการของนายพล แมคอาเธอร์ (คงต้องเลิกไป เพราะนายพลแมคอาเธอร์ เมื่อเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดภาคพื้นแปซิฟิกตะวันตกเฉียงใต้ ท่านไม่ให้มีหน่วยนี้รวมทั้งโอเอสเอสอยู่ในกองบัญชาการของท่าน) เข้าใจว่าของอังกฤษยังมีกองกำลัง -139 ,-226,-333,-399 ไม่ทราบชัดว่าอยู่ที่ใดบ้าง ซึ่งก็คงยุบไปกันหมดแล้วทั้งนั้น

ชื่อหน่วยงานลับของอังกฤษนั้นค่อนข้างสับสน เซอร์ กิลคริสต์ ที่ปรึกษาด้านข่าวกรองของแผนกสยามของกองกำลัง -136 ยังเดาว่า คุณพัฒพงศ์ และ เรเวนนั้นตอนแรก Z Force ขอขี้มตัวไปใช้งานซึ่งเจ้าตัวก็ไมรู้เรื่อง เท่าที่ทราบ Z Force นั้น ครั้งหนึ่งเคยใช้เรียกกองกำลัง ซึ่งประกอบด้วย เรือประจันบาญ ฟรินซ์ ออฟ เวลส์ และ เรือลาดตระเวณ นัก ริพลส์ และเรืออะไรอีกบ้างไม่ทราบชัด เมื่อรวมตัวกันได้แล้วที่ โคลัมโบ ก็เรียกว่า Z Force ได้เคลื่อนไปสิงคโปร์ ต่อมาออกไปสกัดกั้นการยกพลขึ้นบกของญี่ปุ่นนอกฝั่งโคตาบารู มลายา ซึ่งเรือรบใหญ่ทั้งสองถูกญี่ปุ่น จมลงบริเวณนั้นดังที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ภายหลังได้เรียกชื่อกองกำลังเฉพาะกิจอีกหน่วยหนึ่งทางด้านเหนือของมลายาอีกเหมือนกัน คราวนี้เป็นหน่วยบนบก(คุณพัฒพงศ์ ได้ปฏิเสธว่าไม่เคยเกี่ยวข้องกับเช่นเคย)
